LATİN KLASİKLERİ 4

MARTİALİS

SEÇME ŞİİRLER

Büyük Klasikler

101

Büyük Klasikler

MARTİALİS

SEÇME ŞİİRLER

Hürriyet Yayınları

LATİN KLASİKLERİ

BÜYÜK KLASİKLER : 16

LATİN KLASİKLERİ 4

HÜRRİYET YAYINLARI 101
BÜYÜK KLASİKLER 16
Latin Klasikleri 4

SEÇME ŞİİRLER

Yayın hakkı (Copyright) HÜRRİYET YAYINLARI
Birinci baskı Şubat, 1975
Kapak kompozisyonu HÜRRİYET YAYINLARI
Dizgi - baskı Sıralar Matbaası
Cilt HÜRRİYET OFSET

MARTİALİS

SEÇME ŞİİRLER

Çeviren

TÜRKAN UZEL - TUNGA

ÖNSÖZ

Dört ayrı dalda (Yunan, Latin, İslâm, Doğu) yayımladığımız Büyük Klasikler, dünya uygarlıklarının temel taşları olan kültür eserlerini Türk okuruna iletmek amacını güdüyor. Herhangi bir uygarlığı kavramanın, onun temel değerlerini benimsemenin biricik yolu; bu uygarlığı meydana getiren bilim, felsefe ve edebiyat ürünlerini yakından tanımak, bu kaynaklardan doğrudan doğruya yararlanmaktır. Bundan ötürü, aslında bir bütün meydana getiren dünya uygarlığının içindeki yerimizi daha iyi belirlemek, bu uygarlığa yaratıcı bir şekilde katılmak için temel ve klasik eserlerle kendi dilimiz *aracılığıyle ilişki kurmamız zorunludur. Altı yüz yıllık geçmişimizde ,son iki yüz yıla gelinceye kadar tam anlamıyle içinde bulunduğumuz İslâm ve Doğu uygarlıklarının* temel eserleri'*ni dilimize yeterince kazandırdığımız, halk kitlelerine mal ettiğimiz söylenemez. Öte yandan, son iki yüzyıldır yöneldiğimiz Batı uygarlığını da sadece teknik bir uygarlık olarak ele aldığımız ve bundan ötürü çoğunlukla yanılgıya düştüğümüz biliniyor. Ne Tanzimat döneminde, ne de daha sonra Cumhuriyet çağına gelene kadar, Batı kültürünün doğrudan doğruya temeli olan Yunan - Latin düşüncesinin ana ürünleri, yani bilim, felsefe, edebiyat ve sanat eserleri üzerinde gerektiği gibi duruldu. Bu dönemlerde teknik ve pratik bilimlerin dışında, temel ve klasik Batı eserlerinin dilimize kazandırılması için hemen hiç bir şey yapılmadı. Cumhuriyet çağında bu ihtiyacın duyulmaya başladığını ve tek tek kişilerin sistemli olmayan bazı çalışmalar yaptığını. ayrıca devletin, önce düzenli bir şekilde başlayan, sonra tavsayan ve en sonunda bir yana bırakılan geniş bir çeviri ve aktarma işine girıştiğini görüyoruz.*

Hürriyet yayınları, Yunan, Latin, İslâm ve Doğu uygarlıklarının temel bilim, felsefe, edebiyat ve sanat ürünlerini Türk okuruna verirken, gerektiği gibi karşılanmayan bu büyük ihtiyacı gidermek ve gerçek bir kültür hizmeti yapmak bilinci ve amacıyle hareket ediyor. Hürriyet Yayınları'nın Büyük Klasikler *dizisinde, Yunan, Latin, İslâm ve Doğu klasik eserlerinden on beş cilt yayımlandı. Şimdi de, Latin Klasiklerinin yeni kitabı olarak, Martialis'in* Seçme Şiirler'*ini sunuyoruz. Okurlarımızın, bu güç, külfetli, büyük ve yararlı girişimi ilgiyle karşıladığına ve gerektiği gibi değerlendirdiğine inanıyoruz.*

HÜRRİYET YAYINLARI

GİRİŞ

Martialis'in Hayatı:

Marcus Valerius Martialis, İ. S. aşağı yukarı 40 yılında, 1 mart günü, İspanya'da, Salo ırmağı kıyısındaki Bilbilis'te doğar. Babasının adı Fronto, anasının Flacilla. Ailesi orta hallidir, ama çocuklarına iyi bir eğitim verirler; edebiyat ve dilbilgisi öğretirler. Gerçi Martialis bu eğitimin kendine, yaşamak için, hayatını kazanmak için, faydalı olmadığını söyler ama, bu eğitim onun gibi bir ozanın yetişmesinde büyük bir etken olacak. Martialis genç yaşta Roma'ya gelir (64) memleketlileri olan Seneca, Lucanus, Quintilianus korurlar ozanı. Ama 65 yılında Piso ayaklanmasına karıştılar diye, Seneca'yla Lucanus ölüme zorlanınca, ozan, Lucanus'un karısı Argentaria Polla'ya sığınır; bu arada yeni yeni koruyucular da arar kendine. Özellikle imparatorun yakınlığını kazanmak için övücü epigram'lar yazar ona; imparatorun yakınlarını (Parthenius, Crispinus, Entellus gibi) da ihmal etmez. Avukat Decianus'la, Licinianus'la, ozan Canius Rufus, Silius İtalicus'la, yazar Genç Plinius'la, soylu

devlet adamı ve ozan Stertinius Stella ve satura (1) yazarı İuvenalis'le yakınlık kurar. Roma'daki hayatı Neron (54-68)un son yıllarını; Galba (68-69), Flavius'lar soyundan Vespasianus (69-79), Titus (79-81), Domitianus (81-96), Antoninus soyundan Nerva (96-98) devirlerini ve Traianus (98-117) devrinin ilk yıllarını içine alır. Ama edebi faaliyeti en çok imparator Domitianus devrine rastlar. En çok övgüler yazdığı imparator da budur zaten. 80 yılında, çoğu Amphitheatrum Flavii'nin açılışını kutlayan ve Colosseum'da çarpışan kahramanların gösterilerini anlatan 33 epigramlık *Liber Spectaculorum*'u yayımlar. İmparator Titus'a yaptığı övgüler boşa gitmez; Titus'tan, özellikle bekârların faydalandığı bazı ayrıcalıklar, vergi kısıntıları sağlayan *üç çocuk hakkı*'nı (*ius trium liberorum*) elde eder. İmparator Domitianus da onu *tribunus militum* (2) tayin eder, atlılar sınıfına girer. Ama atlılar sınıfına ancak dört yüz bin sestert'lik serveti olanlar girebildiğine göre, o tarihte bu kadar serveti de elde etmiş olacaktır. Ayrıca Roma'da Quirinalis tepesinde küçük bir evi (ihtimal 84 yılından ötede), Sabin bölgesinde Nomentum'da bir kır evi ve küçük bir toprağı (bu, belki filozof Seneca'nın armağanı ya da onun terekesinden ozana düşen paydır) vardır. Domitianus'tan kentteki evine su getirilmesini rica eder, ama elde edememiş olacak. Çünkü bir teşekkür epigramı bulunmuyor kitaplarında.

84-85 yıllarında, sonradan epigram kitaplarına eklenip XIII. ve XIV. kitaplar halinde basılan *Xenia* ve *Apophoreta* adlı kitaplarını yayımlar ozan. *Xenia*,

---

(1) Yergi şiiri, hiciv.

(2) **Tribunus,** özellikle halkın menfaatlerini, soylulara karşı koruyan ve savunan memurdur. **Tribunus militum**, **askerî tribunus** anlamına gelir.

Yunan örnekleri gibi, ozanın yakın dostlarına gönderdiği armağanlara eklenmiş kısa, çok defa iki dizelik şiirlerdir. *Apophoreta* ise, özellikle Saturnus bayramlarındaki şölenlerde, kura ile çekilen armağanlara eklenmiş şiirlerdir.

87-88 yılında Gallia Cisalpina'da bir geziye çıkar; çok kalmaz, Roma'ya döner. Bu yıldan önce iki epigram kitabını yayımlamıştır. Üçüncü epigram kitabını bu gezi sırasında yayımlamış olacaktır. Çünkü kitabın önsözünde, bu eserin, uzak diyarlardan Roma'ya yollandığını bildiriyor. Arkadan 98 yılına kadar, aşağı yukarı her yıl bir kitap olmak üzere on epigram kitabını yayımlar. *Onuncu Kitap*'ın ikinci yayımını yapar, yeni şiirler ekler, ama ilk yayımı günümüze kadar gelmemiştir. Daha sonra da *On Birinci Kitap*'ı yayımlar.

Martialis'in Roma'daki hayatı ilerde biraz daha ayrıntıyla anlatacağımız gibi, bütün Romalı korunukların hayatına benzer; patronlara sabah ziyaretleri, mahkeme işleri, hamam fasılları, diş kirası hesapları içinde geçer. Bu hayatın tutarsızlığını görüp gösterir, ama kendi de kınadıkları gibi hareket eder. Zamanla bu hayhuydan bıkar; kaçıp kurtulmak ister:

(X, 58)

Ben şimdi Roma'dayım ama,
ölesiye sıkıyor, boğuyor bu kent beni!
Benim olan bir günüm yok! Şu koca kentte
çalkalanıp duruyoruz oradan oraya.
Faydasız bir çabayla yiyoruz ömrümüzü!

Sonunda, 87-88 yılında Gallia Cisalpina'ya yaptığı ufak bir seyahat bir yana bırakılırsa, sürekli ola-

rak 34 yıl kaldığı (64-98) Roma'dan ayrılarak ana yurdu Bilbilis'e dönmeğe karar verir. İmparator Domitianus öldürülmüştür; Nerva, «şiir meraklısı uyuşuk» Nerva devri, arkadan Traianus devri ozan için verimli olmaz. Bu imparatorların yakınlığını kazanmak için şiirler yazarsa da, başarı kazanamaz. Genç Plinius'un (*Epistulae* III,21) yol parasını sağlaması üzerine, ana yurduna döner. Orada da, Marcella adında soylu, zengin bir kadın, ozanımızın şiir yeteneğine hayranlık duyarak onu korur; para yardımı yapar, arazi verir ozana. Martialis de şiirleriyle onun adını ölümsüzleştirir (3).

Martialis, böylece, hayatının son zamanını, Marcella'ya minnetini, ama her şeye rağmen gözünde tüten Roma'ya duyduğu özlemi şiirlerine aktarmakla geçirir. Bilbilis'in sükuneti, sade hayatı onu mutlu eder, ama bu mutluluk yetmez ona: *On İkinci Kitap*'ın önsözünde şöyle der:

«O ince zevk, o taptaze konular, kitaplar, tiyatrolar; insanın zevk içinde, çalıştığını unuttuğu o toplantı yerleri, bir kelimeyle, bütün o bıkıp yüzüstü bıraktığımız şeyler... hepsini arıyorum şimdi, sanki zorla elimden almışlar gibi!»

On İkinci Kitap, 101 yılının son aylarında, İspanya'ya proconsul (4) olarak gelen arkadaşı Terentius Priscus'a bir karşılama şöleni olarak yazılmış birkaç epigram'dan ibaretken, sonradan çok daha önce yazılmış, ama yayımlanmamış epigramların eklenmesiyle, ihtimal ozanın ölümünden sonra, Terentius Priscus tarafından yayımlanmıştır. On iki epigram kitabının ya-

(3) Martialis hiç evlenmemiş olacaktır. Çocukları, özellikle köle çocukları çok sevmesine rağmen, karısından, çocuklarından hiç söz etmiyor.

(4) Vali.

yımlandığı tarihleri, Friedlander, epigram'larda geçen olaylara dayanarak şöyle saptamıştır:

Epigram Kitabı

I,II	85 - 86
III	87 - 88 (Gallia Cisalpina'dan yollanarak)
IV	88 aralığı
V	89 sonbaharı
VI	90 yazı ya da sonbaharı
VII	92 aralığı
VIII	93 ortası
IX	94 ortası ya da sonu.
X	95 aralığı
XI	96 aralığı
XII	102 başları (ozanın ölümünden sonra)

Yaşadığı Devir:

Martialis eserini Roma'nın her günkü olaylarını küçük, kısa epigramlara geçirerek meydana getiriyor. Bu yüzden devrini iyi bilmek gerek.

Martialis'in devrinde Senatonun önemi kalmamış, bu kurum, imparatorun arzularını yerine getirmekle görevli bir araç haline gelmiştir. Konsüller (5), cumhuriyet devrinde olduğu gibi seçilmez, imparatorun atadığı biçimsel bir görev olur, bir yıl için de seçilmez, önce altı aya iner, sonra iki aya. Ama yılın başında seçilen konsül, adını yıla verdiği için, daha itibarlı sayılır. İmparator istediği kararı, eski Roma geleneklerine aykırı olsa da, Senatodan geçirebilir. Örneğin, Claudius yeğeni Agrippina ile evlenir ve bu

(5) Her yıl seçilen iki devlet başkanından her biri.

evliliği bir kanunla meşrulaştırabilir. Neron, hizmetçisi Pythagoras'la düğün dernek yaparak evlenir. Bundan başka Tiberius'un, imparatorluğun hayrı gerekçesiyle başlattığı kardeş katilleri, Caligula, Claudius zamanında da süregider. Birinin malını paylaşmak ya da düşmanını mahvetmek için yapılan suçlamalar, özellikle Claudius zamanında çok itibar görür; Neron, Seneca'nın, Lucanus'un ve daha birçok değerli Romalının hayatıyla oynar. Bir yerde bir tek kişinin keyfi hüküm sürerse, insanlar küçülür, ona yaranmak için, ondan çıkar sağlamak için bir yarıştır başlar. Soylusu, soysuzu, zengini, fakiri bu el açmada eş olur birbirine. Eski Roma'yı bütün milletlere egemen kılan erdem unutulmuştur artık. Bu erdemde, adalet duygusu, iyiyi kötüyü ayırma yeteneği, sade bir hayat anlayışı, memleket sevgisi vardı. İki yüz yıl önce Lucilius bir satura'sında şöyle tarif etmişti erdemi:

(Satura 3.)

Erdem, gerçek değerini verebilmektir, Albinus
içine karışıp yaşadığımız olayların.
Erdem, neyin ne olduğunu bilmek, insan için,
erdem, doğruyu, faydalıyı, şerefliyi bilmek,
iyiyi kötüyü, faydasızı, ayıp olanı,
şerefsizi ayırt edebilmektir insan için,
erdem, sınırını, ölçüsünü bilmek arzunun,
erdem, iyi değerlendirebilmek zenginliği,
erdem, hak ettiği mevkie oturtmak şerefi,
düşman olmak, sevmemek kötü insanı; ahlâkı,
aksine iyi ahlâklıyı korumak da, erdem!
yüceltmek onu, sevecenlikle dostluk göstermek,
ve her şeyin üstünde tutmak yurdun yararını,
sonra ailenin yararını kollamak, erdem!
Kendi yararını da en sonda düşünmek, erdem!

Horatius da *Roma Od*'larının (*Od Romani*) ana konusu erdemi, şöyle anlatmıştı:

(III,13 - 18)

Dürüst, sebatlı insanın sağlam ruhunu,
ne kötülük emreden vatandaşın hırsı,
ne tehdit saçan çehresi zalimin,
ne de fırtınalı Hadria'ya hâkim
çalkantılı Auster yeli, ne İuppiter'in
şimşek çakan güçlü eli, sarsar, yıldırır!

Senaca da *Ahlâki Mektuplar*'ında, eski Roma idealine en çok uyan Stoa felsefesinden bir ideal yaratmak için çalışmıştı Romalılara. Sallustius'un eserlerindeki karamsar havanın kökeni bu erdemden kopuştur. Horatius ile Vergilius, istedikleri kadar büyük Roma şarkısını söylesinler, Augustus çağı üst planda çok göz alıcı parlak bir devir olsun, Roma, bir çıkar alışverişinin çalkantısı içinde dalgalanıp durmaktadır artık. Bilginin, edebiyatçının değeri kalmamıştır. Martialis, III,38'de, «ozan, avukat, korunuk bile olmaya hazır bir gencin» Roma'da tesadüfen yaşayabileceğini söylediği zaman, belki kendi hayat tecrübesini, ama belki de bütün değerli kişilerin durumunu dile getirmektedir. İlk tehlike çanını da yine Lucilius çalmış olacak:

(Satura I)

Şimdi de sabahtan akşama kadar soylu, soysuz,
bütün Roma halkı bayram demez, iş günü demez,
koşuşur, çırpınır Forumda, orda mesken tutmuş,
canla başla, bir çabaya, bir sanata adanmış:
elden geldiği kadar ustalıkla aldatmayı,

kalleşçe birbirini yemek için yarışmayı,
yüze gülmede hiç kimseden geri kalmamayı,
iyi insan görünmeyi, sanki herkes herkese
düşman gibi, sanat edinmiştir tuzak kurmayı.

Birbirini yeme hırsı bir zevke dönüştü mü, insanlar birer felâket avcısı kesildi mi, bu çalkantıdan kimse yakasını kurtaramaz, imparatorlar bile. Denk getirip, arkasından görkemli cenaze törenleri düzenleseler, tanrılaştırsalar da, onun da hakkından gelirler.

Martialis, bu duruma gelmiş Roma'yı anlatıyor bize. Onun eserinde bütün Roma, ahlâkı, adaletleri, iyi, kötü yanlarıyla kaynaşıp duruyor, Martialis'in şakacı; yer yer, acı tatlı istihzasında eriyip günümüze kadar geliyor.

Ozanın Kişiliği:

Martialis'in atılgan, canlı, neşeli, hicivci, renkli bir kişiliği var. Çok duygusal bir insan; sevgisi de, nefreti de büyük. Ama her zaman aynı duyguda, aynı düşüncede de kalmıyor; övdüğünü yeriyor, yerdiğini övüyor. Kimi zaman gelgeç gönüllü, acımasız, kimi zaman da o kadar yufka yürekli ki, bu değişik davranışlarıyla şaşırtıyor bizi. Başkalarına, özgür olmayı, azla yetinmeyi öğütlüyor, ama kendi de yerdikleri gibi davranıyor. Ne var ki, kişiliğinin en değerli yanı, bu içtenliğidir belki: taşkınlığı, güçsüz yanları, sevgisi, nefretiyle neyse ozan, hep öyle çıkıyor karşımıza. Geleceğe kalacağını bile bile, başka türlü görünmeğe çalışmıyor. Roma edebiyatında, Catullus'dan sonra, belki en çok kendini veren; lirik ozanlar içinde, devrinin, kişiliğinin damgasını eserine en çok vurabilmiş ozandır.

Epigram Nedir ?:

Epigram, bu türün doğduğu Yunan edebiyatında, kelime kelime (*epi-gramma*) *yazıt* demek. Bir anıtın, bir tapınağın, bir mezar taşının üstüne yazılmış, çok defa iki dizelik küçük şiirler: Simonides'in (İ.Ö. 6. yüzyıl) epigram'ları gibi. Hellenistik çağda, eski çağın değerlerini yaşatmağa çalışan bilginler arasında, eski ya da yeni bir ozanı, bir sanat eserini tanıtan ya da dostlara yollanan armağanlara eklenmiş kısa, renkli; konusunu bir çırpıda, ama can alıcı çizgileriyle vererek anlatan; çoğu zaman taşlamalı, kısa bir şiir türü haline gelmiş, resmî hayattan, daha çok özel hayata kaymıştır. Romalıların *doctus poeta* (*bilgin ozan*) dedikleri bu kişiler, eski çağın eserlerini inceleyip açıklamalar yazarlarken, bu eserlerin mitolojik havasında, genel inşatlarda okunacak uzun şiir türleri yerine, herkesin kendi kendine okuyacağı (bir köşede kendi kendine kitap okuyan okuyucu tipi gelişmiştir artık) küçük şiir türlerine dönmüşlerdir. Böylece de epigram ve aşkı konu alan *elegeion* (6) (*eleji*) türleri gelişmiştir.

Roma'da epigram türü, Ennius'un, mezar anıtları, binalar, sanat eserleri üstüne, önce hexameter, sonra distichon (bir hexameter, bir pentameter) ölçüsüyle yazdığı şiirlerle edebiyata girer. Arkadan M. Terentius Varo'nun *İmagines* adlı kitabındaki övgülerle (*elogia*) yeni bir biçim alır. Daha sonra eleji ve satura türlerinden konular aktararak, Catullus ile, çeşitli konuları çeşitli ölçülerde işleyen bir tür olarak gelişir. Catullus, dostluk, tabiat tasvirleri, özellikle

(6) Başlangıçta flüt eşliğinde söylenen ve bir hexameter, bir pentameter'den ibaret vezniyle, bir çeşit ağıt iken, sonraları her türlü sevgiyi belirten şiir türü.

aşk konusunu ele alan hellenistik şiirin çok defa yapmacıklı, bilgince, mitolojik imalarla dolu sanat oyunlarından kurtularak, duygularını, aşkı ve nefreti, sevecenliği anlatan lirik ve taşlamalı şiirleriyle, Martialis'in epigram'larına yol açar. Martialis ise, Catullus'un açtığı yolu daha da genişleterek, hellenistik şiirin hayali konularına bütün bütün karşı çıkar, şiirini realist bir tabana çeker. Roma edebiyatında, Augustus devrinden sonra, o devrin idealist ozanlarından sonra, gerçeğe dönüştür bu. Ozan, epigram'larında eserinin konusunu şöyle anlatır:

(X,4)

Ne işine yarar senin boş oyunlar,
kötü bir kâğıda yazılmış hayaller?
Oku sen hayatın «bak işte, benden bu!»
diyebileceği şeyi! Bu kitapta
Centaurus, Gorgon, Harpyia'lar arama!
Sayfamıza sinmiştir insan kokusu.
Bilmek istemezsen sen huyunu suyunu
ve kendini, Callimachus'un yazdığı,
Aetia'yı okuyuver, Mamurra, sen!

Yine başka bir şiirinde, asıl epigram'ın kendi epigram'ları olduğunu bildirir ozan:

(IV,49)

İnan bana, Flaccus, epigram ne demektir bilmez,
onu sade alay, şaka yerine koyan insan.
Şaka eder asıl, vahşi Tereus'un aşını
ve de senin bulantılı Thyestes şölenini,
oğluna eriyen kanatlar takan Daedalus'u,
Sicilyalı sürüyü otlatan Polyphemus'u
anlatan insan şaka etmektedir bence!

Böylece Martialis'le, genel tiplerden ayrıntılara, özellikle insan ruhunun derinliklerine kadar inen psikolojik bir tahlil içinde, günlük hayatın, ölümden evlenmeğe kadar her türlü olayını, sevgiden nefrete kadar her türlü duygusunu, çok kere şaka, istihza hatta maskaralık havasında, uzun, kısa, çeşitli ölçülerde tasvir eden bu türün sınırları ve konuları belirlenmiştir. Martialis canlı tablo halinde, Roma'nın âdetlerini, erdemli, erdemsiz, tutumlu, müsrif, özgür, dalkavuk, vefalı, vefasız çeşitli tiplerini sunar bize; devrinin Roma'sını anlamamız için zengin bir hazine yaratır. (7)

Martialis, epigram'larında, iyi bir gözlemci, bir psikolog olarak çıkıyor karşımıza. Devrinin insanını, genellikle insanı iyi tanıyor. İnsan ruhunun saf, temiz yönlerini olduğu kadar, bin türlü hile dolu, küçük, zavallı yönlerini de ustalıkla çiziyor. Epigram'larında, gülünç, çok defa acıyla karışık. Hayatın o buruk acısını tattırıyor bize, acılara gülüncü karıştırıyor; acıklı bir olaydan komik bir sonuç çıkarabiliyor; acılar, donuk, altta kalıyor yine de. Bir örnekle dediklerimizi açıklayalım: Epigram'ın kahramanı bir berber kadın. Roma'da berberlik sanatı yosmaların elin-

(7) Epigram türü, günlük hayatla çok ilgili olduğu için olacak, Roma'da her devirde çok sevilen bir tür olmuş, birçok kimse bu türü denemiştir. Catullus devrinde, Licinius Calvus, hatip Hortensius; Augustus devrinde, Domitius Marsus, Albinovanus Pedo, Gaetulicus gibi ozanlar yetişmiş. İki de kadın epigram yazarı var: Cornificia ve Sulpicia. Vergilius, Ovidius, Lucanus da asıl eserleri yanında bu türü denemişler. İmparatorlar bile, (Caesar, Augustus, Tiberius, Neron, Nerva) epigram'lar yazmışlardır. Kitapçılar erkenden epigram güldesteleri **(antologia)** çıkarmışlardır.

dedir. Kadın kentin dış mahallelerinde eskicilerin, çömlekçilerin, zanaatkârların, bir kelimeyle soylu olmayan ve hayatını ticaretle kazanan insanların çalıştığı sokakta oturur. Ama bu sokakta işkence araçları da satılır; belki gözdağı olsun diye. Ozan bu araçlara kanlı diyorsa da, aslında kanlı olduklarından değil, araçlar kadında bu etkiyi yarattığından ötürüdür bu. Kadın bunlara baka baka, yarı sakarlığından, heyecanından, yarı da iş bilmezliğinden beceremez işini bir türlü; traş edeyim derken yontar, kanatır müşterisinin yüzünü:

(II,17)

Subura'nın başında bir berber kadın oturur,
hani kanlı işkence araçları asılıdır,
birçok da eskici var, çömlekçilerin karşısı.
Gelgelelim Ammianus, traş etmez ki bu berber,
yok traş etmez, hayır. Ne mi yapar? Ha, yontar ayol!

Martialis, birçok epigram'ında bu çareye baş vurur, son dizede epigram'ın yukardaki dizelerinde verilen bilgi, umulmadık bir biçimde çözülür, şaşırtır bizi. İlk dizeler bize yanlış bir izlenim verecek biçimde düzenlenmiştir, ama son dizede bir kelime oyunu ya da gerçeğin açıklanmasıyla epigram'ın anlamı bambaşka bir yöne çevrilir.

Martialis bazı epigram'larının kompozisyonunda gerçekten başarılıdır. Üç dört dizede, küçük bir öykü anlatır bize. Öykünün kahramanını ana çizgileriyle çizer, ayrıntılarında ne eksik, ne fazla bir kelime vardır. Bir mozaik yapar gibi taş taş örer şiirini, en güzel, en uygun renkleri kullanır. Kelimelerin seçiminde; veznin ahengiyle, konusunun havasını birbirine uydurmada başarılı bir sanatkârdır. Ama bütün şiir-

lerinin böyle bir usta işi olduğunu sanmamalı. Ozanın kendinin de dediği gibi, epigram'larının «kimi güzel, kimi orta, kimi de kötü»dür (8). Okunmak kaygısının sanat kaygısına üstün geldiği birçok epigram'larında, sanat aramak da fikir aramak da boşunadır.

Günlük olayları, zamanın kişilerini anlatan bir şiir türü, «okunmazsa, yazılmış sayılmayacağı» ve güncelliğini yitireceği için, ozan her şeyden önce okunmak, dillerde gezmek ister. *Dokuzuncu Kitap*'ın önsözünde belirtiyor bunu:

Varsın yazsın ulu konuları ululer,
küçük konulardan söz açan bana yeter,
hiç bir zaman elinden düşürmemen beni!

Bu yüzden devrinin zevkine, okuyucularının hoşlandığı konulara eğilmek zorundadır ozan; açık saçık olaylar, öyküler anlatmalı, imalar yapmalıdır günlük hayat üstüne.

Ama, anlattığına göre başka amacı da var: Horatius'un satura'larında yaptığı gibi (Horatius, «Castigat ridendo mores» yani «güldürerek (kötü) davranışları cezalandırma» der.) Martialis de hataları gülünç ederek düzeltmek ister:

(X,33)

Şu ölçüyü sınır bildi benim kitaplarım:
Kişileri korumak, kusurları anlatmak!

Bu yüzden olacak, her zaman kişileri kendi adlarıyla anlatmaz ozan epigram'larında, çok defa takma adlar kullanır; yalnız insanları övdüğü şiirlerinde,

(8) Montaigne de, (II,25), «Martialis'de her türlü (iyi kötü) epigram vardır,» diyor.

dostlarına, imparatorlara düzdüğü övgülerde, asıl adlarını kullanır. Ama gerçek adlarını kullanmasa da, günlük olaylara bakarak herkes, kime imâ edildiğini kestirir çabucak. Bu yüzden, hele soylu kişilere dil uzattığı zaman, epigram'larının başına açabileceği meselelerden kurtulmak için, sık sık imparatora, onun yakınlarına sığınır, kendini korumalarını ister.

Spectaculorum Liber, Xenia ve *Apophoreta*'lardan söz edelim bir iki kelimeyle. Bunlar ozanın ilk eserleri arasında yer alır. Bu yüzden de, Yunan örneklerine daha yakın, mitolojik imalar ve mecazlarla süslü, genellikle kısa şiirlerdir.

Martialis, epigram'ı, bir mezar taşına, bir anıta, bir tapınağa kazılmak için, armağanlara eklenmek için yazılmış ya da aşkı, kini, kıskançlığı anlatan kısa, veciz, çok defa taşlamalı şiirler halinden çıkararak yaşadığı devrin çeşitli konularını çeşitli vezinlerde işleyen bir *devrinin şiiri* haline koymuş; vezinlerin seçiminde, epigram'ın dize sayısında, ele aldığı konularda Yunan örneklerinden ayrılarak Roma epigram'ını yaratmıştır. Epigram'larında, Yunan örneklerindeki mitolojik ana dokunun yerine, insan; Roma insanı ve toplumu geçmiştir. Böylece mitolojik konularla yoğrulmuş bir türü, realist bir temele oturtması, konuları işlemekteki ustalığı, ayrıntılarda, vezni konuya uydurmaktaki başarısı, Martialis'e Latin ozanları içinde özel bir yer ayrılmasına neden olmuştur. Bu yüzden birçok şiirleri, her zaman okunacak, ibret ya da örnek alınacak bir ozan olarak kalacaktır.

Kullandığı Vezinler:

Martialis çeşitli vezinler kullanıyor; vezinlerini büyük bir ustalıkla uyduruyor konunun ahengine. Bü-

tün Roma ozanlarında olduğu gibi ölçünün kurallarına uyuyor, bu kuralların dışına çıkmıyor. En çok kullandığı ölçü, aşağıdaki ilk üç ölçüdür:

1) Elegeion türünü kullandığı distichon: bir dize hexameter ikinci dize pentameter.
2) Hendecasyllabus phalaceus: bir spondaeus, bir dactylus ve üç trochaeus.
3) Choliambus ya da iamb trimeter'i, scazon (son ayak ya trochaeus, ya da spondaeus).
4) Bucolica: altı iamb ayağı, bir dimeter.
5) Altı iamb ayağı (scazon), dimeter.
6) Üç iamb ayağı (iamb trimeter'i).
7) Hexameter.
8) Sotades ölçüsü.

Kullanılan Latince Metin:

Metin olarak, M. Lindsay'in tespit ettiği metne uyan M. H. J. İzaac'ın, Belles Lettres baskısındaki metin esas tutulmuştur. Bu metinden ayrıldığımız bir iki yer not olarak gösterilmiştir.

Roma'da Günlük Hayat:

Martialis, Roma'da, zengin olmayan ama özgür doğuşlu bir Romalı gibi yaşar (°). Bu Romalı zengin, nüfuzlu bir kimsenin (bu kimseye Roma'da, *patronus* derler; *korunuk* da, ona, «efendim,», «patronum,», «kra-

(°) Martialis'in hayatı, çok defa şiirlerinde yakındığı gibi, fukaralık içinde geçmemiştir. Yukarda anlatıldığı gibi, atlı sınıfına bile girebilen insanın serveti olmalı. Ama başkalarının serveti yanında kendini yoksul hissediyor olacak.

lım,» diye hitap eder) korunuğu (*cliens*) olur. Ozan, her sabah ilk iki ([10]) saatte, koruyucularına hal hatır sormağa gider; severek mi gider, bilinmez. Yalnız, Roma edebiyatında bu konuyu ele alan ozanlar, pek seve seve gitmediğini anlatırlar bize ([11]). Hal hatır sorulduktan sonra, ev sahibiyle birlikte konaktan çıkılır. Koruyucu çok defa dört kollu ya da altı kollu tahtırevanlarda taşınır (bazılarının perdeleri de vardır, kimsenin görmemesi için), korunuklar ise, yayan yapıldak düşerler yola; kışın yağmurun karın altında, yazın kızgın güneş başlarında, gelirler Foruma. Mahkeme saati üçtür, orda korunukların görevi, evlenme, köle azat etme gibi işler için mühür basmaktır. Çünkü Roma'da resmî akitler bir tapınakta yapılır, orda korunur; mühür yüzüğün üstüne kazılmıştır, mührünü basmak yüzüğünü basmak demektir. Bu işler bitti mi, korunuk, ya şiirlerini oku-

---

([10]) Romalılar güneşin doğuşundan batışına kadar olan zamanı, on ikiye bölmüşlerdir. Bunun için, yaz ve kış günlerinin saatleri aynı uzunlukta değildir. Yazın günler uzun, kışın kısadır.

([11]) Sabah selâmı, özgürlüğü seven kimselerin hoşlanmadığı bir iş olarak anlatılıyor Vergilius'ta **(Georgica**, 461 - 63**)**:

> Ne çıkar mağrur konağın kapıları,
> kusmazsa sabah selâmına gelen insanları,
> odalardan dalga dalga?

Vergilius, patronun tavrını kapılarda temsil ediyor. Horatius da şöyle anlatıyor **(İamb** II,1 - 8**)**:

> Mutludur o kişi, uzak her gaileden,
> ilk soyu gibi ölümsüzlerin,
> sürer ata toprağını öküzleriyle,
> başı dertsiz, tasasız, faizden!
> Asker olup boru sesinden ürkmez,
> dehşet duymaz kudurmuş denizden,
> kaçar Forumdan ve nüfuzlu kişilerin
> insana hor bakan konağından!

mağa meraklı bir ozana yakalanır; saatlerce hoşlanmadığı şiirleri dinlemek zorunda kalır, ya da bir zengin dulu ziyaret gereklidir. Bu dullar da pek nazlı olurlardı. Çünkü Roma'da, zenginler vasiyet yaparak yakınlarına miraslarından bir kısmını bırakabilirlerdi. Bu yüzden, zengin, çocuksuz kimselerin ziyaretçileri çok olurdu. Bu âdet giderek, bir miras avcısı tipinin doğmasına sebep olmuştur Roma'da. Zenginlere her bayramda armağanlar verilir, sık sık hal hatır sorulur, işleri görülür, ölümünden sonra mirasa hak kazanmak istenirdi. Gelelim mahkeme saatinden sonraki saatlere: Öğle oldu mu efendi korunuğu birlikte yıkanmağa çağırır, ya da çağırmaz; çağırmazsa korunuk, ücretli bir yunağa gider, bunlar özel yunaklardır, yemek yenmez, ayrıca buz gibi soğuktur, içinde hava akımları dolaşır (Martialis bunlara Aeolus yellerini toplayan mahzenler, diyor.). Ama efendi yıkanmağa çağırırsa, sıcak hamamlarda yıkanılır, yemek yenir, çıkarken de diş kirası diyebileceğimiz ([12]) bir miktar para alır. Ama bu para zamanla o kadar azalmıştır ki, çok defa eskitilen pabuca, toga'ya değmez. Korunuk-koruyucu ilişkilerinde kâr koruyucu yanındadır. Koruyucu etrafına ne kadar korunuk toplarsa o kadar gövde gösterisi yapar, işlerini gördürecek o kadar insan bulur, mahkemede bağırıp çağıracak, rakibine yuh çektirecek adam bulur, seçimlerde kendine oy toplar, ama korunuğun yemek içmek, biraz da para koparmaktan başka bir kazancı olmaz. Ozansa, şiir yazmak için gereken vaktini yitirir. Bu yüzden Martialis birçok şiirinde sabah selâmlarından yakınır.

Altıncı saate kadar Roma'da çeşitli işler görülür, yıkandıktan sonra sirkteki öğle temsillerine gidi-

([12]) **Diş kirası** için kitabın sonundaki Açıklamalar'a bakınız.

lir ya da toplantı yerleri olan etrafı sütunlarla çevrili üstü kapalı yollarda buluşulur; gezilir konuşulurdu. Altıncı saat dinlenme saatiydi. Yedinci saatte kalkılır (bazen, akşam yemeğinden önce de yıkanılırdı). Dokuzuncu saatte akşam yemeği başlardı. Bunlar, özellikle zengin evlerde birer şölen gibi olurdu. Gece, Roma karanlık olduğundan, davetliler yanlarına birer uşak alırlar; uşak, elinde feneri önden gider yolu aydınlatırdı. Evlere pabuçları çıkarıp girmek âdet olduğundan, bu köle, dışarda, elinde yine feneri, pabuçlar çalınmasın diye beklerdi. Yemek, genellikle, zenginlerin denizi doldurarak yaptırdıkları deniz üstündeki yemek odalarında verilirdi. Yemek masaları genellikle üçer kişilikti; davetliler masaların etrafına konmuş sedirlere uzanırlar, öyle yemek yerlerdi. Masaların üstüne yemekler konur, köleler arkada, servis yapmak, davetlilerin arzularını yerine getirmek için konuşmadan beklerlerdi. Yemekten önce konuklara kokular sürülürdü. İlk yemek (*prima cena*) meze gibi hafif yiyeceklerden ibaretti. Asıl yemek üç kaplıktı; genellikle et, balık, dolma, sebzeler sunulurdu. En sonunda pasta ve meyve gibi soğukluk (*mensa secunda*) gelirdi. Tabiî çok zengin sofralarda, Akdeniz kıyılarından toplanmış nadide balıklar, pahalı yemekler, değerli şaraplar ikram edilirdi. Şaraplar yazın kar suyuyla karılır, serinletilir, kışın da yarı yarıya suyla karıştırılırdı. Bazen de şarap balla karıştırılırdı, ama bunun için en iyi bal; Attika, ya da Hybla balı gerekliydi. Şölende konuklar, yiyemeyecek hale geldikleri zaman, kusarlar, yine yerlerdi. Tabiî ertesi gün de mideleri bozulurdu.

Romalılarda bayramlar, özellikle Saturnus ([13])

([13]) **Saturnus ve Saturnalia** için Açıklamalar'a bakınız.

bayramı üstüne biraz bilgi verelim: Bu bayram değişik bir hava getirirdi Roma'ya. Saturnus bayramı ya da Saturnalia, elinde bir orakla temsil edilen Ekin tanrısı Saturnus için, aralık ayının son günlerinde kutlanırdı. Yedi gün sürerdi. Bu bayramda her türlü iş, çalışma durur, okullar tatil olur, köleler iş görmezler, başlarına azatlı takkesi giyerler, efendileriyle istedikleri gibi konuşurlardı. Bu bayram yılda bir defa, efendiye köleliğin ne olduğunu anlatmak için konmuş olacak. Ayrıca bu bayramda normal zamanda yasak olan zar oyunlarına izin verilirdi. Herkes yakınlarına, tanıdıklarına armağanlar gönderir, müşterileri avukatlara armağanlar sunardı. Efendilerin hizmet ettiği, kölelerin yemek yediği şölende, piyangolar düzenlenir, bu şölen için gönderilen armağanlar, bir zenginin, bir de fakirin armağanı olmak üzere çift olarak dağıtılırdı.

Bir başka bayram da Matronalia idi. Bu bayramda sevgililer birbirlerine armağanlar verirlerdi. Bir de dilekleri yerine gelsin diye Venus'a adak adanırdı.

22 Şubat da Caristia, yani akrabalar bayramıydı. Bu bayramda da akrabalar birbirine armağanlar verirlerdi. Bu bayramın özel armağanı başlıca kuşlar, sonra çeşitli armağanlardı.

Soylu, zengin Romalılar, kente yakın, yüksek duvarlarla çevrilmiş, büyük bahçeler içinde, «hiç bir sesle yırtılmayan derin bir uykunun uzandığı» büyük konaklarda yaşarlardı, korunuklarsa kente uzak, bir kaç katlı evlerde yaşarlardı. Bu semtlerde çok defa nalbantlar; tunç vazo, heykel, kaçak altın yapan atölyeler de bulunurdu. Bunların çıkardığı gürültü, yöredeki halkı sabaha kadar uykusuz bırakır, sabah da öğrencilerini yüksek sesle bağırarak toplayan öğretmenin sesi, sabah uykusunu haram ederdi. Martialis, yarı

şaka yarı ciddî, şiirlerinde bu gürültüden sık sık yakınır.

Tiyatrolardaki olaylara da kısaca değinelim: Tiyatrolarda her sınıfın (soylu, atlı, halk) yeri ayrı idi. İ.Ö. 67 yılından kalma *Lex Roscia* kanununa göre, senato üyelerine, ailelerine en öndeki yerler, atlılar sınıfına ve ailelerine bunların arkasındaki on dört sıra ayrılmıştı; halk da en arka sıralarda oturmalıydı. Ama uzun süre uygunlanmayan bu kanunu imparator Domitianus yürürlüğe koydurmuş ve her sınıfın hakkı olan yere oturmasını sağlamak için tiyatroya birkaç görevli yerleştirmiştir. Ama atlı sınıfına girmenin ya da o sınıfta kalabilmenin temeli servet olduğundan (dört yüz bin sestert'lik varlık) varlığını yitiren Romalı, bu sınıftan çıkarılır, tiyatrodaki yerine oturamazdı artık. Ayrıca tiyatroda özel bir araçla sahnenin üstüne, seyircilere, özel kişilerin masrafını ödedikleri safranla karışık şarap serpilirdi. Perde yukardan aşağı inmez, aşağıdan yukarı kalkardı.

Sirkteki olaylar da o devrin özelliklerini yansıtır: Sirkte suçlular ya hayvanlara parçalatılır, ya da iki suçlu ölünceye kadar biribiriyle çarpışır, eğer ikisinden biri büyük kahramanlık gösterirse, ya imparator, ya da sirkte onun yerini tutan quaestor, bir işaret vererek (Martialis bir şiirinde, belki şaka olsun diye «burnunu sümkürerek,» diyor) suçlunun bağışlanmasını sağlar ([14]). Başka bir temsil de, vaktiyle M. Scaevo-

([14]) Seneca, **Epist. Mor**. I,7'de bu temsiller için şöyle diyor: «Yapılan düpedüz insan kıyımıdır... Sabah insanlar aslanların, ayıların önüne atılır, öğle temsillerinde ise bu kıyımı seyre gelen insanların önüne... Ama diyeceksin ki, haydutluk yaptı, bir insan öldürdü.' Peki, o, öldürdüğü için bu cezayı hak etti, ya sen, mutsuz, bunu seyretmeği hak etmek için ne yaptın?»

la'nın kral Porsenna'yı öldürdüğünü sanarak yaverini öldürünce, kendine verdiği cezanın canlandırılmasıdır. Scaevola'yı Porsenna'nın önüne götürmüşler orda yanan ateşe sokmuş sağ elini Scaevola. Bu olayı sirkte ellerini ateşe sokarak temsil edermiş suçlular. Romalılar hayali bir konu yerine, kendi geçmişlerinden büyük kimselerin hayatını seyretmekten zevk alıyor olmalılar.

Kitapların serüveni de başka: Bunlar yayımlanmadan önce dostlara okunur; hele günlük hayatla ilgili epigram'lar elden ele dolaşırdı. Sıra yayımlanmaya gelince, *scriba* denen kopyacılar papiruslara yazarlar ve kitap rulo halinde kıvrılırdı. Papirus sona erdiği zaman kitap bitmiş olurdu. Onun için kitap okumak demek, kitabın rulosunu açmak demektir. Papirus rulosu sona erdiği zaman, papirusun sonuna bir değnek eklerler, değneğin iki ucu siyaha boyanır, uçlara, iki de teker konurdu. Rulonun kenarları ponza taşıyla inceltilirdi. Papirusun arkasına rutubetten, güvelerden korumak için sedir yağı sürülürdü. Eserin ve yazarın adını taşıyan bir levha, kırmızı harflerle (erguvanla) yazılır, rulonun üstüne eklenirdi. Sonra rulo parşömen bir muhafaza içine konur, üstü erguvan ya da altın sarısına boyanırdı.

Epigramların Seçimi:

Martialis'in epigram'ları bin şiirden fazla. Biz bunlar arasında bir seçim yaptık. Çevirdiklerimiz, gözlem değeri olan, Roma toplumunun meselelerini, insanlara koşulan koşulları anlatan, bize Roma zihniyetini, yaşayışını açıklayan realist şiirlerdir. Çok açık saçık, o devirde Roma zevkine uygun olsa da, bugün müstehcen sayılacak şiirleri, imparatorlara yapılan

aşırı övgülerle dolu ya da, mitolojik bilgi gerektiren şiirleri almadık seçimimize. Daha geniş bir seçim ilerde düşünülebilir.

Çeviride en çok, yabancı adların yazılışında zorluğa uğradık. Vergilius'un destanının kahramanı Aeneas, Homeros'un destanlarından alınmıştır ama, Romalılar bu kahramanı kendi efsanelerine bağlamışlar, onu Roma'yı kuran efsanevî kahraman yapmışlardır. Cybele, Küçük Asya'dan Roma'ya aktarılan bir tanrıçadır. Bu yüzden biz bu isimlerin Romalı şekillerini kullandık. Kitabın arkasındaki Açıklamalar'da, Yunanca şekillerini ayrıca belirttik. Bundan başka, bir Yunanca bir Latince şekil vererek, bir şekil kargaşalığı yaratmamak için, adları Latinlerin yazdığı gibi yazdık.

Epigram kelimesi üstünde biraz daha duralım: Epigram, Türkçeye, genellikle *taşlama* olarak çevriliyor. Oysa bu türde aşağıda açıklamağa çalışacağımız üzere, alaycı, şakacı, hicivci şiirler kadar, doğa tasvirleri, dostluk, bağlılık, aşk, övgü epigram'ları da var. Ne var ki, şaka, alay havasında yazılanlar daha çok sevilip tutulduğundan, Martialis'in bu tür şiirleri daha çok tanınmıştır. Bu yüzden de, epigram, genellikle taşlama sanılmıştır sadece. Aslında birçok türde taşlama vardır. Horatius'un satura'larında, od'larında, iamb'larında, hatta *Mektuplar*'ında taşlama var. Bunlar, toplumu ya da kişiyi eleştiren taşlamalar. Martialis'in epigram'larında da, İuvenalis'in satura'larında da var. Roma şiiri, içeriği değil, biçimi göz önüne alarak ayırır türleri birbirinden. Yani şiirde kullanılan vezin, ölçü, türlerin başlıca ayırıcı temelidir. Bu yüzden, *satura, od, iamb* kelimeleri gibi, *epigram*'ı da dilimize giren şekliyle karşıladık çeviride.

Epigram'ları yabancı dillere çeviren bazı çeviriciler (Garnier baskısı gibi) bu şiirleri anlamamızı kolaylaştırmak için, parçaların sağ başına, metinde olmayan küçük açıklayıcı başlıklar koymuşlardır. Biz de aynı düşünceyle, kendimize göre küçük açıklamalar ekledik ve bunları köşeli ayraç içine aldık.

Kitabı Nasıl Kullanmalı:

Eski çağda bir şiiri hatırlatmak için ilk dizeleri söylenirdi. Vergilius'un destanı, ilk dizeleri olan «arma virumque»dir. Catullus'un «Serçe» şiiri «Passer», vb. Ama birçok şiir böyle hatırlanamaz. Bunun için kitapların içindeki şiirler numaralanmış ve ayraç içinde gösterilmiştir. Bir örnek verelim; XII,5, şu demektir: On ikinci kitap, beşinci şiir. Ayrıca okumada kolaylık olsun diye, mitolojik adların ve bazı terimlerin açıklamasını kitabın sonuna eklediğimiz Açıklamalar'a aldık. Okuyucu şiirin anlamını anlamakta güçlük çekerse (kimi zaman bu güçlüğü duyacaktır) Açıklamalar'a baş vurmalıdır.

Latince Adların Okunuşu:

Latince kelimelerin okunuşu, Türkçeye çok yakın olmakla beraber, bazı harfler ve çift sesliler değişik şekilde okunur:

C = k
Qu = kv
X = ks
Y = ü
Ae = e
Oe = ö
Ch = h (Yunanca şekli kh = h)

Ph = f (fe'den değişik bir sesle)
Oi = oy (nadiren oi, yani ancak şiirde iki hecelidir)
Au = av
Eu = ev
Th = t (t sesinden ayrı)
Rh = r (r sesinden ayrı)

Yunanca kelimelerdeki ai, Latinceye ae olarak, ei de ya e ya da i olarak, kh, Latinceye ch olarak geçer.

LİBER SPECTACULORUM (*)

(*) Gösteri Kitabı.

(I) [En Güzeli]

Barbar Memphis (1) piramitlerinin mucizesini ağzına alamasın artık; gayretli Assyria (2), Babiliyle gururlanmasın, gevşek İonya'lılar Diana tapınağıyla övülmesin (3), türlü boynuzlardan örülmüş sunak, Delos adını unuttursun (4), Caria'lılar havaya asılı duran Mausoleum'u (5), aşırı övgülerle göklere çıkarmasın artık. Hepsi Caesar'in Amphitheatrum'u (6) önünde eğilir. Ün, hepsinin yerine bir tek eseri övecektir artık.

(II) [Roma Halkın Oldu]

Başı göklere değen ışıklı heykelin (7) dikildiği, yolun ortasında koca darağaçlarının her gün arttığı yerlerde, eskiden vahşi imparatorun nefret uyandıran

(1) Memphis: Eski Mısır'ın başkenti.
(2) Assyria: Anadolu güneyinde bir bölge.
(3) Ephesos'taki Diana tapınağı.
(4) Birbirine geçmiş boynuzlardan bir sunak. Apollon'un yaptığına inanılırmış.
(5) Dünyanın yedi harikasından biri sayılan ve Bodrum'da bulunan ünlü anıtkabir.
(6) Vespasien tarafından inşa edilmeye başlanan ve Titus tarafından bitirilen (İ.S. 80) Colosseum. Gladiyatörler burada çarpışır, Hıristiyanlar seksen bin kişi alan bu amfiteatrda hayvanlara parçalatılırdı.
(7) Neron'un, Yaldızlı Saray'ına konmak üzere yaptırdığı heykeli. Neron için Açıklamalar'a bakınız.

sarayı pırıl pırıl parlıyordu. Koca kentte bir tek konak ayaktaydı. Şimdi Amphitheatrum'un görkemli kitlesiyle gözleri çektiği yerde, Neron'un bataklığı vardı. Şimdi çabucak yapılan ılıcalara, Caesar'ın armağanlarına ([8]) hayran olduğumuz yerlerde, mağrur tarlalar fukaraları evlerinden atmıştı eskiden. Claudius' un yaptırdığı Direkli Yol'un geniş gölgesini iki yanına serptiği yerlerde, Neron'un sarayının son kısmı uzanıyordu. Artık Roma, Romalıların oldu ve senin idarende, Caesar ([9]), Romalılar, eskiden bir tek efendinin olan yerlerin zevkini çıkarıyorlar.

(XVIII) [İnsanlaşmış]

Bakıcının elini yalamağa alışmış, korkutmadan,
Hyrcania ([10]) dağlarının ünü, şanı bir kaplan,
kudurmuş dişleriyle parçaladı vahşi aslanı, azgın!
Görülmemiş şey, hiç bir çağın bilmediği olay!
Uçsuz bucaksız ormanda yaşarken cüret etmezdi buna,
şahlanıverdi vahşeti girince aramıza!

(XXV b) [Rica]

Gözüpek Leandros tatlı zevklere koşarken ([11])
kabaran suların altında ezilmiş, yorgun,
şöyle demiş üstüne çullanan dalgalara:
«Giderken bağışlayın beni, dönerken boğun!»

([8]) Caesar Domitianus'un yaptırdığı ılıcalar olacak.
([9]) Domitianus kastediliyor.
([10]) Hazer denizinin güneydoğu kıyısında bir bölge.
([11]) Aphrodite'nin rahibesi Sestos'lu Hero'ya tutkun Abydos'lu Leandros, Çanakkale boğazını, Nara burnu civarında her gün geçip sevgilisiyle buluşurmuş. Bir gün dalgalarda boğulmuş; bu öykü, sonradan Galata ile Kız Kulesi arasına nakledilmiş.

(XXIX) [İki Döğüşçü, İki Yengi]

Priscus dayanıyordu, Varus dayanıyordu,
ikisinin de gücü eşit kaldı uzun süre.
Herkes sık sık bağırıyordu, ara verilsin diye,
ama Caesar karşı çıkmadı kendi yasasına.
Kalkanlar bırakılıp, ikisinden biri parmağını
kaldırana dek döğüşülecek! Böyleydi yasa!
Yemek gönderdi, armağan verdi Caesar sık sık onlara,
(sade bu kadarına izin veriyordu yasa)
ama mücadelenin sonucu âdil oldu yine de,
eşitçe döğüşüp yere serildiler eşitçe!
İkisine de tahta kılıçla çelenk gönderdi Caesar,
yiğitlikle ustalığın hakkıydı bu ödüller.
Böylesi olay başka hiç bir öndere nasip olmadı,
iki kişi döğüştü, iki yengi kazanıldı.

BİRİNCİ KİTAP

Şakalarımda, en aşağı koşulda olanlara bile gerekli saygıyı elden bırakmadığıma göre, umarım ki kitaplarımda kendinden kuşkusu olmayan bir insanın yakınmasına yol açmayacak kadar ölçülü, saygılı olmayı başarmışımdır. Eski yazarlar bu saygıdan o kadar yoksundular ki, hem kişilerin gerçek adlarını kullandılar, sömürdüler, hem de ileri gelenlere bile dil uzattılar. Ün kazanmak bu kadar pahalıya mal olmasın bana; yeteneğimi kabul ettirmekte zaman kaybedeyim, ne çıkar? Bizim şakalarımızın açıklığı önünde kötü yorumcular gerilesin, hiç kimse de epigram'larımın yazarı olmağa kalkışmasın: başkasının kitabı sayesinde zeki görünmek çirkin bir şeydir. Açık saçık deyimlerimin gerçeğine, yani epigram'larımın diline gelince, tek örnek ben olsaydım, özür dilerdim. Catullus, Marsus, Pedo ve Gaetulicus'un yazıları da böyledir; şiirleri okunan herkes de böyle yazar. Hiç bir sayfada Latince döktürmeme (1) izin vermeyecek kadar ciddi, asık yüzlü bir insan bulunursa, varsın sadece bu açıklamayı, ya da kitabın başlığını okusun yeter. Epigram'lar Flora bayramını görmeğe alışkın olanlar için yazılır. Cato girmesin benim gösterime, girerse de seyirci kalsın. Bu açıklamayı bir şiirle bitirirsem, türün sınırlarını aşmış olmam sanırım:

---

(1) **Latine loqui**, Latince konuşmak demektir, ama burada, **açık saçık, pervasız konuşmak** anlamındadır.

Bayram şenliklerini, halkın bütün pervasızlığını,
şakacı Flora'nın tatlı âyinlerini bilirsin de,
niye gelirsin öyleyse, a ciddi Cato, tiyatroya?
Yoksa sen çıkmak niyetiyle mi girmiştin sadece?

(I,1) [Martialis]

İşte bu, okuyup aradığın o ünlü adam;
Ahenkli, nükteli epigram kitaplarını
bütün dünyanın tanıdığı o Martialis!
Sen, şiir seven okurum, o yaşarken daha,
duyguluyken, çok az ozanın ölümden sonra
kazandığı şerefleri bağışladın ona.

(I,3) [Güle Güle, Kitabım]

Can atarsın Argiletum'da bir dükkâna kurulmağa,
oysa kitaplığımda boş yer var, küçük kitabım.
Bilmezsin, ah, bilmezsin, ne titizdir o kudretli Roma,
Mars soyunun zevki kıl gibi ince, inan bana!
Hiç bir yerde yoktur böyle didikleme: gencin, kocanın,
çocuğun burnu, gergedanın burnu gibi, hassas!
Alkışlar ya seni bravoyla, tam öpücük yollarken sen,
kıçına bir tekme vurur da, yıldızlara yollar!
Ama güç gelirse sana efendinin düzeltmeleri,
şakalarını çizsin istemezsen kamış kalem,
kuş gibi uçmak istersen havalarda, git, kurtul, çapkın!
Ama doğrusu evimde daha rahat ederdin!

(I,4) [Caesar'a Sığınma]

Rastlar da kitaplarım eline geçerse,
kaşını çatma artık koca sultan gibi!

Bunca yengiler, seni şaka kaldırmağa (2)
alıştırmıştır, Caesar. Bir önder kızar mı
ileri geri söylendi diye kendine?
Gel sen Thymele'ye, taklitçi Latinus'a
nasıl bakarsan, bizim şiirimize de
öyle bakıver. Edepli terbiyeli
şakalar için bize sansür izin verir,
şakamız çapkınsa, hayatımız temizdir!

(I,5) [İmparatorca]

Ben sana bir deniz savaşı sundum,
sen bana epigram'larını, Marcus.
Bana kalırsa kitabınla birlik,
sularda kulaç atmak istiyorsun! (3)

(I,10) [İnce Hesap]

Gemellus evlenmek ister Maronilla'yla,
yalvarır yakarır, direnir para harcar.
Güzel mi bu kadar Maronilla, allasen?
Hani can sağlığı derler, daha çirkini.
Ne var öyleyse sevilecek bu kadında?
Bir şeyi var sade: ipince hastalığı.

(I,13) [Arria]

Afif Arria, Paetus'una uzatırken hançeri, (4)
kendi bağrından güçlükle çıkardıktan sonra,

---

(2) Yengi törenlerinde askerler önderleri için açık saçık şakalar yaparlarmış, belki göz değmesin diye, belki de kıskançlığı önlemek için. Caesar denince Domitianus kastediliyor.

(3) Bu epigram'ı ozan, imparator Domitianus'un ağzından söylüyor olmalı. Kitabı denize atacağını ima ediyor imparator.

(4) Bk: Arria (Açıklamalar).

«İnan bana» der, «acımıyor bağrımdaki şu yara,
bağrında açacağın yara, Paetus, yakıyor beni!»

(I,15) [Gün Et Gününü]

Ey yakınlarım içinde en ileri tuttuğum İulius!
Değeri varsa yıllar süren güvenin, hukukun,
dinle bak, konsül olalı sen nerdeyse altmış yıl oluyor ya.
iyi yaşadığın günler üç beşi zor geçer.
Reddedebilirsin zevkleri, ama ertelemen doğru değil.
senin olur sadece felekten çaldığın günler;
yolunu gözler acılar, dizi dizi çekiler önündedir!
Neşeli günler geçer, kalmaz, uçar kuşlar gibi.
Sarıl dört elle bu günlerine, kucakla olanca gücünle,
böyleyken de akar gider kucağından, koynundan.
Akıllı bir insana göre değil «yaşarım elbet» demek,
«yarın yaşarım» dersen geç olur, gün et gününü!

(I,16) [Koca Kitap]

Epigram'larımın kimi güzel, kimi orta, çoğu da kötü,
şiir kitabı, Avitus, yazılmıyor başka türlü!

(I,17) [Baştan Savma]

Titus, «avukat olsana» diye zorlar beni.
«çok kârlı iş, bu iş!» der durur.
Peki ama, Titus, «çiftçininki kârsız mı?» ([5])

(I,19) [Temizlik]

Yanılmıyorsam, Aelia, tam dört tane dişin vardı,
bir öksürdün ikisi düştü, ötekinde ikisi;

([5]) Martialis, Titus'dan tarla istemiş olacak. Titus da tarla vermemek için onu avukat olmağa zorluyor.

artık öksür öksürebildiğin kadar bundan sonra,
yapacak hiç bir iş kalmadı üçüncü öksürüğe!

(I,23) [Dostluk Nedeni]

Hamamda yıkandığın arkadaşlarından başka
kimseyi yemeğe çağırmıyorsun, Cotta;
sana konuklarını sade hamamın sağlıyor.
Şaşıyordum, Cotta, neden yemeğe beni
çağırmıyorsun diye ya, şimdi dalgayı çaktım,
çırılçıplak, hoşuna gitmiyorum senin.

(I,27) [Sarhoş Sözü]

Dün gece sözleşmişiz seninle güya,
bir on şişe devirdikten sonra,
bu gün, Procillus, bende yiyecekmişiz!
Sen de işi sağlam sanmışsın da,
bu içkili sözü bir yana yazmışsın.
Pek kötü bir tutum bu, seninkisi:
hiç sevmem belleği güçlü akşamcıyı!

(I,28) [Akşamcı]

Scerra hep içki kokar, sanma ki akşamdan kalmadır,
Scerra sabaha dek kafayı çeker.

(I,29) [Aşırma]

Diyorlar ki, Fidentinus, şiirlerimi
halka okuyormuşsun kendininmiş gibi.
Benim diyeceksen, göndereyim bedava;
senin densin istersen, susarım parayla!

(I,32) [İçgüdü]

Sevmem seni Sabidius, neden sevmem, bilmem ki,
bir şey bilirim, sevmem seni!

(I,33) [Gösteriş]

Gellia yalnızken ağlamaz babasının ölümüne,
ama biri geldi mi, boşanır yaşları, zorla!
Övsünler diye yas tutan, aslında yas tutmaz, Gellia!
gerçekten yas tutansa, tanık olmadan yas tutar.

(I,37) [Görgü]

Midenin yükünü boşaltırsın, utanmadan,
mutsuz, altın bir oturağa, Bassus.
İçtiğin kadehse, camdan! Demek iki gözüm,
ettiğin, içtiğinden değerli senin!

(I,38) [Güme Gitti Kitap]

Okuduğun kitap benim kitabım,
ama öyle berbat okuyorsun ki,
senin gibi oluyor, Fidentinus!

(I,40) [Candan Oku]

Seve seve okumazsan şiirlerimi, çatarsan kaşlarını,
dilerim kıskan herkesi, kimse de kıskanmasın seni!

(I,41) [Dingin Beygir]

Nüktedan sanırsın ya Caecilius kendini;
inan bana değilsin! Ne misin? Bir soytarı!

Kırık cama karşılık kükürtlü kibrit veren
gezgin eskici neyse, Tiber berisinde;
aylaklara haşlanmış bezelye satan neyse,
bir yılan bakıcısı, yılan besleyicisi;
salamura satanın salak çırağı neyse,
kaynar tencerede dumanı tüten sucuğu
yollarda gezdiren kısık sesli ahçı neyse,
kötü bir ozan, Gades'li sapık dans hocası,
eski çapkının zevzek ağzı neyse; o'sun sen!
Vazgeç bir şey sanmaktan kendini, tek başına.
Sanma ki sen Galba'yla, Tettius Caballus'la
nükteli söz söylemekte baş edebilirsin.
İnce bir zevk herkese nasip olmamıştır ki!
Kaba saba her şaka yapan, Tettius olmaz,
olsa olsa Caballus'tur, yani dingin beygir! (6)

(I,43) [Göz Doyumluk]

Dün sende, Mancinus, altmış davetliydik,
önümüze gele gele bir domuz geldi.
Ne asmada bırakılmış taze üzümler,
ne ballı pasta gibi elma tatlısı,
ne katırtırnağında asılmış armut,
ne geçici gül gibi Afrika narı!
Ne Sarsina ovasından gelmiş peynir,
ne Picenum zeytini vardı ortalıkta.
Kupkuru bir domuz! Hem küçük mü küçük!
Hani silâhtan yoksun cücenin bile
öldüreceği kadar mini minnacık!
Buyur eden de bulunmadı üstelik.
Biz arenada domuz seyreder gibi,
elimiz böğrümüzde, baka kaldık hepimiz.

(6) Şakacı Tettius Caballus'un adıyla, **caballus** yani **dingin beygir** arasında kelime oyunu var.

Bir şey demem, boğazında kalsın domuz!
Buyur etsinler seni, ceza olarak,
Charidemus'u parçalayan domuza!

(I,44) [Al Öcünü]

Tavşanların o çapkın koşuşmalarını,
aslanların oyununu iki sayfada;
biri küçük, biri büyük, anlattım diye,
iki kez aynı şeyi yaptım diye, Stella,
gına geldiyse sana, sen de şöyle yap, bak:
iki kez bana tavşan yemeği ikram et.

(I,47) [Meslek Aşkı]

Eskiden hekimdi Diaulus, şimdi oldu bir mezarcı,
mezarcının yaptığını hekimken de yapardı.

(I,49) [Kır Hayatının Mutluluğu]

Celtiber ulusunda adı ölümsüz,
İspanya'nın övüncü, Licinianus!
atları, savaşlarıyla ün kazanmış
o Bilbilis yaylasını göreceksin,
başı karla örtülü koca Gaius'u,
ve verimli Pamona'nın göz bebeği,
yalçın doruklu kutsal Vadaveron'u,
şirin Boterdum'un tatlı korusunu
göreceksin bütün. Ilık Congedus'un
tatlı sularında, su perilerinin
gevşeten göllerinde yıkanacaksın.
Bedenin ılık sularda pek gevşerse
çelik gibi olursun, demir kıran
buz gibi sularında alçak Salo'nun.

Voberca ormanı yakıncacık sana,
yiyecek sağlayacak kendiliğinden,
mızrağınla avlayacağın hayvandan.
Tagus'un altın sularında yıkanıp,
koyu gölgesi altında ağaçların
sıcak günlerin alevinden kaçarsın.
Yakıcı susuzluğunu yatıştırır
dişleri donduran o buz gibi soğuk.
Darcenna, Nutha, ak pak aralıkta eğer,
korkunç ayaz inim inim inilderse,
tatlı, ılık Tarraco kıyılarına
sevgili ülken Laletania'ya kaç.
Yumuşak ağlarına tutulmuş, orda,
akıtırsın kanını karacaların
ve evcil domuzların. Çevik atın
gücü yener tavşanın kurnazlığını.
Geyik avını bırakıver çiftçiye. (7)
Dik saçlı çocuklarla çevrili damın
eşiğine dek uzanır komşu orman.
Avcıyı çağırmaya gör, koşar gelir,
konuk olur sofranda yanıbaşında.
Ne toga, ne ay süslü pabuç gerektirir, (8)
ne keskin erguvan kokulu giysiler;
korkunç postacıdan, mızmız korunuktan,
ve dulların tükenmez nazından uzak!
Benzi sapsarı sanık derin uykunu
kaçırmaz; uyursun bol bol öğleye dek.
Yüksek sesle çılgın gibi bağırılan
o «bravo»lar varsın başkasının olsun.
Mutlu geçinenlere acı içinden,
gerçek neşeyi sadelikte tadarsın.

---

(7) Yorucu ve tehlikeli olduğu için.
(8) Roma'da senato üyeleri ve önemli kişiler, üstü ay biçiminde tokayla süslü pabuç giyerlermiş.

Yeteri kadar ün kazandı mı insan
kalan ömrü için çok istekli olmaz.

(I,52) [Emanet Şiir]

Şiirlerim, Quintianus, sana emanet,
—hani bir yakınının halka okuduğu
o şiirlere benim diyebilirsem ben—
tanık ol, kefil ol özgür olmalarına.
Yakınırlarsa sana ağır kölelikten!
Olur da yakının iç etmeğe kalkarsa,
de ki ona «Martialis'in bu şiirler.»
Yüksek sesle iki üç defa bağırırsan,
sonunda aşırmacıyı utandırırsın.

(I,53) [Asi Sayfa]

Bir sayfa katmışsın, Fidentinus, sen
kitabımın arasına kendinden,
efendisinin mührünü taşıyan
cinsten bir sayfa! Tüm hırsızlığını
açıkça ortaya kor bu şiirler.
Kukuletalı Lingon abası
erguvan boyalı kent giysisine
değdiğinde nasıl yağlandırırsa,
nasıl kilden Arretium çanağı
çirkinleştirirse kristal kadehi,
hani, nasıl gülünçse kara karga,
rastlar da Caystros kıyılarında,
dolaşırken sokulursa gizlice
Leda'nın kuğuları arasına,
tıpkı öyle, çeşitli ezgisiyle
kutsal koruyu çın çın öttürürken
bülbülün tatlı dem çekişlerini

çirkin ötüşüyle bozar saksağan.
Ne tanık ne yargıç gerekmez bana;
şöyle dikilir karşına tek sayfan,
der ki sana: «hırsızın birisin sen!»

(I,54) [Dost]

Boş bir köşen varsa sevgi için, Fuscus,
—bilirim sağda solda dostun çok çünkü—
bir yer diliyorum, varsa boş, göğsünde.
Çevirme hemen beni, yeniyim diye,
bütün eski dostların başta yeniydi,
bak yalnız, sana yeni görünen dostun,
eski bir dost olabilecek mi yarın?

(I,55) [Mutlu Yaşantı]

Dostun Marcus'un dileğini bilmek istiyorsan kısaca,
askerliğin, sivil hayatın parlak süsü Fronto,
diyeyim bak sana: bir mülküm olsun isterim, büyük değil,
sade hayat, başı dinç bir avarelik dilerim.
Kimi Isparta mermerinin o soğuk süslerini arar,
sabah selâmına gider miskin miskin konağa,
oysa istese o, korunun, kırın ürünleriyle mutlu,
av dolu ağı boşaltabilir ocak başında.
İstese çeker titrek ipin ucunda çırpınan balığı,
kırmızı testiden sarı ballar çıkarabilir.
O istese, şişman çiftçi kadın donatır topal masayı,
kümesin yumurtasını pişirir yerli odunla.
Dilerim beni sevmeyen, sevmesin hiç bu türlü hayatı,
yaşasın kentin hayhuyu içinde, sapsarı!

(I,59) [Hamamda Kıtlık]

Baiae'de aldığım diş kirası dört yüz para.
bu kadar zevk içinde bu kıtlığın işi ne? (*)
Lupus'un, Gryllus'un karanlık hamamları
neme yetmez? Madem kötü yemek yiyor insan,
Ne diye sanki, Flaccus, gürül gürül yıkansın?

(I,63) [İç Etmek]

«Epigram'larını oku bana» diyorsun Celer, «olmaz» diyorum,
dinlemek değil niyetin, aşırmak istiyorsun.

(I,64) [Fabulla]

Güzelsin, biliriz, gençsin; doğru,
zenginsin, inkâr kimin haddine?
Ama, Fabulla, övünmeye gör,
ne zenginsin, ne güzel, ne de genç!

(I,68) [Sersem Âşık]

Rufus ne yaparsa yapsın, bir Naevia var Rufus için.
Sevincinde, gözyaşında onu sayıklar durur.
Yerken, içerken, isterken, istemezken, aklı fikri hep
Naevia'dadır, Naevia'sız tüm dilsiz olacak.
Biraz önce, şafak vakti, babasına mektup yazarken,
«Naevia, şafağım» dedi, «günaydın, benim nurum!»
Okudu bunu, başını eğip gülümsedi Naevia,
Bir tek Naevia yok ya, uyuntu herif! deli mi ne?

(*) Romalılar hamamda yemek yermiş; üstelik davetliler, diş-kirası, ihsan kesesi alırlarmış. Zamanla bu para çok azalmış. Yemekler de iyi değilmiş.

(I,70) [Sabah Selâmı Elçisi]

Selâm için git kitabım, benim yerime,
Proculus'un göz alıcı, parlak evine,
görevli olarak gönderiyorum seni.
Sorarsan yolu, şöyle bak: önce geçersin
Castor ve eski Vesta tapınaklarını,
Kızoğlankızlar evini hani yan yana.
Kutsal Yokuşu çıktın mı, varırsın ordan,
Palatinus'un o mübarek tepesine,
hani ulu önderimizin bir heykeli
ışıklar saçar dört yana, işte oraya.
Rodos heykelinden daha da gösterişli
o koskoca heykelin alnından fışkıran
altın ışıklara dalıp gecikme sakın.
Sarhoş Lyaeus'un sunağına doğru sap,
Üstünde Corybant heykelleri çizilmiş
Cybele tapınağına bir vardın mıydı,
dosdoğru soldaki ünlü konağa yönel,
var kapıya; soğuk davranır diye korkma.
Hiç bir kapı ardına kadar açılmaz sana,
hiç bir ev Phoebus'a, Bilgin Kızkardeşlere
daha yakın değildir ondan. «Neden kendi
gelmedi?» derse sana, özür dile, de ki:
«Okuyacağın şiirleri, iyi, kötü,
yazamazdı ozanı, selâma gelseydi.»

(I,72) [Takma Ozan]

Sen benim dizelerimle ozan olmak,
ozan geçinmek istersin Fidentinus,
tüm fildişi kemikler satın alınca
şu Aegle de kendini diş edinmiş sanır.
Ve olgun duttan daha kara Lycoris
kendine bayılır düzgünler sürünce.

Sen de işte böyle bir ozan olursun,
kel başına sırma saçlar takınırsın.

(I,73) [Yasak Merakı]

Hani izin bile versen, bedavadır da desen,
şu koca kentte karına dokunacak bir kimse
çıkmazdı ya, Caecilianus! Sen bekçi koyunca,
sökün etti talipler. Zeki adamsın doğrusu!

(I,75) [Ne Kurtarsan Kâr]

Linus'a istediği kadar borç verme,
yarısını ver daha iyi,
yitirmezsin hiç olmazsa bir yarıyı.

(I,77) [Mum Gibi]

Charinus'un sağlığı çok iyi, yüzü mum gibi,
Charinus çok kaçırmaz içkiyi, yüzü mum gibi,
Charinus'un midesi taş gibi, yüzü mum gibi,
Charinus yanar güneşte ama, yüzü mum gibi,
Charinus allık sürer yüzüne, yüzü mum gibi,
Charinus art yalar ama, yüzü yine mum gibi.

(I,79) [Gör]

Davalar görürsün hep, Attalus, işler görürsün,
Görmediğin bir iş yoktur, Attalus,
Görecek iş, dava yoksa, katır sür sen, Attalus,
İşsiz kalma, ölünü gör, Attalus. ([10])

([10]) Ozan **agere** fiilinin çeşitli anlamlarıyla kelime oyunu yapıyor.

(I,80) [Yüreğine İnmiş]

Öldüğün gece, Canus, ihsan dilenmişsin,
yoksa bir tanecik buldun diye, ölmüş olmayasın?

(I,83) [Alıştırmış]

Yüzünü, dudağını öper, Manneia, küçük köpeğin senin,
şaşmam artık pislik yemesine itin!

(I,85) [Uğursuz]

Şeytan bir tellalın hınzırlığı tutar,
şehir dışında verimli bayırları,
birkaç dönüm tarlayı satarken der ki:
Marius malını satmak zorundadır,
diye düşünürseniz, aldanırsınız,
başkasına borcu falan yoktur onun,
üstelik herkese faizle borç verir.
Peki, neden mi satıyor? Ah, sormayın,
kalmadı bir şeyi, ne köle, ne sürü,
ne ürün! Burada yitirdi hepsini.
Buraları gözü görmüyor bu yüzden!
Hepsini yitirmeği göze almadan
insan bu malı artırır mı? Böylece
tarlası kaldı Marius'un başına.

(I,86) [Yakın Komşu]

Komşu oturur bana Novius,
penceremden elimi uzatsam
tokalaşırız. Kim mutlu saymaz
her saatimi, böyle kolayca
yakınlık kurdum diye onunla?

Oysa Nil Syene'si hakanı
Terentianus'tan yakın bana.
Birlikte yemek yemekten geçtim,
ne onu görmek, sesini duymak
nasip olmuştur, ne koca kentte,
bu kadar yakın, bu kadar uzak
kimse vardır bana: Ya o ya ben
uzağa taşınmalıyız burdan!
Novius'u görmek istemeyen
ya onun kapı komşusu olsun,
ya onunla birlikte otursun.

(I,87) [Beter]

Geceki şaraptan, Fescennia, ağzın kokmasın diye,
Cosmus'un haplarını yutuyorsun bol bol.
Dişlerini ağartır bu haplar ama, engel olmaz ki,
midenin dibinden gelen geyirtilere.
Beter olmaz mı o pis koku mis yağıyla karışınca?
ayol, çift koku yayılmaz mı nefesle
daha uzaklara? Vazgeç düzenden, kaçamaktan,
Sarhoş olsana be, göğsünü gere gere!

(I,89) [İçine Dönük]

Fısıldıyorsun, Cinna, herkesin kulağına,
milletin duyabileceği birçok haberi.
Kahkahan, yakınman, suçlaman, acıman bile;
türkün, yargın, susman, bağırman hep fısıltıyla.
Öylesi derin yerleşmiş ki bu dert sende,
Caesar'ı bile övüyorsun hep, fısıltıyla.

(I,91) [Görelim]

Kendi şiirlerini yayımlamıyorsun, Laelius,
benimkileri eleştiriyorsun.

Ya eleştirmekten vazgeç artık benimkileri,
ya da yayınla kendi şiirlerini!

(I,93) [Nadir]

Vefalı dostu Fabricius'un yanında
uzanmış yatıyor Aquinus; Elysium
eline önce indiği için mutludur.
Çift sunak belirtir asker rütbelerini.
Ama şu küçük yazıtta daha önemli
bir şey daha okunur: ikisi bağlıydı
övgü dolu bir hayatın kutsal andıyla,
az bulunur bir şeref bu, dosttu ikisi.

(I,95) [Sus Payı]

Durmadan bağırman da, savunmadan vazgeçmen de, Aelius,
bedava değil: para alırsın susmak için.

(I,97) [Kuru Kalabalık]

Herkes bar bar bağırırken, Naevolus, sen de konuşursun,
kendini de bir avukat, bir savcı sanırsın!
Bu hesapça, güzel konuşmayan kimse yoktur dünyada,
İşte herkes sustu, konuş bakalım, Naevolus, sıkıysa!

(I,99) [Hayır Dua]

Tam iki milyon sestert'in yoktu eskiden,
ama öyle eli açık, bol gönüllüydün,
öyle cana yakındın ki, Calenus, sana,
bütün dostların on milyon sestert dilerdi.

Tanrı yalvarıp yakarmamızı dinledi,
yedi ay içinde birden, yanılmıyorsam,
dört ecelle servete kavuşturdu seni.
Sense, sanki hiç mi hiç miras yememiş de,
tam on milyonunu yitirmiş gibi, düştün
öylesine büyük yoksulluğa ki zavallı,
yılda verdiğin bir tek pahalı şölen,
oturdu çingeneliğine, kara bakır
tam bir akçeye; Senin eski yedi dostun,
yarım kiloluk kurşuna mal olduk toptan.
Ne dilesek bu kadar iyiliğe karşı?
Yüz milyon sestert dileyelim, Calenus da,
duamız tutarsa acından geber e mi!

(I,100) [Yavrucak]

Cici mamaları, cici papaları var Afra'nın,
ama kendi de büyük ninesi sayılsa yeridir,
o cici mamalarının, o cici papalarının!

(I,102) [İyi Ressam]

Lycoris, senin evindeki Venüs resmini yapan ressam,
Minerva'ya yaranmak istiyor olmalı. (11)

(I,103) [Tut Sözünü]

«Tanrılar verseydi bir milyon sestert,» dersin
daha atlı olmamışken tam Scaevola, sen,
«yaşamak nasıl olurmuş, siz görürdünüz,
nasıl bol bol harcanır, mutlu olunurmuş!»

(11) Minerva ile Venus arasındaki kıskançlık yüzünden, ressam, Venus'un resmini çirkin bir kadın olarak yapmış olacak.

Tanrıların iyi tarafına rastladı,
Gülüp dileğini yerine getirdiler.
Ama o günden beri togan daha kirli,
palton daha eski, pabucunda dört yama,
on zeytinden fazlasını korsun bir yana.
İki değil bir tek öğün yetsin istersin.
Kızıl Veii şarabının dibe çöken
kalın tortusunu içki diye içersin.
Kursağına giren o ılık bezelyenin,
okşadığın sevgilinin fiyatı bir as.
Yollan mahkemeye, aldatıcı, yalancı,
ya gün et gününü, ya sökül paraları!

(I,108) [Elçi]

Bir evin var, ziyade olsun gözüm yok hani;
güzel olmasına da güzel, ama Tiber'in
ta karşı kıyısında; bizim fakirhaneyse
Agrippa gezisinin defnelerine bakar.
Ben büyüdüm, ihtiyar oldum bu mahallede,
seni selâmlamak için bak sabah evinde,
yolculuk yapmalıyım, Gallus, göç eder gibi.
Değer buna, bilirim, daha uzak da olsa.
Ama ne fark eder, Gallus, senin konağında
bir toga'lı fazla olsa? Benim evimdeyse
çok duyarım ben o tek insanın yokluğunu.
Çok kez, akşam onda, seni kendim selâmlarım,
sabah benim yerime «Günaydın!» der kitabım.

(I,109) [İssa]

İssa, Catullus'un serçesinden daha yaramaz,
İssa, bir güvercin öpücüğünden daha temiz,
İssa, dünyanın bütün kızlarından daha tatlı,

İssa, Hindistan'ın bütün taşlarından daha değerli,
İssa, Publius'un o canı ciğeri köpeği.
Konuşuyor sanırsın mırıldansa yakınmalı;
üzüntüyü de, sevinci de sezinler, fark eder
kıvırır boynunu, oracıkta sessizce uyur;
soluk alıyor mu almıyor mu, fark edilemez.
Sıkıştı mı, bir damlasını akıtmaz örtüye,
uyarır yataktan aşağı indirsinler diye
rahatlamak için. Bu afif köpek aşkı bilmez,
öylesine utangaçtır. Bu zeki, uslu kızın
dengi olacak bir koca bulamadık bir türlü.
Yok olmasın diye tüm, son nefesiyle birlikte,
yaptırdı Publius onun yağlı boya resmini.
Resmi İssa'ya öyle benziyor ki, İssa bile
kendine eş değil o kadar! Yan yana İssa'yla,
ya ikisi de canlıdır, ya ikisi de resim!

(I,110) [Kısa mı Kısa]

Daha uzun epigramlar yazsana diyorsun da, Velox bana,
kendin bir şey yazmıyorsun: birader, bu kadarı da
çok kısa!

(I,112) [Davulun Sesi]

Seni tanımadan önce, «efendim, kralım» derdim ya, ([12])
iyi tanıyınca seni, Priscus oluverdin bana.

(I,117) [Açıkgöz]

Ne zaman rastlasan bana Lupercus.
«Yollayayım da çocuğu,» diyorsun,

([12]) Korunuğun, koruyucuya verdiği adlar. Bk: **(Korunuk, Koruyucu** (Açıklamalar).

«şu epigramlarını gönderiver;
okur okumaz da yollarım, korkma!»
Zahmet olmasın çocuğa, Lupercus,
Pirus'a kadar gelse, yollar uzak,
üstelik üçüncü kat; evim yüksek.
Hem istediğin elinin altında,
Argiletum'dan geçmez misin bazı,
Caesar çarşısı karşısında hani,
bir dükkân var, kapısı baştan başa,
tüm ozan adı yazılı, bir göz at,
orda bulacaksın beni kolayca,
Atrectus'a, —şu kitapçının adı—
bir şey demek istemez, çeker sana
ya birinci ya da ikinci gözden
bir Martialis o, ponza taşıyla
inceltilmiş, erguvan renk kılıfa
sarılmış, hem de beş denarius'a.
«Yok, bu kadar etmezsin canım,» dersen,
doğrusu, Lupercus, bir hoş adamsın.

(I,118) [Yeter]

Yüz epigram okumaktan usanmayan insanın başına
ne felâket gelse yeridir, Caedisianus!

İKİNCİ KİTAP

Valerius Martialis dostu Decianus'u selâmlar:

«Kitabının başında bir açıklama yapmak gerekli mi bizim için?» diyorsun, «Epigramlarını okumamız yetmiyor mu sana? Dizelerinde söyleyemediğin bir şey var mı da, bir açıklama yapacaksın? Trajedi ve komedi ozanları bir açıklama koyarlar ya, nedenini anlarım: dizelerinde kendilerini savunamazlar çünkü. Ama epigram için bir çığırtkan gerekli değil ki! Kendi dili, yani iğneli dili yeter ona! Hangi sayfada olursa olsun, bir çıkış yapar. Gel sen yine, toga giyip dans eden bir kişi çıkarma sahneye, gülünç bir iş olur bu. Hem de rakibini ağ ile ağlayan bir gladiator'a karşı, sopayla döğüşmek hoşuna gidecek mi, bir bak bakalım! Ben bu işe, hemen 'olmaz öyle şey!' diyenlerdenim.»

Hercules hakkı için, doğru söylüyorsun sanırım! Ne biçim ve ne uzunlukta bir saldırıyı başına musallat edeceğimi bileceksin de ne olacak? Peki, dediğin gibi olsun! Olur da bu kitap birinin eline geçerse, senin sayende, yorulmadan ilk sayfaya varacak.

(II,1) [Küçük Kitabın Faydaları]

Sırtında üç yüz epigram bile taşıyabilirdin ya,
canını sıkıp okuyan olur muydu, bilmem, kitabım!
Küçücük bir kitabın faydalarını dinle sen şimdi:
Birinci faydası şu: Daha az kâğıt ziyan ederim,
ikincisi, bir saatte işini bitirir kopyacı,

bir sürü gevezeliğin esiri olup kalmaz adam.
Üçüncüsü de şu: olur da bir kimse okursa seni,
tepeden tırnağa berbat da olsan, lânet etmez sana;
içki karılınca, sunulan kadeh daha soğumadan,
okur seni konuk! Bunca nimet yetmez mi sana?
Ne yazık ki, birçokları uzun bulacaktır yine de!

(II,3) [Tarif]

Bana hiç bir şey borçlu değilsin,
hiç bir şey, Sextus, açıkçası bu!
Borçlu denir çünkü, Sextus, bence,
ödeyecek parası olana!

(II,5) [Kusura Bakma]

Kahrolayım Decianus, istemiyorsam,
günler geceler seninle birlik olmayı;
ama iki bin ayak ayırıyor bizi;
dönerken de ikin bin, eder dört bin tamam!
Çok kez yoksun evde, olsan da açmazsın ya,
bütün vaktini vermişsin keyfe, davaya.
Üşenmem iki binden, seni görmek için,
üşeniyorum dört binden, görmemek için!

(II,6) [İşte Yayınladım]

Haydi gel, dayat bakalım bana,
kitaplarını yayınla diye!
İki sayfacık okur okumaz,
bakarsın rulonun en altına,
esneye esneye çenen düşer.
Hani okurken elimden kapıp
kopya ettiğin bunlar, Severus,

İşte bunlar, hani teker teker
koynunda taşırdın seve seve,
her çeşit şölene, tiyatroya.
İşte bunlar, ya da bilmediğin
daha iyi şiirler, Severus.
Kitabım küçükse neye yarar
rulonun yarısını aşmazsa (1)
üç koca günde okursun madem?
Böyle ilgisiz olunur mu hiç
güzel şeylere karşı canım?
Yorulunur mu bu kadar çabuk?
Bovillae'ye kadar gidecekken,
Camena tapınağında durdun.
Haydi gel, dayat bakalım bana,
kitaplarımı yayınla diye!

((II,7) [Orta Halli]

Konuşman, savunman orta halli,
orta oyunun, epigram'ların,
hikâyen, şiirlerin de öyle.
Orta halli şarkıcı, oyuncu,
orta halli dilci, gökbilgini,
orta halli lyra çalgıcısı,
orta halli yumruk oyuncusu,
hiç bir şeyi iyi yapmazsın ya,
her şeyi yaparsın orta halli!
Ne misin söyleyeyim, Attieus,
Sen koskoca bir başbelâsısın!

(1) Antik çağda kitaplar uzun papirüslara yazılır, rulo yapılırdı. Ruloyu açmak, kitabı okumak demekti. Martialis'in kitabı küçük olduğundan, ancak kâğıdın yarısını kaplıyor; kitabı okumak için yarısına kadar açmak yeter.

(II,10) [Öpücüğün Senin Olsun]

Yarım ağızla öpüyorsun diye üzgünüm sanma,
çok memnunum: ötekinin yarısı da senin olsun.
Hem istersen unutulmaz bir iyilik ekle buna,
kendine sakla, Postumus, son yarıyı, büsbütün.

(II,11) [Yaslı]

Alnı bulutlu görürsen Rufus, Laelius'u;
Direkli Yolu geç vakte dek arşınlıyorsa,
asık suratında gizliyse acısı, yası,
nerdeyse yere değiyorsa o çirkin burnu,
göğsünü dövüyor, saçlarını yoluyorsa;
sanmayın ki dostunun ya da arkadaşının
yasını tutmakta o. Tosun gibi maşallah
iki oğlu da —tanrı uzun ömürler versin—
karısı, eşyaları, köleleri sapsağlam;
ne ortağı, ne kâhyası ona oyun etti.
Nedir acısının sebebi dersen, diyeyim:
zavallıcık, evinde yemek zorunda kaldı!

(II,13) [Akıllıcası]

Hem yargıç para ister, hem avukat para,
bana kalırsa, Sextus, borcunu öde!

(II,14) [Şölen Dolabı]

Evinde yemek zorunda kalmamak için Selius,
denemedik, baş vurmadık bir şey koymadı.
direkli Europa yoluna koştu; seni Paulinus,
ve Achilles'inkine eş ayaklarını
övdü de övdü. İş çıkmayınca Europa'da,

Saepta yolunu tuttu o zaman, acaba
Philyra ya da Aeson'un oğlu orada mı diye,
orada da boşa çıkınca umutları,
O Memphis'li tanrıçanın tapınağına ulaştı,
ve sana inananların, ey acılı kısrak, (2)
sıralarında oturdu. Oradan da yollandı, hani
yüz direğe asılı yol vardır, oraya. (3)
Hop buradan da Pompeius armağanına, çift koruya,
Fortunatus'un, Faustus'un yunaklarını,
Gryllus yunağını, Aeolus yellerini tutan
Lupus 'un mahzenini bile hor görmedi.
Ha yıkandı ha yıkandı hamamlarda, ha yıkandı.
Her şeyi denedi, kaderi yar olmayınca,
seyirtti sırılsıklam ılık Europa şimşirliğine,
belki geç vakit bir dosta rastlarım diye.
Senin aşkına, sırtındaki genç kız aşkına, n'olur,
çapkın boğa, Selius'u yemeğe çağır! (4)

(II,16) [Gösteriş Budalası]

Hasta Zoilus, yorganları yüzünden ateşlendi hep!
İyi olsa, hiç erguvan boyalı yorgan ister mi?
Ne yapsın yoksa, Nil'den gelmiş boya kokan döşeği?
Gösterir mi hiç bu kadar budalaca zenginliği
hasta olmasa? Hekimlerle Zoilus, işin ne senin?
Sav bütün Machaon'ları başından! İstiyor musun
sağlıklı olmayı? Sen benim yorganlarımı örtün!

---

(2) Bk: İo efsanesi (Açıklamalar).
(3) Bk: Hecatonstylon (Açıklamalar).
(4) Boğa şekline girmiş İuppiter'den, Selius'u yemeğe çağırmasını diliyor ozan. Tanrılar bir ölümlüyü sofralarına almazlar. Selius yine aç kalacak demektir. Bk: İuppiter (Açıklamalar).

(II,17) [Şaşkın Berber]

Subura'nın başında bir berber kadın oturur,
hani kanlı işkence araçları asılıdır;
birçok da eskici var, çömlekçilerin karşısı.
Gelgelelim Ammianus, traş etmez ki bu berber,
yok, traş etmez, hayır. Ne mi yapar? Ha, yontar ayol!

(II,18) [Eşitlik]

Can atarım ben, Maximus; ayıp ama, can atarım sofrana,
sen de başka sofraya; eşitiz demek.
Sabah selâmına gelirim, gitti derler daha önce,
başka konağa, yine eşitiz demek.
Yoldaş olurum, ön uşağı olurum, mağrur patronum sana;
sen başkasına: yine eşitiz demek.
Yeter köle olduğum, köle yamağı olmaktan hiç hoşlanmam.
Patronun, Maximus, patronu olmasın!

(II,19) [Ne Şamın Şekeri]

Şölene konmak, Zoilus, mutlu mu yapar beni.
mutlu mu olurum sence, hele seninkinde?
dilenciler sokağında yesin daha iyi,
söleninde mutlu olmağa can atan kimse!

(II,20) [Kendi Malı]

Paulus şiirler satın alır, şiirlerini okur halka:
doğrudur, kendi malıdır insanın satın alınca.

(II,21) [Öpme de]

Kimini öpersin, kiminin elini sıkarsın Postumus,
«Seç birini!» diyorsun: elini ver elini.

(II,22) [Ün Belâsı]

Neler getirdiniz başıma Phoebus, dokuz Musa'lar,
Neşeli Musa iyilik etmedi bak ozanına.
Önceleri öperdi Postumus hep, yarım ağızla ya,
şimdi öpmeğe başladı, yarım yarım bütünüyle.

(II,23) [Öpücük Yılgını]

Demem, çatlasanız deyivermem,
Kim olduğunu o Postumus'un. (5)
Demem, neme gerek benim canım,
öpücüklerine söz getirmek?
Öç çıkarırlar sonra, korkarım!

(II,24) [Kara Gün Dostu]

«Alınyazın yazsa sana acı bir kader,
haksız bir suç altında bırakıverse seni,
perişan olurum, solgun, bitkin, senden fazla.
Yalnız bırakmam seni. Suçlandırsın isterse,
vatandan sürsün, denizde, kayalarda
yoldaşın olurum senin!» Böyle dersin ama,
peki ya mal mülk verse kader sana, Candidus?
Sen yarısını verir misin acaba bana?
Bir kısmını da mı? O da mı çok? Birazcık?
Demek ben mutsuzken benimlesin ama, kader
yar olsa, mutlu olacaksın tek başına.

(5) II,10'daki Postumus.

(II,25) [Ters]

Hep söz veriyorsun, hiç tutmuyorsun sözünü,
aldatıyorsan hep, n'olur, «hayır» de ricama.

(II,26) [Umut]

Naevia'nın soluğu hır hır ediyor, acı acı
öksürüyor, göğsüne balgamlar saçıyorsa bütün,
umutlanma hiç Bithynicus, sanma ki işin iştir,
şirin görünmek istiyordur, öleceğinden değil!

(II,27) [Şakşakçı]

Şiir okumağa ya savunmağa giderken,
baktın ki Selius şölen için ağ kurmuştur,
şakşakçı diye al onu yanma: «Mükemmel!
Ne şiddet! Yeter be! Yuh, yuh! Bravo! Fevkalâde!» (6)
«Buydu istediğim. Hak ettin bir şöleni, sus.»

(II,30) [Akıl İstemedim]

Ben yirmi bin sestert isteyecek oldum birinden,
hani armağan etseydi, ruhu bile duymazdı:
hem eski hem de zengin bir dosttu borç istediğim,
kasaları bol parayla tıka basa doluydu.
«Zengin olursun hem de,» dedi, «davalara bakarsan.»
İstediğimi ver, Gaius, akıl istemedim ben!

(II,32) [Yatık Avukat]

Balbo'yla davam var ya, Ponticus, kırmak istemezsin onu,
Licinus'la da var, ama o da büyük adam, olmaz!

---

(6) **Yeter be, yuh** sözleri karşı tarafın avukatı için söylenmiş olacak.

Patrobas sık sık benim tarlamın sınırını aşıyor ya,
Caesar'ın azatlısına karşı çıkmaktan korkarsın.
Laronia kölemi aldı, geri vermek istemez bana,
«Canım çocuksuz kadın, zengin, yaşlı bir dul,»
dersin.
Köle dosta köle olmak, inan bana, hiç açmıyor beni.
Patronum olmak isteyen, önce kendi özgür olsun!

(II,33) [Daha İyi]

Neden öpmem seni, Philaenis, kelsin sen,
neden seni öpmem, Philaenis, şaşısın,
neden seni öpmem, Philaenis, kızılsın,
seni öpeceğine, Philaenis; insan
birinin ardını yalasın daha iyi.

(II,37) [Talan]

Sağdan soldan, Caecilianus, önüne
ne koyarlarsa silip süpürüyorsun.
Domuz memesiyle domuz pirzolası,
iki kişilik keklik, bir yarım balık,
bir bütün balık, bir de morina böğrü, (7)
bir piliç budu, damla damla süzülen
suyuyla bir güvercin! Bütün bunları
dolduruyorsun torbaya, nemli nemli
sonra da tutuşturuyorsun eline,
eve götürsün diye küçük kölenin.
Bir sürü adam elimiz böğrümüzde,
kalakalıyoruz masada, çaresiz.
Azıcık utanma, sıkılma varsa sende,

(7) **Lupus** adlı küçük balığın Türkçesini bulamadık, balık olarak çevirdik.

bize yemeğimizi geri ver. Hem ben
seni yemeğe yarın çağırmamıştım!

(II,38) [Senden Irak]

Bana soruyorsun Linus, ne verir bana,
Nomentum'daki o köy evim.
Nomentum'daki köy evim sağlar bana,
seni, görmemeği, Linus.

(II,41) [Ağla Güzelim Ağla]

«Gül aklın varsa, güzel kızım, gül sen!»
diyor sanırım, ozan Ovidius.
Ama dememişti bütün kızlara,
hem bütün kızlara deseydi bile,
dememiştir sana: sen kim, gençlik kim?
Üç dişin var senin, Maximinia,
zift gibi, şimşir gibi üç kara diş!
Aynana, bana güvenirsen, dinle:
Gülme sakın! Kork sen, Spanius yelden,
Priscus bir dirsekten nasıl korkarsa,
Tebeşirli Fabulla, sağanaktan,
düzgünlü Sabella, gün ışığından,
sen de öyle korkmalısın gülmekten!
Priamus'un o yaslı karısından
ve büyük oğlunun dul eşinden
daha da acıklı bir tavır takın.
Açık saçık törenlerde görünme,
komik Philistio'nun oyununda!
Nene gerek tatlı gevezelikler;
parlak dişleri açan kahkahalar?
Sana yaraşır bak, yaslı ananın,
acılı dulun yanında oturmak

ve kardeşine ağlayan genç kızın.
Git sen yalnız acıklı oyunlara!
Gel, dinle sen benim şu öğüdümü:
aklın varsa, ağla güzelim, ağla!

(II,42) [Hangisi Daha Temiz]

Sen banyoyu niye kirletiyorsun, Zoilus,
gerini sokup?
meramın ille murdar etmekse o yeri,
daldır kafanı!

(II,44) [Garip]

Bir genç köle, ya tüylü bir toga alsam,
ya üç dört libra'lık gümüş, söz gelişi;
Sextus, tanırsın sen, hani şu eski dostum,
şu faizci, para ister miyim diye,
korkar hemen, önlemek ister aklınca.
Kendi kendine söylenir gibi yapar:
«Secundus'a yedi bin sestert borçluyum,
Phoebus'a dört bin, Philetus'a da on bin.
Çeyrek akçe bile kalmadı kasamda!»
Ah, neler buluyor benim zeki dostum!
Avuç açanı çevirmek acıdır ya,
açmayanı çevirmek daha da acı!

(II,46) [Güveler Yiyeceğine]

Sicilya arısı yağma ederken kısa baharı,
nasıl alam alamsa renk renk çiçeklerle Hybla dağı,
öylesine renk renk parlar dolabındaki paltolar;
çeşit çeşit giysilerin çekmecende ışık saçar.
Apulia'da birçok sürüden toplanıp gönderilen

ak tolgalar bir kabileyi donatabilir ama,
kışın incecik giysisi içinde bir arkadaşın
tiril tiril titrerken, yanında gezen korunuğun
buz gibi ayazlarda donarken sen, bel bel bakarsın!
Ar haya yok mu sende? Ne çıkardı, a mutsuz adam!
iki paltoluk kumaşçıktan yoksun olsaydın sanki...
Hemen karşı çıkayım deme, Naevolus, sen değil de,
güveler kumaştan yoksun olacaktı olsa olsa!

(II,53) [Güç Özgürlük]

Özgür olmak ister misin, Maximus? İstemezsin.
İstiyorsan tutacağın yol şöyle bak:
sen özgür olursun, elin şölenine yüz çevirirsen,
üzüm suyu keserse susuzluğunu,
gülersen zavallı Cinna'nın yaldızlı tabaklarına,
yeterse toğam gibi bir toga sana,
halktan iki as'lık bir yosmaya kaptırırsan gönlünü,
eğilir de girersen kendi evine,
varsa böylesi gücün, kendine böylesi egemensen,
Part kralından daha da özgür yaşarsın.

(II,55) [Sevmek Koşulu]

Sana kul köle olmamı istiyorsun, Sextus,
Bense sevmek istiyorum seni.
Yapayım istediğini, kul köle olayım ya,
artık, Sextus, sevemem ki seni!

(II,57) [Devlet Düşkünü]

Şu adamı görüyorsun ya, hani ağır ağır
erguvanlar içinde, kararsız gezinen adamı,
çarşının içinden halkı yarıp geçiyor hani,

kimse başa çıkamaz onunla palto yarışında,
ne bizim Publius ne de pelerinler ası Cordus.
Peşinden gidiyor bir sürü uzun saçlı köleler,
toga giymiş soylular, hani tahtının kayışları
pırıl pırıl. Gelgelelim az önce rehine koydu
Cladus'un kasasına yüzüğünü, zar zor,
sekiz paraya, bir öğle yemeği yemek için!

(II,58) [Özümün]

Tüylü toganla gülersin, Zoilus, yıpranmış togama;
evet, yıpranmış togam, ama özümün hiç olmazsa.

(II,59) [Anıtkabirin Öğüdü]

Minik derler adıma, görüyorsun neyim ben;
minik bir yemek odasıyım üst katta.
Benden Caesar soyunun anıtkabri görülür.
Uzan, yaslan yatağa, şaraplar getirt,
şakaklarına güller takın, yağlar sürün!
tanrı diyor ki sana: «ölümü düşün!»

(II,64) [Göster Kendini]

Bazı avukat, bazı söz ustası hayaliyle,
meslek seçmekte, Laurus, hâlâ kararsızsın.
Peleus'un, Priamus'un, Nestor'un yaşı kadar
zaman geçti, emeklilik için geç kaldın.
Haydi başla! Üç söz ustası birden öldü bu yıl.
Arzu ediyorsan, yeteneğin varsa,
okula değer vermezsen, Forum dava dolu,
Marsyas heykeli bile avukat olacak.
Haydi, gecikme: daha ne kadar umutlanalım?
Ne olayım derken, yok olacaksın bir gün!

(II,65) [Büyük Yas]

«Neden dostumuz Seleianus kederli böyle?»
«Kolay mı?» diyorsun, «toprağa verdim karımı?»
Ah! büyük felâket, kaderin kötü cilvesi!
Sizlere ömür demek o zengin Secundilla?
Hani bir milyonluk çeyiz getirmişti sana?
Keşke uğramasaydın bu büyük felâkete!

(II,66) [Beddua]

Başındaki onca bukle içinde,
bir tek bukle düzeninde değildi.
İyi yerleşmemişti bir firkete.
Öcünü geri koymadı Lalage,
acısını çıkardı onca suçun,
o suçu fitleyen el aynasıyla. (8)
Yediği aynayla yığıldı kaldı,
fırça gibi saç yüzünden, Plecusa.
Vazgeç artık o uğursuz saçını,
süslemekten Lalage, dokunmasın
hiç bir köle o beyinsiz kafana.
bir şeycikler demem, kertenkeleler (9)
başında gezinsin, vahşi ustura
başını cascavlak, saçsız bıraksın,
hayalin de aynana lâyık olsun!

(II,69) [Erkeksen]

«Gönülsüz yemek yiyorum dışarda,» diyorsun,
Classicus,
yalan değilse sözün, kahrolayım, Classicus!

---

(8) Roma'da aynalar parlak madenden yapılırmış.
(9) Kertenkelenin başı kel ettiği sanılırmış.

Apicius bile şölene gitmekten hoşlanırdı da,
evde yediği zaman asılırdı suratı.
Peki ama, gönülsüzse gidişin, niye gidiyorsun?
«Zorla» diyorsun ya, doğru, Selius da öyledir. ([10])
İşte Melior seni büyük bir şölene çağırıyor,
nerde iri lâfların, erkeksen reddet, işte!

(II,71) [Seninkilerle Karşılaştır]

Pek safsın, Caecilianus, eşin, benzerin yok,
nerden mi anladım bunu, anlatayım sana:
şiirlerimden üç dize okuyacak olsam,
Marsus'u, Catullus'u karşıma çıkarırsın,
ezbere şiirler okursun bu ozanlardan.
Niyetin daha kötü şiirler okuyup da
benimkilerin değerini belirtmek midir?
Öyle olmalı! Ama daha çok sevinirim,
kendi şiirlerini okursan, Caecilianus!

(II,72) [Ya Tanıkları Varsa]

Dün akşamki şölende, Postumus, diyorlar ki,
—hiç istemezdim ya, zaten kim hoşlanır bu işten—
biri öyle bir tokat aşketmiş ki suratına,
şu Latinus bile böyle tokat patlatamazmış
Panniculus'un o pis suratına, şak şak diye.
İşin daha da garip yanı şu: Caecilius'muş
bu suçu işleyen, kentteki söylentiye göre.
Sen de «olmadı böyle şey!» diyorsun: ister misin
sana inanmamı? İnanırım inanmasına,
ama ya şu Caecilius'un tanıkları varsa?

([10]) Selius için bk. II,14

(II,78) [Buzdolabı]

Yazın soğuk tutacak yer ararsan balıklarını,
yunağında sakla, Caecilianus, buz gibi!

(II,79) [Yasak Savmak]

Evimde konuk olduğunu bile bile
yemeğe çağırıyorsun beni.
Kusura bakma, evde yiyorum, Nasica!

(II,81) [Ölü]

O tahtırevanın daha büyük de olsa
altı kollu tahtlardan, boşuna!
Değil mi ki üstünde seni taşımakta,
tabut olur, Zoilus, olsa olsa!

(II,82) [Faydasız]

Kölenin dilini kestirdin ya, Ponticus,
bir de çarmıha germek, niye?
Bilmez misin onun diyemedikleri tüm,
dümbür düdük olmuş millete.

(II,85) [Al Gülüm Ver Gülüm]

Hafif sazdan sepetiyle bir şişe,
soğuk, sıcak su koymağa yarayan;
armağanım bu olacak bayramda. (11)
Yazlık armağan yolladımsa sana
aralık ayında, gücenme sakın!
Sen de bana bir yazlık toga yolla!

---

(11) Herkesin birbirine armağan verdiği Saturnus bayramı.

(II,87) [Balık]

Sana baksan, bütün kızlar yanar tutuşur aşkınla,
oysa suratın benzer, Sextus, suda yüzenin suratına.

(II,88) [Okuma da]

Şiir okumazsın, Mamercus, ozan geçinmek de istersin,
sen ne olursan ol, şiir okuma yeter!

(II,89) [Örneğin Kim]

Sabaha dek şiir okumağa bayılırsın,
bağışlarım, Gaurus, bu kusur Cato'da var.
Yeteneğin yoktur ama, şiir yazarsın,
Apollo'dan, Musa'lardan yoksun şiirler,
övecektir bunları herkes: Cicero'dur örneğin.
Diyelim kusmayı Antonius'tan aldın,
sefahati Apicius'tan; söyle bana
ya art yalamağı? Kimden aldın bu kusuru?

(II,90) [Özlem]

Hercai gençliğin örnek eğitimcisi Quintilianus!
Roma belâgatinin ünü, şanı Quintilianus!
Bağışla beni, fukara olsam da işe yarar çağdayken
yaşamak için çırpınıyorum. Şu koca dünyada,
hiç kimse yaşamakta acele etmiyor yeteri kadar:
ertelesin yaşamağı, babasının varlığını
artırmak isteyen kimse; doldursun o sunağını
büyük ata heykelleriyle! Oysa bana bir ocak,
kara dumanından utanmayan bir çatı, pınardan akan su,
gür otlu çayır, neşelenmem için yetip de artıyor.
Sağlıklı hizmetçim, ukalâ olmayan bir de karım olsun,
gecem uykuyla dolu, günüm davadan uzak olsun!

ÜÇÜNCÜ KİTAP

(III,1) [Galya'dan Okuruna]

Değeri ne olursa olsun bu kitabın,
Roma togasının o mührünü bastığı (1)
Galya'dan, uzak ellerden yolluyorum.
Onu okursan, ilkini översin belki,
İster onu beğen, ister de bunu beğen,
fark etmez; ikisinin de benim ozanı.
Ulu kentte doğanı beğenirsen eğer
daha çok hoşuma gider. Yerli kitabın
Galya'lı kitabı yenmesi gereklidir.

(III,2) [Kurtar Başını]

Kime armağan edeyim seni, kitabım?
Kendine destek bulmak için acele et.
O nemli yaprakların tonbalıklarına
kesekâğıdı olmadan, günlükle biber
koymak için külâh yapılmadan, kaçarsan
Faustinus'un kucağına, iyi edersin!
Sedir yağıyla ovalanıp baştan başa,
alnının çift süsüyle daha da parlak
o renkli rulolarınla çalım satacaksın.
Sarsın seni incecik erguvan boyası,
mağrur başlığında kor gibi yansın dursun!
Faustinus seni korursa bak, hiç bir şeyden;
gramerci Probus'tan bile korkun olmasın!

(1) Ozan bu kitabı, Roma'nın egemen olduğu Galya'dan gönderiyor.

(III,4) [Roma'ya Selâm]

Git Roma'ya, kitabım! Sorarsa sana Roma,
«Nerden geldin?» diye, «Aemilia yolu geçer,
bir bölge vardır hani, ordan geliyorum.» de.
Köyüm, kentim için de, «Cornelius Kentidir,»
diyebilirsin. «Neden uzaklaştı Roma'dan?»
derse, iki kelimeyle anlat sen aslını,
«Törenlerden» de, «bıkmış, usanmıştı da, ondan!»
«Ne zaman gelecek?» derse, «Ozan çıkmıştı ya,
Roma'dan» dersin, «döner kitaracı olunca.» (2)

(III,5) [Tavsiye Mektubu]

Kente bensiz koşuyorsun ya, küçük kitabım,
kime salık vereyim seni? Çok kişiye mi,
yoksa yeter mi bir kişi? Biri yeter, inan!
Hem yabancılık çekmezsin, hani İulius var.
adını ağzımdan hiç düşürmem, ara onu.
Kapalı Yol'un girişinde, hemen karşıda,
önce Daphnis otururdu ya, işte o evde.
Eşi vardır, sana sarılır, kucaklar seni,
yollarda toza dumana bulanmış olsan da.
İster ikisini birlikte gör, ister ayrı,
şöyle de: «Marcus selâmlarını sunar size.»
Yeter bu kadarı. Başka şey de salık verir
tavsiye mektupları ama, insan dostuna
kendini tavsiye ederse haksızlık eder.

(III,7) [Hey Gidi Günler]

Elveda, haşlak suratlı tellakların dağıttığı
zavallı ihsanlar, eski yüz binler, elveda!

(2) Kitaracı ozandan daha çok para kazanıyor olmalı.

Yorgun sağdıçların gündeliği yüz binler, elveda!
Ne dersiniz bu işe siz, dost açlarım benim?
Nerde artık • eski, canım ihsan sultanları?
Kaçamak yok, gündelik verin bari.

(III,8) [Beter]

Quintus Thais'ı sever; hangi Thais'ı? Şaşı Thais'ı.
Thais'ın bir gözü kör, ötekinin iki gözü.

(III,9) [Yazılmamış Gibi]

Diyorlar ki Cinna şiir yazıyormuş bana karşı,
okunmayan şiirler yazılmış sayılmaz ki!

(III,10) [Mirasyedi]

Baban iki bin sestert'lik bir gelir
sağladı sana, Philomusus, her ay.
Günlük payın her gün ödeniyordu.
Yarının tüm yoksulluğu bugünün
israfından ileri gelir diye;
hem de müsrif tabiatın için
para gerek diye düşünüyordu.
Ama baban ölünce mirasını,
varını yoğunu sana bıraktı.
Mirasından yoksun etti o seni.

(III,11) [Taş]

Sevgilinin adı Thais değil, şaşı değil, (3)
neden alındın, Quintus, şiirimden öyle?

---

(3) Bk: III,8

«Benzerlik var ama,» dersen, adı Lais'dı da
sevgilinin, şakadan, Thais mı dedim yoksa?
Söyle bana, benzer mi Thais'la Hermione?
Gerçi senin adın Quintus, doğru orası;
peki, değiştirelim âşıkın adını,
Quintus sevmiyorsa, Sextus sevsin Thais'ı.

(III,12) [Burcu Burcu Aç]

Dün güzel kokular sürdün korunuklarına,
doğrudur, inkâr edemem, ama yiyecek de
vermedin kimseye. Çok eğlenceliymiş meğer,
burcu burcu kokuşmak, karnımız zil çalarken.
Aç açına mis yağları sürünce insan,
kendini ölü gibi hissediyor gerçekten. (4)

(III,13) [Bahane]

Balıklarını, tavuklarını parçalamak
işine gelmeyince Naevia, senin,
nar gibi kızarmış domuzunu korumak için,
pişmeden getirdi diye her şeyi,
suçlayıp paramparça ettin ahçını! Neyse,
mide fesadından kurtuldum sayende!

(III,14) [Diş Kirası İki Para]

Roma'ya geliyordu açlık babası Tuccius,
İspanya'dan çıkıp,
duyunca diş kirasının halini, Mulvius'tan
tüyüverdi hemen.

(4) Roma'da ölüleri yakmadan önce, koku sürmek âdeti vardı.

(III,18) [Ne Gerek]

Söze başlarken, Maximus, «boğazım ağrıyor»
demiştin ya,
peki niye şiir okuyorsun, hazır özür dilemişken?

(III,23) [Talan]

Madem arkadaki köleye aktarıyorsun sunulan etleri,
iyisi mi, masayı arkana koydur bari.

(III,25) [Buz Gibi]

Sıcak banyoyu ılıtmak istersen,
hani İulianus'un bile zorla,
dayanabileceği kadar sıcak;
rica et, Faustinus, Sabineius'tan,
hazret bir kez yıkansa hamamında,
buz eder Neron hamamını bile!

(III,26) [Bir Tek]

Senin bir mülkün var, yalnız senin,
paran var, Candidus, yalnız senin;
altının, kıymetli vazoların yalnız senin,
Massicum şarabın, yalnız senin,
Opimius'un devrinden kalma
Caecubum şarabın yalnız senin!
Zekân, yeteneğin de hep senin,
Her şeyin yalnız senin! Sanma ki
bir itirazım var buna. Sade
bir tek karın var, ortak, herkesle.

(III,27) [Al Birinden Vur Birine]

Hiç karşılık yapmıyorsun benim davetime,
oysa seni çağırsam hazırsındır.
Kimseyi yemeğe çağırmasan, aldırmam ya,
milleti çağırıyorsun evine.
İkimiz de suçluyuz, diyeyim sana neden:
bir şeyler eksik bak, ikimizde de,
bende akıl yok, sende de ar haya arama.

(III,28) [Kokan Söz]

Bir de şaşman yok mu, Marius'un kulağı
neden öyle pis kokuyor diye!
Oysa kabahat senin, Nestor. Sen değil misin,
onun kulağını hep dolduran?

(III,31) [El Elden Üstündür]

Doğru bak, yalan değil, geniş tarlaların var,
Kentteki köşkün birçok evin yerini kaplar.
Evindeki kasana borçludur birçok kimse,
şölenlerini altından kaplarda verirsin.
Ama gel yine sen, Rufinus, hor görme sakın,
varlıkları senden az diye başkalarını!
Didymus bak, eskiden çok varlıklıydı ama,
şimdi Philomelus önde gider zenginlikte!

(III,34) [Yarı Yarıya]

Adın sana hem denk, hem değil,
neden mi dersen, diyeyim bak,
hem buz gibisin hem de kara:
hem kar gibisin hem değil! (5)

(5) Kızın adı **Khion**, Yunanca **kar** demektir.

(III,35) [Canlı]

Phidias'ın sanatıyla çizilmiş ince ince,
balıklara bak vazoda, su koysan yüzecekler.

(III,36) [Ne Gördük]

Yeni edindiğin bir dost ne sağlarsa sana,
öyle yapmamı istiyorsun, Fabianus, benden.
İstiyorsun ki, sabah horoz bile ötmeden,
soğuklarda, ayazda, tüylerim diken diken
selâmlayayım seni, vıcık vıcık çamurda
sürükleneyim tahtının ardından, dermansız.
Saat ona on bire dek, peşinden gideyim,
ta Agrippa hamamına kadar yorgun, argın.
Oysa benim yunduğum yer Titus hamamıdır.
Ola ola bir dost adayı mı olduk yani,
bu mu hakkımız otuz kışlık kahırdan sonra?
Bir izni hak etmedik mi, Fabianus, artık;
ha, ne dersin? kendi öz malım togamla birlik?

(III,37) [N'apalım]

Bir parlamayı öğrenmişsiniz,
iyi değil bu, zengin dostlarım,
ama madem işinize gelir,
neyse, parlayıverin bakalım.

(III,38) [Tesadüfen]

Söyle, hangi neden, Sextus, hangi güven,
Seni Roma'ya sürükleyip getiren?
Umduğun nedir? Ne ararsın orada?
«Davalara bakarım mahkemelerde,
Cicero'dan baskın bir söz ustasıyım.

Kimse dengim olmaz benim, Üç Forum'da,»
dersin ya, Atestinus da avukattı bak;
Civis de avukattı, tanırsın onları,
ama doğrultamadılar bir kirayı.
«Mahkemede başarı kazanamazsam,
şiir yazarım, hem öyle şiirler ki,
Vergilius'tandır bu, der her dinleyen.»
Çılgınsın sen! Şu dört yanında gördüğün,
o tiril tiril paltoları içinde,
titreşip duran kimseler hep ozandır,
ya bir Naso'dur ya da bir Vergilius!
«Ben büyük konaklara kul da olurum,»
dersen, karnını doyurdu bir ikisi,
gerisinin yüzü açlıktan sapsarı.
«Ne yapayım ben? Akıl ver, çaresizim,
şu Roma'da yaşamam gerektir benim.»
Dürüst adamsan yaşayabilirsin, bak,
Sextus, dinle beni, olsa olsa, tesadüfen.

(III,39) [Keskin]

İlias'ta içki dağıtan gence eş, (6)
bir gence tutkun bizim şaşı Lycoris,
Bak hele sen, Faustinus, bizim şaşı
Lycoris'in ne güzel görürmüş gözü!

(III,44) [Baskın Ozan]

Neden kimse sana rastlamayı istemez?
Neden, nereye gitsen, kaçar millet senden?
Neden, Ligurinus, çöle döner dört yanın?
Bilmek ister misin? Ozanlığın pek baskın

(6) Ganymedes

Çok tehlikeli bir kusurdur bu seninki:
ne yavruları kaçırılmış kızgın kaplan,
ne yakıcı güneşte kızışmış engerek,
ne de hain akrep korkunçtur senin kadar!
Kim katlanabilir bunca sıkıntıya söyle!
Ayakta dursan, şiirlerini okursun,
otursan, yine şiirlerini okursun,
hamama kaçarım, sesin beynimde çınlar,
havuza sığınırım, yüzmek ne haddime?
Yemeğe sıvışırken yolumu kesersin,
sofraya otursam, kaldırırsın sofradan.
Yorgunluktan içim geçse biraz, yataktan
uğratırsın, bak gör bana ettiklerini:
Doğru adamsın, dürüst adamsın, kimseye
kötülük etmezsin ya, bezdirdin milleti!

(III,46) [Dostluk Hakkı]

Benden istiyorsun ısrarla bir korunuğun
bitmez tükenmez görevlerini, yapmıyorum.
Sana bir azatlımı gönderiyorum işte.
«Senin yerini tutar mı?» dersen belirteyim:
azatlım benden çok yararlı olur sana.
Ben güç belâ koşarım tahtının ardından,
azatlım, taşır! Bir kalabalığa rastlarsan
dirsekler herkesi, kovar. Oysa benim böğrüm
zayıf, dayanıksız! Savunurken davanı sen,
diyelim bir de öykü sıkıştırdın araya,
ben susarım, ama o bir böğürdü mü sana,
«yaşa!» diye, üç «yaşa» daha çıkar ağzından.
Bir kavga olsa, küfreder davudi sesiyle,
oysa ben utanırım kaba, sert sözlerden.
«Demek ki yok bana dostluğun Candidus,» dersen,
Var var, azatlımın elinden gelmeyenler.

(III,47) [Tersine]

Hani Capua girişinde bir yer vardır,
suların serpintisiyle üstten ıslanır,
Cybele rahipleri orda bıçakları
Almo ırmağının sularında yıkarlar,
Horatius'ların yattığı kutsal çayır,
zümrüt gibi otlarla örtülüdür hani,
Çocuk Hercul tapınağı güneş altında
sıcaktan cayır cayır yanar, işte ordan,
tıklım tıklım eşya yüklü bir arabada,
Bassus götürüyordu araç gerecini,
mutlu kırın, Faustinus, bütün nimetini.
Görülüyordu üstte, ünlü lahanalar,
iki tür pırasa, iri göbek marullar,
tembel bağırsakları işleten mazılar.
Besili ardıçkuşlarından ağır bir çelenk,
Galya köpeğinin dişlediği bir tavşan,
bir de daha bakla yememiş süt domuzu!
Arabayı götüren de yürümüyordu,
elini kolunu sallayarak en önde,
samana konmuş yumurtalar taşıyordu.
Şimdi sen, Bassus Roma'ya dönüyordu sandın ya,
yok canım, Roma'dan çiftliğe gidiyordu.

(III,49) [Ziyade Olsun]

Veii şarabını kardın bana, kendine Massicum şarabını;
o şarabı içmektense, kadehini koklayayım daha iyi.

(III,50) [Yemek-Şiir Yarışması]

Bir tek nedeni var, Ligurinus, iki değil,
bir tek, başkalarını yemeğe çağırmanın:

canım dizelerini okumak istiyorsun!
Ben daha çıkarmadan ayağımdan ayakkabımı,
konur sütlüler, balık salçalarıyla birlikte,
koskoca bir kitap ortaya! Hop ikincisi!
Birinci yemek de bekleye dursun yerinde!
Hop üçüncüsü! İkincisi yemekten haber yok!
Sonra dördüncüyü okursun, beşinciyi de.
Yahu bıkar insan bu kadar kez domuz yese!
Suçlu dizelerini eskiciye vermezsen,
artık Ligurinus, evinde yalnız yersin sen.

(III,53) [Özet]

Yüzünden vazgeçerim ben senin,
boynundan, elinden, ayağından,
göğsünden, gerinden ve kalçandan,
yani iki kelimeyle dersem:
senden vazgeçerim, Chloe toptan!

(III,55) [Zor Değil]

Sen nerden geçsen, Cosmus geçti sanır insan,
ya ıtır şişesi devrilmiş de yağı dökülmüş;
sevmem, Gellia, garip şeylerden hiç hoşlanmam,
bilirsin köpeğim de güzel kokar bu türlü.

(III,56) [Daha Pahalı]

Ravenna'da bağın olacağına, testin olsun daha iyi, (7)
daha pahalı satabilirsin suyu mademki!

(III,57) [Düzen]

Geçende, Ravenna'da kurnaz meyhaneci aldattı beni,
karışık şarap istedim, saf şarap verdi.

---

(7) Ravenna'da su çok kıtmış.

(III,58) [Kır Evi - Konak]

Bizim Faustinus'un Baiae'deki köşkü, Bassus,
verimsiz mersinlerle, meyvesiz çınarlarla,
kırpılmış şimşirlerle boy boy çevrili değil!
Toprak yayılmıyor öyle bıktırırcasına.
Doğal, yaban kırın tadını çıkarıyor köşk.
Buğday yığınları her köşede öbek öbek,
testilerden yayılır eski şarap kokusu.
Ayaz gelmek üzereyken, Aralıktan sonra,
bağcı budar, soğuktan diken diken bedeni,
kış için asmada bırakılmış üzümleri.
Yaban boğaları böğürür alçak vadide,
boynuzsuz alnıyla dana, can atar döğüşe.
Çöpler içinde dolaşır kümes hayvanları,
çığırtkan kaz, kabarmış tavus, kızıl tüyleri
yüzünden telli denen turna kuşları, orda;
alaca keklik, benekli Numidya tavuğu,
tanrıdan korkmaz Colchis'in sülünü gezinir.
Mağrur horoz bastırır Rodos tavuklarını,
güvercinlikten pat pat kanat çırpınışları
gelir güvercinlerin. Şurda yaban güvercini,
burda mum rengi kumru, dem çeker acı acı.
Aç gözlü süt domuzları çiftçinin peşinden
seyirtir durur, gözleri önlükteki yemde.
Yavru kuzu gözler anasının süt dolu
memesini, aydınlık ocağın etrafını
çevirir yanakları süt gibi ak kızanlar,
Lar tanrıları önünde, bayram günleri,
alev alev odunlar yanar; kâhyanın benzi
Sapsarı değildir tembel tembel oturmaktan!
Yağlar sürünüp de idman hocası tüketmez
evin zeytinyağını; aç gözlü ardıçlara
aldatıcı ağ gerilir, avlanmış balıklar

taşınır değneğin ucunda, çırpınaraktan,
ya da ağlara takılmış geyik getirilir.
Neşeli köleler candan çalışır bahçede,
işçibaşı buyurmadan daha; uzun saçlı
çapkın gençler çiftçinin sözünü tutar;
seve seve, nazik hadım sarılır işine.
Köylüler elleri boş gelmez sabah selâmına;
kimi peteği içinde ak balı getirir,
Sassina yaylasında yapılmış peynirleri,
kimi uykucu tarla farelerini sunar,
biri uzun tüylü keçinin, be, be! diyerekten
meleyen tekesini getirir, kimisi de
sevgiden yoksun edilmiş besli horozunu.
Onurlu çiftçilerin gelinlik kızları da
sunarlar analarının armağanlarını
örülmüş sepetlerde. İşler bitirildi mi,
komşular çağırılır neşe içinde eve,
yemek ayrılmaz ertesi günkü şölen için.
Orda herkes karnını tıka basa doyurur,
tok oldu mu, uşağın haset geçmez içinden,
gözü kalmaz içkiyi çok kaçırmış konukta.
Gelgelelim, kent dışındaki senin konağında
bir açlıktır kol gezen her yanda, kibar kibar!
Yüksek kulenden defnelere bakar durursun.
Korkuluğunun hırsızdan korkusu yok diye,
için de rahattır! Kentten getirilmiş unla
beslersin bağcını. Bir sürü sebze, yumurta
meyve, piliç, peynir resimleri süsler senin
köşkünün duvarlarını da, hey koca tembel!
Kuzum, sen çiftlik mi dersin buna, söylesene,
yoksa bir konak mı diyelim şehir dışında?

(III,60) [Dostluk Hakkı]

Madem şölene çağırıyorsun beni, neden
senin yediğin yemekten verilmiyor bana?
Kiralık değilim ki artık, eskisi gibi, (8)
Sen Lucrinus gölünde semirmiş midye yersin.
ben ağzında kazırım, emerim midyeyi.
Senin hakkın mantar, benimki yabandomuzun
gıdası yabanmantarı. Kalkan senin payın,
benim payım yayınbalığı; sen işkembeni
iri kurnru gerisiyle şişirirsin, bana
kafesinde ölmüş sıska saksağan verilir;
Seninle yemek yerken, neden yalnız yiyeyim?
Diş kirası yok madem, hiç olmazsa, Ponticus,
bari seninle aynı yemeği yiyelim biz.

(III,61) [Öyle Say]

İstediğin her şeye «bir şey değil, canım!» dersin
domuz Cinna
bir şey istemedin madem, ben de bir şey
reddetmedim!

(III,62) [Aşağılık Duygusu]

Yüz bine iki yüz bine gençler satın alırsın,
Numa devrinden kalma şarap içersin.
Küçücük bir tabak alırsın, bir milyon verirsin
bir libra gümüş; kasandan beş bin çeker,
Mülk alır gibi, altından bir araba alırsın;
bir evden pahalıya katır alırsın.
Bunlarla ruhun büyük olur sanırsan aldanırsın,
Bunları satın alan, küçük bir ruhtur.

---

(8) Martialis özgür olmuştur artık, yani atlı sınıfına girmiştir, korunuk olmaktan kurtulmuştur.

(III,63) [Kibar Adam]

«Kibar adammışsın, çok kimse böyle diyor sana,
Kulağıma çalınıyor, kuzum söylesene,
kime derler kibar adam diye?» «Söyleyeyim bak:
Kibar adam saçını itinayla tarar,
balsam kokar buram buram, tarçın kokar her zaman,
Nil, Gades şarkıları hiç düşmez ağzından,
ağdalı kollarını çeşitli ezgiye göre
oynatır; bütün gün, sabahtan akşama dek
kadınların iskemleleri arasında oturup
birinin kulağına bir şeyler fısıldar.
Şurdan burdan gelmiş mektupları okur, cevaplar,
başkasının mantosuna ölse el sürmez. (9)
Kim kime tutkundur bilir, şölen şölen gezinir,
at Hirpinus'un soyunu sopunu tanır.»
Deme be, Cotilus! bu mu kibar adamın senin?
Pek karışık şeymiş, kibar adam dediğin!

(III,64) [Şaşılası]

Denizlerin şen şakrak cezası Siren'leri,
Şu tatlı belâsı, acı neşesi Siren'leri,
bir duyanın hiç ayrılamadığı Siren'leri,
atlatmış derler, düzen ustası Odysseus.
Şaşmam! Ama kurtulabilseydi bak, Cassianus,
Canius'tan ve öykülerinden, o zaman şaşardım!

(III,89) [Buruk Surat]

Sütlülerden faydalan, yumuşatıcı otlar kullan.
Çünkü, Phoebus, kabızmışsın gibi, buruk buruk suratın.

(9) Hastalık korkusundan.

(III,94) [Tavşanı Parçala]

Tavşanı iyi pişirmemiş diye ahçı,
sopalar istedin,
ahçıyı parçalamak daha iyi sence,
tavşanın yerine.

(III.100) [Yağmur Ağarttı]

Saat altıda, Rufus, bizim ulağı yolladım sana;
şiirlerimi götürünceye dek sırsıklam olmalı.
Öyle yağmur boşandıydı gökten, dibi delinmiş gibi,
zaten başka havada, o kitabı gönderemezdim ki! ([10])

([10]) Yağmur yazıları silecektir.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

(IV,2) [Tanrı Adaleti]

Bir Horatius'tu seyreden gösterileri,
kapkara paltosuyla onca insan içinde, (1)
plebs'de de, ikinci, birinci sıralarda da,
başkanımız gibi herkes, ak aktı yerinde.
Öylesi bir kar indi ki gökten, birdenbire.
Horatius seyrediyor bak, ak bir paltoyla.

(IV,8) [Roma'da Günlük Hayat]

İlk saatle ikincisi selâmcıları yorar,
üçüncüsü koşturur kısık sesli avukatları,
saat beşe kadar çeşitli işler görür Roma,
altıncı saat dinlenme getirir yorgunlara.
Yedincisi kalk borusudur. Sekizden dokuza
yağlıgüreş alıştırmaları, dokuzuncu da
«Uzanın, yatın!» der bize «üst üste yastıklarda!»
Onuncu, Euphemus, kitap okuma saatidir:
nectar'lı şölenler hazırlanırken himmetinle
ve küçük bir kadeh tutarak kudretli elinde,
tanrısal içkiyi içerken Caesar'ımız;
işte o zaman, şakalarımızı al eline:
Dizleri titremeden Thaliam gidemiyor ki,
sabah, konağında selâmlamağa İuppiter'i!

---

(1) Domitianus gösterilerde ak palto giyilmesini buyurmuştu.

(IV,13) [Düğün Duası]

Claudia Peregrina evleniyor, Rufus, dostum Pudens'le.
Ey Gerdek Tanrısı, düğün meşaleleri uğurlu olsun!
O değerli tarçın, uygun eşi nardini bulmuştur sanki.
Massicum şarabı, Theseus elinin balıyla karışmış!
Nasıl sarmaş dolaş olursa taze sürgünler omçalarda,
nilüfer suya, mersin su kıyılarına nasıl tutkunsa!
Temiz bir anlaşma yastıklarının başını beklesin hep,
bu uygun çifte yardımcı olsun Venus! Kocasını sevsin
yıllar sonra, ihtiyar olunca karısı; kocasına da
ihtiyar olduğu zaman hiç yaşlı görünmesin karısı!

(IV,15) [Aldatmaca]

Dün benden, Caecilianus, bin sestert istedin,
altı ya da yedi gün için: yok dedik.
Ama bir dostunun gelişini öne sürüp
sini, tabak gibi bir sürü kapkacak
istiyorsun benden yine. Ya budalasın sen,
ya da beni budala sanıyorsun, dostum.
Sana bin sestert vermedim de önceden, şimdi
beş bin sestert'lik kapkacak verir miyim?

(IV,20) [Yapmacık]

Küçük Cellia, «ihtiyarladım,» der
Inga bebektir ihtiyar Gallia,
ikisine de katlanamazsın, Collinus,
biri gülünç, öteki de maskara!

(IV,21) [Perde]

«Tanrı yoktur, gök bomboş!»
buyuruyor Sergius,

delili de kendisi,
«tanrı yoktur,» dedikçe,
artıyor zenginliği!

(IV,24) [Dilek]

Lycoris gömdü, Fabianus, dostlarını bütün,
n'olur karımın dostu olsun!

(IV,26) [Eskimesin]

Bütün yıl evine gitmedim diye sabah,
neler kaybettim, Postumus, söyleyeyim mi?
Ya iki kez otuz, ya üç kez yirmi para.
Togam daha pahalı, kusuruma bakma.

(IV,27) [Dönme]

Hep över durursun, Augustus, (²) kitaplarımı,
kıskancın biri aksini söylüyormuş diye,
övmekten vazgeçecek değilsin ya sen beni!

(IV,29) [Azın Değeri]

Şiirlerimin sayısı çokmuş diye,
hor hakir oldu, Pudens, benim kitabım.
Fazla şiir doyuruyor, bıktırıyor
okuyucuyu, azı arıyor insan!
Turfanda meyveler hoşa gidiyorsa,
kışın açan güller değerliyse bize,
hep bu yüzdendir! Nazını çekiyorsan
seni yolan sevgilinin; tutamazsa

(²) Domitianus.

açık duran kapı bir genci her zaman,
yine bu yüzden! Küçük kitaplarımın
bir tekini okuyan okuyucum, sen,
kitabıma bir tek kitap gözüyle bak,
böylece daha büyük olur değerim!

(IV,32) [Kehribarda Arı]

Gizlenmiş kehribara, pırıl pırıl,
balında yaşıyormuş gibi arı;
bir ödül kazanmış bunca çabaya,
bu ölümü kendi seçmiş olmalı.

(IV,33) [Nerde O Günler]

Bir çekmece dolusu kitap yaz bitir de sen,
hiç yayımlama, Sosibianus, olur mu bu?
«Varisler yayınlar şiirlerimi,» diyorsun,
hani? Seni okumakta çok geç kaldık ama!

(IV,35) [Cenk Aşkı]

Boynuz boynuza döğüştüler ürkek geyikler,
bir de baktık, eş kaderle yere serilmişler.
Köpekler bakakaldı ava, mağrur avcı da,
bozuldu bıçağını kullanamadı diye.
Nasıl tutuşur bu kadar büyük çılgınlıkla
o yumuşak ruhlar? Bu yangın nerden gelir?
Böyle çarpışır boğa, yiğit böyle can verir!

(IV,36) [Ak-Kara]

Sakalın ak, saçın kara, Olus, işin aslı şudur:
sakalın boyanmaz, saçın boyanır.

(IV,37) [Pir Aşkına Dinlemem]

Hep dersin ki: «Coranus'un yüz bin borcu var bana,
Mancinus'un iki yüz, Titius'un da üç yüz bin,
Albinus'un borcu iki kat, Sabinus'un on kat,
Serranus'un borcuysa, yine bir o kadar tutar.
Emlâkimden, arazimden gelenlerse, üç milyon!
Parma'daki sürümden yılda yüz bin gelirim var.»
Böyle söylemekten, Afer, dilinde tüy bitmiştir.
Ama sineye çekmem için, para ver sen bana,
içimin bulantısını bari parayla bastır:
pis aşkına dinlemek elimden gelmiyor, Afer!

(IV,38) [Fazla Naz]

Yüz verme bana, Galla; âşık bıkar, neşesine
işkence karışmazsa.
Ama sakın uzun zaman, işkence etme, Galla.

(IV,41) [Kime Gerek]

Şiir okurken atkıyla neden sarıyorsun başını?
o atkıyı asıl bizim kulaklarımıza sarmalı!

(IV,43) [Ne Var Bunda]

Demedim, Coracinus, sana sapık demedim,
seve seve yalan söyleyecek kadar küstah,
kendini bilmez bir adam olabilir miyim?
Dedimse, Coracinus, sana sapık dedimse,
Pontia'nın şişesinin ve Metilius'un
bardağının lânetine uğrayayım bütün!
Yemin ederim Suriyelilerin tüm urları, (3)

(3) Metin burada anlaşılmıyor; batıl bir inanca dokunuyor olmalı.

Cybele rahiplerinin coşkusu üstüne!
Ne dedim ben? ne dedim? Küçücük, hafif bir şey:
herkes bilir zaten, kendin de inkâr etmezsin,
ben sana, Coracinus, art yalayıcı dedim.

(IV,46) [Yoksul Armağan]

Saturnus bayramında bizim Sabellus
zengin oldu çıktı! Gururlansa,
avukatların en mutlusuymuş diye,
mutlu saysa, övse kendini, haklı!
O herkesi Sabellus'a hor gördüren
gururlandıran armağanlar neler bak:
Tamam yarım ölçek unla, kırık bakla.
tam üç yarım libra'lık günlükle biber,
Lucania sucukları, kangal kangal,
bir de Falisk ilinden gelmiş işkembe,
koca bir şişe kara Suriye şırası,
bir Libya çanağında incir peltesi,
birçok soğan, peynir, sümüklüböcekler.
Picenum ilinden de bir müşterisi,
bir iki zeytin tanesi yollamıştı,
küçücük bir sepette! Sonra efendim,
Saguntum'lu ustanın küt kalemiyle
tüm İspanya stili, kile yontulmuş
tamam yedi adet de kabartma bardak! (4)
Yanında da erguvan kenarlı mendil. (5)
On yıl var ki böylesine bol bereket
bir bayram görmemişti bizim Sabellus!

---

(4) Kil hamurundan yapılan bardak yontulamaz. Ozan burada, başta kristal bardaktan söz açıyor gibidir. Sonradan bardağın kaba saba, üstelik zevksiz İspanya stilinde olduğunu öğreniyoruz.

(5) Erguvan kenarlı mendili senato üyeleri kullanırdı, bir avukat kullanamazdı.

(IV,49) [Yarış]

İnan bana, Flaccus, epigram ne demektir bilmez,
onu sade alay, şaka yerine koyan insan.
Şaka eder asıl, vahşi Tereus'un aşını
ve de senin, bulantılı Thyestes şölenini,
oğluna eriyen kanatlar takan Daedalus'u,
Sicilya'lı sürüyü otlatan Polyphemus'u
anlatan insan asıl şaka etmektedir bence.
Benim kitaplarımdan uzak her türlü abartma,
Musa'mız kabarmıyor bir trajedi giysisiyle!
«Ama herkes de trajediyi över, hayran olur,
saygı duyar ona!» dersen, sen haklısın, doğrudur;
övmesine över ama, benimkileri okur!

(IV,51) [Bolluk Fukarası]

Altı bin sestert'in yokken, Caecilianus,
altı kollu geniş bir tahtta taşınırdın.
O kör talih iki milyon verince sana,
kesen para dolunca, yaya oldun çıktın!
Ne dilesem sana bunca değerin için,
tanrılar sana tabutunu geri versin!

(IV,53) [Köpeksi]

Hani şu bizim Pallas tapınağının iç kısmında,
Yeni Tapınağın eşiğinde sık sık görürsün,
bir ihtiyar adam vardır ya, bir elinde baston,
sırtında torba, ak saçları dik dik, kirpi gibi,
kir içinde; o pis sakalı göğsüne yayılır;
partal döşeğinin yoldaşı, yağlı bir entari
örter bedenini; hırıldayınca adam hani,
bir ekmek parçası atar önüne gelen geçen.

Gösterişine aldanır da, köpeksi filozof
sanırsan sen onu, Cosmus, düpedüz aldanırsın.
Peki nedir o? dersen, köpeğin ta kendisidir.

(IV,56) [Yolla da Görelim]

Yaşlılara, Gargilianus, dullara,
birçok armağan gönderiyorsun diye,
sana armağanı bol mu diyeceğiz?
Tuzaklarına armağan diyebilen
senin gibi pintinin ve de cimrinin
eşi benzeri bulunmaz yeryüzünde!
Aldatıcı olta aç gözlü balığı
kollar avlamak için, çekici ağlar
budala hayvanlara pusu kurar hep:
Öğretirim sana, bilmiyorsan eğer,
el açıklığı, armağanlar yollamak
ne demekmiş! Göreyim seni, armağanlar
yolla da bana, neymiş bakalım anla!

(IV,58) [Yüzü Yok]

Karanlıkta tutuyorsun kocanın yasını Gallia,
herkesin önünde ağlamaktan utanırsın galiba.

(IV,59) [Kleopatra ve Yılan]

Engerek salkımsöğüdün ağlayan dalına tırmanırken,
kehribar damlaları aktı yılanın üstüne, göklerden.
Engerek şaşadursun yapışkan şebnemle sarılmasına,
donunca kehribar, sertleşti, hapis kaldı içinde yılan.
Övünme Kleopatra krallara denk bir lâhitteyim diye,
engerek yatarken seninkinden daha görkemli mezarda!

(IV,61) [Azıcık da Ferahlat]

Neşe, gurur içinde övünüyordun demin,
«iki yüz bin sestert verdi bir dostum» diye.
Dört gün önce konuşurken ozan derneğinde,
«Pompulla bana on bin liralık palto verdi,
Bassa'yla Caelia da iç içe üç halkalı
akik taşı, deniz mavisi iki taş,» dedin,
yemin billah da ettin. Dün yine tiyatroda
Pollio kitar çalarken, acel tecel çıkıp
«kondum yüz binlere! miras yedim!» diyordun,
giderayak. Ayol sana ne kötülük yaptık,
bizler, eski dostların? Acı bize artık,
acı bize, merhametsiz adam, kıs çeneni!
Ya da dilini tutamıyorsan, azıcık da,
bizi ferahlatacak bir çift kötü haber de!

(IV,62) [Arabın Derdi]

Kara Lycoris Hercules ili Tibur'a (6) yerleşti,
orda her şeyin ağardığını duymuştu.

(IV,64) [Sevgili Ocak]

Hesperid'lerin bahçelerinden de mutlu,
bir avuç toprağı İulius Martialis'in,
yaslanır İaniculum'un uzun yamacına!
Geniş taraçalar üstten bakar tepelere;
Küçük, yuvarlakça tümseğiyle düzgün doruk,
erişir göğün daha sakin, durgun katına;
çukur vadileri sis örterken aşağıda,
göz alan ışığıyla parıldar yalnız yalnız!

(6) Kükürtlü suları yüzünden.

Parlar yıldızlara dek uzanır yüksek köşkün
zarif çatısı: ordan görebilir insan
yedi ecesini tepelerin, tüm Roma'yı,
Alba, Tusculum tepelerini hep, kuşbakışı;
kenti serinleten yeşillikleri dört yandan,
eski Fidenae kentini ve küçük Rubrae'yi,
Genç kız kanına susamış Anna Perenna'nın
meyve bahçelerini. Yine ordan, bakarsın,
Flaminia ve Salaria yolu boyunca
bir yolcu, arabasıyla gezinir aşağıda,
ama araba sesi duyulmaz! Uyandırmaz
tatlı uykudan ne tekerlek gürültüsü,
ne kürekçilere ezgiyle buyuran ses,
ne de heyamola çekenlerin bağırışı;
Mulvius köprüsü yakın olsa da, tekneler
uçar gibi kaysa da kutsal Tiber boyu!
Bu kır evi, ya da kent evi diyelim buna,
gözbebeğidir sahibinin; kendi evin gibidir,
öyle bir sıcaklıkla sarar seni yakından!
Sanırsın ki Alkinous'un tatlı yuvası,
ya da yeni zengin Molorchus'un konağıdır.
Değer vermiyorsunuz madem böyle zevklere,
çapanızın hakkıyla serin Tibur, Praeneste,
varsın sizin olsun! Yamaca asılı duran
Setia ili de bir çiftçinin malı olsun!
Bırakın üstün tutsun zevkinize, keyfince,
İulius Martialis bir avuç toprağını!

(IV,68) [İmrendirme]

Yemeğe çağırdın beni, bir yüzlük diş kirasına,
tuttun bir şölen çektin, kendi canına.
Beni yemeğe mi çağırdındı, Sextus, yoksa hani,
imrendirmek mi istemiştin sen beni?

(IV,69) [Tedbir]

Setia ya da Massicum şarabı konuklarına
ikram edersin ya, Papylus, daima sen,
oysa söylentiye göre berbatmış şarapların,
dört kez dul kalmışsın şarapların yüzüsuyuna.
Hiç sanmam, inanmam ya, Papylus, susamadım ben!

(IV,70) [Neye Ağlasın]

Bırakmadı hiç bir şey Ammianus'a babası,
kuru urgandan gayri vasiyetiyle, ölürken,
hiç akla gelir mi ki, Marullinus, yansın
babasının ölümüne bizim Ammianus yürekten?

(IV,72) [Deli miyim]

Kitaplarımı istiyorsun, Quintus, benden,
yanımda yok, kitapçı Typhon'da bulunur.
«Şiirlerin için boş yere para vermem,
aklım başımda, ben daha delirmedim ya!»
diyorsan eğer, ben de delirmedim daha!

(IV,76) [Yol Bulundu]

Altı bin yolladın bana sen, isteyince iki katını,
demek on iki bin için, yirmi dört bin istemeli!

(IV,77) [Çatlasın]

Tanrılardan hiç zenginlik dilemedim,
az şeyimden mutlu, malımla yetinir,
yaşar giderdim: ama fakirlik şimdi,

çekil biraz yolumdan, kusura bakma.
«Bu tepeden inme dilek nerden çıktı?»
dersen, nedenini bak sana diyeyim:
Zoilus'u asılmış görmek istiyorum!

(IV,78) [Kelkâhya]

Tam altmış harmanını kaldırdın ömrünün,
yüzünde parlıyor birçok aksakal ama,
koşuşmaktan vazgeçmedin koca kentte.
Hiç bir makama sabah hal hatır sormayı
ihmal etmedin erkenden. İki konsüle
gerekli görevinde de kusur etmedin.
İmparatorun sarayına varmak için
Kutsal bayırı çıkarsın günde on defa.
Sigerus, Parthenius'lar düşmez ağzından!
«Gençler de böyle yapıyor,» dersen, doğru ya,
şu yeryüzünde hiç bir varlık yoktur, Afer,
sencileyin eski bir kelkâhyadan beter!

(IV,79) [Oyun]

Tibur'daki evime postu sermiştin ya.
şimdi de satın alıyorsun. Oyun ettim
sana satmakla, Matho, öz be öz evini!

(IV,80) [Sıtma Cerbezesi]

Ateşliyken nutuk çekiyorsun ya,
bilmezsin ki bu bir sayıklamadır,
Maro'cuğum, aklın başında **yoktur.**
Hastayken nutuk çekersin, üç günde

gelen sıtmada nutuk çekersin.
«Başka türlü de terlemiyor insan!»
dersen doğru bak, «ama nutuk çekmek
büyük bir iştir» dersen doğru değil.
Sıtmadan, Maro'cuğum, cayır cayır,
bir kavrulmaya görsün şu bedenin,
susabilmek, dostum, çok güç bir iştir!

(IV,83) [İşkilli]

Korkun olmadı mı, Naevolus, senden kötüsü yok,
işkilli olunca, Naevolus, senden iyisi yok.
Korkun yoksa selâm sabah da yok senden kimseye,
tepeden bakarsın herkese, sanki senden başka,
anasından adam doğmuş, insan doğmuş kimse yok.
İşkilin varsa, armağanlar verirsin, selâmlarsın,
«efendim! patronum!» diye davet edersin eve;
bir şeycikler demem, Naevolus, işkilden kurtulma!

(IV,85) [İki Cins Şarap]

Neden biz cam kadehten içiyoruz da,
sen mürsafi kadehten, Ponticus?
Bize, şeytan kadeh fitlemesin diye,
kadehlerdeki o iki cins şarabı.

(IV,86) [Kitabın Kaderi]

Zevkli bir kulak beğensin istersen seni,
öğüdüm olsun, bücür kitap, aman ne yap yap,
bizim bilgin Apollinaris'in hoşuna git!
Ondan daha titizi, bilgilisi, dürüstü,

daha iyi kalplisi bulunmaz yeryüzünde!
Seni göğsüne, dudaklarına bastırırsa,
korkma artık, kötü niyetlilerin hicvinden,
ve de uskumrulara kirli külâhı olmaktan!
Ama yerdi mi de, bir aktara sıvış hemen,
yoksa sırtını çocuklar karalar, bücür kitap!

(IV,89) [Yeter]

Öf, be öf! yeter artık, bücür kitap!
geldik rulonun değneğine kadar!
Yürü babam yürü, dur dinlen yok!
Durmak bilmez misin son sayfada sen!
Sanki defterin dürülmemiş gibi,
zaten ilk sayfada hapı yutmuştun!
Yoruldu artık okur, yan çiziyor,
kopya eden de aynı şeyi diyor:
«Öf, be öf! yeter artık, bücür kitap!»

BEŞİNCİ KİTAP

(V,4) [Defne Sarhoşu]

Myrtale hep leş gibi şarap kokar,
ama bizden saklamak için bunu, (1)
çok bilmiş kadın defne dalı çiğner.
su katmaz, defne katar şarabına.
Kırmızı yüzü, şiş damarlarıyla,
ne zaman, Paulus, karşına çıkarsa,
«Myrtale defne içmiş» desen yeri.

(V,8) [Ye Kürküm Ye]

Efendimizin, tanrımızın bir buyruğu (2)
düzene koydu şükür, herkesin yerini!
Atlılar kavuştu tertemiz sırasına.
Erguvan bir palto içinde, al mı al,
Phasis tiyatroda övüyordu geçende,
ağzını şişire şişire bu kararı
ve caka satıyordu burnu havalarda:
«Şöyle bir rahat oturabildik, çok şükür!

(1) Apoilon'un Delphoi'deki rahibesi, tanrıdan esinlenmek için, tanrının kutsal ağacı olan defne dalını çiğnermiş ağzında. Burada ozan, Apollon'un rahibesi ile Myrtale arasında bir benzetme yapıyor.

(2) Tiyatroda atlılar sınıfına on dört sıra ayrılmıştı. Roma'da belli bir geliri olanlar atlılar sınıfına alınırdı. Phasis'in geliri bu miktarın altına düşmüş olacak.

Şimdi kavuştu atlılar itibarına,
kalabalık bizi artık ezip kirletmez!»
Böyle söylenirken tam, gerdan kıra kıra,
laf geveleyip dururken, Leitus birdenbire.
bu erguvan ve bu saldırgan paltoya,
demez mi: «Kalksan a, o yerden sen efendi!»

(V,9) [Hekim Eli]

Halsizdim çok, ama yüz öğrencinle birlikte,
yetişiverdin, Symmachus, imdadıma,
ayazdan donmuş yüz el yokladı bedenimi,
ateşim yoktu, Symmachus, çıktı şimdi!

(V,10) [Kadir Bilme]

«Neden acaba bilmem, yaşayanın hakkı yok üne,
azdır kendi devrini seven okuyucu!»
Doğru, Regulus, aşırı hasedin marifeti bu,
hep eskileri üstün tutar yenilere.
Pompeius yolunun gölgelerini arıyoruz ya,
nankörlüğümüzden! Yaşlılar övüyorsa
yıkık Catulus tapınağını, yine nankörlükten.
Hep nankörlükten ileri gelir, dinleyin:
Ennius okunduysa Roma'da, Maro yaşıyorken, (3)
Lydia'lı ozana güldüyse kuşağı (4)
ve pek az alkışlanıp çelenk kazandıysa Menander,
Corinna bir Ovidius'u beğendiyse!
Siz de, benim kitaplarım, acele etmeyin sakın,
ölümden sonraysa ün, yok acelem benim!

(3) Vergilius.
(4) Homeros

(V,13) [Senle Ben]

Fukarayım, Callistratus, saklamam, eskiden de fukaraydım,
ama öyle tanınmamış, kötü ünlü bir atlı da sayılmam.
Bütün dünya okur beni, der «işte budur o Martialis!»
yaşıyorken eriştim, ölümün az kimseye verdiği üne;
ama evinin çatısı yüz direk üstünde otururmuş da,
kasanda yatarmış azatlıların verdiği som altınlar,
Nil kıyısı Syene'de tüm topraklar senin elinde imiş,
senin için kırparmış Galyalı çoban, Parma'da onca sürüyü,
n'apalım, sen de ben de buyuz işte! Ama sen ben olamazsın,
çatlasan nafile, senin gibiyse, hâlktan biri olabilir!

(V,14) [Atlı Sınıfı Hastası]

Ön sırada oturmak âdetiydi,
oturmak hakkı iken Nanneius'un (5)
İki üç kez kovulunca yerinden,
karargâhı başka yere kaldırdı.
Sandalyeler arası bir sandalye
olmuş gibi, Gaius'la Lucius'un
arasına kurulup, ordan baktı,
başı kukuletasıyle örtülü,
seyretti tek gözle oyunu, garip!
Buradan da kovulunca bizimki,
çıktı zavallı, aradaki yola,
sandalyenin bir ucuna ilişip

(5) Bk: V,8'inci epigram. Nanneius, servetini ve tiyatrodaki yerini kaybetmiş olacak, ama ille de atlı sınıfına ayrılmış yerde oturmakta direniyor.

zar zor, caka satıyor bir diziyle,
oturuyormuş gibi atlılara;
öteki diziyle de bak, Laitus'a,
ayakta durur gibi poz yapıyor.

(V,17) [Yüksekten Bakan]

Atalarım, dedelerim, diye diye
büyüklerinin adını saya saya;
atlı sınıfının koşullarına,
bana tepeden baka baka, Gellia;
«Senato sınıfından gayrisine ben,
varır mıyım hiç!» diye diye Gellia;
sonunda düştün bir sandık hamalına!

(V,18) [Gönül Zenginliği]

Aralık ayında evine yağan
o örtüler, ince gümüş kaşıklar,
balmumu şamdanlar, kâğıtlar gibi,
olgun Şam armutlarıyla dolu
uzun küpler gibi, birçok armağan
yollayamadımsa ben, el emeğim
kitaplardan başka, hasis görgüsüz,
bir insan sanırsın belki de beni.
Oysa nefret ederim dolaplardan,
sinsi düzenlerden! Bu armağanlar
olta gibidir: kim bilmez, sineği
yutan obur lupina balığı da
gün olur ağlara takılır kalır.
Zengin dostuna ne kadar armağan
vermezse, adam, o kadar
gösterir gönlünün zenginliğini!

(V,20) [Özlem]

Elimde olsaydı, sevgili Martialis, (6)
sakin günler yaşamak seninle baş başa,
boş vaktimi düzenlemek keyfime göre,
seninle birlikte gerçekten yaşamağa
vakit ayırmamız mümkün olsaydı eğer,
ne el etek öpecek salon bilirdik biz,
ne nüfuzluların konağına uğrardık!
Ne dava tasası, ne Forum hayhuyu,
ne ataların azametli heykelleri;
boş verirdik hepsine! Gezintilerimiz,
hikâyelerimiz, küçük kitaplarımız,
Mars meydanı, sütunlu yol, kuytu köşeler,
Virgo pınarı, ılıcalar, sade bunlar
buluşma yerlerimiz, işimiz gücümüz
olurdu hep! Oysa şimdi yaşamıyoruz
ikimiz de kendimiz için; kaçıyor bak,
güzel günler, kopuyor bizden; bile bile
kaybediyoruz, zorla alınıyor bizden.
Yaşamayı bilince, neden geciksin insan?

(V,21) [Bilginin Faydası]

Eskiden, Regulus, şu laf ebesi Apollodotus,
Decimus'a Quintus, Grassus'a Macer derdi ya,
şimdi adlarıyla selâmlıyor ikisini.
Gayretin, çalışmanın faydasına bakın siz:
okuyup yazmayı öğrenince bizimki
hepsinin adlarını şıppadak ezberledi.

(6) Dostu İulius Martialis.

(V,22) [Sabah Ziyareti]

Bu sabah seni görmeği hak etmedimse, istemedimse,
daha uzak olsun, Paulus, Esquilinus'taki evin benden!
Benim oturduğum ev Tibur sütununa bitişiktir,
o kır tanrısı Flora'nın Eski İuppiter tapınağına
baktığı yerde. Önce Subura'dan ayrılan dik yokuşu
tırmanırım, hep nemli basamaklarını, kaygan taşlarını,
katırların upuzun dizisini bin bir zorlukla geçerim.
Kalın urganlarla çekilen koskoca mermerleri aşarım.
Dur, bu kadarı yetmez daha, beteri var:
bin zahmetten sonra,
yorgun, bitkin bir haldeyken, Paulus, kapıcın,
«bey evde yok!» der.
Sabah sabah Paulus'u görmek için çekilir mi bu çile?
Çileli korunuğun dostları anlamıyor ki halinden!
Geç vakte kadar uyumazsan, kralım olmayacaksın
benim! (7)

(V,25) [Nerde Dostluğunuz]

«Dört bin sestert'in yok mu, Chaerestratus, kalk
sen yerinden,
Leitus geliyor bak, kalk, kaç, koş, saklan!» (8)
Hey, kimse yok mu onu eski yerine oturtacak,

---

(7) Korunuk koruyucu «kralım, efendim, patronum!» der. Bk: Korunuk (Açıklamalar).

(8) Atlı sınıfında kalabilmek için, Romalının belli bir varlığı olmalıydı. Bu varlığı yitirse, sınıfını da, tiyatroda bu sınıfa ayrılmış özel yerini de yitirirdi. Martialis bu epigram'da Chaerestratus'un dostlarını, ona yardım etmeğe çağırıyor boş yere. Dostları ona yardım etselerdi, ozan onların adını şiire alacak, onlar da böylece ölümsüzlüğe erişeceklerdi. Leitus, tiyatroda herkesin yerine oturmasını sağlayan memurdur.

şişkin kesesini açacak bir dost?
Kimi yazayım da ün salsın, herkes desin adını?
Kim Styx sularından kurtulmak ister?
Sahneyi kızıl sisle bürüyüp de safran yağları (*)
serpmekten daha iyi değil mi bu?
Scorpus'un altın burnu ışık saçsın diye dört yana,
cansız bir at heykeline tam
dört yüz bin sestert vermekten daha iyi değil mi bu?
Ey, boş yere zengin olmuş insanlar,
ey, yalancı dostlar! Şiiri okuyup beğenmediniz mi?
Ah, nasıl bir ün kaçırdınız elden!

(V,26) [Sen de Söyle]

Pelerinlilerin a'sı dedimse ben,
sana az önce, bir kâğıtta, şakadan;
kızdınsa, Cordus, şiirime, olur ya;
sen de bana toga'lıların b'si de!

(V,28) [Aşağılık Duygusu]

Mamercus iyi desin, iyiliğini düşünsün senin
istersen, Aulus, çatlasan nafile, olmaz!
İster sen Corvius kardeşleri geç vefada,
sükunette Nerva, şakada Ruso'ları,
ister geç doğrulukta Macer kardeşleri,
istersen de adalette Maurucus'ları,
ister güzel konuşmada, Regulus'ları,

(*) Tiyatroda sahneye ve seyircilerin üzerine şarapla karışık safran püskürtülürdü. Temsillerin masrafları da özel kişiler tarafından ödenirdi. Zenginler ata binmiş durumda heykellerini yaptırırlardı.

neşede Paulus kardeşleri geç, nafile!
Her şeyi kemirir o, çürük dişleriyle!
Belki onu kötü bir adam sanırsın sen,
zavallıdır bence kimseyi beğenmeyen!

(V,29) [Kendin Ye]

Bana tavşan gönderdiğin zaman, Gellia,
«yedi gün yersen güzel olursun» dersin ya,
şaka yapmıyorsan, gerçekse söylediğin,
sen hiç tavşan yemedin demek, iki gözüm!

(V,32) [Kendinin Mirascısı]

Crispinus bırakmadı bir tek bakır akçe bile,
karısına, Faustinus, vasiyetiyle.
«Peki, adam kime bıraktı mirasını,» dersen,
kendine bırakmıştı o, hayattayken!

(V,34) [Küçük Kıza Ağıt]

Sizlere emanet babam Fronto, anam Flacilla,
canım ciğerim bu kızcağız sizlere emanet!
Yeraltının gölgelerinden korkmasın yavrucak,
Tartarus'taki köpeğin kocaman ağzından!
Az sonra erecekti altı yaşının kışına,
tam altı gün daha yaşasaydı bu dünyada.
Bunca kocamışın arasında oynasın cıvıl cıvıl,
ansın, söylesin adımı yarı peltek diliyle,
örtmesin yumuşak kemiklerini kaba otlar,
ezme toprak, ezme onu bütün ağırlığınla!
sana ağır gelmemişti yaşıyorken, yavrucak!

(V,35) [Fitneci Anahtar]

Erguvan giymiş Euclides övünüyordu tam,
«Şu Patrae'deki çiftliğimden iki yüz sestert,
Korint yöresinden de daha çok gelir,» diye;
çıkarıyordu güzel Leda'ya dek soyunu.
Tam o sıra Leitus kaldırdı onu yerinden.
Adam direndi ya, hay kör şeytan! birdenbire
koskoca bir anahtar düşüvermez mi yere! ([10])

(V,36) [Nankör]

Küçük kitabımda övmüştüm ben, Faustunus, birini,
bilmezlikten geliyor minnetini, aldattı beni!

(V,37) [Kahraman]

Sesi, kuğunun son çığlığından daha tatlı kız!
Galaesus çayı kuzusundan daha taze kız! ([11])
yeni cilâlanmış Hint fildişini süsleyen,
Lucrinus gölü incisinden daha nazlı kız!
Kızıldeniz taşlarından, yeni yağan kardan,
dokunulmamış zambaktan daha alımlı kız!
Saçları Baetis yününden ve Ren örgüsünden,
altının pırıltısından daha ışıklı kız!
Ağzı Paestum çiğinden, yeni toplanmış baldan,
Attika peteğinden, elden yeni alınmış
kehribar taşlarından bile güzel kokan kız! ([12])
Senin yanında tavuskuşu pek çirkin kalır,

([10]) Ya bir mağaza ya da kapıcı anahtarı: Euclides bir kapıcı olmalı.

([11]) Metinde «Tarentum'lu galaesus» çayı var.

([12]) Sıcakta kehribarın koktuğuna inanırmış Romalılar.

sincap sevimsizdir, anka kuşuysa pek âdi!
Küllerinin sıcağıyla yeraltı ısınır.
Çok kötü bir kaderin acı yasası seni
alıverdi aramızdan altı yaşındayken,
yeryüzünde tek sevgim, neşem, oyuncağımdın!
Bizim Paetus da tutmuş: «aldırma canım!» diyor,
«bir köle kız için ağlamaktan utan yahu!
Eşimi toprağa verdim de yaşıyorum, bak,
ünlü, anlı, şanlı, iyi soydan, varlıklıydı!»
Kim katlanır bu derde, Paetus gibi yiğitçe?
Kondu yirmi milyona ama, yaşıyor hâlâ!

(V,38) [Atlıkarınca]

Calliodorus'un atlı sınıfına girmek için
gerekli parası var ya, herkes bilir, gelgelelim,
bir de erkek kardeşi var bu adamın. Dersen, Sextus,
«böl dört yüz bini ikiye!» Hiçbir işe yaramaz ki bu ([13])
iki kişi biner mi hiç bir tek ata? Kardeşinle
ne var bozuşacak, şu baş belâsı Pollux'la yani?
Pollux olmasaydı, sen Castor olurdun ([14]) Bir teksiniz
ikiniz madem, Calliodorus, ikiniz oturun!
Olmadı, kalk haydi, Calliodorus, biriniz fazla!
En iyisi siz Leda'nın çocukları gibi yapın,
mademki binemiyorsunuz kardeşinle birlikte,
bari, Calliodorus, sırayla binin o ata!

([13]) Calliodorus'un parası, kardeşiyle birlikte atlı sınıfına girmek içni yeterli değildir. Para, ikiye bölünse, ikisi de giremez. En iyisi Calliodorus'la kardeşi, Leda'nın ikiz oğulları Castor ile Pollux gibi yapacaklar, sırayla altışar ay atlı sınıfında kalacaklar. Bk: Pollux (Açıklamalar). Martialis ata binmek, atlı sınıfına girmek, tiyatroda atlı sınıfının yerinde oturmak kelimeleriyle oynuyor.

([14]) Castor atçı olduğundan, Calliodorus atlı sınıfına girebilirdi.

(V,39) [Geçim Dünyası]

Yılda on kez vasiyet yazıp bozmak âdetin diye,
kekik kokulu Hybla balında ıslanmış pastalar
gönderirdim, Charinus, sana, ama tükendim artık!
Acı bana! Ya umutlandırma, ya yerine getir
öksürüklerinin yalandan vadettiği o şeyi!
Param pulum kalmadı, yedek akçam da uçtu gitti.
Croesus'tan zengin olsaydım, İrus'tan fakir düşerdim,
sen yemek yerine ömrünce fava bile yeseydin!

(V,42) [Dost]

Usta bir hırsız kasanı kırıp paranı aşırır,
hain ateş yok eder baba ocağını,
borçlu inkâr edebilir borcunu, faizini,
kısır tarla tohumu sana geri vermez,
bir fettan sevgili hazinelerini boşaltır,
deniz yutar malla dolu teknelerini,
ama kader dokunamaz dostlarına verdiğine,
onlara ne verirsen senin olur sade!

(V,43) [Ak-Kara Diş]

Thais'ın dişleri kapkaradır, Laecania'nın dişleri
kar gibi.
neden mi? Biri satın aldı, ötekinin kendi dişleri!

(V,44) [Elbette Gelirsin]

Ne oldu, söyle bana, ne oldu birdenbire?
Çağırdım da seni, Dentus, dört defa yemeğe.
inanılmayacak şey! Direndin dördünde de.
Olmaz demekle de kalmadın, hani eskiden
hamamda, tiyatroda, her çeşit şölende sen,

yanımdan ayrılmazdın; burnun havada,
kaçıyorsun şimdi de, peşinden gelirsem ben!
Anladım, daha yağlı bir sofra kokusu aldın,
daha zengin bir mutfak çekti seni kendine.
Çok sürmez, öğrenirler ne olduğunu senin,
apar topar kapıya koyuverirler seni!
Zengin konak, senden, Dentus, bıktığı zaman da,
kalırsın sen eski sofranın kemiklerine!

(V,45) [Merak]

Güzel dersin sen, genç dersin kendine, Bassa,
insan olmadığı şeyi meraklıdır demeğe.

(V,47) [Sözünün Eri]

Philus evde yemek yemem diye yemin eder, doğrudur,
kimse yemeğe çağırmazsa, aç oturur!

(V,50) [Gözcü]

Evde yemek yer de, Charopinus, çağırmazsam seni,
birden kanlı bıçaklı düşman kesilirsin!
Bıçağını çekip bölebilirsin ortamdan beni,
bilirsin ki ocağımın sana hayrı yok!
Kaçamak yapamayacak mıyım yani bir defacık?
Senin gibi pisboğaz yoktur şu dünyada.
N'olur, Charopinus, mutfağımı gözlemekten vazgeç.
İzin ver de, ahçım sürpriz yapsın sana!

(V,54) [Okuma Yazmanın Faydası]

Bizim söz ustası irticale başladı:
Calpurnius adını yazmadan bir yere,
adıyla, sanıyla, selâmladı adamı!

(V,56) [Sağlam Meslek]

Ne zamandır oğlunu eğitecek bir öğretmen,
arayıp soruyorsun, Lupus, tasalı.
Tüm dil bilginlerini de, söz ustalarını da
geç bir kalem! Dinle beni, okumasın
ne Cicero'nun ne de Maro'nun kitaplarını!
Tutilius'un ününe göz koymasın!
Ozan olmağa kalkışırsa hele, onu reddet!
Gözü çok parada puldaysa oğlunun,
kitar çalsın ya da koro başı zurnacı olsun.
Ama mankafa, aptal gibiyse çocuk,
onu ya tellâl, ya da yapı ustası yaparsın.

(V,57) [Nezaket]

Sana «efendim,» dedim diye böbürlenme, Cinna,
böyle alırım kölenin selâmını bile!

(V,58) [Gün Et Gününü]

«Yarın yaşayacağım, yarın!» diyorsun hep, Postumus.
Söyle bana, ne zaman gelecek bu yarın?
Ne uzak şeymiş bu yarın! Nerde? Nerden aramalı?
Part'larda mı, Ermenilerde mi yoksa bu?
Priamus, Nestor kadar yaşlandı bak, bu yarın artık;
söylesene, bu yarının değeri nedir?
Bugün bile geç kalmışken, yarın mı yaşayacaksın?
Akıllıdır bak, dünden tezi yok yaşayan.

(V,59) [Çıkarsız]

Sana gümüş, altın göndermiyorsam, dilbaz Stella,
senin iyiliğin içindir, aslında.

Büyük armağan veren, büyük de karşılık ister,
kil vazolarım seni yükten kurtarır.

(V,60) [Ölümsüz Yapmam Seni]

Havla havlayabildiğin kadar bana,
sözlerinle sen paramparça et beni;
çoktan can attığın ünü sağlamağa
hiç niyetim yok sana, kararım karar!
gün olacak adın sanın silinecek,
nerden öğrenecekler **yaşadığını?**
O köpeksi derini iğneleyecek
bulunur belki bu kentte üç beş kişi.
Sen bize bakma canım, bu kaşıntıdan
uzak tutarız elbet tırnağımızı!

(V,64) [Anıtkabirin Öğüdü]

Doldur kadehlere, Callistus, iki duble Falernum,
serp üstüne, Alcimus, yazlık karı, erisin!
Bol kakuleyle yağla saçlarımı, gülden çelenkler
dolansın şakaklarıma, ağır ağır yorsun!
Komşu anıtkabir «yaşayın!» diye öğüt veriyor,
«tanrılar bile ölümden kurtulamaz!» diyor.

(V,66) [Senin Olsun]

Herkes selâm verir sana, sen kimseyi önce
selâmlamazsın,
bundan sonra selâm sabah bekleme benden!

(V,68) [Boya]

Kuzeyli soydan birinin saçını yolladım sana, Lesbia,
seninkiler ne kadar açık, göresin diye.

(V,73) [Sen de Verme]

Neden sana vermiyorum kitaplarımı, Theodorus,
o kadar yakarıp istediğin halde?
Şaşıyorsun bu işe, söyleyeyim ince nedenini,
sen bana vermeyesin diye kitaplarını!

(V,76) [Alıştırma]

Zehir içe içe Mithridates,
alıştı en kuvvetli zehire,
sen de kötü yemek yiye yiye,
alıştın açlıktan ölmemeğe!

(V,78) [Sade Yemek]

Evde yemekten hoşlanmıyorsan kuru başına,
şöyle hafifçe yiyelim, Toranius, baş başa.
Önce iki kadeh atmağa alışkınsındır belki,
yaban Kapadokya marulları, kaba pırasa,
tonbalığının üstünde dilinmiş yumurtalar
sunulacak sana içkinin yanında. Arkadan
taze taze bahçeden toplanmış karalâhana,
sucukları yüzen ak bir un çorbası, yanında
sarı sarı yağlarıyla renksiz bakla ezmesi
konacak önüne sıcak sıcak, kara tabakta;
bunları almak için parmaklarını yakarsın.
Soğukluk istersen, buruşmuş üzüm buyur edilir, ([15])
bilgin Napoli'de yetişen Suriye armutları ([16])

([15]) Kışın üzüm kapalı sepetlere konur, kışa kadar öyle korunurdu. Üzümler çürümez ama buruşur .Kestane zamanı olduğuna göre olay kış başlangıcında geçiyor olmalı.

([16]) Retorik ve tıp okulları yüzünden Napoli'ye bilgin adını veriyor ozan.

yanında hafif ateşte kızarmış kestaneler.
Şarap dersen ağzında tatlanacak şarabım var.
Bu çerezden sonra Bacchus açarsa iştahını,
her zaman açar ya hani; Picenum'da dalından
koparılmış ünlü zeytinler koşar imdadına.
sıcacık nohut yemeği, ılık karabakla.
Azıcıktır aşım, kim inkâr edebilir, ama
öyle yalan, dolan, riyakârlık arama burda.
Her günkü çehrenle uzanacaksın, sakin sakin,
kalın bir kitap da okumayacak ev sahibin;
ne de, kötü ünlü Gades'ten gelme kızlar, durmadan,
bilinen bir ezginin sarhoşluğuna kapılıp
çalkalamayacak kalçalarını çapkın çapkın.
ne de genç kavalcı Condylus'un kavalı çalacak
ağır, kaba saba havalarını senin için.
Azıcık aşım bu. Dizinin dibinde Claudia:
Kimin yakınında olmak isterdin bizden başka!

(V,79) [Zenginlik Teri]

On bir defa kalktın, Zoilus sofradan,
on bir defa değiştirdin üstünü.
Korkuyordun, belki ter elbiseni
ıslatır diye; gevşek bedenini
hafifçe esen yel ürpertir diye.
Baş başa yemek yerken seninle ben,
neden senin gibi, Zoilus, terlemem?
Bak, bir tek kat oldu mu elbisesi,
serin serin, ferah tutar insanı!

(V,81) [Para Parayı Çeker]

Hep yoksul olacaksın, yoksulsan, Aemilianus,
günümüzde para parayı çeker.

(V,83) [Kovalamaca]

Peşimden gelirsen kaçıveririm,
kaçarsan da hiç bırakmam peşini:
huyum suyum böyledir işte benim.
Sen istersen ben istemem seni ya,
istemezsen deli gönlüm sendedir!

ALTINCI KİTAP

(VI,1) [Adama]

Altıncı kitabımı sana adıyorum,
çok sevgili dostum, Martialis'im, bak,
can kulağıyla dinler de düzeltirsen,
daha az endişeli, daha az titrek,
Caesar'ın ulu ellerine varmağa
cesaret edecektir benim kitabım.

(VI,4) [Övgü]

Ey önderler önderi, ulu Censor!
Bunca yeni, eski tapınakları,
gösteriyi, tanrıları, kentleri,
bu kadar yengiyi borçludur gerçi;
ama asıl ahlâklı olmasını,
ulu Censor, borçludur sana Roma!

(VI,5) [Niyetim Yok]

Çok para verip, Caecilianus, kırda ev aldım,
yüz akçecik borç istiyorum senden.
Cevap vermiyor musun? İçinden diyorsundur ki:
«vermezsin!» Ondan istiyorum zaten!

(VI,6) [Sanat Aşkı]

Üç oyuncu var, Lupercus, komedide,
ama senin Paula dördünü beğenmiş,
beğeniyor hiç konuşmayanı da!

(VI,7) [Düpedüz]

İulia yasası gireli beri yürürlüğe,
ailelere iffet sokuldu, resmen!
Bir otuz gün geçti geçmedi bu olayın üstünden,
vardı Telesilla onuncu kocaya.
Evlilik denmez bu kadarına, meşru zina bu,
daha çok kızınam düpedüz âşifteye!

(VI,11) [Dostluk Hakkı]

Günümüzde ne Pylades ne Orestes kaldı diye
şaşma sakın, Marcus, sen! Pylades içerdi aynı kaptan,
ekmeğin, ardıçkuşunun da iyisi Orestes'e
sunulmazdı eskiden, eşittiler yeme içmede.
Sen, Lucrinus istiridyesi tıkınırken karşımda,
ben yavan istiridye yerim. Ben de bilirim oysa
ağzının tadını. Seni Cadmus soyunun vatanı
Tyrus yünleri örter, beni de kaba Galya yünü.
Aba giyip sever miyim erguvan içindekini?
Pylades olmamı istersen, Orestes ol bana sen;
böyle işler lâfla olmaz, bak, sevilmek istersen sen!

(VI,12) [Alınmış Mal]

Paula «kendi saçım» der, satın aldığı saçlarına,
yemin edecek değil ya, yalan yere!

(VI,15) [Ölümsüzlüğe Erişmek]

Kavağın gölgesinde dolaşırken karınca,
kavradı kehribar damlası küçük böceği,
yaşantısı boyunca her zaman hor görülen,
ölümüyle şimdi değerleniverdi birden!

(VI,18) [Dostluk]

Salonius'un külleri İber toprağında yatıyor,
yeraltını seyreden bu eşi bulunmaz topraklarda;
ama yas tutmak günah olur: seni, Priscus, koyup giden
sende yaşıyor, canından çok sevdiği varlığının
yarısında!

(VI,19) [Sadede Gel]

Ne zorbalık, ne öldürme, ne zehirleme,
bir davam var, üç keçicik için sadece.
Keçilerimi çaldı diye komşumdan ben
şikâyetçiyim! Yargıç savunma istedi,
sense söz açıyorsun Cannae bozgunundan,
Mithridates savaşından, o çılgın Pön'ün
haksızlığından, Marius, Mucius'lardan!
Gümbürdüyor sesin, göz kamaştırıyor hareketlerin,
İyi anladık ama, Postumus, şimdi de, (1)
iki lâf etsen bizim keçiler üstüne!

(VI,20) [Aman Vazgeç]

Senden, Phoebus, yüz bin sestert borç istedim;
«istemez misin bir şey!» demiştin diye,
bir soruşturma, bir tereddüt, bir kuşku,
tam on gündür işkence ediyorsun sen,
hem kendine hem de bana: yalvarırım,
reddet de sen, Phoebus, artık kurtulalım!

(VI,30) [Avucunu Yala]

Altı bin sestert'i hemen verseydin bana;
«hepsini al, götür, senin olsun!» deseydin,

(1) Postumus, keçileri çalan komşunun avukatı olacak.

tam iki yüz bin almış gibi, Paetus, sana,
minnettar olurdum! Ama mademki şimdi,
aylarca beklettin de beni, öyle verdin,
—ya yedi ay dokuz ay başı sanırım—
bir sözüm var sana gerçeklerin gerçeği:
yitirdin, Paetus, o altı bin sestert'ini!

(VI,35) [Kısa Kes]

Yedi su saati isteyince avaz avaz, [2]
yargıç n'apsın, verdi çaresiz!
Ama sen uzattıkça uzatıyorsun lâfı;
içiyorsun arka arkaya, başına dikip
şişe şişe ılık suyu. Yahu, yüreğinin
alevini, sesini yatıştırmak için sen,
biraz da, şu saatin suyundan içiversen!

(VI,40) [Sırayla]

Eskiden, Lycoris, güzel yoktu senin üstüne,
şimdi de Glycera'nın üstüne yok.
Gün gelecek senin gibi olacak o da;
ama sen onun gibi olamazsın.
Zamanın işine bak: gönlüm onda şimdi,
eskidense deli gönlüm sendeydi!

(VI,41) [Atkılı Şiir]

Şiir okuyan, boğazı, boynu yün atkıyla çevrili,
gösterir konuşmayı da susmayı da bilmediğini!

---

(2) Konuşma zamanını sınırlandırmak için. su saati kullanılırmış mahkemelerde. Caecilianus yedi şişe su istiyor, o kadar zaman konuşacak demektir.

(VI,42) [Yıkanma Neymiş]

Etruscus'un ılıcalarında yıkanmadan,
yıkanmamış göçersin, Oppianus, dünyadan!
Hiç bir su onun kadar okşamaz bedenini,
ne kızların kaçındığı Aponus kaynağı,
ne tatlı Sinuessa, ne oluk oluk akan
sıcak Passer suları, ne şu görkemli Anxur,
ne Apollo'nun suları, ne ılıcaların
şahı Baiae bu kadar hoşuna gider senin!
Hiç bir yerde açık hava böylesine parlak,
böylesine duru değildir; gün ışıkları
başka yerlerden daha geç çekilir; ağır ağır
uzaklaşır gündüzler. Taugeta mermerleri
parıldar yeşil yeşil, Frikya'nın ve Libya'nın
derin mermer ocaklarından elde edilen
taşların çeşitli güzelliğiyle yarışır.
Yoğun akik taşları emer kuru sıcağı,
azıcık sıcakta ısınır somaki taşları.
Ispartalılar gibi yapmak istersen eğer,
kuru sıcakla yetinebilirsin sadece,
Virgo ya da Marcius'un gürül gürül akan
sularına dalarsın sonra! Öyle dupduru,
öylesine berrak ki bu sular, öylesine
pırıl pırıl ki, hiç su akmıyormuş gibidir;
havada parıldıyor sanırsın ak mermerler.
Dikkat etmiyorsun, ne zamandır, daldın gittin,
kulak vermiyorsun sözüme. Ha, anlaşıldı,
hiç yıkanmadan, Oppianus, göçeceksin sen!

(VI,43) [İhtiyarlık]

Sen, Castricus, mutlu Baiae'nin tadını çıkaradur,
kükürtten ak superisi çırpınadursun sularda;
canıma can katar benim, Nomentum'da, kırların

sükuneti, yöresine yük olmayan küçük damım. [3]
Baiae'nin güneşi, tatlı Lucrinus'um; bunlar işte!
Bunlar benim gözümde, tüm zenginliğinize bedel.
Eskiden övdüler mi koşmak isterdim o sulara,
şimdiyse, sade kentin yöresinden hoşlanıyorum,
kolayca sığındığım o gizli, uzak köşelerden.
Tembel tembel oturmaktan başka, isteğim yok benim.

(VI,44) [Kim Hoşlanır]

Nükte söylemekte üstüne yokmuş gibi,
hep tatlı şakalar yaptığını sanırsın,
herkese, Calliodorus, güler durursun,
alay edersin herkesle. Konukların da
böylesi hoşuna gider sanırsın ama,
güzel olmasa da, doğru bir söz diyeyim:
kimse artık kadeh kaldırmaz sağlığına.

(VI,48) [Güzel Konuşan Yemek]

Acep neden seni bu kadar alkışlıyor korunukların?
sen iyi konuşmuyorsun, yemeklerindir iyi konuşan.

(VI,50) [Çarpık]

Fukara Telesinus şerefli dostlarına bağlıyken,
züğürt züğürt geziyordu, incecik toga'sıyla,
acı, dert içinde. Utanmaz heriflerle dost olalı,
gümüş, masa, ev satın almakta herkesi geçti.
Zengin olmak ister misin, Bithynicus, suç ortağı ol!
Hiç bir şey vermez sana, o tertemiz öpücükler!

---

[3] Martialis'in evi, gerek ozanın yazdığı şiirler, gerekse yörenin bereketi yüzünden, çevresine yük olmamakta her halde.

(VI,51) [Öç]

Neden bu kadar sık, şölen veriyorsun Lupercus bensiz?
Sana oynayacağım oyunu, yeni keşfettim:
Kızgınım sana, istersen çağır, adam yolla, rica et!
«Ne yaparsın?» dersen; a, gelirim tabii!

(VI,53) [Öcü]

Yıkandı bizimle, yemek yedi keyifli,
sabahında buldular Andragoras'ı, ölü!
Neden böyle öldü birden, Faustinus, dersen;
düşünde görmüştür, hekim Hermocrates'i.

(VI,57) [Süngerle Sil]

Takma saçlarını merhemle yapıştırdın;
pis kel başını, boyalı saçlarla örtüp
bizi aldatmak istiyorsun, Phoebus.
Kel başın için berbere gitmek gerekmez:
bir sünger daha iyi traş etmeğe yeter.

(VI,59) [Palto Yarışı]

Çok üzgündür, soğuktan yana şansı yok diye yakınır,
çünkü Baccara'nın yüzlerce paltosu vardır.
İster ki günler karanlık olsun hep, yel essin, kar yağsın,
hiç hoşlanmaz, birazcık ılırsa günler kışın.
Ne kötülük gördün sen, a taş kalpli! hafif esen yelle
omuzlarımdan uçuveren ince paltomdan?
Ağustos ayında bile giysen paltolarını, yazın,
daha sade, daha insanca olurdu halin!

(VI,60) [Delil]

Roma, dizelerimi över, sever, okur;
herkes taşır koynunda, düşürmez elinden.
İşte bak birisi kızarıp sararıyor,
bozulup esniyor, nefret içinde! Tamam!
İşte şimdi hoşuma gidiyor şiirim!

(VI,65) [Ben Yazayım Sen Okuma]

«Yazdığın epigram'lar, hexameter ölçüsüyle hep!»
diyorsundur, bilirim, Tucca. Öyle ama,
herkes yazıyor, aykırı da değil ki kurallara!
«Uzun oluyor,» dersen, hepsi de uzun, Tucca,
hem de uygun kurallara. Kısasından hoşlanırsan,
kısa şiir oku. Şöyle anlaşalım biz:
Uzun şiirleri okumamak senin hakkın olsun,
uzun epigram'lar yazmak da benim hakkım!

(VI,72) [Meslek Aşkı]

Eline çabuk o ünlü Kilikyalı,
hırsızlığa kalkışmıştı bir bahçede.
Gelgelelim, Fabullus, koca bahçede,
ola ola, mermer bir korkuluk vardı.
Eli boş dönmemek için Kilikyalı,
o mermer korkuluğu aşırıverdi!

(VI,82) [Yaraşır mı]

Geçende biri bana alıcı gözle baktı, baktı;
bir esirci, ya da gladyator seçicisi gibi.
Başıyla, parmağıyla işaret edip: «Sen misin o
ünlü Martialis, yoksa?» dedi, «hani zevki olan

herkes hoşlanır tatlı sözlerinden, şakalarından?»
Güldüm azıcık, salladım hafifçe başımı,
«ben oyum» gibilerden. «Ayol, o paltonun hali ne öyle?
Neden eski?» Cevap verdim: «Kötü ozanım da, ondan!»
Karşılaşmamı istemezsen bir daha bu soruyla,
yollamalısın hemen, Rufus, yeni bir palto bana!

(VI,84) [Deli]

Philippus sağlıklıyken, tam sekiz kollu
bir tahtta taşınıyordu ya,
akıllı sanırsan sen onu, Avitus,
düpedüz delinin birisin!

(VI,86) [Beddua]

Setia şarabı, şahane karlar, dolu bardaklar;
ne zaman içeceğim sizi, hekim «yasak,» demeden?
Zengin Midas'ın mirasını bunlara üstün tutan,
budala, nankördür; bu armağana hak kazanamaz.
Beni kim çekemezse, Libya'nın tüm ürünlerini,
Hermus, Tagus çaylarında akan altın yaldızları,
varsın alsın da, dilerim, sımsıcak suları içsin!

(VI,88) [Ne Yitirdim]

Sabah seni adınla selâmladım, dilime öyle geldi,
«Efendim!» demedim sana, Cacilianus, ya,
«Kaça patladı sana bu pervasızlık?» diye soruyorsan:
bir yüz para kaybettirdi bu fakire sade! (4)

(4) Yoksun kaldığı diş kirası.

(VI,89) [Şarap Testisi]

Bir oturak isteyince, geceyarısı, sarhoşluk hali,
parmaklarını şıkırdatarak, bizim Panaretus, (5)
tutuşturdular eline Spoletium testisini, hani,
gece dibine kadar içip bitirdiği testiyi,
koca şişe yetmezdi ki, tek başına hazrete, neyse!
Şarabı tam sadakatle geri verdi testisine;
tam tamına doldurdu onu. Şaşma nasıl iş bu iş, diye;
nasıl doldurur testiye, tam içtiği kadarını?
Sakın şaşma, Rufus, bizimki gece, susuz şarap içmişti!

(5) Gece, konuk sıkıştı mı, parmaklarını şıkırdatarak şişe istermiş uşaklardan.

YEDİNCİ KİTAP

(VII,3) [Tedbir]

Neden yollamıyorum sana, Potilianus, kitaplarımı?
yollama bana diye seninkileri.

(VII,4) [Ozanlık Koşulu]

Bizim Opimianus sapsarı görünce yüzünü, (1)
şiir yazmağa başlamasın mı?

(VII,9) [Büyük Olur İnşallah]

Tamam altmış yaşına basar basmaz,
çıktı Cascellius'un yeteneği,
kaç yaşında söz ustası olur ki?

(VII,10) [Neme Gerek]

Eros satar vücudunu, Linus ağzını, Olus, ne üstüne vazife?
Ne yaparsa yapsın biri de öteki de.
Matho yaparsa yüz bin sestert'e çapkınlık, Olus, ne üstüne vazife?
Sen yoksul olmazsın, Matho olur, sonunda!
Sertorius yer içerse sabahlara dek, Olus, ne üstüne vazife?

---

(1) Ozanların yüzünün sarı olduğu sanılırmış.

Gece, horul horul uyuyorsun mademki,
Lupus'un Titus'a borcu varsa yüz binler, Olus,
ne üstüne vazife?
borç, para vermezsin Lupus'a, olur biter.
Ama bilmezlikten gelirsin sen, Olus, üstüne düşen
vazifeleri;
yapman, düzenlemen gereken birçok şeyi:
Elbise borcun var, Olus, bak, bu borcunu ödemek
sana vazife.
sana kimse borç vermez, bu, sana vazife!
Karın kötülük yapıyor sağda solda, Olus, bak, bu da
sana vazife!
Büyük kızın çeyiz ister, sana vazife!
Sıralayabilirim senin vazifelerini on beş kalemde ama,
senin ne yaptığın ne üstüme vazife?

(VII,12) [Kastım Yok]

Efendimiz şiirlerimi kaşlarını çatmadan okusun ki,
şakalarımı alışılmış ilgisiyle dinlesin ki, Faustinus,
nefret etmesi gereken kimseleri bile incitmiyor
kitabım.
Bir utançla kızarmayan ün hoşuma gider benim.
Lycambes'in kanıyla ıslanmış bütün iğneleri
bize mal etmek isterse kimisi, ne önemi var?
Güneşin ışıklarına, aydınlığa çıkmayan
zehirlerini kusarsa benim adımla, ne çıkar?
Zararsızdır şakalarımız, iyi bilirsin bunu;
o güçlü ün tanrısı, o Castalia perileri,
senin kulakların adına, sevgili okuyucum,
(çünkü sensin benim tanrım) bir insana yaraşmayan
kıskançlık duygusunu tanımayan senin adına,
yemin billah ederim ki, zararsızdır şakalarım!

(VII,16) [Satış]

Para pul kalmadı, armağanlarında sıra,
haydi, Regulus, alıversene!

(VII,13) [Çare]

Bizim kara Lycoris, çürük dişlerin minesi
Tibur güneşinde ağarır diye duyar duymaz,
koştu Herakles sırtlarına. Ne yapmaz o hava,
dağ havası insana! Az sonra döndü, kapkara!

(VII,17) [Ozanın Kitaplığı]

Ey güzel kırların kitaplığı! Senden
bakınca bir okuyucu, yakın kenti
ayakları altında görür hani,
ciddi şiirler arasında bir yerin
bulunursa fıkırdak Thalia için,
yazarının kamışıyla düzeltilmiş
bu yedi kitabı gönderdim bak sana.
Bir göze koy onları, altta da olsa.
Bu düzeltmeler ona değer verecek,
sana adadığım küçük şiirimle
koca dünyada ün salacak kitaplık!
al bağrına gönlümün bu rehinini,
İulius Martialis'in kitaplığı!

(VII,20) [Ticaret]

Santra'dan daha âdi, daha obur bir insan yoktur,
çağırılınca resmî bir şölene, günler geceler
aklından çıkaramadığı şölene, koşup gider.
Üç kez domuz memesi, dört kez pirzola ister, sonra

iki de tavşan budu, kolu, Ardıçkuşu yemedim
diye yemin de eder adam, yüzü falan kızarmaz.
Midyelerin ak etlerini kapar, hiç utanmadan,
lokma lokma pasta saklar, peçeteyi yağa bular;
üstüne üzüm turşusu, birkaç nar tanesi koyar,
sonra kıymaları sıyrılmış çirkin bir domuz rahmi,
altı yarık incirler, çürük mantar da sokuşturur.
Bin talanla peçete tıka basa şişince de,
ısırılmış filetoları sokar ılık koynuna,
ve başını koparıp yuttuğu kumru göğsünü.
Her yere yeten eliyle talan eder, utanmaz,
artık ne varsa, köpeklerden artakalan her şeyi!
Bu yiyecek talanı açgözlüye yetmezmiş gibi,
ayağı altındaki bir şişeye suyla karışık
şarap doldurur! İki yüz ayak merdiven çıkıp da
erzakını taşıyınca evine, kitler kapıyı,
tavanarasındaki odada, endişe içinde,
ertesi gün de, kör boğaz, satınağa gider bunları!

(VII,21) [Lucanus'un Doğum Günü]

Bugün, ünlü bir insanın doğumuna tanık
şerefli bir gündür: Lucanus'u insanlığa
ve sana armağan eden gün, Pollia! Âh, ne yazık!
Taş kalpli Neron! hiç bir ölüm böyle kapkara
bir damga vurmadı alnına senin! Ne yazık!
Ah, keşke önlenebilseydi bu cinayetin!

(VII,25) [Tadı Tuzu]

Epigram'lar yazıyorsun ya hep tatlı tarafından,
üstübeçe batırılmış derilerden bile ak ak,
bir tutam tuzun biberin yok, bir damlacık da safran,

sonra da okunmak mı istiyorsun, a çılgın!
Acı lezzeti olmasa, yemek yaramaz insana,
gülücüğü olmayan yüz sevimli değildir.
Çocuğun olsun ballı elma, tatsız yabaninciri;
bana ekşi Chius inciri daha lezzetli!

(VII,27) [Daha Ucuz]

Tuscum palamutlarını talan edip
meşe ürünleriyle bol bol semirmiş,
o ikinci Aetolia canavarı gibi
bir domuzun bedenini bizim Dexter
vurmuş parlak mızrağıyla, yere sermiş.
Ocağımda yatıyor, boylu boyunca,
komşu çatlatan koca ganimet! Bulansın
neşe içinde ocak tanrılarımız
eriyen yağlarının dumanlarına,
bir tepenin ağaçlarını kessinler,
bayram yapan mutfakta ateşler yansın!
Öyle ama, şimdi de birçok baharat,
Falernum şarabı harcayarak ahçım;
bir köşeye ayırdığı havyarı da!
Yok yok, koca domuz! dön sen efendine!
Koca bedenini almıyor ocağım!
Aç kalsam ne olacak? Daha ucuz ya!

(VII,31) [Pazarda Yetişmiş]

O kısık sesli kümes hayvanlarını,
iri iri tavuk yumurtalarını,
orta ateşte sararmış incirleri, (2)

(2) Ağacında olgunlaşmamış inciri olgunlaştırmak için, ocak kenarında bırakırlar, olgunlaştırırlarmış.

meleyen keçinin taze oğlağını,
ayazlara dayanıksız zeytinleri,
buz gibi kırağıda ağarmış sebzeyi,
bahçemden topladım da gönderdim sana
sanırsan, Regulus; pek çok aldanırsın!
Benden başka bir şey yetişmez bahçemde!
Umbria'lı kâhyanın, ya da çiftçinin
ya da üçüncü duraktaki mülkünün,
ya Etruria'nın, ya da Tusculum'un
sana gönderdikleri yiyecekleri,
Subura çarşısı yetiştirir bana!

(VII,36) [Dilek]

Kaba saba kulübem katlanamayınca
soğuğa, yağmura; suya batınca, kışın
armağan olarak birçok tuğla gönderdin,
birden basan sağanakları önlesin diye!
İşte bak, soğuktan diken diken Aralık,
kuzey yelinin ıslığında inildiyor.
Örttün de sen, Stella, çiftliğimin damını,
açık mı koyacaksın çiftçinin sırtını?

(VII,37) [Sorma Birader]

Quaestor'un ölüm işareti nedir, bilir misin sen?
Yeni öldürme şekli öğrenmeğe değer bak:
o soğuktan buzlanmış burnunu her sildikçe quaestor
bir insanın Castricus canına kıymaktadır.
Çirkin burnundan pis sıvı akıyordu geçende ya,
vahşi Aralık nemli boğazından solurken,
yakınları tuttular ellerini; olanlar oldu,
zavallı, Castricus, sümküremedi burnunu!

(VII,38) [Al Birinden]

Dostum Severus'un hizmetçisi, Polyphemus!
öyle iri, öyle çirkinsin ki,
çirkinliğine Cyclops bile şaşırır kalır!
Scylla da senden geri kalmaz hani!
Başgöz edersek bu iki vahşi canavarı,
biribirine dehşet saçar ikisi!

(VII,39) [Hekimlik Gücü]

Katlanamadı, dayanamadı, Caelius her gün,
dört yana koşuşmaya, sabah ziyaretlerine,
zengin patronların azametine, selâmına,
damla derdine tutulmuş göründü, yalancıktan!
Ama hasta görünmede öyle ileri gitti,
sağlam ayaklarını öyle yağlayıp sardı ki,
topallaya topallaya, zorla yürürmüş gibi,
—neye kadir değildir bakım, hekimlik sanatı!—
sonunda tutuluverdi o derde, sahicikten!

(VII,43) [Olur-Olmaz]

Senden bir şey istedim mi, Cinna, olur de, önce,
sonra hemencecik, olmaz deyiver, Cinna.
Hem olur diyeni severim, hem olmaz diyeni:
Ama sen ne olur bilirsin, ne de olmaz!

(VII,48) [Ayaklı Şölen]

Ammianus'un belki yüz tane masası var ya,
uşaklarını dikmiş masa yerine! Bir görsen!
Bir koşmaca, bir uçmaca o sahanda, sinide!
Yok yok, sizin olsun böyle şölen, zengin dostlarım,
bu ayaklı şölenden doğrusu ben alınırım!

(VII,49) [Armağan]

Çamsakızı çoban armağanı,
ben sana bahçemden yolluyorum,
karnını doyuracak yumurta,
ağzını tadlandıracak elma!

(VII,51) [Ayaklı Kitap]

Şakalarımı, Urbicus, satın almak istemiyorsan,
çapkın dizelerimi merak da ediyorsan,
Pompeius Auctus'u ara sen. Belki tanıyorsun zaten,
hani Mars Ultor'un giriş yerinde oturur;
çeşitli sivil işlerde yoğrulmuş, iyi hukukçudur.
Okuyucum değil, kitabının kendidir o.
Öyle iyi bilir, kitaplarımı öyle bir okur ki,
bir göz atmadan, tek harfini bile kaçırmaz.
Kısacası, isteseydi, yazarı geçinebilirdi,
ama onun niyeti, ünüme yardım sade!
Saat ondan sonra bulabilirsin onu, meşguldür
daha önce,
küçük bir yemek odasına girersiniz ikiniz;
o okur, sen içersin; istemesen de, öter de öter,
«istemem, yeter!» desen de, ha okur, ha okur!

(VII,53) [Bol Bereket]

Saturnus bayramı için gönderdin ya bana, Umber,
beş günlük bayramda aldığın armağanları:
tamam on iki defter, üçer sayfalık, yedi kürdan,
bir de sünger, bir örtü eklemişsin bunlara;
bir bardak, yarım evlek bakla, bir sepet içinde de
Picenum zeytini, kara bir şişe dolusu
Laletania şırası, sonra efendim, küçük incir,

kuru incir, bir çanakta da Libya inciri!
Zar zor otuz beş sestert eder bence, bu armağanlar,
dev gibi sekiz Suriyelinin taşıdığı yük!
Ne kadar iyi olurdu, bir çocuk zahmet çekmeden,
küçücük bir gümüş getirseydi, beş libra'lık!

(VII,54) [Düşünü Kendi Üstüne Gör]

Her sabah anlatıyorsun ya bana,
üstüme gördüğün sözde düşleri,
alt üst ediyorsun benim içimi,
kuşkular içinde bırakıyorsun.
Bir büyücü şaraplar serperekten,
okuya üfleye o düşlerinin
kötü etkisini; tüh tüh, üstümden,
başımdan dağıtmaya çalışırken
bu yılki geçen yılki şarapların
dibi göründü artık! Yığın yığın
tuzlu çörek, günlük sarf oldu gitti!
Taze kuzuları kurban etmekten
ne sürüm ne davarım kaldı artık,
ne domuzum, ne horozum, tavuğum,
ne yiyecek yumurtam var evimde.
Nasidianus, sen ya uyanık dur,
ya da düşünü kendi üstüne gör!

(VII,61) [Dükkân Baskını]

Sıkılmaz dükkâncı koca kenti ortadan kaldırmıştı,
hiç bir eşik durmuyordu eşik gibi yerinde!
Buyurdun da, Germanicus, genişledi o dar sokaklar,
keçiyoluyken az önce, yola benzedi yollar!
Sicimlenmiş şişelerle çevrili direkler yok artık.

çamurlardan geçmek zorunda değil sayın yargıç!
Ne ustura savrulur kalabalıkta körükörüne,
ne de kara barakalar kapatır tüm yolları!
Berber, meyhaneci, ahçı, kasap çekildi dükkânına,
Roma, Roma oldu, eskiden koca bir dükkândı!

(VII,64) [Neye Yaradı]

Kentin en ünlü berberiyken önceleri sen,
efendinin sırtından atlı olup çıkmıştın. (3)
Sonradan davaların kötü sonuçlarından
kaçmak için, Cinnamus, Sicilya kentlerine,
Etna'ya sığındındı! Acı yıllara şimdi,
neyle uğraşıp katlanacaksın, a iş bilmez!
Mutsuz, faydasız dinlenme neye yarar ki?
Belâgatçı, dilci, öğretmen olayım desen
olamazsın! Köpeksi düşünce, stoa felsefesi de
sana mı kalmış! Sicilya tiyatrosunda da
ne sesini satabilirsin ne alkışını! (4)
Baştan berber olursun, Cinnamus, olsa olsa!

(VII,65) [İşin mi Yok]

Bir dava sardırdın başına, Gargilianus,
daha yirmi yaşında üç mahkemede birden.
Uğraşılır mı hiç yirmi yıl, zavallı çılgın,
davaları kaybedivermek daha kolayken!

---

(3) Efendisinin parasını üstüne geçirmiş, zengin olarak atlılar sınıfına girmiş.

(4) Tiyatroda gösteriler yapılırken gözüne girmek istediği kimselere ya «bravo!» diye bağıracak ya da alkış tutacak.

(VII,66) [Yanlış Hesap]

Fabianus tüm mirasını Labienus'a bıraktı ya,
Labienus mirastan çok fazlasını hak edermiş güya! ([5])

(VII,73) [Çat Burda]

Esquilinus semtinde bir konağın,
Diana tepesinde bir köşkün var;
Patrici sokağında ocağın tüter,
birinden dul Cybele'nin, ötekinden
Vesta'nın tapınağı görülür üstten.
Biri Yeni İuppiter tapınağına,
Öteki eski tapınağına bakar ([6])
Sana nasıl rastlayayım, söyle bana?
Nerden sorayım seni? Dinle Maximus,
her yerde olan, hiç bir yerde bulunmaz.

(VII,76) [Soytarı]

Şölende, revakta, tiyatroda,
paylaşamaz seni zenginler,
ne zaman rastlasalar, seninle
tahtta gitmeye bayılırlar ya,
hiç böbürlenme sen, Philomusus:
eğlendiriyorsun insanları,
sevdiklerinden değil ya seni!

(VII,77) [Açıkgöz]

Kitaplarımı sana armağan edeyim istiyorsun ama,
etmem, Tucca! Okumakta değil, satmakta gözün!

([5]) Mirasını avlamak için daha değerli armağanlar vermiş.
([6]) Quirinalis tepesindeki tapınak.

(VII,78) [Kendin Ye]

İyi bir şölen çekersen kendine
Sextanum uskumrusunun kuyruğu,
bir de haşlanmış kabuklu hayvanlar
konur önüne ya; sonra tutup sen,
domuz memesiyle, yabandomuzu,
tavşan, mantar, midye ve tekir gibi
armağanlar gönderirsin herkese!
Ne zevk, ne akıl var, Papylus, sende!

(VII,81) [Yarı Yarıya]

«Bir kitabında topu topu, otuz kötü epigram'ın var,»
diyorsun, Lausus: otuz da iyisi varsa, iyidir.

(VII,83) [Gür]

Berber Eutrapelus, Lupercus'un suratını traş ederken,
bir yanını kesinceye dek, ötekinden sakal bitiyor.

(VII,87) [Onlara Bakınca]

Uzun kulaklı vaşaktan hoşlanıyorsa dostum Flaccus,
  iç karartan bir habeş, Canius'un canıysa,
bir yavru kedi için deli divaneyse Publius da,
  kendi gibi bir maymunu severse Cronius,
bir zararlı mısır faresinden hoşlanıyorsa Marius,
  Selâm diyen saksağan sevimliyse Lausus'a,
buz gibi soğuk yılanı, dolarsa Cadilla boynuna,
  bülbüle bir anıt dikerse Telesilla da,
canavarların bile sevildiğini görünce insan;
  Cupido gibi güzel Labyrtas'ı sevmez mi?

(VII,91) [Artakalan]

Küçük bahçemden, tatlı sözlü İuvenalis,
Saturnus bayramı için cevizler yolluyorum,
öteki meyveleri, bekçilik eden tanrının
şehvet aşkı, fıkırdak kızlara armağan etti!

(VII,92) [O Gerek]

«Bir şey gerekirse sana, istemen gerekmez!»
dersin Baccara, iki üç kez, günde.
Uğursuz Secundus dik dik bana seslenir ya,
duyarsın, bilmezsin ne gerek bana.
Yanında kira isterler benden açık açık,
duyarsın, bilmezsin ne gerek bana.
Yakınırım, «paltom eski, üşütüyor» diye,
duyarsın, bilmezsin ne gerek bana.
Kader çarpsın seni, dilin tutulsun, işte o gerek!
diyemez ol, Baccara, «bir şey gerekirse sana.»

(VII,93) [Narnia]

Oluk oluk kükürtlü sularıyla
ak ak akan bir ırmakla çevrili,
çifte tepesiyle, erişilmez, sarp,
Narnia! Ne zevki var sanki, neden
sık sık Quintus'umu alıp elimden
uzun zaman yanında tutuyorsun?
Yöresiyle değerli Numentum'da
kırların zevkini çok görme bana!
Ayırma Quintus'u benden büsbütün!

Dilerim senin de elinde olsun,
köpründen faydalanmak uzun zaman! (7)

(VII,95) [Öpme Hastalığı]

Kış bastı, aralık buzdan kaskatı,
sense buz gibi öpücüklerini
konduruyorsun önüne gelene!
Bütün Roma'da öpülmedik kimse,
koymuyorsun, Linus, hiç utanmadan!
Bir sopa çekip dövselerdi seni,
bundan daha ağır, daha vahşice
öcünü alabilir miydin o dayağın?
Bu soğukta öpmez beni ne karım,
ne tatlı ağzıyla o masum kızım.
Ama sen daha tatlı, naziksin ya,
sarkar köpek burnu gibi burnundan
renksiz buz çubuğu! Buz buz sakalın,
şu makasının uçları havada
Kilikyalı kırpıcının kestiği
Cinyphis tekesininki gibi dik;
sarkar çenenin altında sipsivri!
Yüz art yalayıcıya rastlasam keşke,
yeni hadım daha az korkunç bana.
Aklın, utanman varsa senin, n'olur,
sen kışlık öpücüklerini sakla,
yalvarırım, Linus, nisan ayına!

(VII,96) [Mezar Yazıtı]

Burda gömülüyüm ben, minik Urbicus, Bassus'un yası;
soyumu, adımı büyük Roma'dan aldım.

(7) Bu köprünün kalıntıları hâlâ duruyor.

Üç yaşımı doldurmadan altı ay önce, üç tanrıça (²)
acımadan kestiler kader ipliğimi.
Güzelliğim, peltek dilim, küçük yaşım neye yaradı?
Bu yazıyı okuyan yolcu, göz yaşını
esirgeme bu mezardan! Dilerim, senin sevdiğin,
öteki dünyaya Nestor'dan yaşlı göçsün!

(²) Parca'lar.

SEKİZİNCİ KİTAP

İmparator Domitianus Caesar Augustus Germanicus Dacius'u Valerius Martialis selâmlar:

1. Bütün kitaplarım, sultanım, ün verdiğin, yani hayat bağışladığın kitaplarım duacıdır sana ve sanırım, okunurlarsa, bu yüzden okunacaklar. 2. Bu sekizinci kitabım sana bağlılığını göstermek için daha çok fırsat buldu. 3. Bu yüzden yaratıcı gücüm gerekli olmadı bana, kitabın konusu onun yerine geçti. Tanrısal alçak gönüllülüğünün övgüleri (biz anlatmağa doyamayız ama, sen çabuk bıkabilirsin) kitabımın her sayfasını kaplar diye endişe ettiğim için, konuyu yer yer şaka karıştırarak çeşitlendirmeğe çalıştım. 4. Gerçi çok ciddi, büyük başarıya erişmiş kimseler de, öyle açık saçık epigramlar yazmışlardır ki, mimus'un açık saçık sözlerini örnek aldıklarını sanır insan, ama ben epigramlarıma, onlar gibi, açık saçık konuşma iznini vermedim. 5. Kitabımın en büyük, en değerli kısmı senin kutsal adına bağlı olduğu için, dinsel bir arınmadan geçmeden tapınaklarına yanaşmaması gerektiğini unutmaz. 6. Okuyucular benim bu yasayı koruyacağımı bilsinler diye, kitabın daha başında, bu noktayı kısa bir epigram'la açıklamayı uygun buldum:

(VIII,1) [Edepli]

Efendimizin defne dallarıyla süslü evine (1)
girmeğe hazırlanan kitabım, edepli, saygılı

(1) Domitianus'un sarayı.

konuşmayı öğren! Çırçıplak Venus, çekil yanımdan!
Senin değil bu kitap! Koş, Pallas, benim imdadıma;
Caesar'ın koruyucu tanrıçası, yardım et bana!

(VIII,3) [Değerli Tür]

«Yeterdi beş kitap, altısı yedisi çok fazla!
Hâlâ ne zevk alıyorsun şakadan, söyle Musa!
Utan artık, yeter! Ününe eklenecek ne kaldı?
Dünyanın dört bucağında okunuyor kitabım.
Messala'nın taşları düşecek yerinden bir gün,
yerlerde sürünecek; toz toprak olacak mağrur
Licinius'un mermerleri, ama şiirlerim
dudaklardan dudaklara dolaşıp duracak hep!
Yurduna götürecek şiirimi yabancı!»
Sözümü bitirince, saçları ve giysileri,
süründüğü mis yağlarından burcu burcu kokan
Musa bacılardan birisi cevap verdi bana:
«Hiç bırakabilir misin o tatlı şakaları?
Söyle nankör, ne yaparsın işsiz güçsüz olunca?
Trajedi alanına mı göç var aklında yoksa?
ya da güçlü savaş şiirleri mi yazacaksın
eşit ölçüde? Kısık sesli öğretmen, ağzını
şişire şişire okusun diye; ergin kızlar
soylu gençler nefret etsin diye şiirlerinden?
Çok ciddi, asık yüzlü efendiler yazsın bu türü,
göbekleri çatlasın gece yarılarına dek
lamba ışığında! Ama tatlı kitaplarını
Romalı bir nükteyle süsle sen; orda herkes
bulsun kendini, âdetlerini! Üfler gibiysen
türkülerini dar bir kavaldan, ne çıkar? Mademki
kavalın bastırıyor çoğunun borazanını!

(VIII,6) [Antika Merakı]

Koca Euctus'un saf kan antikalarından
nefret ettiğim kadar hiç bir şeyden nefret etmem.
Saguntum balçığından tasları üstün tutarım!
Çenesi düşük Euctus bir bir sayıp dökmekteyken
gümüşlerinin akıl almaz soyunu sopunu,
içtiği şarap sirkeleşir ama, o anlatır:
«Şu bardaklar Laomedon'un masasındaydı.
Bunları almak için Apollon da lir çalarak
Troia'nın surlarını çekmiş. Şu yaylak kadehle
vahşi Rhoetus Lapith'lerle savaşa tutuşmuş,
kadeh, savaş sırasında berelenmiş, bak şurda.
Şu iki vazo da uzun ömürlü Nestor'unmuş:
Pylos'un başparmağıyle aşınan güvercin, bak,
pırıl pırıl parlıyor! Şunda da Aeacus oğlu (²)
dostlarına bol bol, köpüklü saf şarap sundurmuş.
İşte şu sağrakdan da, güzeller güzeli Dido,
Troia'lı kahraman konuğu uğrunda çektiği
şölende, Bitias şerefine şarap içmiştir!»
Bu eski, oyma eşyalara pek meraklıysan sen,
Priamus'un kullandığı şu şarap kepçesinden,
bir şarap iç artık, Astyanax devrinden kalma!

(VIII,7) [Cerbeze]

Ayol bu ne biçim savunma, güzel konuşma?
Tam dokuz lâf ediyorsun on saatte Cinna.
Dokuz tane su saati istedin avaz avaz,
yoksa bu kadar zaman susacak mısın Cinna?

(²) Achilles

(VIII,9) [Sağlam Borçlu]

Çapaklı Hylas vermek istiyordu ya, Quintus,
borcunun dörtte üçünü,
kör oldu bir gözü, yarısını .verecek.
Aman kaçırma, al hemen!
Kör oldu mu ikisi, avucunu yalarsın!

(VIII,10) [Bedava]

Bir palto aldı Bassus on bine,
erguvanın hasıyla boyanmış.
Çok hesaplı bir iş yaptı adam.
«Ayol, bu kadar ucuz mu?» dersen,
ucuz, borcunu ödemeyene!

(VIII,11) [Övgü]

Ren halkı biliyor ki başkentine döndün sen. (3)
O da duyar Roma halkının sevinç çığlıklarını;
Sarmat boyları, Hister'lerin, Getlerin soyları da
görülmemiş sevinç çığlıklarından dehşete düşer.
Kutsal sirkte sürekli, neşeli sesler senin için
saygı gösterisi yaparken, fark etmedi kimse
tam dört koşu yaptığını atların. Sevmedi Roma
hiç bir önderi seni sevdiği kadar ya, seni de
bundan daha fazla sevemez artık, sevmek istese bile!

(VIII,12) [Eşitlik]

Zengin kadın istemem; neden bilir misin?
Karıma varmağa niyetim yok da ondan.

---

(3) İ.S. 93 yılının ocak ayında, Domitianus, Sarmat'lara karşı yaptığı seferden geri dönmüştü. Epigram bu dönüşü kutluyor

Kadın, Priscus, kocasından aşağı olsun,
Yoksa karı koca eşitliği olmaz ki!

(VIII,13) [Esir]

Satın almıştım on bine, deli diye,
akıllıymış meğer: Ver paramı geriye! (4)

(VIII,14) [Bitki Dostu]

Kilikya'dan gelme solgun renkli fidanların
korkmasın diye ayazlardan kışın,
nazik korun acı yelle kavrulmasın diye;
parlak güneşi, gündüzün dupduru
ışınlarını geçiren camlar kondu bütün,
kışın esen sert yellere karşı!
Bana da bir dam verildi ki, penceresini
kanatları yarım yamalak örter,
kasırga bile oturmak istemez içinde.
Eski dostunu, merhametsiz adam,
barındırmak mı denir buna? Bir ağacının
dibinde daha iyi barınırım.

(VIII,17) [Utanç]

Savundum davanı, Sextus; anlaşmıştık on bine ya,
Neden bin yolladın? İyi belirtmemişim ben güya
olan biteni; kaybetmişsin benim yüzümden sade.
İyi ya, Sextus, bana daha çok borçlu olmalısın;
valla, utandım ben işin aslını deyivermekten!

(VIII,18) [Vefa]

Sen, Cerrinus, epigramlarını yayımlasaydın,
benim kadar, belki de daha çok okunurdun.

---

(4) Roma'da, evlerde bir deli bulundurmak âdeti varmış.

Ama öyle saygılısın ki sen eski dostuna;
benim ünüm seninkinden önde geliyor.
Nasıl Maro denemediyse Flaccus'un şiirini,
Ezgide Pindaros'u yenebilecekken,
Roma trajedisini de Varius'a verdiyse,
trajedi vergisi onda daha güçlüyken.
Sen de Vergilius gibi davrandın bana karşı.
Birçok dost altın, varlık, tarla verebilir.
ama değerinden vazgeçeni çok az bulunur.

(VIII.19) [Fukaralık Hayali]

Fukara görünmek ister Cinna'ya,
zaten fukaradır aslında!

(VIII,20) [Çılgın - Akıllı]

Günde iki yüz dize yaz da Varus,
hiç okuma sen halka, olur mu bu?
Hem çılgınsın hem akıllı, doğrusu!

(VIII,23) [Başka Neden]

Çok haşin, çok obur buldun, Rusticus, sen beni;
yemek yüzünden dövdüm diye ahçıyı.
Dövmek için çok hafif kalıyorsa bu neden,
peki, hangi sebepten dayak yer ahçı?

(VIII,25) [Kâbus]

Beni, Oppianus, bir defacık çok hasta gördün,
bense seni her kâbusta göreceğim!

(VIII,27) [Miras Avcısı]

Gaurus, zengin, yaşlı dostum;
sana armağanlar veren,
aklın varsa, iyi sezinlersen,
«Geber!» demek ister!

(VIII,29) [Bir Kitaplık Kısa]

Kısa şiirler yazan, sanırım,
kısalığıyla sevilmek ister.
Ama neye yarar, söyle bana,
koca bir kitaplık «kısa şiir»?

(VIII,30) [Güçlü]

Şimdi Caesar arenasında seyredilen oyun,
Brutus çağında en büyük övgüydü eskiden.
O güçlü el nasıl da kavrıyor alevleri!
O ne direnme! Cezadan zevk alıyor sanki!
O ne hükmediş ateşe! Ateş bile şaştı.
Kendi elini yine kendi seyrediyor üstten,
seviyor sağ elinin soylu ölümünü!
Kurbanıyla besleniyor sağ el! «Olmaz!» diye
direndi ama, kaldırılmasaydı cezası,
vahşi bir hırsla sol elini de hazırdı,
gözünü kırpmadan, ölgün ateşe sokmağa.
Bu şereften sonra, insan bilmek istemiyor,
suçun nedenini. Suçu ne olursa olsun,
gördüğüm elin kahramanlığı bana yeter! (5)

---

(5) Romalılar, eskiden Mucius Scaevola'nın elini kahramanca ateşe sokmasının öyküsünü, arenada bir mâhkuma temsil ettiriyorlar. Seneca'nın **Epistulae** 1,7'de vahşetini anlattığı bu sahne, bu devrin işkence zevkini naklediyor bize. Bk: Scaevola (Açıklamalar).

(VIII,35) [Al Birinden]

Öyle eş, benzer ki hayatınız;
ey berbat kadın, ey berbat koca,
bilmem neden anlaşamıyorsunuz?

(VIII,40) [Korkuluk]

Ne bahçenin ne yediveren bağın
bekçisi değilsin ki sen, korkuluk!
Bekçisisin kel kel kalmış korunun!
Bu korudan doğdun, doğarsın yine.
Hırsız elleri kov, öğüdüm olsun;
efendinin ocağı için koru
ağaçları! Hem odunsuz kaldı mı,
sen de tahtadan yapıldın, unutma!

(VIII,41) [Yas]

Don aylarında yolladığı armağanları bana
yollamadı yaslı Athenagoras.
Athenagoras gerçekten yaslı mı, Faustinus, bilmem,
ama beni yaslı etti bu adam!

(VIII,44) [Gün Et Gününü]

Öğüdüm olsun, Titullus, gün et gününü.
Yaşamakta insan geç kalıyor çok defa,
okul çağında bile başlasan geçtir ya;
sen, yaşlı çağında, yaşar mısın, zavallı?
Selâm için aşındırırsın her eşiği:
sabah terden, bütün kenti öpmekten ıslak,
üç pazarda her atlı heykeline koşar,
taşınırsın her gün, saat üç beş arası,

Mars tapmağı, Augustus heykeli boyu! (6)
Kopar, yığ, çal, mal yap: hepsi de dünya malı!
Altın yığınından mağrur, kasan parlasa,
açılsa yüz faiz senedi her ay başı,
mirascın yemin edecek: «Kalmadı bir şey!»
İster ölü döşeğinde yat, ister taşta,
kâğıt, odun yığılırken seni yakmağa,
küstahın biri öpecek hadımlarını,
göz yaşları içinde! O yaslı oğlunsa,
sen istesen de istemesen de ilk gece,
koyun koyuna uyuyacak sevgilinle!

(VIII,47) [Ne Biçim Baş]

Kimi yeri kırpık kırpık yüzünün,
kimi yeri traşlı, kimisi ağdalı.
Aklım almaz, bir tek baş değil bu sanki!

(VIII,54) [Catulla]

Gelmiş geçmiş kadınların en güzeli,
gelmiş geçmiş kadınların en kötüsü!
ya daha az güzel, ya daha namuslu
olmanı ne kadar isterdim, Catulla.

(VIII,59) [İllet]

Şu tek gözlü adamı görüyor musun?
Çökük alnında derin bir çukur parlar;
hor görme o başı, hırsızların başıdır.
Eli de Autolycus'unki kadar tez! (7)

---

(6) Burada Domitianus'un atlı heykeli mi, yoksa Neron'un ya da Augustus'un heykeli mi söz konusudur, bilinmiyor

(7) Efsanevi hırsız tipi.

Konuk olursa evine gözünü aç.
Kendinden geçti mi kör gözü de görür,
uşaklar endişe içinde bakar ki,
ne bardak ne kaşık kalmış, hepsi sır olmuş.
Örtüler yatar koynunda ılık ılık,
birinin omuzundan bir palto düştü mü,
elçabukluğuyla kaldırır ortadan:
sık sık evine döner iki paltoyla.
Ar haya arama o tilki herifte:
uyuyan kölenin lambasını çalar, (8)
yanıyor bile olsa. Bir şey bulmazsa,
yanaşır kendi kölesine sinsice,
kendi ayakkabısını aşırıverir.

(VIII,60) [Sırık]

Koca Palatinus heykeli kadar olurdu boyun, Claudia,
olsaydın bir buçuk ayak daha kısa.

(VIII,61) [Neyi Kıskanır]

Charinus'un suratı sapsarı olur;
çatlar, patlar, kudurur, göz yaşı döker,
kendini asmak için yüksek dal arar.
Sanmayın ki şiirlerimin ezgisi
herkesin dilinde diye, herkes beni
okuyor diye şu koskoca dünyada,
Roma'nın egemen olduğu her yere,
kitabımın altı süslü, sedir yağlı

(8) Şölene gidenler, kapı önünde çıkardıkları ayakkabılarını bekleyecek bir de uşak götürürlermiş. Uşak kapı önünde, elinde lamba, ayakkabıları beklermiş.

ruloları yayıldı diye bizimki
bu hallere düşmüştür; yok, ondan değil!
Hani kente yakın yazlık evim var ya,
bir de binmiyorum ya, eskisi gibi,
kiralık katırlara; işte bunlara
bozum oluyor! Nasıl beddua etsem
bu kıskanca, Severus? İnşaallah derim,
katırlarla yazlık evim onun olsun!

(VIII,64) [Armağan Düşkünü]

Armağan almak, Clytus, koparmak için,
yılda sekiz kezcik doğarsın.
Bir yılda doğum günün kutlanmayan
üç dört ay ya vardır ya yoktur.
Kıyılarda aşınmış çakıltaşından
daha pürüzsüz yüzün gerçi,
saçların da olgun duttan daha kara,
ince tüyden bile narinsin,
yeni çöküşmüş peynirden yumuşaksın.
Göğsünde tomurlar kabarır,
genç kızın eşine sakladığı gibi,
ama yaşlı gibisin bize!
Priamus, Nestor kutladı mı acaba,
yaşgününü seninki gibi?
Ama utan artık sen, vazgeç soygundan;
yine de bizimle oynarsan,
yetmezse sana bir defa doğmak yılda,
hiç doğmamış sayarım seni.

(VIII,67) [Davetsiz Konuk]

Daha saat beşi bildirmeden uşağın sana, (9)
damlarsın hemen, Caecilianus, benim başıma!
Kısık sesli dördüncü saat erteleyince tüm (10)
davaları. Flora bayramında sürgün avları
hayvanları yormaktayken daha, damlarsın bize!
Koş, Callistus, haydi çağır uşakları yunmadan,
yayılsın döşekler, buyur, Caecilianus şöyle.
Sıcak su mu dedin? Soğuğu daha gelmedi ki! (11)
Buz gibi mutfağımız, kapandı, ocak da bomboş.
Sabah gel daha iyi, beş oldu neye geciktin?
Geçen gün gibi, Caecilianus, yine geç kaldın! (12)

(VIII,68) [Doğanın Gücü]

Corcyra'da kralın meyve bahçelerini gören, Entellus,
evine bitişik kırları üstün tutar.
Kıskanç ayaz yakmasın diye, erguvan renkli
salkımları,
buz gibi soğuk Bacchus armağanlarını
bozmasın diye, üzümler sarılmış, incecik kâğıtlara.
Tülde nasıl belirirse kadın vücudu,
nasıl berrak sularda sayılırsa çakıllar, salkımlar da
öyle yaşar, gelişir, hem örtük, hem açık!
Neyi esirgemek ister ki doğa insanın dehasına?
Güz ürünlerini yükler o kısır kışa!

---

(9) Roma'da, evlerde saati bildiren özel bir uşak varmış.
(10) Dördüncü saat (şimdiki on) mahkeme saatidir, avukatların, korunukların sesi bağırmaktan kısılır.
(11) Ozanın evinde, akar su yoktur.
(12) Onuncu dizedeki **ut iantes** şekli yerine, **uti ante** şeklinin çevirisini verdik.

(VIII,69) [Kusura Bakma]

Hep eskilere bayılırsın, Vacerra,
översin eski ozanları.
Beni beğeneceksin diye, bağışla,
ölecek değilim, Vacerra!

(VIII,70) [Beterin Beteri]

Sakin Nerva tembelliğe bayılır ama, ([13])
şiir yazmada büyük de yeteneği var.
Gelgelelim utangaç! Bu hal dehasına,
gücünü göstermesine engel oluyor.
Gürül gürül akan Permessus pınarının
suyundan kana kana, dibine dek içip
kurutabilirdi ya pınarın suyunu,
susuzluğunu utana sıkıla, Nerva,
dindirmeği tercih etti; ozan alnını
incecik bir çelenkle, çevirdi sadece!
Ününün yelkenini yellere salmadı!
Çağımız ama, bilir ki şu bizim Nerva,
günümüzün Tibullus'udur, ne de olsa,
bilgin Neron'un ünlü şiiri yanında!

(VIII,71) [Dön Geri]

Dört libra'lık gümüş göndermiştin bana,
On kış önce, Postimianus.
Çok umarken, ertesi kış gele gele,
iki libra'cık gümüş gelmişti.
Üçüncü, dördüncü yıllar gide gide

([13]) İmparator Nerva, epigram yazarmış, Neron gibi, kötü epigramlar.

dönmüştü dört libra'cık gümüşe!
Altıncı yıl küçük çanak düştü bize,
sonra tam yarım libra'lık kupa,
sekizinci yıl verdi tatlı kaşığı,
dokuzuncu yıl iğne gibi bir kaşık,
onuncu yıl bana bir şey göndermedi.
Dön, Postimianus, dört libra'ya!

(VIII,72) [Gülegüle]

Daha erguvan kılıfını giyinmeden,
katı ponza taşıyla parlatılmadan,
bücür kitabım, Arcanus'la birlikte,
yollara düşmek için telâş içindesin.
Bilgin ozan Votienus'un anayurdu,
güzelim Narbo Paterna çağırmış onu
adalet dağıtmağa, yıllık görevine.
Çifte adaklarla candan dua et ki,
böyle yer, böyle yoldaş sana nasip olsun.
Keşke ben de, senin gibi, bir kitap olsam!

(VIII,73) [Ozanlık Koşulu]

Dostlarımın en candanı, İnstantius!
altın kalbi, temiz yüreğiyle eşsiz,
sevgili dostum benim! Güç ve cesaret
vermek istersen Thalia'ma, dilersen
ölmeyecek şiirler karşılığında,
ne yap yap, büyük bir aşk sağla sen bana!
Cynthia seni esinli ozan yaptı
gevşek Propertius! Alımlı Lycoris
Gallus'un dehasıydı, güzel Nemesis
ün sağladı o ahenkli Tibullus'a!

Lesbia, şiirini yazdırdı sana
bilgin Catullus! Ne Sulmo, ne Mantua
hor görmez beni esinli ozan diye,
bir Corinnam, bir Alexis'im olursa!

(VIII,76) [Acı Gerçek]

«Söyle bana gerçeği, Marcus, söyle, n'olur!
dinleyeceğim seve seve!» böyle dersin,
şiirlerini okurken her seferinde,
korunuğunun davasını savunurken.
Yalvara yalvara, Gallicus, bir olursun.
İsteğini reddetmek çok zor benim için.
Dinle o halde gerçeğin gerçeği bir söz:
gerçeği duymak, Gallicus, hoşuna gitmez.

(VIII,81) [İnciler]

Gallia yemin billah eder ya,
ne Cybele'nin gizli töreni,
ne Nil ineğinin eşi boğa,
ne tanrı tanrıça üstünedir
ettiği yemin! Ede ede bir
incisi üstüne yemin eder.
Sarılır onlara, öper, öper,
«Kardeşlerim!» der «bacılarım!» der;
iki oğlundan daha çok sever.
Felâket ayırırsa onları,
arkasından bir saat yaşamazmış.
Nasıl aramazsın Serenus'un ([14])
çabuk elini, Papirianus!

([41]) Annaeus Serenus devrin ünlü hırsızı olmalı.

DOKUZUNCU KİTAP

1. Selâm sana Toranius, çok sevdiğim kardeşim. 2. Kitabın ayrı bir sayfasına yazılmış bu epigram'ı, kütüphanesine resmimi asmak isteyen çok ünlü bir kimse için, Stertinius için yazdım. 3. Bu epigram'da adı geçen Stertinius Avitus'un kim olduğunu öğrenmen için ondan sana söz açınam gerekli, sanırım. 4. Sağlıkla kal ve evini bir konuk için hazır et.

Sen ki ulu ve coşkun esintileriyle
tanınmış bir ozansın, istemesen bile!
Hak ettiğin ödülü sağlayacak sana
çok yıl sonra küllerin! Ünlü kişilerle
yan yana astığın o resmimin altında
yazılı dursun, Avitus, şu birkaç dize:
«Ben o ünlü ozanım, şu ünlü lafebesi,
övgüsü herkesi bastıran ozan, hani!
Gerçi hayran olmazsın, okurum, bana ya,
beni okumayı da seversin sanırım.
Varsın yazsın ulu konuları ulular,
küçük konulardan söz açan bana yeter,
hiç bir zaman elinden düşürmemen beni!»

(IX,8/9) [Miras]

Fabius bir şey bırakmadı, Bithynicus sana,
oysa sen, yanılınıyorsam bir yılda,
tam altı bin sestert'lik armağan verirdin ona;
en büyük miras yine sana düştü,
sızlanma, Bithynicus, kondun altı bin sestert'e!

(IX,9/10) [Seç Birini]

Can atarsın, Cantharus, beleş şölene,
çıngar, küfür, tehdit dedin mi sende;
bırak bu kötü huyu, öğüdüm olsun,
sen hem özgür hem de obur olamazsın!

(IX,10/5) [İki Akıllı]

Priscus'a varmak istiyorsun, Paula, şaşmam, akıllısın,
Priscus da seni almak istemiyor: o da akıllı!

(IX,14) [Gerçek Dost]

Yemeklerinle, şölenlerinle dost edindiğin kişi
sana dost olur mu sanıyorsun, gönülden?
Domuz, tekir, domuz memesi, midyeyi sever, seni değil:
Böyle şölen versem benim dostum olur!

(IX,15) [İtiraf]

İlk yedi kocasının mezarına kötü Chloe,
«ellerimle gömdüm!» diye yazdırdı.
Ne desindi? Daha doğrusu artık can sağlığı!

(IX,18) [Evinin Suyu]

Köyde küçücük evim var, kentte de küçük evim,
(dilerim, Caesar, idaren gibi ömürlü olsun)
ama tulumbanın kıvrık kolu alçak kuyudan
bin güçlükle çeker suyu, bağrı yanık bahçemi

sulamak için! Kentteki evimse takır takır
bir damlacık suyun özleminde, yakınır durur.
Oysa Marcius'un sukemeri yakınımızda
çağıl çağıl akar. Evimize vereceğin su
ya Castalia pınarı gibi olacak bize,
ya da, ulu Caesar, İuppiter'in rahmeti gibi!

(IX,29) [Ağıt]

İhtiyar Nestor'dan daha yaşlı çağında, Philaenis,
kapıldın mı sen, yeraltı sularına, erkencecik?
Cumae'li Sibylla'nın yaşında bile değildin ki!
o tam üç ay büyüktü senden! Nasıl sustu o ağız!
Tüm gürültüsünü bastırırdı esir pazarının,
Serapis'e tapan gürühun, öğretmenin peşinde,
erkenden okula giden bukleliler alayının, (1)
Strymon kıyılarını inleten turna kuşlarının!
Kim indirir gökten ayı büyülü topacıyla,
hangi aracı artık satar evlerin namusunu?
Hafif olsun toprağın, yumuşak kum örtsün de seni,
köpekler güçlük çekmesin kemiklerini deşmekte!

(IX,30) [Vefa]

Antistius Rusticus, vahşi Kapadokya kıyılarında
can verdi. Ah, acı cinayete bulanmış toprak!
Sevgili kocasının kemiklerini taşıdı Nigrina,
bağrına basa basa, yakındı yol yakın diye!
Gömerken kutsal kabı karışmak istediği topraklara,
bir daha duydu onun yokluğunu, dulluğunu!

---

(1) Roma'da çocukların saçlarını, gençlik çağına gelinceye kadar kesmezlermiş. Soylu aileler, ergenlik çağında kesilen saçları, bazı armağanlarla birlikte, çocuğu korusun diye bir tanrının tapınağına bırakırlarmış.

(IX,46) [Bahane]

Gellius'un hep bir yapı işi vardır,
kimi zaman eşik kor; kimi zaman, kapılara
kilit takar, anahtar satın alır.
Bir şu, bir bu pencereyi onarır,
ya da yerini değiştirir durur,
yapı yapsın da tek ne olursa olsun!
Aslında para isteyen dostuna
bir tek söz söylemek ister: «yapım var!»

(IX,48) [Kuşku]

Mirascın yapmıştın beni, Garricus, malının dörtte birine,
yemin ediyordun ailenin kutsal varlıkları üstüne,
kendi başına! İnandım sana, insan cayar mı yemininden?
Üstelik armağanlar yollayarak ümitlerimi besledin.
Ben de eşsiz bir Laurentum domuzu yolladım, iri mi iri;
hani Calydon domuzu sanır insan. Sen de teşekkür yollu,
tüm halkı, senato üyelerini yemeğe davet ettin de,
hâlâ domuzumu geğiriyor bak, sapsarı yüzüyle, Roma!
Bana gelince, davetlilerin kuyruğu bile olamadım.
İnanılmayacak şey ya, ne bir kuyruk, ne bir kalem pirzola,
yolladın evime. Ne umulur, Gaurucus, senin gibisinden?
öz malım domuzun onda birini bile göndermemişken sen!

(IX,50) [Büyük Ozan]

Değerimi küçümsersin, Gaurus; yazdığım şiirler,
kısa olduğundan hoşa gidiyormuş güya!

Doğrudur, ama sen on iki kitapta yazdın diye
Priamus'un savaşını, büyük ozan mısın?
Ben Brutus oğluna, Langon'a can veririm mermerde,
sense Gaurus, tüm çamurdan bir ejder yaparsın!

(IX,52) [Dost Sevgisi]

İnan bana, Quintus Ovidius,
nisanın ilk gününü severim,
senin doğum günündür diyerek.
Değersin buna! Martın ilkini,
doğum günümdür diye severim.
İki gün, iki şafak kutsaldır
bizim için. Değerli taşlarla
belirtmeliyiz bu iki günü.
Biri hayat verdi, öteki de
bir dost kazandırdı bana ya,
seninki daha cömert davrandı!

(IX,53) [Sen Ver Bana]

Doğum gününde, Quintus, sana küçük bir armağan
vermek istiyordum; istemedin, dediğin dedik!
Peki, dinleyeyim öğüdünü. Faydalı neyse
sana, bana, nasıl istersek öyle yapalım biz:
Haydi bakalım, sen ver, Quintus, bir armağan bana!

(IX,54) [Çamsakızı]

Sarartsaydı zeytini benim için ardıçlar, Picenum'da,
Sabin ormanlarında gerilseydi ağlarım,
kamışım uzanıp hafif bir av avlasaydı benim için, (2)

(2) Romalılar ağla kuş avlarlarmış.

ökseye yapışan kuşları tutsaydı sopam,
yakın dostluk gereğince verirdim yıllık armağanımı, (3)
kardeşimden, atamdan üstün tutardım seni!
Ne çare, sıska sığırcıkların sesini, ispinozların
acı acı ötüşünü dinler durur tarlam.
Serçelerin cıvıltısında açar benim tarlamda bahar.
Şurda saksağanın selâmını alır çiftçi,
burdan da alıcı çaylak havalanır yıldızlara kadar.
Bu yüzden çamsakızı çoban armağanıdır:
Küçük armağanlar yolluyorum sana fakir kümesimden;
kabul edersen, sık sık akrabam olacaksın!

(IX,55) [Bahane]

Akrabalar gününde kuşlar göndermek âdet ya, (4)
ardıçlar gönderecektim, Stella'ya da sana da.
Birden sürüsüne bereket güruhu ansıdım;
en yakınım, dostum geçinenlerin ordusunu!
İki kişinin gönlünü almak isterdim sade,
fazlasını rahatsız etmek akla yakın değil:
çok kimseye armağan yollamak yüktür insana,
kendimi affettirmek için bir çarem var, Flaccus;
kuş muş göndermem artık, ne Stella'ya ne de sana!

(IX,57) [Hedylus]

Hedylus'un paltosundan daha eski bir şey yoktur,
ne eski Korint vazosunun kulpları, ne on yıllık
kölelikten aşınmış bacak, ne tıknefes katırın

(3) 22 şubatta, **Caristia** bayramında, yakınlar birbirlerine armağan yollarlarmış. Özellikle akrabalara, çok yakınlara kuş yollanırmış.
(4) Bk: IX,54

yoluk boynu, ne Flanminia'da derin teker izleri,
ne kumsalda parıldayan küçücük çakıltaşları,
ne Etrüsk bağlarında kullanmaktan aşınmış çapa,
ne ölü dilencinin sırtındaki sapsarı toga,
ne uyuşuk arabacının hırpalanmış tekeri,
ne yabanöküzün kafes demirinde törpülenmiş
böğrü, ne dağ domuzunun çürük dişleri eskidir,
bizim Hedylus'un paltosu kadar, dosdoğrusu bu:
Ama bir istisna var, kendisi de teslim eder ya,
daha da eski paltosundan Hedylus'un gerisi.

(IX,59) [Göz Doyurma]

Mamurra aylak aylak gezinirken Saepta boylarında,
zengin Roma'nın varını yoğunu tükettiği yerde,
gözden geçirdi taze çocukları yiyecek gibi,
hani ön kısımda gördüklerimizden değil,
ayrı bir yerde o gizli gizli saklanan ve halktan
benim gibilerden kaçırılan köleleri.
Doyunca bu seyire, kaldırdı tüm örtülerini
ne kadar masa varsa, dört köşe, yuvarlak hepsinin
havaya asılmış dolgun ayakları, fildişinden,
görmek istedi! Dört kez ölçüsünü aldıktan sonra,
tosbağa kabuğuyla süslü altı kişilik yatağın, (5)
evdeki limon masaya uymadı diye kahroldu.
Bronz vazoları yokladı burun delikleriyle, (6)
gerçekten Korint vazosu mudur diye, inceledi
Heykellerinin, Polyclitus, kusurlarını buldu.

---

(5) Romalılar yemeği uzanarak yerlerdi. Yemek yenen yataklar genellikle üç kişilikti. Ama bu sedir özel olarak yapılmış olacak. Masaların fildişinden ayakları ayrıca satılırdı.

(6) Gerçek Korint vazosunun özel kokusunu, bilirkişi geçinenler tanıyabilirmiş.

Bir cam parçası katıp kristal vazoya, değerini
düşürmüşler diye yakındı. Yüzüğünü basarak (7)
ayırdı on mürsafi vazoyu. Eliyle tarttı tüm
eski sağrakları ve Mentor'un elinden ün almış
kadehleri. Tek tek saydı altın üstüne kakılmış
yeşil zümrütleri, kar gibi kulaklara takılınca
pırıl pırıl ışıyan pırlantaları, elmasları.
sorup araştırdı her masada akik taşlarını,
iri agatlar için pazarlık etti uzun uzun,
ve saat on birde dükkândan çıkarken, yorgun argın,
iki kadeh aldı ala ala, bir as'ına kıyıp,
oturduğu yere kadar kendi taşıdı üstelik!

(IX,60) [Çelenk]

İster Paestum kırlarında yetiş, ister Tibur'un,
ya Tusculum kırları al al olsun çiçeğinle,
ya da Praeneste'de çiftçi kadın toplamış olsun
bahçesinden seni, ister Kampanya toprağına
şeref vermiş ol, ey çelenk, dostum Sabinus eğer,
Nomentum'daki bahçemden toplanmış çiçeklerden
yapılmış sanırsa seni daha da çok beğenir!

(IX,62) [Gösteriş Değil]

Erguvanla boyanmış giysiler,
giyerse Philaenis, gece gündüz,
açgözlü, gösteriş meraklısı
bir insan sanmayın sakın onu!
Erguvan rengini hiç sevmez ya,
kokusuna bayılıyor sade!

---

(7) Yüzüğünü basmak, satın almak üzere ayırmak anlamına gelirmiş.

(IX,68) [Deccal]

Uğursuz öğretmen! bize gerekli misin,
kızların, oğlanların baş belâsı!
İbikli horozlar sessizliği yırtmadan
gürler o vahşi sesin, sopaların!
Ata binmiş avukatı yontarken heykeltraş
çekiçle dövülen bronz gibi çınlar.
Galip kalkana gösteri yapan çığlıklar,
daha az çınlar koca tiyatroda.
Biz komşuların uyku diliyoruz senden,
bütün geceyi uykusuz geçirmek zor!
Dağıt öğrencilerini, çığırtkan,
çocukları ala ala hey heyle; yoksa
götürmek için kopardığın kadar
para mı istiyorsun bizden, susmak için!

(IX,70) [Kendi Ahlâkın mı Yoksa]

«Ne âdetlere kaldık, ne zamanlara!» demişti
Tullius, cinayetler işliyorken Catilina; (8)
damat kaynata çarpışırken korkunç silâhlarla, (9)
iç savaşın kanıyla ıslanmışken yaslı toprak.
Peki neden «Ne âdetler, ne zamanlar!» diyorsun?
Şimdi ne var, Caecilianus, hoşuna gitmeyen?
Önderler vahşi değil, kasıp kavurmuyor savaş.
Yaşar halk sakin, neşeli, yarınından emin!
Âdetlerimiz değil seni canından bezdiren;
kendi ahlâkın, Caecilianus, beğenmediğin!

(8) Marcus Tullis Cicero'nun **Catilina** söylevindeki ünlü sözü.
(9) G. İulis Caesar, kızı İulia'yı Pompeius'a vermişti. Epigram'da Caesar ile Pompeius arasındaki iç savaşa değiniliyor.

(IX,73) [Pabucun Yengisi]

Dişlerinle uzatırdın vaktiyle, eski derileri,
çamurda çürümüş yırtık köseleleri ısırırdın.
Tavanarasında bile oturmamışken, Praeneste'de
bir oyun edip kondun şimdi efendinin sarayına!
Ateşli Falernum'la sarhoş, kırıyorsun kadehleri,
eğleniyorsun utanmadan, gözdesi Ganymedes'le!
Şaşkın ailem bana bir edebiyatçık öğretmişti:
oysa ne işime yarıyor şimdi dilbilgisi, söz sanatı?
Kır saz kalemi, yırt Thalia, kitapları, mademki
verebiliyor eskiciye bir pabuç, bunca nimeti!

(IX,74) [Evham]

Bu resim Camonius'un resmi,
yavrucuğun minik çehresini gösterir.
Evhamlı babası yaptırmadı oğlunun
delikanlı çağında resmini, korkusundan,
sakın susmuş görmeyeyim diye o ağzı!

(IX,76) [Anıt]

Gördüğünüz resim, sevgili Camonius'un yüzü.
Böyleydi çehresi, minik hatları!
Güçlü güçlü büyümüştü bu yüz yirmisine kadar:
gölgelendiriyordu yüzünü gür bir sakal,
Parlak tüyleri kesilmiş bir kez, keskin usturayla.
Kıskandı onu üç kader bacısından biri,
ördüğü yün ipliği ansızın kesiverdi Parca,
sundu babaya, oğlunun kül kabını!
İçim götürmez, resim üstünde kalmasın anısı,
dizelerimde yaşayacak büyük hayali!

(IX,78) [Sıra Kimde]

Yedi kocasını soktuktan sonra mezara,
sana vardı, Picentinus, Galla.
Kavuşmak istiyordur, bence kocalarına!

(IX,85) [Perhiz Konuk]

Bizim Paulus biraz yorgun hissetti mi kendini,
perhize çeker hemen, konuklarını!
Kendini de çekecek değil ya, Atilius'cuğum!
Doğru, Paulus, birdenbire hastalandın,
yalancıktan, doğru, Paulus, ama benim kesem de,
dikiverdi nalları, Paulus, ansızın!

(IX,87) [Keyif]

Yedi kadeh Opimius çekmişim peşpeşe,
uzanmışım sedire, ağırlaşmış dilim.
Sense bilmem ne tableti getirip önüme,
bana diyorsun ki: «Nasta'yı azat ettim!»
(Nasta, babama emeği geçmiş küçük köle)
«Bas mührünü!» Bu işi, Lupercus,
yarına bıraksak iyi olur, bu sıra
yüzüğüm bir şişeye mühür basmakla meşgul! ([10])

(IX,92) [Şükret Haline]

Nedir efendinin mutsuzluğu, kölenin şansı; bilmezsin,
yıllardır kölelikten inleyen Condylus!
Rahat bir uyku sağlar sana, sazdan yapılmış alçak
damın,
Gaius ise bak, kuştüyü yastıkta, uykusuz!

([10]) Vasiyet ve evlenme törenleri; köleleri azat etme işlemi, bir tapınakta yapılırdı.

Gaius selâmlamağa gider korka korka, şafak sökerken,
birçok saygıdeğer kişiyi, sen Condylus,
efendini bile selâmlamazsın! «Ver borcunu Gaius!» der
Phoebus, sonra Cinnamus. Hiç kimse istemez
borcunu senden, Condylus! İşkenceden mi korkun?
Gaius'un
eline, ayağına sızı saplanınca, ([11])
razıdır bin sopaya. Ne sabah kusarsın, ne art yalarsın,
iyi değil mi üç defa Gaius'tan halin?

(IX,97) [Çatla]

Çatlar hasedinden, sevgili İulius'um,
Roma beni okuyor diye, çatlar hasedinden!
Çatlar hasedinden, her kalabalıkta gösterir
herkes beni parmakla diye, çatlar hasedinden!
Çatlar hasedinden, çünkü her iki Caesar bana,
babalık hakkını tanıdı, çatlar hasedinden ([12])
Çatlar hasedinden, kent dışında tatlı bir yuvam,
kentte küçük evim var diye, çatlar hasedinden!
Çatlar hasedinden dostlar beni seviyor diye,
herkes beni arıyor diye, çatlar hasedinden!
Çatlar hasedinden, sevilir övülürüm diye!
kim isterse çatır çatır, çatlasın hasedinden!

(IX,98) [Saf Şarap]

Bağlar üzümsüz kalmadı her yerde,
çok yaradı bol yağmur, Ovidius,
yüz testi doldurdu suyla, Coranus! ([13])

([11]) Fazla yemekten ileri gelen damla hastalığının sızısı.

([12]) İki Caesar, Titus ve Domitianus'tur. Babalık hakkı için Bk: **ius trium liberorum** (Açıklamalar).

([13]) Yıl çok kurak gitmiş olacak. Coranus su satıp zengin olmak için, şarap yerine su dolduruyor testilere.

(IX,100) [Togam Daha Pahalı]

Yemeğe çağırdın diye, diş kirası üç dinara,
istersin ki, Bassus, sabah togamı giyip,
kapını bekleyeyim, yanına takılıp, tahtının
önü sıra gideyim; bir düzine dulu
ziyaret edeyim! Aşınmış bak, eski püskü togam,
ama onu, Bassus, üç dinara alamam!

(IX,102) [Zoraki]

Dört bin sesterț'imi, Phoebus, geri verdin,
yüz bin de, Phoebus borç ver bana.
Sonra enayilik armağanın için
caka satacak birini ara:
ödemeyeceğim her neyse, çünkü
Phoebus, bana armağan olmaz mı?

ONUNCU KİTAP

(X,1) [Uzun - Kısa]

Çok uzun bulduysan beni, sonu gelmiyorsa
kitabımın, az az okursun, küçük olurum.
Bir sayfada küçük bir şiir vardır çok defa;
kitabın uzunluğunu sen, kendin ayarla.

(X,2) [Anıt]

Onuncu kitabımın bir önceki yayımı (1)
aceleye gelmişti, yeniden ele aldım.
Bazısını tanıyacaksın okurken ama,
yeni bir törpüden geçti. Birçok şiirim de
yeni gelecek. Esirgeme ikisine de
ilgini sen, varım yoğum, her şeyim okurum!
«Sana verebileceğim en iyi okur bu!»
demişti Roma, bana tanıştırırken seni;
«Onun sayesinde, nankör Lethe sularından
kurtulacaksın, yaşayacak en iyi yanın,
ölümden sonra. Gün gelecek incir ağacı
Messala'nın mermerlerini çatlatacak hep,
Crispus heykelinin parçalanacak atları,
gülüp geçecek yanlarından küstah katırcı. (2)
Ama yazılanları bir hırsız çalamaz ki!

---

(1) Onuncu kitabın 95 yılında yapılan ilk yayımından sonra, ozan 98 yılında yeni şiirler ekleyerek bu ikinci yayımını yaptırmış.

(2) Crispus'un mezarını süsleyen, arabaya binmiş heykeli zamanla kırılmış, yerlerde sürünmektedir artık. Katırcı mezarın yanından geçerken bu hale gülüyor.

Yıl geçer, ünleri artar. Yalnız bu anıtlar
ölümsüzlüğe erer, ölüm nedir bilmezler!»

(X,4) [İnsan]

Oedipous'u, puslu gözlü Thyestes'i,
Colchis'li kadınları ve Scylla'ları (3)
okursan mucize okursun sadece!
Niye ilgilendirsin seni Hylas'ın
kaçırılması, Parthenopaeus, Attis?
Nene gerek o uykucu Endymion?
ya kanatları eriyip düşen çocuk? (4)
Sana ne, kanındaki sevgi özünden
nefret eden, kaçan Hermaphroditus'tan?
Ne işine yarar senin boş oyunlar,
kötü bir kâğıda yazılmış hayaller?
Oku sen hayatın «bak işte, benden bu!»
diyebileceği şeyi! Bu kitapta
Centaurus, Gorgon, Harpyia'lar arama!
Sayfamıza sinmiştir insan kokusu.
Bilmek istemezsen huyunu suyunu
ve kendini, Callimachus'un yazdığı
Aetia'yı okuyuver, Mamurra, sen!

(X,5) [Beter Olsun]

Saygıdeğer bayanları, nüfuzlu kişileri,
—saygı gösterecek yerde, hor, hakir görerekten—
ısırgan diliyle, hiç pervasız, sokan bir ozan;
dolaşsın o, köprü, bayır, sürgün gibi bu kentte!

---

(3) Bk: Medea (Açıklamalar).
(4) Bk: Daedalus (Açıklamalar).

beter olsun boğuk sesli dilencilerden bile!
Dilensin köpeğe atılan bir lokma ekmeği!
Artırsın onun şerefine acı soğuğunu
tükenmez aralık, kışın rutubetli ayazı,
ve de örtük köprü altları! «Ne mutlu! ne kutlu!»
diye bağırsın, çağırsın artık o, avaz avaz,
tabut içinde Orcus'a götürülen yolcuya!
Ama son saati geldi mi, son günü nihayet,
duysun köpeklerin kavgasını yanıbaşında!
Kovsun leş kuşlarını, çaputlarını sallayıp!
Bitmesin ölümle cezası, yalvarıp yakarsa;
bir, haşin Aeachus'un kamçısıyla parça parça,
bir, oynak Sisyphus dağının altında ezilmiş,
bir, o zevzek ihtiyarın gür sularında, susuz, [5]
çeksin tüm ozanların yarattığı masalları!
ve Furia'lar «itiraf et gerçeği!» dedikte,
vicdanından kopan bir ses, «yazdım!» diye bağırsın!

(X,8) [Yaşlıya Sevgi]

Paula varmak istiyor bana, ben almak istemiyorum,
çok yaşlı! Daha yaşlı olsaydı bak, alırdım!

(X,9) [Ozan Kaderi]

O dizelerimle, on bir ayaklı, heceli,
küstahlıktan uzak olanca nüktelerimle,
bütün kavimlerin, ulusların tanıdığı,
ben o koca Martialis, —hiç haset etmeyin—
şu at Andraemon'dan daha ünlü değilim!

---

[5] Tantalus.

(X,10) [Ahtapot]

Yeni yıla defneden meşalelerle girdiğin halde sen, (6)
sabah, bin kapının eşiğini aşındırırsın.
Ya ben ne yapayım? Numa'nın aşağı sınıfından,
Paulus,
kaba halktan olanlara yapacak şey koydun mu?
Hani, beni koruyana «efendim, kralım» demeğe
kalksam,
senin de yaptığın bu! Hem daha da dalkavukça!
Tahtı, sedyeyi mi izlesem? Sen de zahmetten
kaçmazsın ki?
hem iter kakarsın, öne geçmek için çamurda.
Şiir okuyanı alkışlamağa davranayım derken ben,
sen, ayakta, yüzüne yüzüne alkış tutarsın.
Korunuk bile olamayan şu fukara ne yapsın, söyle!
Bize hiç iş bıraktı mı o sizin soylu takım!

(X,11) [Karşılıksız]

Bir Theseus, bir Pirithous tutturmuşsun da,
eş sanırsın kendini Pylades gibisine.
Kör olayım, Pylades'e oturak tutmağa,
ya da, Calliodorus, Pirithous domuzlarını
yemlemeğe lâyıksan! «Ama ben bir dostuma (7)
tam beş bin sestert vermedim miydi ya?» diyorsun,
«Üstelik en çok, üç dört defa yıkanmış toga?»
Orestes dostuna hiç vermediyse ne çıkar?
Ne kadar verse insan, o kadar çok reddeder.

---

(6) Paulus yılın konsulü olacak. Ozanın yaşadığı devirde konsüller de sabah ziyaretlerine çıkıyor olmalı.

(7) Calliodorus ozana vermiş olacak bu armağanları: onları dokunduruyor ozana. O da karşılık vermemek için bu epigram'ı yazmış olacak.

(X,13/20) [Dostluk]

Salo ırmağı altın kumlu kıyılarına çekiyorsa beni,
özlüyorsam yurdumun sırta asılmış evlerini,
senin yüzünden Manius! Küçük yaştan sevip, ergin
çağımda da
bağlandığım dostum! Senden yakın kimsem yok
İber'de.
Gerçek sevgiye daha lâyık bir dost! Kızgın Kartaca'da
saz damı,
Gaetul kulübesini de severdim, seninle olsam!
Aynı fikirdeysen sen, Manius, karşılıklıysa
sevgilerimiz,
her gittiğimiz yere Roma'yı da götürürüz, biz!

(X,14/13) [Neden Dertlisin]

Düzgünlü uşakların minderli arabalarda taşınsa da,
Libya'lı atlar, tere batsa toz bulutunda senin için;
yemek minderlerin birçok deniz banyosunda
yayılsa da (8)
banyo yaptığın deniz kokulu yağlarınla ağarsa da,
kadehlerin ak kristalinden parlasa Setia şarabın,
daha âlâ kuştüyü döşeklerde uyumasa da Venus,
sen, nazlı bir fettanın eşiğine büzülüp sabahlarsın,
göz yaşlarınla sularsın, ne yazık, o sağır kapısını!
Neden dertlisin. diyeyim mi sana, Cotta? Derdin yok
senin!

(X,15/14) [Bedava]

«Dostlarım içinde bir tanesin,» dersin ya Crispus,
sözünü tutmak için, söyle ne yaptın?

---

(8) Yalıların yemek odaları denize uzanırmış.

Beş bin sestert borç istedimdi senden, vermedin bana,
kasan parayla doluyken, tıka basa.
Ne zaman bir evlek bakla ya kızıl buğday verdin,
kâhyanın Nil boyu ektiği tarladan?
Hiç kısa bir toga yolladın mı, ayazda kışta?
Yarım libra gümüş armağanın mı var?
Dostluğuna inanmam için bir tek şey yaptın,
yanımda, Crispus; dostça yellendin durdun!

(X,17/16) [Hepsi Senin Olsun]

Söz verip de vermemek, Gaius, vermek demekse sence,
armağanda, bağışta başa çıkamazsın benimle.
Senin olsun Galiçya'da bütün Astur madenleri,
zengin Tagus'un sularında sürüklenen altınlar;
kara Hintlinin, Erythraea yosunları içinde
bulduğu inciler senin olsun. Hani nadir kuşun (9)
yuvasında sakladığı kokular da senin olsun.
Sefih Tyrus'un, Agenor'un kazanına döktüğü
bütün erguvanlar senin olsun. Hepsi senin olsun,
al, senin olsun, senin verdiğin türlü, senin olsun!

(X,19/18) [Sayılır mı]

Marius ne şölen verir ne armağan,
ne kefil olur, ne borç verir.
Ama meteliğe kurşun atar zaten.
Gelgelelim bu kısır dostu
yine de seven vardır. Ah, Roma, senin
ne sersem vatandaşların var!

---

(9) Poenix (Anka, Simurg) kuşu.

(X,20/19) [Dosta Kitap Armağanı]

Bu küçük kitabı —ne yeterince bilgin,
ne de çok az ciddidir kaba olmasa da—
götür Thaliam sen, güzel konuşan
Plinius'a. Subura yolunu geçtin mi
gerisi kolay, sarp patikayı çıkınca,
hemen orada bir Orpheus göreceksin; ([10])
fıskıyelerin serpintileriyle ıslak
büyülenmiş hayvanları; Şimşek Tanrıya
Frikyalıyı kaçıran kuşların kralını.
İşte orada senin Pedo'nun küçük evi var,
üstünde kanatlı küçük bir oyma kartal.
Çalma sakın o güzel konuşan kapıyı ([11])
elverişsiz bir saate, sarhoşluk hali.
Ev sahibi o çatık kaşlı Minerva'ya
adamış ömrünü: gelecek kuşakların
gözünde, Arpinum'lu söz ustasının ([12])
nutukları gibi, ezgili, güzel sözler
dinletmeğe çalışıyor centumvir'lere.
Gece git daha iyi, ışıklar yanınca,
Bacchus'u coşturan bu saat senin artık.
Her yer gül kokar, saçlar gülsuyuyla ıslak,
okuyabilir gecenin o saatinde
beni asık yüzlü Cato'lar bile.

(X,22) [Çare]

Neden çenem sarılı gezinirim,
neden dudaklarım üstübeçten

([10]) Bir havuz varmış, ortada kendini hayranlıkla dinleyen hayvanlarla birlikte bir Orpheus heykeli olmalı.
([11]) Kapı, Plinius'un olduğu için güzel konuşur.
([12]) Cicero.

ak ak boyalı, sapasağlamken?
Dinle bak. Philaenis nedenini:
kurtulmak için öpmekten seni.

(X,23) [Yaşamı Uzatma Yolu]

Sakin yaşlılığından memnun, Antonius Priscus,
vardı artık on beş Olympiad'lık yaşa.
Bakıyor da eski günlerine, bütün yıllara,
Lethe suyuna yakın diye korkmuyor.
Arkasında kötü geçmiş, zor geçmiş bir günü yok.
Anmak istemediği günü hiç olmamış.
Eski günlerini tatlı tatlı anarsa bilge,
ömrünü yaşamış demektir iki defa.

(X,25) [Kolay mı]

Sabah temsilinde az önce gördüğün Mucius,
hani şu elini ateşe sokan adam, ([13])
gözüpek, acıya dayanıklı sanırsan onu,
Abdera'lıdan daha budala olursun.
Bak, o ağır paltoyu giydirip derlerse sana, ([14])
«Yak elini!» Erkeksen sen artık «Hayır!» de!

(X,26) [Öç]

Sen ki armanı, az zamanda,
tanıttın Mısır kalelerine,
sen ki, yüz erin belleğine

([13]) VIII,30'da aynı fikirde değil Martialis.
([14]) Ölüme mahkûm olanlara ziftle reçineye bulanmış palto giydirirlermiş.

bir önder olarak çakıldın,
ama Ausonia yurduna
ah! boş yere, adanmışken,
şimdi Lagid'ler kıyısında
uzanan yabancı gölge, sen
Varus! Soğuk yanaklarına
göz yaşlarımı dökemem ki!
Yakılan odun yığınına,
günlükler atıp yakamam ki!
Ama bir ad veririm sana,
dünya durdukça yaşayacak
bir ad, yazdığım şu şiirle.
Elimden alabilir misin
bunu da, vefasız Nil, söyle!

(X,30) [Formiae]

Ey ılımlı Formiae'nin tatlı kıyıları!
Endişeden, hayhuydan bunalıp, hepsini
silkip atarak Apollinaris, Mars tanrının
o asık yüzlü kalesinden kaçtığı zaman, ([15])
senin kıyılarını hiç bir yere değişmez!
Ne afif eşinin cana yakın Tibur'una, ([16])
ne Tusculum, Algidus'un kuytu bucağına,
ne Praeneste'ye, ne de Antium'a bayılır.
Ne büyücü Circe'yi, Troia'lı Gaieta'yı
ne Marica'yı, Liris'i, ne de Lucrinus'un
sularına gömülen Salmacis'i özler o.
Forliae'de hafif yel suyun yüzünü yalar,
ama durgun değildir deniz. Ölü dalgalar

([15]) Roma.
([16]) Apollinaris'in eşinin Tibur'da bir evi varmış.

yelin yardımıyla sürükler kıyıya doğru
renk renk bir kayığı. Sıcağı sevmeyen kızlar
erguvan giysisini salladığında nasıl,
ferahlar serinlerse, öyledir Formiae de.
Av kamışı av aramaz uzak denizlerde:
yatak odasından, yataktan atılır olta,
üstten gözlenir oltaya yakalanan avlar.
Ama yeller egemenlik kurdu mu denizde,
kendinden emin sofra, güler fırtınalara.
Bir havuz vardır evde, içinde evcil kalkan,
deniz kurdu beslenir; nefis yılanbalığı
yüzer efendisine! Teşrifatçı uşak da, ([17])
tanışı barbunya balığını davet eder;
«gel» deyince yaklaşır ihtiyar yüzlü kefal.
Artık ne zaman bir izin vereceksin, Roma,
bu zevkleri tatsın diye Apollinaris'e?
İşi başından aşıp kopamayınca kentten,
kendi hesabına geçiriyor yıl, güzelim
Formiae günlerini. Ey mutlu kapıcılar,
kâhyalar! Efendiniz için hazırlanmıştı
bütün bunlar ya, bakın, hepsi size yarıyor!

(X,31) [İnsanın Değeri]

Sattın köleni dün, Calliodorus, on iki bine,
iyi bir şölen çekmek için kendine.
Kısmet olmadı ama. Aldığın dört libra'lık balık,
kuruldu sofraya baş yemek olarak.
Bağırası geliyor insanın: bir balık değil bu,
yediğin, bir adam be! Adam yiyorsun!

([17]) Ozan eğlenceli bir mecaz yapıyor. Teşrifatçı uşak (nomenclator) yolda gelen geçenlerin adını efendisine bildirir, efendi de onlarla selâmlaşırmış. Özellikle seçim zamanı bu uşağın görevi önem kazanırmış.

(X,32) [Portre]

«Bu menekşeler, güllerle süslediğin resim,
kimin resmi?» diyorsun, Caecidianus.
Böyleydi Marcus Antonius orta çağında,
yaşlı adam gençliğini bulur onda.
Keşke çizebilseydi sanat, ahlâkı, ruhu,
yeryüzünün en güzel resmi olurdu.

(X,33) [Savunma]

İlk Sabin'lerin yaşantısından daha sade,
Cecrops elinin kocasından daha erdemli,
Munatius Gallus! Dilerim ki afif Venus,
sağlam bağlarla bağladığı kızını senin
kaynatasının ünlü evinden ayırmasın!
Ama sen de, kötü kıskançlık üstüme eğer
yüklerse, madeni kemiren sarı pas gibi,
zehirli şiirleri, kurtar beni onlardan!
Her zaman yaparsın zaten! «Okunan bir ozan
böyle kötü şiirler yazmaz ki!» de onlara.
Şu ölçüyü sınır bildi benim kitaplarım:
Kişileri korumak, kusurları anlatmak!

(X,39) [Eski Toprak]

«Brutus konsülken doğdum,» diye yemin edersin,
yalan, Lesbia! Numa kralken mi doğdun?
Bu da yalan! Yaşadığın yıllara göreyse,
sen Prometheus toprağından olmalısın!

(X,43) [Verimli Toprak]

İşte yedinci karın, Philerus, gömülüyor toprağına,
Nerde bulunur acep, böyle verimli tarla?

(X,46) [Sade Hayatın Mutluluğu]

Hayatı daha mutlu yapar şunlar bak:
önce, sevgili Martialis'im, mal mülk,
alın tersiz, babadan kalma bir miras,
verimli bir tarla, hep tüten bir ocak.
Hiç dava istemem, resmiyet az olsun,
kafam huzur içinde, gücüm yerinde,
sağlam bedenim olsun. Nezaket dolu davranışlar,
açık kalplilik, eşit koşulda dostlar,
sade konuklar, özentisiz yemekler;
gecem sarhoş olmasın ya, uzak olsun
dertten tasadan. Surat asıp durmayan
neşeli, ama afif bir karım olsun.
Karanlıkları örten uyku isterim,
kendimden memnun, olduğum gibi kalmak,
ne ölümden korkmak, ne de ona koşmak!

(X,49) [Altına Buyur]

Karşıma geçer, en âlâ şaraptan içersin,
kadeh üstüne kadeh boşaltırsın,
o nar gibi Opimianus şarabından!
Bizim hakkımızsa üzüm şırası!
Bir de sorman yok mu, «altın kadehte mi?» diye?
Kim içer, söyle Cotta, ha, kim içer?
o kurşun gibi şarapları, altın kadehte?

(X,52) [Benzetme]

Hadım Thelys'i görünce Numa, togalı,
«Bak, zinadan ceza görmüş bir kadın!» dedi. ([18])

([18]) Roma'da zina yapan kadına toga giyme cezası verilirmiş.

(X,53) [Scorpus]

Ben o ünlü Scorpus'um, çığlıklı Sirk'in ünü,
alkışın, Roma, gelgeç eğlencen senin!
Kıskanç Lachesis yirmi yedimde götürdü beni,
ödüllerime bakıp ihtiyar sandı.

(X,56) [Bitkinlik]

İstiyorsun ki, Gallus, hep senin emrinde olayım,
günde üç dört defa tırmanayım Aventinus'unu!
Cascellius hasta dişi ya onarır ya da çeker,
göze batan kılları da sen koparırsın, Hyginus,
iltihaplı bir uru, yarmadan yok eder Fannius,
dövmenin kötü izlerini Eros siler alından, ([19])
Gelgelelim, Gallus, ya bitkinliği kim iyi eder?

(X,58) [Affet Beni]

Anxur kıyılarının sakin köşelerinde,
yakındaki Baiae'de, deniz kıyısı evde,
kavurucu sıcaklarda çığırtkan cırcırın
uğramadığı koruda, gürül gürül akan
su kanalında iken biz, Frontinus, seninle
o bilgin Musa'lara saygı göstermek için
vakit bulurduk. Ben şimdi Roma'dayım ama,
ölesiye sıkıyor, boğuyor bu kent beni!
Benim olan bir günüm yok. Şu koca kentte
çalkalanıp duruyoruz oradan oraya.
Faydasız bir çabayla yiyoruz ömrümüzü!

([19]) Roma'da kölelerin alnına dövme ile damga vurulurdu. Kölelikten kurtulduktan sonra, köle ya kâhkülle örterdi bu izleri ya da alnından sildirirdi.

Sana yakın evimde, kutsal Roma, oturup
kent yöresindeki birkaç dönümlük verimsiz
tarlanın ürünüyle geçinip gidiyorum.
Ama gece gündüz eşiğini aşındıran,
seni seven tek insan ben değilim ki! Hem de
böyle vakit öldürmek bir ozana göre mi?
Musa'ların kutsal töreleri, tüm tanrılar
aşkına yemin billâh ederim ki, ben seni
işe yaramaz bir adam olsam da, severim.

(X,59) [Yavan Ekmek de Yesin]

Bir sayfayı doldurursa şiirim, atlarsın,
güzeli değil, kısayı seversin.
Bir şölen sunuldu mu —her yerden gelmiş malla,
zengin şölen— hep çerezleri yersin.
Yok, yok böyle titiz, mızmız okuru istemem,
ekmeği katık edeni seçerim!

(X,61) [Ruhuna Saygı]

Burada yatar Erotion, altıncı kışında,
kaderin kötü cilvesiyle bizden koparılmış
aceleci gölge! Kim olursan ol, benden sonra
bahçeme sahip olacak kimse! bu küçük ruha
yıllık ödevlerini çok görme! Ben de dilerim,
senin de ocağın tütsün, ailen dert görmesin,
göz yaşı dileyen bu taş, toprağında tek olsun!

(X,62) [Sağlıklı Olsunlar]

Gel kıyma, öğretmen, masum sürüye!
Bu iyiliğin için, dilerim, tanrı,

saçlı öğrencilerden göndersin sana. ([20])
Gözünün içine baksınlar senin de,
soylu çocuklar masanın etrafında!
Ne hesap, ne hızlı yazı hocasının
senden daha çok öğrencisi olmasın!
Yakıcı aslan burcunun sıcağında
cayır cayır kavruluyor artık günler,
şu kızgın temmuz güneşinde ekinler
pişiyor, olgunlaşıyor günden güne!
Ne o Calenae'li Marsyas'ı döven
korkunç İskit'in saçak saçak kamçısı,
ne de öğretmenlerin falaka diye
kullandığı berbat kızılcık sopası!
Ekim ortasına dek uyusun hepsi!
Çocuklar yazı sağlıklı geçirirse,
öğrenim görmüş sayılır yeterince.

(X,65) [Neremiz Benzer]

Korint vatandaşıymışsın diye,
çalımından geçilmiyor senin,
biz de değilsin demedik ki!
Ama İber, Kelt, Tagus aslından
gelmişken ben, Charmenion; seni,
nasıl kardeşim sayabilirim?
Yüzce bir benzerliğimiz var mı?
Sen dalgalı saçını yağlayıp
öyle dolaşırsın pırıl pırıl,
benimkilerse İspanya cinsi,
fırça gibi! Hergünkü ağdadan
parıldar senin vücudun, oysa

([20]) Soylu ailelerin çocukları, saçlarını ergenlik çağına kadar uzatırlarmış.

benim bütün baldırım, yanağım
kıllı kıllıdır! Dilin de kekeme,
konuşmanda cerbeze yoktur,
bense daha güçlü konuşurum,
bağırsağımdan bile konuşsam!
Güvercin kartala, ürkek geyik
aslana daha çok benzer! Vazgeç,
bana kardeşim demekten artık,
yoksa sana, kız kardeşim, derim.

(X,67) [Plutia]

Pyrrha'nın kızı, Nestor'un üvey anası,
Niobe'nin gençliğinde ak pak gördüğü,
o ihtiyar Laertes'in ebem dediği,
Priamos'un süt ninesi, Thyestes'in de
kaynanası Plutia; bütün kargaları
gömdükten sonra yeryüzünde, güç belâ
bu mezara tıkıldı ya, öbür dünyada
fingirdiyor olmalı kel Malanthion'la.

(X,70) [Vakit Var mı]

Tembellikle suçluyorsun beni, bilgin Potitus,
yılda bir kitap çıkaramadım diye;
bir kitap nasıl çıkıyor diye şaşmalısın asıl,
bunca günüm boş yere akıp giderken!
Sabah, horozlar ötmeden, selâmımı almayan
birkaç dosta hatır sormağa giderim.
Elâlemi kutlarım ya, kimse kutlamaz beni.
Işık veren Diana tapınağında
şu saatte yüzüğümün mühürü gereklidir.
Sonra ilk saatin, ikinci saatin

işleri başlar: koyvermez yakamı konsül, praetor,
ve peşlerinden koşan o sayın baylar.
İşin yoksa dinle dur bakalım bir ozanı sen!
Ne avukata olmaz denir, kaba kaba,
ne seni çağıran dil bilgini, söz ustasına.
Onda yorgun argın yunmağa giderim,
alırım günlük ihsanımı. Peki söyle bana,
vakit var mı, Potitus, kitap yazmağa?

(X,74) [Yorgun]

Affet Roma, affet yorgun bir selâmlayıcıyı,
bitkin bir korunuğu! Sabah selâmına;
bu uşaklar, küçük insanlar arasında,
daha ne kadar zaman çıkacağım, günde
yüz akçe kazanmak için? Bak şu Scorpus'a,
saatte on beş torba ılık altın alır [21]
yengi kazanırsa! Şiirime karşılık,
Apulya ovasını, Hybla'yı istemem,
—benim gözümde değerli değil ki bunlar!—
gözüm yok sarı başaklı Nil ırmağında,
ya da Setia doruğundan, bir meyilde
Pomptius batağına bakan asmalarda!
Sadece bir uyku tüter gözümde benim!

(X,76) [Hak mı]

Hak mı, reva mı kader tanrısı!
Ne Suriyeli, ne Part ülkesinden,
ne de Kapadokya'dan çıkarak
esarete düşmüş bir atlı o!

---

[21] Yeni basılmış olduğundan, altın ılık.

Remus, Numa halkından bir kişi,
sevimli, dürüst, kusursuz bir dost!
İki dil bilir. Bir kusuru var,
ama büyük bir kusur bu: ozan!
Hak mı, reva mı kader tanrısı,
ozan Mevius titreyip dursun,
kapkara pelerini altında;
erguvan paltosuyla ışıklar
saçsın katırcı İncitatus da!

(X,77) [Hekimlik Hakkı]

Carus en büyük suçu işledi, Maximus, ömründe,
ateşten ölmekle! Ateşi de günaha girdi,
o vahşi, hain ateş hiç olmazsa dört günde bir
gelmeliydi, tanımalıydı hekimin hakkını!

(X,79) [Yarış]

Torquatus'un dördüncü durakta bir sarayı var ya,
Otacilius dördüncüde küçük bir tarla aldı.
Torquatus yaptırınca çeşitli mermerden bir hamam,
Otacilius geri kalmadı, bir banyo yaptırdı.
Torquatus defne ormanı yetiştirdi toprağında,
Otacilius da on kestane ağacı diktirdi.
Torquatus konsül oldu ya, öteki de köy muhtarı;
küçük saymadı bu şerefi, lâyık buldu kendine.
Nasıl koca öküz çatlattıysa küçük kurbağayı,
bu gidişle Torquatus çatlatır Otacilius'u!

(X,80) [Eros Gibi]

Göz yaşlarına boğulur Eros baktıkça,
alam alam, renkli mürsafi vazolara,

genç kölelere, limon ağacından eşsiz masaya!
Derinden göğüs geçirir, inler zavallı,
eve kaldıramadı diye tüm çarşıyı!
Ne çok insan Eros gibi yapar, göz yaşsız!
Çoğu onun göz yaşlarına güler ama,
yüreğine akıtır kendi yaşlarını!

(X,82) [Faydasız]

Koşunmanın faydası olursa işlerine,
sabah erken, hatta geceyarısından sonra,
takayım togamı sırtıma, hazır olayım;
o deli poyrazın ıslık ıslık esişine,
sağnaklara katlanayım! Kar yağsın başıma,
razıyım! Ama on paralık faydası yoksa,
bu çırpınmanın, bu soylu işkencenin, affet,
kurtar beni avare kasnak gibi dönmekten.
Sana faydası yok, Gallus, bana da zararlı.

(X,83) [Saçlı Kel]

Tek tük saçlarını toplayıp şurdan burdan,
şakaklarındaki saçlarla karıştırıp,
örtüyorsun, Marinus, pırıl pırıl parlak,
yayla gibi geniş, koskoca kel kafanı!
Ama bir yel esmeye görsün, hepsi yine
dönmüyor mu sana yerli yerine? Yol yol
saç tutamları kel kafanda çepeçevre!
Cydas oğlu Hermerus dikilmiştir sanki
Spendophorus'la Telesphorus arasına!
Gel sen ihtiyarlığı açıkça kabul et,
Seni artık bir tek insan bellesin herkes.
Daha iğrenç bir şey yoktur saçlı bir kelden!

(X,84) [Neden]

Şaşıyorsun, Caecidianus, neden yatmağa çıkmıyor
diye Afer,
ayol görmedin mi karısını yemek yerken?

(X,94) [Çarşıdan Toplanmış Ürün]

Bahçemi beklemez bir Massylius yılanı,
Alcinous'un görkemli mülkü değil bu yer,
ama rahat rahat açar bahçemde ağaçlar
Nomentum'da. Yaban ürünler hırsızdan korkmaz.
Bu yüzden sapsarı güz ürünlerini sana
gönderdim ben çarşıdan toplayarak az önce!

(X,96) [Ağalarına Saygı Sun]

Şaşma, Avitus, hep uzak diyarlardan söz açmama,
Latium'un başkentinde kocamışken ben.
Altın yaldızlı Tagus'un, ata ırmağı Salo'nun
sularından kana kana içesim geldi;
ambarı ağzına dek dolu, kaba saba kırlara,
göresim geldi diye, Avitus, hiç şaşma!
Küçük geliriyle bana mutluluk verir o toprak,
o bir avuç zenginliği refah yaratır.
Burda tarlayı biz besleriz, ordaysa tarla bizi!
Burda ocak kör ateşle zar zor ılıktır,
orda zengin alevler yanar ocakta ışıl ışıl.
Burda yemek ateş pahası, çarşı yıkım,
bahçenin zenginliğiyle donatılır orda masa.
Dört beş toga eskitir insan burda yazın,
ordaysa bir togayla dört sonbahar geçirebilir.
Koruyucunun vermediği birçok şeyi,
sağlayabildiği halde Avitus, o toprak sana;
var git sen, ağalarına saygı sun yine!

(X,97) [Kaderi Açık)]

Çabuk yanan kâğıt yığınlarından artık,
hafif bir küme hazırlanıyordu,
eşi tarçın, mürsafi satın alıyordu,
göz yaşları içinde! Tabut, mezar,
mezarcı hazır! Ama Numa mirasına
yazınca beni, iyileşiverdi!

(X,100) [Şiir Aşırması]

Neden sanki şiirlerini şiirlerime
karıştırıyorsun, a budala?
Neye yarar seni suçlayan bir kitap, sersem!
Aslanlara katıp tilkileri
kartallarla baykuşları eş tutayım diye,
ne için yırtınıp duruyorsun?
Koşucu Ladas'ın bir ayağı, a uyuntu
sende olsa bile topal topal,
koşardın yine, tahta ayağınla, boş yere!

(X,102) [Sır]

«Hiç aşk yapmamışken ömründe?
nasıl baba oldu Philinus?»
diye soruyorsun, Avitus.
Ha, bunu sana belki Gaditanus
söyleyebilir. Çünkü hazret
şiir yazmaz, ama ozandır.

(X,104) [Gülegüle]

Git de Flavus'uma yoldaş ol, gücür kitap,
engin denizlerde! Sakin olsun dalgalar!

Kolayca ak sularda, yeller senden yana,
var Tarraco'nun yüce, sarp tepelerine!
Orda bir araba bekleyecektir seni,
yel gibi götürecek eski Bilbilis'e.
Belki beşinci duraktayken görünecek
sevgili Salo'n. «O diyara diyeceğin
bir şey var mı? diye sorarsan eğer, var ya!
Selâmla bir iki eski arkadaşımı,
onları görmeyeli otuz dört yıl oldu.
Yola çıkar çıkmaz, selâmlamağa başla.
Sonra hatırlat ara sıra Flavus'uma,
hoş, zahmetsiz, ucuz bir sığınak bulsun da,
tembel tembel oturabilsin baban orda.
Hepsi bu kadar. Kaptan çağırıyor işte:
geciktin diye gemiye, kızmış olacak.
Uygun yel açtı limanı, gülegüle git!
Bilirsin sanırım, bir yolcunun keyfini
bekleyip durmaz bücür kitap, koca gemi!

ON BİRİNCİ KİTAP

(XI,1)

Hey sen nereye gidiyorsun, tembel kitap!
Böyle bayramlık erguvanlar giyinerek? (1)
Parthenius'u görmeyecek misin yoksa?
Görürsün tabiî! Git de geri dön sonra,
gerine baka baka, rulon açılmadan.
Kitap okumaz o zat, dilekçeler okur!
Musa'lara verecek vakti yok ki, yoksa
kendi esintisine verirdi vaktini.
Yok, daha küçük eller dokunduğu zaman,
kendini mutlu sayıyorsan yeterince,
Quirinus tapınağında Direkli Yol'un
yolunu tut, zaten yakındır. Pompeius'un,
Agenor kızının ya da ilk gemi yapan (2)
gelgeç gönüllü önderin kemer altında (3)
oturanlar onun kadar meşgul değildir.
Rulonu açıp güvelerini dökecek
bir iki kişi bulabilirsin orada.
Ama bekle dur bakalım sonu gelsin diye,
bu sefer de, lâdeslerin, hikâyelerin,
Scorpus'la katırcı İncitatus üstüne! (4)

---

(1) Kitabın papirüsünü güvelerden korumak, daha süslü ve çekici görünmesini sağlamak için kitap rulolarının kenarı erguvan boyasıyla boyanırmış; ama, güvelerle yine de baş edilmiyor olmalı.

(2) Bk: Europa (Açıklamalar)

(3) Bk: Argonaut'lar (Açıklamalar)

(4) Martialis'in kitabı okunmak için bekleyedursun, arabacı ve katırcı hikâyeleri, şiirleri unutturuyor onlara.

(XI,6)

Oraklı ihtiyarın bayram günlerinde, ([5])
zarlar egemen, başına buyruktur hani;
zahmetsiz dizelerle şaka yapmama, sen,
azatlı takkesi giymiş Roma, bana
izin verirsin, sanırım! Gülüyor musun?
İzin var, demek, yasak değil. Haydi, haydi,
sarı yüzlü tasalar, dağılın başımdan!
kara kara düşünmeden söyleyeceğim,
aklımdan geçtiği gibi! Karıştır çocuk,
Pythagoras'ın Neron'a sunduğu gibi ([6])
yarı yarıya suyla şarabı. Karıştır,
şarabı Didymus ama, çokca şarap koy:
işe yaramam ki ayıkken! İçtim mi de
on ozanın esintisi başıma üşer.
Öp beni şimdi, öpücüklere boğ beni!
Catullus'unki gibi olsun öpücükler!
Onun kadar öpücükler verirsen bana,
Catullus'un serçesini sunarım sana. ([7])

(XI,9)

Apelles'in sanatıyla can bulmuş,
nefes alıyor bu resimde,

([5]) Oraklı ihtiyar, Saturnus'tur. Saturnus bayramında, zar oyununa, yani kumara izin vardı. Bu bayramda, Romalılar bağımsızlığın, açık saçıklığın sembolü olarak azatlı takkesi giyerlermiş. Ozan şiir yazmağa hazırlanıyor.

([6]) Pythagoras, Neron'un uşağının adıdır.

([7]) Catullus'un, sevgilisi Lasbia'nın serçesine yazdığı şiir. Bk: Catullus (Açıklamalar)

Memor, Roma tiyatrosunun ünü,
İuppiter çelengiyle süslü. (8)

(XI,10) [Saygı]

Satura türünde çok güçlüydü Turnus.
«Neden trajedi yazmadı? Memor gibi?»
dersen, söyleyeyim: kardeşiydi çünkü.

(XI,13) [Mezar Yazıtı]

Flaminia yolundan geçen yolcu!
o ünlü mermere bakmadan geçme!
Roma'nın gözbebeği, Nil'in hicvi,
sanatla zarafet, tüm eğlenceyle neşe,
Roma tiyatrosunun ünü, yası,
bütün aşkla zevk tanrıları burda;
Paris'le gömülüdür bu mezarda.

(XI,14) [Acıma]

Gömmeyin şu küçük çiftçiyi, yakınları!
ne kadar az olsa da, ağır gelir toprağı!

(XI,18) [Küçük Tarla]

Bir tarla verdin bana, Lupus, kentin dışında,
ama penceremdeki saksı ondan büyüktür.
Bilmem doğru mu tarla demek buna aslında;
bir sedefotu, Diana korusu yerinedir.

---

(8) Ödül kazanmış olacak.

Cırcırın kanatları kaplar bütün tarlayı,
karınca taşır bir günde bütün toprağını,
bir gül yaprağı çelenk gibi konar üstüne,
insan orda hiç ot bulamaz; hani Cosmos'un
hoş kokulu otundan, yeşil biberden başka!
Ne salatalık sığar, dikine dursa bile,
ne de yılan uzanabilir, boylu boyunca,
söğütlüğü küçük bir sineği besler ancak,
bir tek köstebek düzler, sürer toprağımı,
yersizlikten ne mantar biter, ne olgunlaşıp
patlar incir, ne de menekşe yayılabilir.
Bir tek sıçan alt üst edebilir bu tarlayı,
çiftçi ondan, Calydon domuzu gibi, korkar.
Uçan bir kırlangıç pençeleri arasında
götürebilir yuvasına bütün ürünü.
Tırpansız, sopasız olsa bile yer bulunmaz
yarım korkuluğa bile! Hasat kalkınca da
sümüklüböceğin kabuğunu zor doldurur,
ziftli fındık kabuğuna konur yeni şarap!
Bir tek harfte yanıldın, Lupus, bana bir tarla
verecek yerde, ah, bir şölen verseydin keşke! (*)

(XI,24) [Vakit mi Var]

Peşinden giderken evine kadar senin,
gevezeliklerine kulak verirken,
her sözünü, hareketini överken,
Labullus, kaç dize yazamam ki?
Yazık olmaz mı ya, Roma'da okunan,
yaban ellerde aranan şiirlerim;
o atlının, senatörün okuduğu,
avukatın övüp, ozanın sevdiği

(*) **Prandium (şölen)** ve **praedium (mülk, tarla)** arasında kelime oyunu yapıyor ozan.

şiirlerim yok olsun, senin yüzünden?
Olur mu, Labullus, kim katlanır buna?
Korunukların çok olsun diye,
kitaplarımın sayısı azalsın mı?
Hemen hemen bir sayfacık yazabildim
otuz gündür zar zor! Evinde yemezse,
bu gelir işte bir ozanın başına!

(XI,32) [Dımdızlak]

Ne togan var, ne evin, ne tahtabitiyle bile
delik deşik döşeğin, ne su bitkisi
sazdan örülmüş hasırın, ne kölen var,
genç, ihtiyar ya da çocuk yaşta olsun!
Ne çivin var ne kilidin, ne köpeğin, ne de bardağın.
Bir de kalkmış fukaralık taslıyorsun!
Hem seni, Nestor, halktan saysınlar istiyorsun.
Boş bir yalan bu, bir çeşit böbürlenme:
Fakirlik mi diyorsun ayol, dımdızlak olmağa?

(XI,34) [Geçim Dünyası]

Aper bir ev aldı ama, baykuş bile barınmaz içinde,
öylesine karanlık, köhne bir kulübe!
Kibar Maro'nun bahçelerine bitişik; bizim Aper,
rahat olmasa da, iyi yemek yiyecek!

(XI,35) [Yalnız Sevmem]

Üç yüz yabancıyla birlikte,
bir şölene çağırdın beni,
tutmuş da şaşıyorsun neden,
gelmedim diye davetliyken!

Yakınıyor, sataşıyorsun.
Dinle bak, Fabullus, sözümü:
kuru başıma, arkadaşsız
yemek yemekten hoşlanmam hiç!

(XI,38) [Konuşulanı Duymayacak]

Katırcı yirmi bine sattı kendini,
çok mu pahalı sence? Kulağı duvar gibi!

(XI,44)

Ne çoluk var ne çocuk! Zengin, yaşlısın;
ta Brutus zamanından kalmasın,
böyle insanın gerçek dostu olur mu?
Gençken, fakirken edindiğin dost,
dostun olur gerçekten; yenisi sever
öldükten sonra, arkandan seni! ([10])

(XI,52) [Davet]

Güzel yemek yiyeceksin Cerialis, bende;
daha iyisine konmadınsa, buyur.
Saat sekizi iyi belle, yunarız birlikte,
Stephanus yunağı çok yakın, bilirsin,
Önce bağırsakları işletecek bir sütlü aş.
dalından kopmuş pırasalar konacak,
tuzlu balıklardan daha iri palamutlar,
üstünde sedef yaprakları, yumurta,
bir de kıvılcımlı külde çevrilmiş yumurtalar,
Velabrum peyniri de sunulacak hem,

([10]) Mirasına konduktan sonra.

sonra Picenum ayazını yemiş zeytinler.
Mezeler bunlar işte. Ha, gerisi mi?
bilmek mi istiyorsun? Gelmen için, uydurayım:
balık, kabuklular, domuz memesi,
yağlı kümes hayvanları, bataklık kuşları,
hani Stella pek az şölende sunar,
işte onlardan! Hem şiir falan da okumam hiç,
sen de okursun istediğin kadar,
«Devler»ini, «Kır şiirleri»ni, baştan sona.
ölümsüz Vergilius'a nazire!

(XI,56) [Yokluktan]

Ölümü ballandıra ballandıra anlatıyorsun ya,
Stoa'lı Chaeremon, ruhunun gücüne şaşıp
hayran mı olayım, söyle! Senin erdeminin ucu,
kırık kulplu testinde, hasırında, bitinde;
bir ateşle ılınmayan o kasvetli kulübende,
çırılçıplak, örtüsüz, çarşafsız yatağında,
gece gündüz çıkarmadığın o kısacık toganda!
Ah, ne büyük adamsın sen! gözünü kırpmadan,
kırmızı sirkenin tortusundan bile vazgeçersin!
Saman yatağa, kara ekmeğe gözün tok ya;
Leucon yünüyle kabarsın hele döşeğin senin,
sık örgülü erguvan çevirsin yatağını,
hele bir yatsın seninle gül gibi dudaklarıyla,
şarap dağıtırken konukları mest eden;
görürüz seni! Diler misin dilemez misin,
üç katlı yaşını Nestor'un! İçin titrer mi,
titremez mi bir anısını yitirmekten hayatının!
Güç durumda, insan, hayatı kolay hor görür;
mutsuz yaşayabilen insan, güçlüdür asıl!

(XI,64) [Ben Sana Hayran]

Bu kadar kıza, Faustus, ne yazdığını bilmem ama,
hiç bir kızın sana ne yazmadığını bilirim!

(XI,65) [Daha Doğmadın]

Doğum gününü, İustinus, kutlamak için,
altı yüz kişi yemek yiyor şöleninde.
İçlerinde ben de varım, hem hiç unutmam,
baş köşelerde! Başka yerde oturmam ki!
Kimse bu yeri çok görmedi zaten bana.
Görkemli doğum günü töreni yarın da
sürecek: altı yüz kişi için, dün doğdun,
ama benim için, asıl yarın doğacaksın.

(XI,66) [Neye Yaradı]

İftiracı, ihbarcı, düzenbaz,
tüccar, gladyator patronu ol,
bir de dalkavukluk yap, Vacerra;
nasıl olur da zengin olmazsın?
Şaşıyorum bu işe, Vacerra!

(XI,67) [Hayırdua]

Yaşarken bana bir şey vermezsin,
«Hele öleyim de öyle!» dersin,
anlarsın sen, budala değilsen,
ne geçmektedir Maro, içimden!

(XI,68) [Büyük-Küçük]

Küçük bir şey istiyorsun,
büyük kimselerden Matho,

onu bile vermiyorlar.
Utancın az olsun diye,
Matho, büyük bir şey iste!

(XI,76) [On Bin de Yitirsin]

On bin sestert istiyorsun benden, Paetus, zorla,
Bucco'ya yutturmuşsun iki yüz bini güya;
ne suçum var sanki benim bu işte allasen,
iki yüz bin yitiren, on bin daha yitirsin!

(XI,77) [Sofraya Konmak]

Vacerra aşevlerini dolaşır durur hep,
bütün gün, saatlerce at üstünde oturur,
oysa eyere değil, sofraya konmak ister.

(XI,79) [Katır İnadı]

İlk durağa saat onda geldim diye,
bana uyuşuk, tembel diyorlar ya,
suç ne bende, ne de yolda, senin suçun bu:
sen yollamadın mı bana katırını?

(XI,83) [Miras Umudu]

Hep zengin, çocuksuz insanları
oturtursun evinde, bedava:
Kimse evini, Sosibianus,
kiralamaz senden pahalıya!

(XI,84) [Keskin Berber]

Yeraltının karanlıklarına inmek istemeyen,
korksun, aklı varsa, berber Antiochus'tan!

Ak kolları, bıçaklar daha az vahşetle parçalar, ([11])
sofu güruh çıldırınca Frik sazında;
boğulmuş fıtığı Alcon daha yumuşak koparır,
kırık kemiği daha ustaca oturtur!
Traş etsin o, fakir köpeksileri, stoalı sakalı,
soysun atın boynunu tozlu yelesinden!
İskit kıyısında Prometheus'u traş edeyim dese,
açar bağrını o mutsuz adam,
ciğerini kemiren o vahşi kuşa! Antiochus'un
barbar silâhları şakırdayınca, Pantheus
sığınır anasına, Orpheus da Mainad'lara döner!
Eski güreşcinin alnındaki izlere
benzeyen izlere bakın çenemde. Kızgın karım,
öcalıcı tırnağıyla çırmıklamadı;
onun usturasının, suçlu elinin marifeti!
Hayvanlar içinde bir keçinin aklı var:
Antiochus'tan kurtulmak için sakalıyla yaşar!

(XI,86) [Obur Gıcık]

Hekim, yumuşatmak için boğazındaki
sık sık tutan sert gıcığı, Parthenopaeus;
bal, badem, tatlı pastalar tavsiye etti:
hırçın çocuğun gönlünü yapacak şeyler.
Sense bütün gün durmadan öksürüyorsun,
gıcık değil seninki, düpedüz oburluk!

(XI,89) [Tutkun]

Neden yolluyorsun Polla, el sürülmemiş çelenkler,
daha güzeldir bana, elinde solmuş güller!

([11]) Bk: Cybele (Açıklamalar).

(XI,92) [Halt Etmiş]

Sana, Zoilus, kusurlu diyen, halt eder,
ayol kusur ne demek, sen tüm kusursun!

(XI,93) [Yakılası]

Ah, yandı kül oldu ozan Theodorus'un evi,
o Pierid'ler ocağı! Bu muydu Musa'ların,
ve senin dileğin, Phoebus? Tanrıların yaptığı
ne büyük suç, ne cürüm, ne cinayet bu böyle!
Neden yakmadılar evle birlikte sahibini?

(XI,98) [Öpücüler]

Öpücülerden, Flaccus, kaçınamaz insan,
sıkıştırır, geciktirir, peşinden gelir,
önünü keserler insanın şurdan burdan,
her fırsatta, her yerde! Ne bir kara çıban
ne irin tutmuş yara, ne iğrenç bir çene,
ne pis kokulu yara, ne yağlı pomatla
sıvanmış dudak, ne burnundan akan sümük
kurtarır seni! Öper seni öpücüler,
kan tere batsan, soğuktan tir tir titresen,
öpüşünü eşine saklamak istesen,
boşuna! Hiç bir şey seni kurtaramaz bak:
ne başını kukulatayla sarıp örtsen,
ne binsen deri ya da kumaşla örtülü
tahtlara, ne de çift perdeli sedyelere,
boşuna! Sızacak her yerden öpücü!
Ne konsüllük makamı, ne tribunus'luk mevkii,
ne baltalı altı çubuk, ne yüksek sesli ([12])

([12]) Bk: Fasces ve Lictor (Açıklamalar)

Lictor'un mağrur sopası kaçırır onu!
İster yüksek mahkemede ol, ya da halka
yargıç sandalyesinden adalet dağıt sen,
sızar bizim öpücü ne delikte olsan!
Ateşlensen de öper, ağlasan da öper,
esnesen de öper, yüzsen de öper seni,
etsen de öper! Bir çaresi var bu derdin,
dost ol o insanla, öpmek istemediğin!

(XI,101) [Hayal]

Görebiliyorsan o incecik Thais'ı,
görüyorsun demek, Flaccus, olmayanı!

(XI,107) [Karşılıklı]

Sonuna kadar açıp kitabımın rulosunu,
gönderiyorsun, Septicianus, okumuş gibi.
Hepsini okudun, doğru; inanırım, bilirim,
sevindim doğrusu! Ben de zaten
senin o beş ciltlik kitabını böyle okudum!

(XI,108) [Ben Yokum]

Bunca kitaptan bıkıp usanacak yerde,
yine, okurum, birkaç şiir istiyorsun.
Ama Lupus faiz ister, köleler ekmek!
Haydi paraları sen öde de görelim!
Susar, boyun bükersin, hoşça kal, ben yokum!

ON İKİNCİ KİTAP

Valerius Martialis, Priscus'unu selâmlar.

1. Tam üç yıl tembellikte direndiğim için, bir savunma yapmam gerekli, biliyorum. Kentin o bilinen hayhuyu ve görevleri arasında bile kendimizi temize çıkarmamız mümkün değildir ama, (çünkü bu meşgaleler işe yarar olmamızı değil, baş belâsı kesilmemizi sağlar kolayca) asıl bu köy yalnızlığında, kendimizi öldüresiye çalışmazsak, avuntusuz, bahanesiz kalakalacağımız bu yalnızlıkta mümkün değildir. 2. Bu tembelliğin nedenini dinle o halde: 3. En büyük, en önde gelen nedeni şu: Roma dinleyicisinin alıştığım zevkini arıyorum, sanki yabancı bir mahkeme önünde kendimi savunuyormuşum gibi geliyor bana. Şiirlerimde hoşa giden ne varsa, onları bana yazdıran dinleyicimdir benim (1). O ince zevk, o taptaze konular, kitaplar, tiyatrolar; insanın, zevk içinde, çalıştığını unuttuğu o toplantı yerleri, bir kelimeyle, bütün o bıkıp yüzüstü bıraktığımız şeyler... hepsini arıyorum şimdi, sanki zorla elimden almışlar gibi! 4. Bir de bunlara yurttaşlarının zehirli dişlerini, eleştirme yerine geçen kıskançlığı, bir iki kötü niyetliyi ekleyin

(1) 2. bölümde «Roma dinleyicisinin zevkinden» biçiminde çevirdiğimiz parçada, «zevk» yerine «kulaklarından» kelimesi var metinde. Çünkü Roma'da şiir, başta ezgisiyle değerli bir sanat olduğundan, insanın içinden okuduğu değil, ya küçük bir arkadaş çevresinde, ya da genel inşatlarda dinlediği bir türdür. Bu türde kulak, zevkin sembolüdür.

(küçük bir yer için çok sayılır), bütün bunlara karşı soğukkanlı davranabilmenin çok zor bir iş olduğu meydana çıkar: Bu yüzden her gün yaptığım işlerden, öfkeye kapılarak vazgeçmeme şaşmamalısın. 5. Ama Roma'dan geldiğin ve benden bir şey istediğin zaman seni kırmamak için (çünkü elimden gelenden fazlasını yapmazsam, sana minnetimi göstermemiş olurum.) şimdiye kadar yerine getirmekte gevşek davrandığını bir görev yüklendim: birkaç günden beri, beni çok iyi tanıyan kulaklarına bir karşılama töreni [2] yapmak için çalışmağa başladım. 6. Sen bu şiirleri; yalnız senin yanında tehlikede olmayan bu şiirleri dikkatle incele, değerini çekinmeden tart. Gerçi bu iş çok zor olacak senin için ama, şakalarımın üstüne, hatır gönül dinlemeden bir yargıya var; eğer hatır güdersen, Roma'ya, İspanya'da yazılmış bir kitap değil de, İspanya zevkinde yazılmış bir kitap yollarım diye korkarım [3].

---

[2] Martialis dostuna kendini aşan, üstün değerde bir kitap vermek istiyor. Roma'da uzaktan gelen dostlara şölen vermek âdetti. Martialis'in şöleni şiirlerinin şöleni olacak. Bu Önsöz, Terentius Priscus'un İspanya'ya gelmesi sırasında yazılmıştır. İ.S. 101 yılında, Priscus bu şiirleri Roma'ya götürmüştür. Bunlara sonradan, eskiden yazılmış başkaları eklenerek, ihtimal ozanın ölümünden sonra XII. kitap yayımlanmıştır.

[3] İspanya zevki her zaman kaba bir zevk olarak tanımlanmıştır.

(XII,1) [Kısa Kitap]

Ağların, av köpeklerin istirahatte,
domuz bulunmayınca, dinleniyor orman.
Boş vaktini, Priscus, şu küçük kitap için
kullan istersen. Yaz saati değil saat, (4)
hem okumak için bir saat sarf etmezsin!

(XII,2/3) [İspanya'dan Roma'ya Selâm]

Vaktiyle Roma'dan başka diyarlara giderdin ya, kitabım,
şimdi Roma'ya gidersin, ah ne yazık! el gibi!
Altın kumlu Tagus elinden, yaban Salo'dan çıkarsın yola,
güçlü toprağın bana ata olarak verdiği
ırmaklardan! Ulu Remus sarayında bunca kardeşin varken,
ne konuk ne de yabancı diyebilirler sana.
Göğsünü gererek git Yeni Tapınağın kutsal eşiğine,
orda Musa korosuna adanmış bir ev vardır,
ya da canın isterse, Subura yolunun başından gir kente,
Konsul'umun yüce konağı işte ordadır.
Defnelerle donanmış bu evde, güzel sözlü Stella oturur,
hani Hyant'lar pınarından içen ünlü Stella,
ünlü Castalia pınarı vardır orda, berrak sularıyla
övünür, dokuz perimizin su içtiği pınar.
İşte o zat okutur seni halka, senatöre, atlılara;
kendi okurken de gözlerinden yaşlar süzülür.

(4) Romalılar güneşin doğuşuyla batışı arasındaki zamanı on ikiye bölerlerdi. Bu yüzden yazın saatler daha uzun, gece daha kısa olurdu. Av partilerinde, dinlenirken, şiir okunurdu.

Bir başlık mı istiyorsun? Neye? İki üç dize
okuyunca [5]
herkes bağırır, «Bu kitap Martialis'in!» diye.

(XII,7/6) [Gür Saç]

Ligeia'nın yaşı başındaki teller kadarsa,
olsa olsa üç yaşında.

(XII,10) [Doyasıya]

Africanus'un yüz milyon sestert'i var ya,
yine de miras peşindedir! [6]
Kader çok kişiye gereğinden çok verir,
vermez kimseye doyasıya!

(XII,12) [Sabah İç]

Bütün gece içince bağışlıyorsun,
bana, Pollio, dünyaları ya,
ertesi gün de zırnık koklatmıyorsun.
N'olur, Pollio, gündüz içsene!

(XII,13) [Ucuz Öfke]

Öfke, Auctus, zenginlerin bir çeşit kârıdır,
bir parlayıvermek, para vermekten ucuzdur.

---

[5] Başlıkta ozanın adı yazılıdır.

[6] Roma'da vasiyetnameyle, mirascılardan başkasına da miras bırakılabilirmiş. Bu âdet miras avcısı tipinin doğmasına yol açmıştır.

(XII,15) [Tanrılarda Yok]

Palatinus sarayının olanca pırıltısı (7)
tanrıların önüne, gözlerimize serildi.
Şaştı İuppiter altına yeşilimsi renk veren
İskit zümrütünün pırıltısına! Hayran oldu
küstah zalimin zevkine, ağır oyuncaklarına.
İşte bu bardaklar şimşek çakan tanrıya göre,
işte bunlar da Frikya'lı sunucuya göredir. (8)
Hepimiz zenginiz şimdi İuppiter'le birlikte.
Ama önce, ah! ne yüz kızartıcı bir itiraf!
hepimiz de fukaraydık, İuppiter'le birlikte!

(XH,17) [Gel Keyfim Gel]

Kaç gündür Laetinus, neden yakınıp duruyorsun
o ateş yakanı bırakmıyor diye bir türlü?
Seninle birlikte taşınır, seninle yıkanır,
mantar, midye, domuz memesi; domuzla beslenir,
Setia, Falernum şarabını çeker seninle,
kar suyuyla soğutulmuş Caecubum şarabını,
güller, kara kakuleler üstünde yayılır da,
o kuştüyünden, erguvandan döşeklerde uyur,
bu kadar ağırlanır, bu kadar keyifli olur da,
ateşin kalkıp Dama'nın evine gider mi ya?

(XII,18) [Özlediği Hayat]

Belki dolaşıp geziniyorsundur şimdi
gürültülü Subura'da, İuvenalis, sen,
nüfuzluların eşiğinden eşiğine,

(7) İmparator hazinesi.
(8) Ganymedes.

savurmaktadır seni tere batmış togan,
ya Büyük, Küçük Caelius yormakta seni!
Oysa ben kavuştum nice yıllardan sonra,
altını, demiriyle ünlü Bilbilis'e,
sevgili yuvama! Köylü oldum yeniden!
Burda tembel tembel, tatlı bir çalışmayla,
—Celtiber'de dedikleri kaba adlarla—
Boterdus, Platea toprağını ekeriz.
Alamıyorum kendimi tatlı uykudan
saat üçe kadar çoğun, çıkarıyorum
acısını otuz yıllık uykusuzluğun!
Toga giyilmez burda bak, ama istersen
bir örtü tutuşturuverirler eline
yakındaki ayağı kırık iskemleden.
Sabah kalkınca, meşelikten getirilmiş
koca odun yığını ocakta hazırdır,
üstüne çömlek koymuş kâhyanın karısı,
sonra avcı gelir, hani tenha ormanda
rastlamaktan hoşlanacağın cinsten biri!
Kölelere dağıtır günlük yiyeceği,
uzun saçlarını kestirir tüysüz kâhya.
Ben böyle yaşayıp ölmek isterim işte!

(XII,19) [Perhiz]

Hamamda sütlâç, yumurta, lakerda yer.
Aemilianus evde yemiyorum der.

(XII,21) [Marcella]

Buzlu Salo toprağında yetişmiş
bizim köyden bir taşralı yerine
kim koyabilir ki, Marcella, seni?

Palatinus konuşmanı dinlese
bir kez bile, seni kendinden sanır.
Subura'nın göbeğinde doğup da
Capitolium'da yetişse bile
hiç bir kadın yarışamaz seninle!
Roma'da gelin olmağa lâyıkken
yabanda doğmuş bir kadının ünü
bu kadar çabuk bilinip tanınmaz!
Başkent Roma'ya olan özlemimi
sen yatıştırırsın: sen tek başına
geçersin koskoca Roma yerine!

(XII,22) [Keşke]

Şu şaşı Philaenis ne kadar çirkin,
sana iki kelimeyle diyeyim:
kör olsaydı daha güzel olurdu!

(XII,23) [Takma]

Takma diş, takma saç aldın utanmadan,
ya gözün Laelia? satın alınmaz ki!

(XII,24) [Kırların Özgürlüğü]

Güzel sözlü Aelianus'un armağanı
araba! Ne tatlı, ne güzel şu ıssızlık!
Yarış arabasından, kupadan daha çok
zevk verirsin bana! Bu arabaya binip
benimle birlikte sen İuvatus, kırlarda,
ağzına geleni söyleyebilirsin artık!
Ne Libya atını süren bir arabacı,

ne önde koşan kısa etekli bir uşak,
ne de bağıran katırcı! Sırlarımızı
söylemez ki iki midilli! Avitus da
duyup bilseydi keşke dediklerimizi!
bir üçüncü tanık duydu diye korkmazdım!
Ne güzel geçerdi böyle bütün günümüz!

(XII,25) [Dost Tarla]

Senetsiz sepetsiz para istesem senden, «yok» dersin,
ama tarlamı rehin koydum muydu, paran bulunur!
Eski dostuna, Telesinus, güvenin yok da senin,
lahanama da, ağacıma da güvenin tastamam!
Carus bak, dava açmış sana: gayri tarlam savunsun!
Sürgünde yoldaş gerekirse, gayri tarlam buyursun!

(XII,29/26) [Gözüm Yok]

Sen binlerce eşiği aşındırdığın için, sabah,
sayın Senato üyesi! sana göre,
ben işsiz güçsüz bir atlıyım! Daha kör karanlıkta
dolaşmıyormuşum diye, sabah sabah,
eve dönmüyormuşum diye bin öpücükle yüklü,
yorgun argın! Sen erguvan giyen soylu
atalarının listesine yeni bir ün eklemek,
ya da Nomad, Kapadokya soyuna
egemen olmak, buyruk vermek için can atarsın ya; (°)
oysa benim o taraklarda bezim yok!
Bana tatlı uykumu yarıda kestirme zorla.
Neden bulanayım sabah, çamurlara?
O patlak pabucumdan dışarı fırlar da ayağım
yağlı çamurlar boşanırken üstüme,
paltomu taşıyan köleyi çağırırım, yan çizer!

(°) Bir eyalete proconsul (vali) olacak.

İşte tam o sıra yaklaşır uşağın,
buz kesmiş kulağıma fısıldar: «Laetorius seni
yemeğe çağırıyor!» Yirmi akçe mi
ihsan parası? Yokum ben! Açlık şölenden iyidir!
Kon sen bir eyalete, doldur keseni,
Aynı işi yapsak bile, eş olmasın kârlarımız! ([10])

(XII,31) [Her Şeyden Kıymetli]

Şu küçük orman, pınarlar, yüksek omçaların
ördüğü gölgelik, su kanalı, bu çayırlar,
yediveren Paestum gülü gibi gül bahçesi,
ocak ayında yeşerip donmayan sebzeler,
gölde yaşayan bu evcil yılanbalıkları
ak güvercinlerin yuvası ak güvercinlik
armağanıdır bana o soylu kadının hep!
Otuz beş yıl sonra kendi yurduma dönünce,
bu tarlayı, bu evi Marcella bana verdi.
Bağışlasa Nausicaa atasından kalma
bahçelerini, Alcinous'a derdim ki ben:
«Kendi mallarımı her şeye üstün tutarım!»

(XII,32) [Taşınma]

Ey temmuz gününün yüzkarası Vacerra!
gördüm, o güzelim eşyalarını gördüm!

([10]) Laetorius'un hırsı vali olup soyunun tarihine yeni bir ün eklemektir; ünlü atalarının listesine ismini yazdırmaktır. Bu amaçla elinden geldiği kadar çok taraftar, korunuk toplamak istiyor yöresine. Martialis onun korunuğu olursa, sabah selâmından akşama geç vakitlere kadar peşinden ayrılmayacak, onun işlerine koşacaktır. Yemeğe çağırılmasının nedeni budur. Martialis'in ise, bu işte kârı yok; bir taraftan şiir yazamaz, öte yandan yemekten sonra ödenen ihsan, diş kirası da yirmi akçedir.

İki yıllık kira bedeli etmedi de,
aksaçlı anan, dev gibi kız kardeşinle,
tam yedi tel kızıl saçlı karın taşıdı!
Sandım ki, yeraltının karanlıklarından
uğramış intikam cadılarıdır bunlar!
Peşinden gidiyorlardı senin, kupkuru,
soğuktan, açlıktan, yaşlı şimşirden solgun!
Sense, devrinin ünlü dilencisi İrus
gibi öndeydin, Arricia bayırının
tüm varlığı sırayla göçüyordu sanki!
Üç ayaklı somya, iki ayaklı masa,
bir lamba, kızılcıktan oyma kapla birlik,
işiyordu delik yanından bir oturak!
içi dışı pas tutmuş bir mangal asmışlar
testinin boynuna; pis kokulu bir tas da
deniz havuzundan beter leş kokusuyla
açıklıyordu içindeki eşyayı;
yılanbalıkları, yenmez estürümkülos'lar!
Bir de dörtte bir teker, Tolossa peyniri,
dört yıllık yarpuz kurusu, kara bir demet, ([11])
sonra, kel kel sarmısak, soğan demetleri,
Summemmium'da oturan yosmaların
ağda yaptığı iğrenç reçineyle dolu,
ana yadigârı çömlek, hepsi ordaydı!
Neden ev arar da güldürürsün herkesi
oturacak yerin varken senin bedava?
Bu eşya alayı köprü altına göre!

(XII,34) [Öğüt]

Otuz dört, İulius, yanılmıyorsam,
seninle yaşadığım yıl sayısı;

([11]) Yarpuz'un öksürüğe ve astma'ya iyi geldiği sanılırdı.

Acı da karıştı tatlıya gerçi,
neşe içinde geçti çok günümüz.
İyi, kötü günü gösteren çakıl, ([12])
iki ayrı renge bölündüğünde,
ak taşlar karalara üstün gelir!
Acı günlerden kaçınmak istersen,
ruhu kemiren bütün tasalardan;
kimseyle, İulius, yakın dost olma!
Neşeden payın az olacak gerçi,
daha az üzülürsün hiç olmazsa!

(XII,36) [Yokluktan]

Dört ya da iki libra'lık söz gelişi,
gümüş verdin diye, bir de elek gibi
bir toga verdin diye, iki ay başı
yetecek kadar şıkır şıkır altınlar
verdin diye bazı da; sonra efendim,
armağan yapan dostum yok diye başka,
inan ki, Fabullus, iyi denmez sana!
Peki ne mi denir? Dosdoğru diyeyim:
tüm kötüler içinde en iyisisin!
Şu Piso'lar, Seneca'lar, Memmius'lar,
şu Crispus'lar —ama yaşlısı— yanında;
onların yanında sen en sonuncusu
olursun artık en iyiler içinde!
Ayaklarınla ün salmak istersen sen,
Tigris'i ya da hızlı Passerinus'u
geçmelisin koşuda, başka çaren yok!
sıpaları geçmekle ün salınmaz ki!

([12]) Romalılar iyi günleri ak, kötü günleri kara taşlarla belirtirdi. Yıl sonunda, çömleğe koydukları taşları sayarlar, iyi, kötü günlerin sayısını bilirlerdi böylece.

(XII,40) [Dilek]

Yalan söylersen inanıveririm,
kötü şiirler okursan, överim,
şarkı söylerken de, şarkı söylerim,
içersen, Pontilianus, içerim,
yellenirsen, duymazlıktan gelirim,
dama oynasak yeniliveririm!
Tek iş vardır bensiz yaptığın, neyse
geçelim onu! Ama şimdiye dek
bize bir şey verdiğini görmedik.
«Öleyim» diyorsun, «görürüm seni!»
Bir şeycikler istemem, geber e mi!

(XII,41) [Marifet]

Sana obur olmak yetmiyor olmalı, Tucca,
obur denecek, obur görüneceksin ille!

(XII,42) [Yetmez mi]

Sakallı Callistratus, mafsallı Afer'le,
evlendi, düğün dernek oldu.
Kız kocaya varır gibi, önde çıralar,
yüzü örten teller duvaklar,
Talassus, duaların da eksik değildi.
Çeyiz çimen de belli oldu.
Yetmez mi bu kadarı Roma, yoksa bir de
doğursun mu istersin sana! ([13])

(XII,45) [Kel Ayak]

Çıplak şakaklarını, kel başını,
keçi derisiyle örtülmüş gören,

([13]) Bk: Neron (Açıklamalar).

Phoebus, şakadan demiştir her halde,
«Ayol, başına çarık giymiş!» diye.

(XII,46/47) [Seninle - Sensiz]

Titiz, geniş, tatlı ve acı yaradılışın;
ne seninle ne de sensiz yaşayabilirim!

(XII,47/46) [Ozanın Akıllısı]

Gallus'la Lupercus satar şiirlerini,
ozanları Classicus, sayar mısın deli? ([14])

(XII,50) [Oturmakla Oturmamak]

Defne, çınar, çam ormanın var, başı dumanlı,
çok kişiyi alan yunağın var sade senin,
yüzlerce direk dikilidir revakında da.
Ayaklarının altında savrulan kıymetli
taşlar pırıl pırıl parıldar, koşan atların
nal sesiyle çınlar, toz dumanlı koşu yerin!
Akar sularının sesi yansır dört bir yana,
evin de geniş mi geniştir, ama bu evde,
ne yemek yiyen, ne uyuyan kimse bulunur!
Oh, ne güzel, ne âlâ oturmamak bu böyle!

(XII,51) [Saf]

Şaşıyor musun, Aulus, neden Fabullinus hep
aldanıyor diye?
İyi insan acemi erdir bütün ömrünce!

([14]) Bazı ozanlar hayatını kazanmak için şiir yazıp başkasına satar, satın alan da kendininmiş gibi okur halka.

(XII,54) [Mucize]

Kızıl saçlı, kara suratlı, tek ayaklı, tek gözlüsün,
iyi insan olursan, Zoilus, mucize yaratırsın! ([15])

(XII,56) [Yetti Birader]

Yılda on kez ya da daha çok hastalanıyorsun ya,
acısı senden değil, bizden çıkıyor, Polycharmus,
Yataktan her kalkışında çünkü, bütün dostlarından
«Çok şükür iyileştim» diye armağan istiyorsun!
Utan, Polycharmus! Utan! Hasta ol be, bir defa
toptan! ([16])

(XII,57) [Huzur]

Neden mi sık sık gidiyorum küçük kırıma,
kurak Nomentum'daki kaba saba ocağa,
bilmek ister misin Sparsus? Fukara oldun mu,
düşünme, dinlenme arama kardeşim, kentte:
Sabah hayatı zehir eder öğretmen sana,
gece fırıncı, bütün gün kazancı çekici,
bir yanda aylak kalpazan, kirli masasında,
Neron başlı altınları şıkırdatır durur,
öte yanda İspanya yaldızı döven sarraf,
aşınmış madeni ezer parlak çekiçle.
Ya Cybele'nin ermiş güruhu, ya sarınmış
sarmalanmış o çenesi düşük kazazede,
ya da anadan zeyrek Yahudi dilencisi,
kükürtlü kibrit satıcısı, gözü çapaklı,
veryansın ederler yaygarayı, sıra sıra.
O tembel uyku bize neler kaybettirmiştir,
sayısını kim bilir? Bilse bilse, şu kentte

([15]) Roma'da çirkin insanların kötü olduğu kanısı yaygındı.
([16]) Öl demek istiyor.

ay büyülü demirle dövülüp yarılırken ([17])
kaç tunç vazonun yapıldığını bilen bilir!
Bu acılar ne demektir bilmezsin sen, Sparsus,
bilemezsin de, Petilius topraklarında
çok mutlu olduğundan! Evinin terasından
dağların yüce dorukları görülür hani!
Kentte bir villan vardır, bir de Roma'lı bağın,
Falernus tepesinde kimse senden bol ürün
kaldırmaz güzün! Uzanır eşiğinden öte
araba koşmak için büyük bir alan, bir de
hiç bir sesin yırtamadığı derin bir uyku!
Güneş bile sen dilersen girer içeriye!
Oysa beni gelen geçenlerin kahkahası
sıçratır uykumdan, sanki Roma başucumda
kaynaşır durur! Yorgun, bitkin, uyku tüterse
gözümüzde, yine kaçıveririz kırıma!

(XII,58) [Al Birinden]

Sana hizmetçi düşkünü der karın,
kendi de taht çekenlerin peşinde;
eşsiniz, Alauda, birbirinize!

(XII,59) [Cefa]

On beş yıllık ayrılıktan sonra Roma sana ([18])
Lesbia'nın Catullus'a verdiği

([17]) Eski çağda ay tutulması büyücü kadınların işi sanılırdı. Bunlar bir çeşit topaç kullanırlarmış. Büyülerinin etkisini bozmak için davul çalınır, tunç vazolara vurulurmuş. Ozan tunç vazoların yapımından çıkan gürültüyü ay tutulması sırasında çıkarılan gürültüyle karşılaştırıyor.

([18]) Bu epigram, belki 88 yılında Martialis'in Galya'ya yaptığı yolculuktan sonra yazılmış, ölümünden sonra yayımlanan, **XII. Kitap**'a eklenmiştir. Bu durumda ayrılığın süresi

öpücüklerden daha çok öpücükler kondurdu.
Öpüp kokladı konun komşun,
kıllı köylüler, teke kokulu öpücükler
kondurdular suratına özlemle.
Bir yandan kumaşçı, öte yandan çuhacı,
az önce deri ısırmış tabakçı,
şurdan çenesi çıbanlı biri kucakladı,
burdan sağ tarafı inmeli adam,
ordan bir çapaklı, görevinden çıkarçıkmaz
art yalayıcı, öptüler hep seni!
Bir döndük diye bu kadar cefa gerek miydi?

(XII,61) [Benden Bekleme]

Korku düşmüş içine, Ligurra, sana karşı,
kısa, canlı bir şiir yazarım diye!
Hem istiyorsun ki korktuğun başına gelsin!
Ama korkun da dileğin de boşuna!
Libya'lı aslanlar boğalara saldırırlar da
kelebeklere hiç kötülük yapmazlar.
Adın okunsun istersen yarın, ara bence,
isli bir meyhanede sarhoş ozanı;
kaba bir kömürle ya da çürük tebeşirle,
at üstünde yol alırken okunası
şiirler yazan ozanı! Sendeki bu alın,
vurulmasına lâyık değil damgamın!

(XII,63) [N'apsak]

Yağa bulanmış Venafrum'dan verimli Corduba!
sen, İstria'mn yağ testisinden aşağı kalmayan;

---

abartılmış olacak. Ya da, ozanın, son yıllarında, Roma'ya dönüşü düşünerek yazdığı (on beş yıl ayrılık süresi bunu doğrular gibidir) hayali bir karşılama epigramıdır.

sen, kan rengi erguvanla boyanıp aldatmayan,
parlak, renkli yapağılı bütün sürülerinle,
ak Galaesum koyunlarını geride bırakan
Corduba! Söyle de ozanına utansın biraz!
Okumasın şiirlerimi kendininmiş gibi!
İyi ozan olsaydı, aldırmaz, omuz silkerdim,
ben de yanına koymaz, aynını yapardım ona.
Ama kadın düşmanı bekâra ne gelir elden?
İnsanın gözünü oyan köre n'apacak insan?
Çırılçıplak bir haydut beterin de beteridir;
değersiz ozanın da yüreği yağ bağlamıştır!

(XII,68) [Tehdit]

Beni Roma'dan kaçıran sabah selâmcısı!
aklın varsa eğer, zengin evlere git!
Avukatlığım yok, zorlu davalardan anlamam;
yaşlı, tembel, şiir düşkünü biriyim,
Roma'da bulunmayan huzur, uykuya teşne!
Dönerim ha, burda da uyuyamazsam!

(XII,69) [Markalı]

Tablolarındaki, kadehlerindeki marka
gibi, Paulus, dostların da numara!

(XII,72) [İşinin Ustası]

Mezarlığın yanında, gözle pek fark edilmeyen,
birkaç arşınlık bir tarla alınca sen, Pannychus,
bir de, çürük bir direkle ayakta duran bir adam,
kentteki davaları, geçim mülkünü bıraktın;
aşınmış toga'nın küçük, ama kesin kârını!
Buğday, arpa, bakla, darı satıyordun avukatken;
çiftçi oldun, satın alıyorsun artık hepsini!

(XII,76) [Ekonomi Yasası]

Şarabın testisi yirmi, buğdayın evleği dört paraya giderse,
çiftçi sarhoş, hazımsız, meteliğe kurşun atar! ([19])

(XII,77) [Tedbir]

İuppiter'e ricalar mırıldanarak
saygı gösterirken Aethon, kaykılmıştı
ayaklarına kadar arkaya başı.
Kalkayım derken, kaçırıvermesin mi
alt tarafından bir ses? Herkes güldü ya,
ata tanrı fena bozuldu bu işe!
Üç gece yemekte alıkoydu onu. ([20])
Bu kabahatten sonra fukara Aethon
Capitolium'a gelmek isteyince,
Paterclius'un ayakyoluna gider,
on ya da yirmi kez rahatlar üst üste;
ama bu patırtılarla ne derece
tedbirli olsa da, sıkar gerisini,
öyle selâmlar artık ulu tanrıyı!

(XII,78) [Çare]

Sana karşı Bithynicus, şiir yazmadım!
Demek inanmıyorsun, «yemin et» diyorsun;
peki, peki, yazıvereyim en iyisi!

([19]) Roma'da hayat pahalılığından buğday fiyatları yükselince, dışarıdan buğday ithal edilir, buğdayın fiyatı düşürülürdü. Bu durum çiftçinin zararına olduğundan, çiftçi malını satmıyor, yiyip içiyor.

([20]) Ölümsüzler tanrıların sofrasına alınmaz; Aethon aç kalır.

(XII,80) [Hep İyiyse]

Övmemek için değerlileri,
Callistratus övüyor herkesi.
Kimseyi kötü bulmayan için
iyi insan da olabilir mi?

(XII,84) [Pırıl Pırıl]

Saçlarına dil uzatmak istemezdim ama,
arzunu yerine getirmek hoşuma gider.
Sen, yeni traş olmuş Pelops, öyle alımlı,
o kadar parlaksın ki saçların kesilince,
yavuklun olsa, tüm gövden fildişi sanır! ([21])

(XII,87) [Pabuçsuzluğa Çare]

Cotta yitirmiş iki kez pabucunu,
yakındı, yanında getirdiği köle;
tek sağdıcı fakir fukara halinde,
tek yoldaşı, göz kulak olmamış, savruk!
Bir daha zarara uğramamak için
o zeki, kurnaz adam bir çare buldu:
şölene pabuçsuz gitmeğe başladı! ([22])

([21]) Pelops'un bir omuzu fildişindendi.

([22]) Roma'da davetliler pabuçlarını kapının dışında çıkarırlar, çalınmasın diye bir de uşak götürürlerdi yanlarında. Nüfuzlu ve zengin kişiler, yolda, korunuklarından ve dostlarından meydana gelen bir alayla yürürlerdi. Cotta'nın bulduğu çare, kölesizliğini ve pabuçsuzluğunu örtmek için bir bahanedir.

(XII,88) [Burun]

Tongilianus'un bir burnu var,
evet vardır, inkâr edemem ben,
hem başka şeyi de yoktur zaten!

(XII,90) [Nasıl Caysın]

Üç günde bir gelen sıtmadan çok ağır hasta,
yaşlı bir dostu için adak adadı Maro,
hem herkesin önünde! Hastası karışmazsa
yeraltı gölgelerine, ulu İuppiter'e
Maro teşekkür için bir kurban kesecekti.
Hekimler «iyileşir artık!» dedi ya, şimdi,
adağını bozmak için adak adıyor!

(XII,92) [Aslan]

Hep sorarsın bana, Priscus, nasıl olurum,
zengin olsam, mevkie ersem birdenbire?
Yarınki huyunu bilebilir mi insan?
Söyle bana, nasıl olursun, aslan olsan?

(XII,94) [Bırak Peşimi]

Destan yazdım, sen de destan yazmağa başladın,
şiirlerimiz sana rakip olmasın diye
vazgeçtik! Trajedi sandalı giydi Thalia'm;
Hop, sen de uzun trajedi urbası giyindin.
Calabria'lı Musa'ların çaldığı lirin ([23])
tellerine dokununca ben, sen, haris adam

([23]) Horatius.

kaptın elimden yeni denediğim mızrabı!
Satura yazalım dedik, sen de Lucilius
olmağa kalktın! Hafif elejileri çaldık,
hop, sen de peşimde! Ayol, küçük tür kalmadı!
Tuttuk epigram'lar yazdık; ün kazanınca da,
ona göz diktin! Yahu, sevmediğin bir tür seç,
—her şeyi istemeğe insan utanır artık—
istemediğin türü de, Tucca, bize bırak!

ON ÜÇÜNCÜ KİTAP

(XENİA)

(XIII,4) [Günlük]

Germanicus geç hükmetsin diye gök sarayında
egemen olsun diye yeryüzünde uzun zaman,
İuppiter'e dindarca günlükler sun!

(XIII,5) [Biber]

Altı yarık mum gibi incir çıkarsa kaderine,
üstüne biber dök, aklın varsa!

(XIII,6) [Bizden Bu Kadar]

Haşlanmış arpa göndermesi bizden,
bir zengin belki tatlı şarap yollar,
yollamazsa, artık kendin alıver!

(XIII,7) [Özgürlük]

Soluk bakla köpüklendikçe kırmızı çömlekte,
yüz çevirebilirsin züppelerin şölenine!

(XIII,14) [Kısa Şölen]

Atalarımızın yemeği sütlüyle biterdi,
söyle bana, neden sütlüyle başlar bizimki?

(XIII,19) [Pırasa]

En güzel pırasayı koruluk Aricia yetiştirir,
ak saplar üstünde şu yeşil saçlara bak.

(XIII,24) [Ayva]

Attika balında durmuş ayva sunulursa sana
«Bu bal reçeline bayılırım!» de!

(XIII,36) [Zeytin]

Picenum cenderesine sokulmamış zeytinler,
şölenin hem başında hem sonunda yenir.

(XIII,37) [Çökelek]

Sana gönderdiğim bu çökeleği bir çoban,
daha ayakta duramayan yavru keçiyi,
yoksun edip yapmış, anasının ilk sütünden!

(XIII,48) [Mantar]

Gümüş, altın, yün palto, toga yollamak kolay,
ama nadir ,mantarı kim yollar?

(XIII,70) [Tavuskuşu]

Hayran oluyorsun, mücevher gibi kanatlarını her
açtığında,
peki nasıl verebiliyorsun onu, hain ahçıya?

ON DÖRDÜNCÜ KİTAP

(APOPHORETA)

(XIV,20) [Yazı Takımı]

Bu yazı takımı kaderine düştü,
sen de tüy kalemleri alıver,
bizden takım, senden de o hafif şeyler!

(XIV,22) [Kürdan]

En iyisi sakız dikenidir,
bir tahta çöp de yeter, olmazsa
dişlerin tüy kalemle rahatlar!

(XIV,24) [İğne]

Parlak giysilerini lekelemesin diye mis yağlı saçların,
bu iğneyle tuttur buklelerini!

(XIV,25) [Tarak]

Neye yarar, kaderine düşerse, çok dişli şimşir tarak,
kafanda tarayacak tek tel bile bulamaz.

(XIV,28) [Yazlık Şemsiye]

Senin olsun şu şemsiye, kızgın güneşe karşı,
ama rüzgâr eserse, kullan kendininkini!

(XIV,51) [Fener Taşıyan Hizmetçi]

Lambanı taşıyan uşak verdiyse sana kader,
gözünü dört açıp uşak bütün karanlıkları kovar.

(XIV,52) [Lamba]

Tüm şölen salonunu ışıklarımla aydınlatsam da;
birçok fitillerim olsa da, bir lamba derler adıma.

(XIV,53) [Mum]

Eski adımı bana şamdanlar verdi,
Eli sıkı atalarımız yağ kandilini bilmez ki!

(XIV,56) [Dişmacunu]

Sana gerekli değilim, beni bir genç kız alsın,
satın alınmış dişi parlatmak âdetim değil!

(XIV,67) [Tavuskuşu Tüyünden Sineklik]

Pis sineklerin yemeğini tatmasını engelleyen araç
eşsiz bir kuşun mağrur kuyruğuydu vaktiyle.

(XIV,69) [Halter]

Güçlü pazıların şu halterle neden budalaca tükenir,
bağcının çapası bedeni, daha iyi işletir.

(XIV,73) [Papağan]

Ben, papağan, sizden yeni kelimeler öğreneceğim,
«yaşa, Caesar!» demeyi kendi kendime öğrendim!

(XIV,93) [Eski Kadeh]

Yeni değil bu kadeh, bize düşmez övüncü,
biçim verince Mentor, ilk bu kadehten içti!

(XIV,125) [Karşılığı]

Tatlı sabah uykundan olmak sana zor gelmezse,
sık sık ihsan koparırsın, ama togan yıpranır.

(XIV,136/135) [Yemek Giysisi]

Biz ne sokak biliriz ne mahkemede süre,
işimiz gücümüz uzanmaktır, işli döşeklerde!

(XIV,144) [Sünger]

Masaları silecek bir sünger verdi kader,
suları sıkılınca, hafifleşir ve şişer.

(XIV,146) [Koku]

Cosmus yağı sür başına, yastık kokuyu içer,
saçından uçarsa koku, tüylere siner.

(XIV,212) [Cüce]

Adamın yüzüne baksan Hector sanırsın;
ayakta görsen, Astyanax, dersin (1)

(1) Efsaneye göre, Troia kralı Priamus'un oğlu Hector'un Astyanax adlı bir oğlu varmış.

AÇIKLAMALAR

— A —

Abdera'lı: Trakya'da bir kavme mensup kişi. Boeotia'lılar gibi budala kabul edilirmiş bu kavim.

Achilles: (yun. Akhilleus) Peleus'la Thetis'in oğlu, Myrmidon'ların kralı Aeacus'un torunu, Troia savaşında başlıca rol oynayan Akha'lardan biri. Agamemnon sevgilisi Briseis'i elinden alınca, küsmüş, savaştan çekilmiş; Akha'lar yenilmiş. Ancak yakın arkadaşı Patroclus'un Hector tarafından öldürülmesinden sonra, yeniden savaşa katılmıştır.

Aeacus: (yun. Aiakos) Efsaneye göre, Zeus'un oğlu, Myrmidon'ların kralı. Dindarlığıyla ünlüdür. Haksızlık eden oğullarını, Aegina'dan kovduğu için, bu hakseverliği ona cehennem yargıçlığı görevinin verilmesine sebep olmuştur.

Aegle: Yaşlı bir Romalı kadın.

Aelia: Bir Romalı kadın.

Aelianus: Martialis'in dostu.

Aeolus: (yun. Aiolos) Efsaneye göre Yellerin Kralı.

Aesculapius: (yun. Aiskylapios) Apollo ile Latona'nın oğlu, Hekimlik Tanrısı.

Aeson (İason) oğlu: Achilles. Argonaut'ların Direkli Yolu'nda (Bk. Argonaut'lar) Achilles'le Philyra oğlu Chiron bir grup içinde temsil edilmiştir.

Actolia canavarı (Calydon domuzu): Aetolia'da Calydon kralının oğlu Meleagrus, Artemis'e kurban kesmeği unutunca, tanrıçanın ceza olarak o bölgeye musallat ettiği canavar. Meleagrus, komsu kavimlerin yardımıyla öldürebilmiştir cnu.

Afra: Gençlik meraklısı bir Roma'lı kadın tipi.

Agenor: Efsaneye göre Tyrus (Sur) kentini kuran kral.

Agenor kızı: Bk. Europa.

Agrippa gezisi (Porticus Agrippae): Roma'da, Campus Martius'da, Agrippa'nın yaptırdığı üstü kapalı, sütunlu bir gezi yeri.

Agrippa hamamı: Roma'da resmî bir hamam; Titus hamamından yaya olarak aşağı yukarı bir saatlik mesafededir.

Alba: Roma'nın ilk kuruluş yeri.

Alba sarayı: Roma'dan on dört mil uzakta Domitianus'un sarayı. Appia yolu ile Albanus gölü arasındadır. Bu sarayda Domitianus'un düzenlediği edebi yarışmalar yapılmıştır. Kalıntıları bugün de mevcuttur.

Alcimus: Martialis'in genç kölesi.

Alcinous: (yun. Alkinoos) Efsaneye göre, bugünkü Korfu adasında oturan Pheiac'ların kralı. Yeryüzü cenneti kabul edilecek kadar güzel bir ülkenin kralı. Karısına gösterdiği saygıyla ünlüymüş eski çağda.

Alcon: Bir hekim olacak.

Alexis: Vergilius'un kölesi. Bu köleyi Asinius Pollio, ozana armağan olarak vermiş, ozan da onu okutmuş, dil bilgini olarak yetiştirmiş.

Algidus: İtalya'da Tusculum bölgesinde bir dağ.

Almo ırmağı: Roma yöresinde akan bir çay.

Amber: Heliad'ların (Helius kızlarının, yani Güneşin kızlarının) ölen kardeşleri Phaeton için döktükleri yaşlardan meydana gelen madde. Yüne sürülünce güzel bir koku çıkarır diye bilinirmiş eski çağda.

Ancus: Efsaneye göre ilk Roma krallarından biri.

Andraemon: Ünlü bir koşu atının adı olacak.

Anna Perenna: Eski bir Latin tanrıçası. Tanrıçanın bayramında kadınların açık saçık şarkılar söylediği biliniyor sadece. Bu tanrıça üstüne başka bilgi yoktur.

Antiochus: Romalı bir berber

Antistius Rusticus: Nigrina'nın kocası. Bk. Nigrina.

Antium: İtalya'da Latium bölgesinde bir kent. Kader tanrıçası Fortuna'nın ünlü bir tapınağı varmış bu kentte.

Antonius: (Marcus): Romalı ünlü devlet adamı (İ.Ö. 83 - 30). 43 yılında Octavianus (Augustus) ve Lepidus'la triumvir olmuş, Mısır kraliçesi Kleopatra'yla evlenmiş, 31'de Actium'da Octavianus'a yenilince, İskenderiye'de kendini öldürmüştür. Antonius çok içki içmesiyle ünlüymüş.

Antulla: Faenius Telesphorus'un kızı.

Anxur: İtalya'da Latium bölgesinde bir kent, yöresinde pınarlar varmış.

Apelles: Ünlü Yunan ressamı (IV. yüzyıl sonu).

Apicius: Oburluğu ve sefahatiyle ünlü bir Romalı. İ.S. 1. yüzyılda Augustus ve Tiberius devrinde yaşamıştır.

Apollinaris (Domitius): Martialis'in dostu bir bilgin. Ozan, bir epigramı'nda, onun Formiae'deki yalısını tasvir ediyor. Genç Plinius'un mektup yazdığı Romalı.

Apollo: (yun. Apollon) Işık, sanat ve bilicilik tanrısıdır başlıca. Zeus'le Leto'nun oğlu, Artemis'in ikiz kardeşidir. Delos adasında doğmuştur, Delphi'de bir bilicilik yeri ve bir tapınağı Roma'da da Palatinus tepesinde bir tapınağı varmış; Neron zamanında yanmış, Domitianus onu onartmış.

Aponus ılıcası: İtalya'da Padua bölgesinde bir ılıca. Ya bir batıl inanca uyarak ya da bölgenin bağnazlığı yüzünden kadınlar bu ılıcada yıkanamazmış.

Appia yolu (via Appia): Roma'yı Brundisium (Brindizi)a bağlayan yol. İki yanında mezarlar sıralanmıştır.

Apulia: İtalya'nın güneyinde bir bölge; Apulya.

Aquinus: Romalı bir asker.

Argiletum: Roma'da Palatinus tepesinin yakınında, Forum'la Subura arasındaki büyük ticaret bölgesi, Roma'nın ünlü çarşısı; kitapçıların bulunduğu çarşı özellikle.

Argonaut'lar: Argo gemisiyle, İason'un idaresinde, Colchis (yun. Kolkhis)e altın aramak için sefer yapan gemiciler.

Argonaut'lar Direkli Yolu: Roma'da bir gezi yeri, üstü kapalı ve sütunlarla çevrilidir; bu yolda Achilles'le Chiron bir grup içinde temsil edilmiştir.

Aricia: İtalya'da Latium bölgesinde eski bir kent. Yöresinde Lacus Nemorensis denen göl, kutsal bir orman ve Diana Aricina tapınağı varmış.

Arpinum: İtalya'da bir Volsk kenti. Ünlü hatip Cicero'nun doğum yeri.

Arretium (Aretium): İtalya'da Etruria bölgesinde bir kent. Kaba saba çanakları, silâhlarıyla ünlüymüş.

Arria: Caecinna Paetus'un karısı. Montaigne II,35'de Arria ile Paetus'un öyküsünü şöyle anlatıyor bize: «... Scribonianus isyanından sonra, imparator Claudius'un adamları, bu isyana katıldı diye, Arria'nın kocasını hapsederler. Kadın kocasını Roma'ya götüren adamlardan, kendisini de gemiye alsınlar diye rica eder, kocasının türlü işlerini görecek, tek başına her işini yapacaktır; ama ricası kabul edilmez. Arria bir balıkçı kayığı tutar, Roma'ya varır... Ailesi kadının kendini öldüreceğini hissettiği için, damadı ona yalvarır: 'Öyle ama, Caecinna'nın kaderi benim başıma gelseydi, karımın, kızınızın, aynı şeyi yapmasını ister miydiniz?' Kadın cevap verir: 'Nasıl söz o? İster miydim ne demek? Tabiî isterdim! Benim kocamla yaşadığım kadar uzun süre ve o kadar anlayış içinde, o da seninle yaşasaydı, isterdim tabiî!..' Arria, kocası Paetus'u, katı yürekli imparatorun zorladığı ölüme karar verecek kadar yürekli görmeyince, bir gün, kocasını kendini öldürme-

ğe kışkırtan sözler söyler, sonra kocasının elinde tuttuğu hançeri yakalar, kınından çekip çıkararak, onun ölümüne karar vermesi için şöyle der: 'İşte böyle yap, Paetus'um!' ve bir anda kendi karnına, öldürücü bir darbeyle saplar hançeri. Sonra karnındaki yaradan hançeri çekip çıkarır, kocasına uzatır, şu asil sözleri söyleyerek yavaş yavaş canını verir: 'Paetus, bak açımıyor!' Bu kadar güzel, anlamlı üç kelimeyi söyleyecek kadar vakti kalmıştır.»

As: Roma'da küçük bir para.

Astur: Galiçya'da bir madenocağı.

Astyanax: Troia kralı Priamus'un küçük yaştaki torunu, Hector'un oğlu.

Atrectus: Martialis'in devrinde yaşayan Romalı kitapçı.

Attalus: Martialis'in işgüzar olarak nitelendirdiği bir Romalı.

Attis (Attys): Frikyalı tanrı, Cybele kültü ile yakından ilgilidir. Tanrıçaya erişmek için cinsiyet uzvunu kesmiştir.

Augustus heykeli: İhtimal İmparator Domitianus'un ata binmiş ünlü heykeli.

Ausonia: İtalya'nın bir kısmına verilen ad, sonradan bütün İtalya anlamına gelmiştir.

Avitus: Bk. Stertinius Avitus.

— B —

Bacchus: (yun. Bakkhos) Roma Şarap Tanrısı. Sadece şarap anlamına da gelir.

Baetis: İspanya'da bir nehir. (bugünkü Guadalquivir).

Baiae: Zengin Romalıların buluştukları kıyı kenti. Burada soğuk ve sıcak banyo, deniz banyosu yapılırmış. Bu yüzden güzel plajların, ılıcaların sembolü olmuştur.

Bassus: Martialis'in dostu olan bir Romalı.

Bilbilis: İspanya'da Tarraco bölgesinde, Martialis'in doğum yeri olan küçük kent. Kayalık bir bölgedir; yöresinden Salo ırmağı akar.

Bilgin Kız Kardeşler: Şiiri, dansı, müziği, sanatı temsil eden dokuz Musa (yun. Mousa).

Bitias: Kartaca kraliçesi Dido'nun baş yardımcısı: Kraliçe Troia'lı Aeneas şerefine verdiği şölende, onun şerefine kadeh kaldırır.

Boterdum: İspanya'da bir kent.

Bovillae: İtalya'da Latium bölgesinde eski, küçük bir kent; Roma'dan on iki mil uzaktaydı.

Brutus (L. İunius): Roma efsanesine göre kralları kovan ve ilk defa konsül olan Romalı.

Brutus oğlu: Heykeltraş Strongylion'un yaptığı bir çocuk heykeli; İmparator Domitianus çok beğenirmiş.

— C —

Cadmus: (yun. Kadmos) Fenike asıllı, Agenor'un oğlu; Thebai kentinin kurucusu.

Caecilianus: Özel yunağı olan bir Romalı.

Caecilius Secundus: Martialis'in dostu bir Romalı.

Caecubum: İtalya'nın Kampanya bölgesinde şaraplarıyla ünlü bir kent. Bu kentin şarabına da denir.

Caelius (Küçük, Büyük): Roma'nın iki tepesi.

Caelius: Roma'da, sabah ziyaretlerinden bıkmış bir Romalı tipi.

Caesar: Caesar'dan sonra Augustus imparator olduğu için, Caesar ve Augustus lakapları, onlardan sonra gelen imparatorlara da eklenmiştir. Örneğin Domitianus'un adı: Caesar Augustus Germanicus Dacius'tur.

Caesar çarşısı: Roma'daki Forum İulium.

Caesius Sabinus: Martialis'in bir dostu.

Caius: Bk. Gaius.

Calenus: Sonradan mirasa konarak zengin olmuş bir Romalı.

Callimachus: (yun. Kallimakhos) Hellenistik devirde epigram ve Hymnoi (ilâhiler) yazan bir Yunan ozanı. Mitolojik öykülerin kökeni üstüne bir kitap da yazmıştır: **Aetia** (yun. **Aitia**).

Calliope: (yun. Kalliope) Ozanlara destan esinini veren peri.

Callistus: Martialis'in uşağının adı.

Calydon domuzu: Bk. Aetolia canavarı.

Camena: Romalıların esin perisi.

Camena tapınağı: Roma'nın Capena kapısının yakınında bir tapınak.

Canius: Neşeli, şakacı bir Romalı. Tarentum'da bir heykel diktirmiş kendine.

Canius Rufus: Martialis'in dostu Gades'li bir ozan.

Cannae: İtalya'nın Apulia bölgesinde bir kent.

Cannae bozgunu: Hannibal'in Romalıları mağlup ettiği savaş (İ.Ö. 216).

Canus: Roma'da diş kirasıyla geçinen bir Romalı tipi.

Capitolium: Roma'da tapınakların, özellikle en büyük tanrı İuppiter'in tapınağının bulunduğu tepe.

Capitolinus Agon: Edebiyatçılar ve sporcular için Domitianus'un düzenlediği yarış. Her beş yıl içinde Capitolium'da düzenlenirmiş. İ.Ö. 86, 90, 94'de yapılmış.

Capua: İtalya'da Kampanya bölgesinde bir kent.

Capua, girişi: Bu kentten Roma'ya gelen yolun kapısı.

Carus (Mettius): Roma'da jurnalcılığıyla ün yapmış kimse.

Cascellius: Roma'da bir hekim.

Cassianus: Martialis'in bir dostu.

Castalia: (yun. Kastalia) Boeotia'da Musa'lara adanmış pınar; esin pınarı.

Castalia perileri: Esin perileri olan Musa'lar.

Castor: (yun. Kastor) Bk. Pollux.

Castor tapınağı: Bk. Pollux.

Catilina (Lucius Sergius): İ.Ö. 104 - 62'de yaşamış, Senato'ya karşı ayaklanma hazırladığı için, Cicero tarafından Roma'dan sürülen (62) ve Antonius'un ordularına yenilerek savaşta ölen Romalı.

Cato, yaşlı (Marcus Porcius): İ.Ö. 234 - 149'da yaşamış. Roma devlet adamı. Censor olarak eski Roma ahlâkını korumağa çalışan, Roma'ya Yunan lüksünün, aşırı hoşgörülü eğitiminin girmesine engel olmağa çalışan, cumhuriyet devri Roma'sının erdemli örneği. Geç vakitlere kadar içki içtiği bilinirmiş.

Cato Uticensis: İ.Ö. 95 - 46'da yaşamış, Roma devlet adamı, Yaşlı Cato'nun torunu. Caesar'a karşı yaptığı savaşta, Thapsus'ta yenilince, Utica'da intihar etmiştir. Hayat şeklinde de ölüm biçiminde de Stoa felsefesine bağlı kalmıştır. Bir gün tiyatroda, kendisi seyrediyor diye, seyircilerin ve oyuncuların istedikleri kadar serbest hareket edemediklerini anlayınca, tiyatrodan çıkıp gitmiş.

Catullus (Q. Valerius): İ.Ö. 87 - 54'de yaşamış Romalı ozan. Yunan Hellenistik edebiyatı tarzında şiir yazdığı için doctus (bilgin) denen ozan, eleji ve epigram'lar yazmıştır. Sevgilisi Lesbia'nın serçesi için yazdığı şiir çok sevilen bir parçadır eski çağda.

Catulus tapınağı: Roma'da Capitolium tepesindeki İuppiter tapınağı. İ.Ö. 84'de yanmış, 62'de Q. Lutatius Catulus Capitolinus tarafından biçimsiz bir şekilde onartılmıştır.

Caystrus (Caystros): (yun. Kaystros) Anadolu'da İonya bölgesinde bir çay; Küçük Menderes.

Cecrops: (yun. Kekrops) Efsaneye göre Atina'nın ilk kralı.

Cecrops eli: Atina.

Cecrops elinin kocası, piri: Sokrates.

Celaenae: Anadolu'da, Frikya bölgesinde, Menderes'le Çine çayı kaynakları arasında bulunan bir kent, Marsyas'ın yurdu.

Celer: Martialis'in bir tanışının adı.

Celtiber: İspanya'da Salo ırmağının aktığı bölge.

Celtiber ulusu: Celtiber bölgesinde yaşayan ulus.

Censor: Roma'da başlıca sayım yapmakla, âdetleri düzenlemekle görevli memur.

Centaurus (Centaur'lar): (yun. Kentauros) Yarı at yarı insan biçiminde bir yaratık.

Centumvir'ler: Roma'da, özellikle veraset işlerine bakan bir mahkeme heyeti.

Cerialis: Bk. İulius Cerialis.

Cerrinius: Martialis'in dostu bir epigram yazarı.

Chaeremon: Stoa'lı bir filozof.

Chaerestratus: Zenginken servetini kaybedip atlı sınıfından da, tiyatrodaki yerinden de kovulan bir Romalı.

Charidemus: Roma'da, Arenada domuza parçalattırılan bir suçlu olmalı.

Charinus: Martialis'in utanmaz olarak nitelendirdiği bir Romalı.

Chione: Roma'da bir yosma.

Chius: (yun. Khios) Ege denizindeki Sakız adası; ekşi inciriyle ün salmış.

Cicero (Marcus Tullius): Roma'da ünlü devlet adamı, hatip ve yazar. Düzyazılarının Latin dilinin en güzel örnekleri olmasına karşın, şiirleri değersizdir.

Cinna (C. Helvius): Catullus'un dostu lirik ozan, Smyrna (İzmir) adlı eseri mitolojik imalar yüzünden anlaşılması çok güç bir esermiş.

Cinnamus: Roma'da bir hekim.

Cinnamus: Roma'da bir berber.

Cinnamus: Roma'da bir faizci.

Cinyphis: Lidya'da bir ırmak; güzel tüylü keçileriyle ünlüymüş.

Circe: (yun. Kirke) Odysseia'daki büyücü kadın.

Cladus (Cladius): Roma'da ünlü bir rehinci.

Claudia Peregrina: Martialis'in arkadaşı A. Pudens'in karısı.

Cleopatra: (İ.Ö. 51 - 30) Antonius'la evlenip Octavianus'a mağlup olunca intihar eden güzelliğiyle ünlü Mısır kraliçesi.

Clytus: Romalı genç köle.

Colchis: (yun. Kolkhis) Kardeşini, çocuklarını, kocasının sevgilisini öldüren Medeia'nın yurdu. Medeia yüzünden, burası, lânetle anılan bir yer olmuştur.

Collinus: Domitianus'un kurduğu Capitolinus Agon'da edebiyat yarışmasını kazanan ozan.

Colosseum: İmparator Vespasianus (69 - 79) zamanında başlatılıp Titus (80) zamanında bitirilen amphitheatrum. 80 sıra basamaklıydı. Büyük bir kısımıyla ayaktadır bugün.

Condylus: Martialis'in uşağı; flüt de çalıyor olmalı.

Congedus: İspanya'da bir nehir

Corcyra: (yun. Korkyra) Epir yarımadası karşısında bir ada; bugünkü Korfu. Phaiak'ların yurdu. Bk. Alcinous.

Corduba: İspanya'da Baetis bölgesinin başkenti.

Corinna: Ozan Ovidius'un sevgilisinin adı.

Corinthus: (yun. Korinthos) Korint.

Cornelius kenti (Forum Corneli): Alplerin ötesinde Cornelius tarafından kurulmuş kent. Bugünkü İmmola.

Corybantes: (yun. Korybant'lar) Cybele rahipleri.

Corycus: (yun. Korykos) Anadolu'da Kilikya'da bir şehir.

Cosmus: Roma'da zamanın ünlü lavantacısı; ağızdaki kokuyu gideren hapları da varmış.

Cotta: Sefih bir Romalı.

Crispinus: Mısır'dan Roma'ya gelerek salamura balık satıcısı olmuş; Domitianus'la yakınlık kurmuş, atlı sınıfına girmiş bir Romalı.

Crispus (C. Passienus): 44 yılı konsülü.

Crispus (Q. Vibius): Neron devrinde **consul suffectus** olmuş bir Romalı soylu kişi.

Croesus: (yun. Kroisos) İ.Ö. 560 - 546 yıllarında yaşamış son Lydia kralı. Zenginliği dillere destandı.

Cumae: İtalya'da Kampanya bölgesinde biliciliğiyle ünlü bir yer

Curius (M'. Curius Dentatus): Romalıların erdem örneği kabul ettikleri kahraman.

Curvius (Cn. Domitius Afer Titius Marcellus Curvius Lucanus): İmparator Marcus Aurelius'un büyük annesi Domitia Lucilla'nın babası. Domitianus devrinde Germanya kuvvetleri komutanı; Afrika valisi, konsül.

Curvius Kardeşler: Cn. Domitius Titius Marcellus Curvius Lucanus ve Cn. Domitius Tullus. Domitius soyundan birbirine bağlı iki kardeş.

Cybele (Magna Mater): (yun. Kybele) Kökeni Anadolu'da olan Bereket Tanrıçası. III. yüzyılda kültü Roma'ya yayılmıştır. Cybele rahipleri mart ayında coşkun âyinler yaparlarmış yöredeki Almo ırmağı kıyısında; bu âyinlere, kadınlar da katılırmış; tanrıçalarının heykellerini, kurbanlar için hazırladıkları bıçakları yıkarlarmış. Âyin sırasında vahşi danslar yapılır, rahipler bedenlerini kanatırlarmış; akan kanlarını tanrıçanın tapınağına sürerler, böylece tanrıçaya karıştıklarına inanırlarmış. Tanrıçanın sevgilisi Attis de kendini hadım etmiş (bu yüzden, Martialis, Cybele'yi dul kalmış sayıyor). Tanrıçanın arabasını aslanlar çekermiş. Bu tanrıça üzerine, en çok kadınlar yemin edermiş. Palatinus tepesinde tanrıçanın bir heykeli varmış.

Cyclops'lar: (yun. Kyklops) Yunan mitolojisinde tek gözlü (tepegöz) devler. **Odysseia**'da Sicilya'da oturdukları bildirilir.

Cynthia: Latin eleji ozanı Propertius'un sevgilisinin adı.

— D —

Daedalus: (yun. Daidalos) Yunan mitolojisinde Girit dolambacını (labirent) yapan mimar, heykeltraş. Oğlu **İcarus'a ve** kendine kanatlar takarak deniz üstünde **uçmayı** denemiş; oğlu babasının sözünü dinlemediği **için** denize düşmüş Düştüğü yere İcarus (yun. İkaros) denizi denmiş.

Dama: Fukara bir Romalı olacak.

Decianus: Roma'da Stoa'lı bir filozof.

Denarius: Roma gümüş parası; dinar.

Dercenna: İspanya'da Bilbilis bölgesinde bir pınar.

Dexter: Martialis'in dostu bir avcı.

Diana tepesi: Aventinus tepesi. Bu tepede Diana'nın büyük bir tapınağı vardı.

Diana korusu: Roma'da birbirine bakan evlerin etrafını Diana korusu denen bir koruyla çevirirlermiş.

Diaulus: Sonradan mezarcılık yapan Romalı bir hekim olmalı.

Dido: Tyrus (Sur)dan kaçıp Kartaca'yı kuran kraliçe. **Aeneis Destanı**'na göre, fırtınaya tutulup Kartaca kıyılarına düşen Aeneas'a âşık olur; onun arkasından kendini öldürür.

Didymus: Zengin bir Romalı olacak.

Dinar: Bk. Denarius.

Dindymus: Frikya'da Cybele'nin ünlü bir sunağının bulunduğu dağ.

Direkli Yol: Campus Martius üstündeki Europa Direkli Yolu, bir gezinti yeriymiş. İuppiter'in Europa'yı kaçırışını gös-

teren bir fresk varmış orda. Özellikle sporcuların buluştuğu yermiş.

Diş kirası (İhsan Kesesi): Başlangıçta koruyucunun korunuğa verdiği bir balık sepetiydi, içine yiyecek konurdu. Sonraları korunuğa yollanan yiyecek sepeti anlamına geldi. Zamanla korunuğa yiyecek sepeti yerine günde yüz quadrant verilmeğe başlandı. Bu parayla korunuk, sadece bir banyo yapabilirdi.

Domitianus: İ.S.1 - 96 yılları arasında yaşamış Roma imparatoru. Roma idaresini çeşitli yönlerden ıslah etmeğe çalışmış, birçok tapınak yaptırmış ya da ıslah etmiştir. Çocukların hadım edilmesini önleyen fermanlar çıkarmış; bir edebiyat yarışı ve ödülü koymuştur. Gösterilerde, ak bir palto giyilmesini buyurmuş; sarayında düzenlediği edebiyat yarışında, başına altından ince bir zeytin dalı çelengi takarmış. Tanrılar içinde en çok Minerva'ya saygı gösterirmiş.

— E —

Elysium: (yun. Elysion) Mitolojiye göre, kahramanların ve erdemli kimselerin ölümden sonra gittiği yer, bir çeşit cennet.

Endymion: Selene (ayışığı)nın sevgilisi. Selene, Zeus'ten Endymion'un güzelliğinin hiç geçmemesini dilemiş; dileği yerine gelince, sevgilisi derin bir uykuya dalmış.

Ennius: (İ.Ö. 236 - 160) Latin dilinin ve şiirinin kurucusu olan ozan.

Entellus: Domitianus'un sekreteri.

Eros: Roma'da bir hekim.

Erotio: Martialis'in bahçesine gömdürdüğü küçük köle.

Erythrae: Hindistan'da ya da doğuda Erythras'ın hükmettiği kent.

Eski İuppiter tapınağı (Capitolium Vetus): İuppiter, İuno ve Minerva'ya adanmış eski bir tapınak.

Esquilinus: Roma'nın yedi tepesinden biri.

Esquiliae semti: Esquilinus tepesindeki mahalle.

Etruria: İtalya'da bir bölge; şarabı değersizmiş.

Euctus: Martialis'in yaşadığı çağda ünlü antikacı.

Euphemus: Domitianus'un sofracı başısı.

Europa: (yun. Europe) Agenor'un kızı. Cadmus'un kardeşi. İuppiter boğa şekline girip onu kaçırmıştır.

— F —

Fabricius (C.): Roma'da halkın, eski ahlâkın mümessili olarak tanıdığı bir kahraman.

Fabulla: Roma'da güzelliği ile ünlü bir kadın.

Faenius Telesphorus: Antulla'mn babası, Faustinus'un komşusu.

Falernum: Falernus dağının üzümlerinden yapılmış ünlü bir şarap, bu şarap ancak eskiyince güzel olurmuş.

Falisk eli: İtalya'da Etruria'da bir bölge merkezi; limanı Faleria'dır.

Fannius: Roma'da bir hekim.

Fasces: Cumhuriyet devrinde, konsülün önünde, görevinin alâmeti olarak Lictor'ların taşıdığı baltalı çubuk.

Faustinus: Martialis'in zengin dostu ozan. Anxur'da Tibur'da ve Baiae'de villaları varmış.

Faustus yunağı: Bakımsız, soğuk, özel bir yunak.

Fescennia: Çok içki içen Romalı bir kadın olmalı.

Fidenae: Tiber ırmağı ile Anio ırmağı arasındaki dağlık arazide kurulmuş bir kent; Sabinlerin oturduğu bir yer.

Fidentinus: Martialis'in şiirlerini aşıran bir Romalı.

Flaccus: Bk. Horatius.

Flaccus: Martialis'in bir dostunun küçük adı.

Flacilla: Martialis'in anası.

Flaminia yolu (via Flaminia): Ariminium'u Roma'ya bağlayan yol.

Flora: Çiçek ve Bahar Tanrıçası'dır. Bayramı 28 Nisan 3 Mayıs arasında kutlanır; bayramda açık saçıklığa, şakalara izin verilirmiş.

Flora tapınağı: Capitolium'da tanrıça Flora'nın tapınağı.

Formiae: Latium bölgesinde bir Volks kenti; deniz kıyısında bir dinlenme yeri.

Fortunatus yunağı: Soğuk, bakımsız özel bir yunak.

Forum: Roma'da toplantı, mahkeme, ticaret yeri. Forum adı sonradan bazı kentlerin ya da kasabaların da adına eklenmiştir: Forum Cornelium (Po nehri güneyinde bir kent), Forum Appii (Latium'da) gibi.

Forum Triplex (Üç Forum): Roma'da üç ayrı zamandan kalma Forumlara denir: 1. Forum Romanum, cumhuriyet devrinden, 2. Forum Caesaris, Caesar devrinden, 3. Forum Augusti, Augustus devrinden kalmadır.

Frikya mermerleri: Beyaz üstüne mor çizgili mermerler.

Frikyalı: Troia'lı.

Frontinus (S. İulius): Martialis'i koruyan yazar; 98 yılı konsülü.

Fronto: Martialis'in babası.

Fronto: Martialis'in dostu bir devlet adamı; 96 yılı konsülü.

Furia'lar: Roma efsanesine göre, yeraltından çıkarak suçluların peşine düşen öç alma tanrıçaları. Sonradan Yunan efsanesindeki Erinys'lerle bir tutulmuşlardır.

Fuscus: Martialis'in bir yakını, avukat.

— G —

Gades: İspanya'da Baetis'de bir kent. Köçekleri, şarkıcılarıyla ünlüdür. Roma'ya dans hocaları ve şarkıcılar buradan gelirmiş.

Gaetulia: Afrikanın kuzeybatı bölgesi. Orada yaşayan kavimlere Gaetul'ler denir.

Gaieta: Latium bölgesindeki Formiae'den dört mil uzakta bir deniz kenti.

Gaius: Romalı bir zengin olmalı.

Gaius: İspanya'da Pirenelere yakın bir dağ.

Galaesus: İtalya'da Tarentum körfezine dökülen bir nehir. Bu nehrin sularında yıkanan yüne özel bir parlaklık gelirmiş.

Galba: İmparator ailesinin bir soytarısı.

Galla: Romalı bir zehir imalcisi olmalı.

Gallus: Cybele rahibi.

Ganymedes: Troia kralı Tros'un oğlu. Efsaneye göre, İuppiter'in kartalı tarafından kaçırılmış ve tanrıların içki dağıtıcısı olmuştur.

Gellia: Romalı bir kadın.

Germanicus: İmparator Domitianus'un lakabı.

Get'ler: Tuna nehri üstünde oturan ilkel bir kavim.

Gorgon'lar: Efsaneye göre, başı yılanlarla örtülmüş, altın kanatlı korkunç yaratıklar. Üç Gorgon'dan en ünlüsü Medusa'dır; ötekiler de Euryale ve Stheno.

Gryllus yanağı: Roma'da iyi ısıtılmayan, iyi aydınlatılmayan, özel bir yanak.

— H —

Harpyia: Efsaneye göre, kadın yüzlü, sivri pençeli, geniş kanatlı kuşlar.

Hecatonstylon (Yüz Direkli Yol): Campus Martius'da Pompeius'un yaptırdığı üstü kapalı yol.

Hector: (yun. Hektor) Troia kralı Priamus'un oğlu, Andromache'nin kocası.

Hercules: (yun. Herakles) İnsan gücünü temsil eden yarı kahraman yarı tanrı. Alcmene ile Zeus'ten doğmuştur. Tanrısal gücüyle kaderin üstüne yüklediği on iki çekisini (çilesini) başarıyla sona erdirmiştir. Via Appia üstünde bir tapınağı, bir de heykeli varmış.

Hermaphroditus: Hermes ile Aphrodite'nin oğlu. Bk. Salmacis

Hermerus (Cydas oğlu): Başı cavlak bir Romalı olacak. X,83'deki benzetme şöyle: Bukleli Spendophorus'la bukleli Telesphorus arasına saçsız bir adam oturmuş gibidir. Bu benzetmede, bukleliler Hermerus'un şakaklarındaki saçları temsil ederler.

Hermerus: (yun. Hermeros) Cydas adlı birinin oğlu mu, ya da yaptığı bir heykel mi olduğu pek bilinmiyor. Heykelin başı saçsız olacak.

Hermus ırmağı: Lidya'da akan bir çay, bugünkü Gediz çayı: sularında altın yaldızların aktığı sanılırmış.

Hesperid'ler (Batı kızları): Mutlular adası yöresinde oturur, altın elmaların yetiştiği bahçeye bekçilik ederlerdi.

Hister: Bk. İster.

Homerus: (yun. Homeros) **İlias** ve **Odysseia**'yı yazdığı farzedilen İyonyalı ozan. Herodot'a göre, İ.Ö. 9. yüzyılda yaşamıştır

Horatius (Quintus Horatius Flaccus): İ.Ö. 65 - 8'de yaşamış Romalı ozan. Od'lar (lirik şiirler). Satura'lar, İamb'lar ve Mektuplar yazmıştır.

Horatius kardeşler: Roma kuruluş efsanesinde Alba'lılarla dövüşen Romalılar savaşın uzayıp gittiğini görünce, Roma'dan üç Horatius kardeş ile, Alba'dan üç Curiatius kardeş teke tek çarpışmış; bu savaşta iki Horatius ölmüştür; mezarları bir çimenlik üstünde yan yanaymış.

Hyant'lar: Boeotia'da bir Pelasg kavmi, ya da Boeotia'da oturan Musa'lar.

Hyant'lar pınarı (Castalia pınarı): Musa'ların pınarı; sanattan anlayan insanların içtiği farzedilen pınar.

Hybla: Sicilya'da balı ile ünlü bir dağ.

Hyginus: Romalı bir hekim.

Hylas: Herakles'in dostu. Argonaut'larla birlikte yol alırken Mysia'daki bir ormanda güzelliğine vurulan su perileri (Numpha'lar) tarafından kaçırılmıştır.

Hymettus dağı: Balı ve mermeriyle ünlü dağ (Yunanistan'da, Attica'da).

— İ —

Ianiculus: Tiber'in sağ kıyısında bir tepe.

İber: İspanya.

İlias: Homeros'un ünlü destanı. Troia'lılarla Akha'ların savaşını ve Troia'nın son günlerini anlatır.

İncitatus: Sirkte yarışan ünlü bir arabacı.

İnstantius Rufus: Martialis'i koruyan Roma devlet adamı. 101 - 102 yıllarında İspanya'da proconsul olmuştur.

İo: Argos kralı İnachus (yun. İnakhos)un kızı. Zeus ona tutulur, karısı Hera'nın kıskançlığından kaçırmak için, onu inek biçimine sokar, kendi de boğa olur; bu birleşmeden Epaphos doğar.

İrus: (yun. İros) **Odysseia**'daki dilenci.

İsis: Bir Mısır tanrısı; sonradan İo ile birleştirilmiştir.

İsis ve Serapis tapınağı: Saepta ile Agrippa hamamları arasındaymış. Tapınağın ortasındaki çimenlikte İsis'in, inek ya da inek boynuzlu olarak temsil edilen bir heykeli varmış. Yosmalar bu tanrıçaya taparlar, tapınağının girişinde dururlarmış.

İssa: Publius adlı Romalının köpeği.

İster: Aşağı Tuna boyları.

İstria (Histria): Aşağı Tuna boylarında zeytinyağıyla ünlü bir bölge.

İulia yasası: Bk. Lex İulia.

İulius: Bir Romalı hukukçu olmalı.

İulius Cerialis: Martialis'in dostu bir ozan. Vergilius'u örnek tutarak bir **Bucolica** bir de **Devler (Gigantes)** yazmış.

İulius Martialis: Martialis'in yakın dostu. İaniculum tepesindeki villasının kitaplığını anlatır ozan; **VI. Kitap**'ı ona adar; belki de **III. Kitap**'ı adamıştır.

İuno: Roma tanrılar üçlüsünden (İuppiter, İuno, Minerva) biri. İuppiter'in karısı. Capitolium tepesinde bir tapınağı vardı; bu yapı, İ.S. 69'da yanmıştır.

İuppiter (Juppiter): Romalıların en büyük tanrısı; göklerin tanrısı. Elinde bir şimşekle temsil edilirdi. Kızınca şimşekler indirirmiş yere. Martialis, imparatorlara da çok defa bu adı verir. Kartal onun kuşudur.

İuppiter Capitolinus tapınağı: Capitolium tepesindeki ünlü tapınak. Vespasianus ve Domitianus tarafından onartılmış. Buna Yeni İuppiter tapınağı denir. Eski İuppiter tapınağı Quirinalis tepesindedir.

İus trium liberorum (üç çocuk babalığı hakkı): Augustus devrinde (İ.S. 9) çıkarılan **Lex Papia Poppeia** ile üç çocuklu babalara bazı ayrıcalıklar tanınmış: yirmi beş yaşından önce memur olma hakkı, bazı vergilerden bağışlanmak gibi. Martialis, evli olmadığı halde bu hakkı elde etmiştir.

İuvatus: Martialis'in dostu.

İuvenalis: İ.S. 60 - 140 yıllarında yaşamış Romalı ünlü satura ozanı.

İxion: (yun. İksion) Tanrıça Hera'ya vurulup Zeus'a karşın nunla birleşmeye çalıştığından ateş gibi sıcak bir tekerlek üstünde dönmeğe mahkum edilerek sonsuza dek ceza gören efsanevi kahraman.

— K —

Kapadokya: Orta Anadolu bölgesi.

Kapalı yol (Prima tecta via): Via Flaminia ile Tiber ırmağı arasında üstü kapalı bir yol. Yeri kesin olarak belli değil.

Kilikya: Anadolu'nun güneyinde bir bölge. Soyguncu, hırsız ve haydut çokmuş orda; iyi safran yetiştirilirmiş.

Konsül'lük: Cumhuriyet devrinde, devleti idare etmesi amacıyle bir yıl için seçilen iki görevli. İmparatorluk devrinde bu görev imparator tarafından, altı ay, ya da iki aylık süreler için verilirdi.

Korunuk (Cliens): Özgür ama parasız Romalılar bir soylu zenzinin; nüfuzlu kimsenin korunuğu olurlar, onu sabahtan akşama kadar izleyip işlerine yardım ederler, koruyucu da onlara para verir (ihsan); yardım ederdi.

Koruyucu (Patronus): Roma'da başkalarına yardım eden zengin, nüfuzlu kimseler.

Köpeksi filozof (Kynik): Katı bir disiplin ve ahlâkı öneren, her türlü sosyal kurallara karşı çıkan filozof. Diogenes (İ.Ö. 431 - 327) gibi.

Kutsal Yokuş: Roma'ya giren Via Sacra, ya da ona bağlı yollardan biri.

— L —

Laertes: Odysseus'un babası.

Lagid'ler: İskender'in kumandanlarından Lagos'un Mısır'da kurduğu krallık.

Lais: Korint'li yosma.

Lakonya mermerleri: Güzel, yeşil renkleriyle ünlü mermerler.

Laletania: İspanya'da Tarraco bölgesinin bir kısmı. Yörede bağ yetiştirilirmiş, şarap da yapılırmış ama, bu şarap değerli, ünlü değilmiş.

Langon: Çeşitli el yazmaları bu kelimeyi başka başka biçim-

lerde (Mangon) alıyor, ama her halde değerli bir heykelin adı olacak.

Laomedon: Efsaneye göre, Troia'nın ilk krallarından, Priamus'un babası, Hector'un dedesi. Apollo, Troia kentinin surlarını yapmak için ona yardım etmiş, ama hakkını alamayınca türlü kötülükler getirmiş başına.

Lapith'ler: Tesalyalı bir kavim, önderlerinin düğününde sarhoş olan Centaur'larla savaşmışlar, onları yenerek kentlerinden kovmuşlardır.

Lar tanrıları: Romalıların inancına göre, kendilerini koruduklarına inandıkları ataları (Lares).

Lares Familiares: Ailenin tanrıları. Romalılar, ocak tanrılarının önünde her zaman ateş yakarlar, böylece onlara saygı gösterdiklerine inanırlardı. Ayrıca, kesilen kurbanın en iyi parçası, bu ateşe atılırdı.

Latinus: Martialis'in çağında yaşamış ünlü bir pandomima oyuncusu. İmparator Domitianus, çok takdir edermiş onu.

Latona (Leto): Apollo'yla Artemis'in annesi, Zeus'un sevgilisi.

Laurentum: Latium bölgesinde bir kent.

Leda: Yunan - Latin efsanesine göre, Tyndarus'un (yun. Tyndareos) karısı. Zeus, Leda'ya tutulmuş, kuğu biçimine girip onunla birleşmiş. Leda, kocası Tyndarus'tan Clytaemnestra ile (yun. Klytaimestra) Pollox'u (yun. Plydeukes), Tanrı Zeus'tan da Helene ile Castor'u (yun. Kastor) doğurmuş. Castor ile Pollux'a Dioscur'lar (Zeus oğulları) denmiş. Bu iki kardeş, birbirine bağlılığı temsil edermiş.

Leitus: Martialis'in çağında, tiyatroda herkesi yerine oturtan memur.

Lesbia: Romalı ozan Catullus'un sevgilisi. Bk. Catullus.

Lethe: Yunan efsanesine göre, yeraltı ırmağı.

Leuconia yünü: Bir Galya kavmi olan Leucon'ların yünleri ünlüymüş.

Lex Iulia: Zina yapanlara karşı çıkarılmış bir kanun. Bu kanunu Domitianus yürürlüğe koymuş.

Libra: Bir Roma ağırlık ölçüsü.

Libya mermeri: Sarı renkli ünlü bir mermer.

Licinianus: Martialis'in dostu, İspanyalı bir avukat.

Licinus: Iulius Caesar'ın yakınlığını kazanmış Galyalı bir esir. Caesar onu azat etmiş, servete kavuşturmuş. Via Salaria yolu üstündeki mezarının ihtişamı ünlüymüş.

Lictor: Roma'da konsüllerin önünde, egemenlik alâmeti olan baltalı çubuğu (fasces) taşıyan memur.

Lingon'lar: Galya'nın güneyinde yaşayan bir kavim.

Linus: Aldığı borcu vermemekle ün salmış bir Romalı olacak.

Liris: İtalya'da Latium bölgesinin güneyinde akan bir nehir.

Lucania: İtalya'nın güneyinde bir bölge; sucuklarının kötü bir ünü varmış.

Lucanus: İspanya'da Corduba kentinde doğmuş Latin ozanı; Seneca'nın yeğeni (İ.S. 39 - 65). **Pharsalia** adlı bir destanı vardır. Neron öldürtmüştür bu ozanı.

Lucilius: (İ.Ö. 180 - 102) Roma'da satura türünü yaratan ozan, eserinden parçalar kalmıştır.

Lucrinus gölü: İtalya'da Kampanya bölgesinde bir göl, sularındaki kabuklu hayvanlar ünlüymüş.

Lupercus: Bir Romalı.

Lupus: Roma'da bir faizci ve özel yunağı olan bir kişi olacak. Bu yunakta soğuk hava esintileri olduğundan, yunağın serinliği deyim haline gelmiş.

Lupus: Martialis'in bir dostu.

Lyaeus: Şarabın insanı gevşeten özelliği yüzünden Bacchus'a (yun. Bakkhos) verilen lakap.

Bacchus heykeli: Bu heykelin Roma'da nerede olduğu bilinmiyor.

Lycambes: (yun. Lykambes) Yunan hiciv yazarı Arkhilokhos'un (İ.Ö. 712 - 664) sevgilisinin babası. Ozan, sevgilisiyle evlenmesine izin vermeyen Lycambes'e öyle ağır şiirler yazmış ki, sonunda Lycambes kendini asmış.

Lycoris: Çok esmer bir Romalı kadın olacak.

Lycoris: Latin eleji ozanı Gallus'un (İ.Ö. 69 - 26) sevgilisinin adı.

— M —

Macer: İmparator Domitianus'un Dalmaçya'daki elçisi; dürüstlüğüyle ünlü olacak.

Machaon: (yun. Makhaon) Yunan Hekimlik Tanrısı Aiskylapios'un oğlu. Troia savaşında Akha'ların baş hekimi.

Maecenas: (İ.Ö. 69 - 8) Augustus'un yakın dostu, Vergilius ve Horatius'un koruyucusu.

Manius: Martialis'in yaşlı dostu.

Man'lar: Romalılarda tanrılaştığı kabul edilen ataların ruhları.

Manneia: Bir Romalı kadın.

Mantua: Vergilius'un vatanı (kuzey İtalya'da).

Marcella: Bilbilis'de Martialis'i koruyan zengin kadın.

Q. Marcius Rex: Roma praetor'u. İ.Ö. 144 yılında bir su kemeri yaptırarak Roma'ya su getirten devlet adamı. Kemer Capitolium tepesine su verebilecek kadar yüksekmiş.

Marcius suyu: Roma'da serinliği, temizliğiyle ünlü su.

Marcus: Martialis'in küçük adı.

Marcus Antonius Primus: İmparator Vespasianus'un kumandanı.

Marica: Liris nehrinin denize döküldüğü yerde bir tapınağı bir de korusu olan peri.

Marius (Gaius Marius): Roma devlet adamı ve kumandanı

(İ.Ö. 156 - 86). İugurtha'ya karşı savaşmış, Numidya'lıları yenmiştir.

Marc: Bk. Vergilius

Maronilla: Romalı zengin bir kadın.

Mars: Roma harp tanrısı.

Mars Ultor tapınağı: Forum Augusti'de yapılmış Mars tanrısının tapınağı. Bu Forumda her türlü mahkeme ve hukuk işleri görülürdü. Akitler, anlaşmalar genellikle bu tapınakta düzenlenir, mühür burada basılır, evrak saklanırdı.

Marsus (Domitius): Epigram yazarı (Augustus devri).

Marsyas: Kaval çalmakta usta Frikyalı satir.

Marsyas heykeli: Forumda hitabet kürsüsünün **(rostra)** yanında bir Marsyas heykeli varmış; hukukçular orda buluşurlarmış. Bu heykel hukukçuları dinleye dinleye yarı hukukçu kesilmiş diye şaka edilirmiş.

Martialis (İulius): Bk. İulius Martialis.

Massicum: İtalya'da şarabıyla ünlü Massicus dağının şarabına verilen ad. Bu, İtalya'nın en ünlü şarabıdır.

Massili kavmi: Numidya'ya komşu bir kavim.

Massylius yılanı: Hesperid'lerin bahçesini bekleyen yılan.

Mauricus kardeşler: Kim oldukları bilinmiyor.

Medea: (yun. Medeia) Colkhis kralı Aeetes'in kızı. Altın postu almağa gelen İason'dan olan çocuklarını, İason geri dönmek isteyince, öldürüp etlerini babalarına yediren büyücü kadın.

Melior (Atedius): Martialis'in dostu zengin Romalı.

Memmius (Gaius Memmius Regulus): 63 yılı konsülü.

Memor (Scaevus): Roma'da ünlü trajedi ozanı, Turnus'un kardeşi.

Memphis'li tanrıça: İsis. Bk. İsis.

Menander: (yun. Menandros) (İ.Ö. 342 - 292) Ünlü Yunan komedi yazarı.

Mentor: (İ.Ö. IV. yüzyıl) Bardak, vazo üstüne resim çizen ünlü Yunan ressamı.

Messala (M. Valerius M. Corvinus): Augustus'un dostu bir kumandan. Sanatkârların ve yazarların koruyucusu. Mermerden muhteşem bir mezar yaptırmış kendine.

Metilius: O devirde zehir imal eden bir Romalı olacak.

Midas: Efsaneye göre, Frikya'nın ilk kralı, Cybele'nin baş rahibi. Dionysos'tan tuttuğu her şeyin altın olması yeteneğini elde etmiş, ama tuttuğu her şey altın olunca, tanrıdan affını dilemiş; eski haline dönebilmiştir.

Minerva: Roma'nın üç büyük tanrısından (İuppiter, İuno, Minerva) biri. İuppiter'in kızı. Yunanlıların Athene'siyle bir tutulmuştur zamanla. Bilgeliğin ve el sanatlarının tanrıçası. Kutsal ağacı zeytin idi.

Mithridates: (İ.Ö. 111 - 63) Pontos kralı. Romalılarla uzun yıllar savaşmış, Pompeius tarafından yenilince, kendini öldürmüştür.

Molorchus: (yun. Molorkhos) Efsaneye göre, Hercules'i evinde konuklayan fakir çoban.

Mucius soyu: Roma'da devlet adamları yetiştirmiş bir aile. Bu aileden, İ.Ö. VI. yüzyıl sonunda yaşamış olan Mucius Scaevola, Romalı bir kahramandır. Etrüskler, Roma'yı sarınca, tek başına düşman ordusu içine girer ve kral Porsenna'yı öldürdüğünü sanarak onun yaverini öldürür. Kral Porsenna'nın önüne götürülür, yanıldığını anlayınca, ocakta yanan ateşe sağ elini sokarak yanılgısı için ceza verir kendine. Bu olay sonradan gladyator oyunlarında temsil edilmiş, suçlulardan elini ateşe sokarak cesaret gösterisi yapması istenmiştir. İ.Ö. I. yüzyılda yaşamış Q. Mucius Scaevola ünlü bir hukukçu idi, yine aynı adı taşıyan Q. Mucius Scaevola ünlü bir augur (din adamı) idi.

Mulvius köprüsü: Tiber nehri üstündeki bir köprü, kentin kuzeyine düşerdi.

Musa: (yun. Mousa). Yunan Latin mitolojisinde Zeus'le

Mnemosyne'nin dokuz kızı. Çeşitli sanatları temsil ederek sanatkârlara esin veren periler.

Myron: İ.Ö. V. yüzyılda Yunanistan'da yaşamış ünlü heykeltraş ve hakkâk.

— N —

Naevia: Romalı bir yosma.

Naevolus: Romalı bir avukat.

Nanneius: Roma'da servetini kaybettikten sonra tiyaroda atlılara ayrılmış sıralarda oturmakta ısrar eden Romalı tipi.

Narnia: İtalya'da Ombria bölgesinde bir kent.

Naso: Bk. Ovidius.

Nausicaa: (yun. Nausukaa) Odysseia'da adı geçen İthaka kralı Alcinous'un kızı.

Nemesis: Latin eleji ozanı Tibullus'un (İ.Ö. 59 - 19) sevgilisinin adı.

Neron (Nero): (İ.S. 37 - 68) Domitianus'la Agrippina'nın oğlu, Roma'yı yaktığı sanılan imparator. Seneca, Lucanus gibi ünlü yazarların ölümüne sebep olmuştur. Azatlısı Pythagoras'la resmî bir törenle evlenmiştir. Şiir yazmağa da meraklı olan İmparator çok bilgince, kötü şiirler yazmış, yüz ayak boyunda bir heykelini yaptırmış, yaldızlı saraya koydurmuş, Vespasianus heykeldeki Neron'un başının yerine bir güneş tasviri oturtmuş, yedi ışık çıkıyormuş bu baştan, ayrıca heykeli Via Sacra'ya naklettirmiş. Hadrianus da bu heykeli Coliseum'un girişine diktirmiş.

Nerva: (İ.S. 96 - 98) Roma imparatoru. Sakin, ılımlı bir yaradılışı varmış; ayrıca, şiir yazmağa da meraklıymış.

Nestor: Efsaneye göre, Pylos kralıdır; Troia savaşında bulunmuş, üç kuşak boyu yaşamıştır. İlias, XI 633'de anlatıldığına göre kulpları güvercin biçiminde bir kupadan şarap içermiş.

Nigrina (Mummia): Antistius Rusticus'un karısı.

Niobe (Nioba): Tantalus'un kızı. Thebae kralı Amphion'la evlenmiş, birçok çocukları olmuş. Apollo'yla Artemis'in anası Leto'yla alay ettiği için, Leto çocuklarına Niobe'nin yedi oğlunu ve yedi kızını öldürtmüş. Niobe acısından taş kesilmiş, Manisa dağının eteklerinde yatakalmış. Bugün de bir kadın biçiminde, damla damla su sızan bir taş parçası görülür o dağın eteğinde.

Nomad'lar: Numidya'da gezginci bir kavim.

Nomentum: Bir Latium kenti. Martialis'in küçük bir tarlasının ve evinin bulunduğu bölge. Şarapları iyi değilse de mideye iyi gelirmiş.

Novius Terentianus: Martialis'in bir dostu, ünlü bir kişi olacak.

Numa (Pompilius): Roma kuruluş efsanesine göre, bu kentin ikinci kralı. Bilgeliği ve dindarlığıyla tanınmıştı.

Numidya mermeri: Alacalı renkleriyle ünlü bir mermer.

Nutha: İspanya'da bir ırmak.

— O —

Oceanus: Martialis'in devrinde, resmî oyunlarda, herkesin yerini tayin eden memur.

Odysseus: Troia'nın yıkılmasından sonra yurduna dönerken birçok maceralar, acı günler geçiren İthaka kralı. Akıllı, düzen kurmada ustalığıyla ünlüdür. Circe adasından ayrıldıktan sonra, Sirenlerin çağrısına kapılmamak için kendini geminin direğine bağlatmıştır.

Oedipous: (yun. Oidipus) Thebai kralı. Bilmeden öz anasıyla evlendiği için, gözlerini kör eden efsane kahramanı.

Olympia oyunları: Atina'da her beş yılda düzenlenen oyunlar. İ.Ö. 776'da başlamıştır.

Opimius: Ünlü Opimia soyundan gelmiş L. Opimius. İ.Ö. 121'

de konsül olmuş. Onun zamanında yapılan şaraplar en iyi şaraplarmış.

Orcus: Romalılarda eski ölüm tanrısı.

Orestes: Agamemnon ile Clytaemnestra'nın oğlu. Yakın arkadaşı Pylades'le, babasını öldüren anasından intikam almıştır. Antik çağda Orestes'le Pylades'in dostluğu örnek olarak gösterilmiştir hep.

Orpheus: Eşi Eurydice'yi kurtarmak için yeraltına inen, ama onu görmekte acele ettiği için yine de kaybeden efsanevi ozan. Trakyalı kadınlar, karısının yasını tuttuğu için onu parçalamışlar.

Osiris: Bir Mısır tanrısı.

Ovidius (P. Ovidius Naso): (İ.Ö. 43 — İ.S. 17 - 18) Roma eleji ozanı. **Metamorphoses'i (Dönüşmeler)** yazmıştır.

Örtülü Yol (Via Tecta): Campus Martius'da bir yol. Via Flaminia'nın bir kısmı.

— P —

Paeligrus şarabı: Orta İtalya'da üretilen değersiz bir şarap.

Paestum: İtalya'da Lucania bölgesinde bir kent; **gülleriyle** ünlüdür.

Paetus (Caecinna): İ.S. I. yüzyılda yaşamış soylu bir Romalı. Scribonia ayaklanmasına katıldığı iddiasıyla, Claudius tarafından hapsettirilir, ölüm cezasına çarptırılır, Bk. Arria.

Palatia: İmparator sarayı.

Palatinus: Roma'da soyluların oturduğu semt ve tepe.

Palatinus heykeli: Bk. Neron.

Pallas: Minerva.

Pallas tapınağı: Domitianus'un Minerva için yaptırdığı tapınak.

Pannicuius: Devrin pandomima oyuncusu; hep dayak yiyen tipi canlandırırmış.

Pantheus: Efsaneye göre, Thebai kralı. Anası tarafından parçalanmıştır.

Parca'lar: Ölümlülerin hayat yolunu çizen yeraltı tanrıçaları. Üç tanedir, insanın kaderini belirlerler.

Paris: Yunan mitolojisine göre, Priamus'la Hecuba'nın oğlu. Helena'yı kaçırdığı için Troia savaşına sebep olmuştur.

Paris: Romalı pandomima oyuncusu. İ.S. 83 yılında öldürülmüş.

Parma: Galya'nın güneyinde güzel yünleriyle ünlü bir kent.

Parthenius: İmparator Domitianus'un veziri, İ.S. 97 yılında öldürülmüştür.

Parthenopaeus: (yun. Parthenopaios) Efsaneye göre, Thebai'ye karşı Yediler seferine katılmış ve bu kentte öldürülmüş.

Passer suları: Etruria'da bir kaynak.

Passerinus: Ünlü bir koşu atı olacak.

Patrae: Korint boğazında bir Attika kenti.

Patricius sokağı: Roma'da Esquilinus tepesinin eteğinde, zenginlerin oturduğu bir sokak.

Patrobas: Zengin, nüfuzlu bir Romalı tipi.

Paula: Romalı bir yosma.

Paulinus: Romalı bir koşucu.

Paulus kardeşler: Kim oldukları bilinmiyor.

Pedo (Albinovanus): Romalı epigram yazarı (Augustus çağı).

Peleus: Aeacus'un oğlu, Achilles'in babası.

Permessus: (yun. Permessis) Boietia'da bir nehir. Bu kıyılardaki su perileri ozanlara şiir esini verirlermiş.

Phaedrus: (İ.Ö. 15 — İ.S. 14) Romalı fabula (hayvan masalı) yazarı.

Phasis: Servetini kaybettiği için atlılar sınıfından çıkarılan Romalı tipi.

Phidias: (yun. Pheidias) Ünlü Yunan heykeltraşı (İ.Ö. V. y.y.)

Philistio: Roma'da bir pandomima oyuncusu.

Philyra oğlu: Chiron. Argonaut'lar Direkli Yolu'nda Achilles'le Chiron bir grup içinde temsil edilmiş.

Philomelus: Zengin bir Romalı tipi.

Phoebus: Apollo. (yun. Phoibos: ışıklı) Apollo sanat ve ışık tanrısı olduğu için bu lakabı alır.

Phoebus: Roma'da bir faizci.

Phoenix: (nadir kuş) Efsanevi bir kuş, yuvasını tarçın gibi kokulu bitkilerden yaparmış.

Picentinus: Romalı bir zehir imalcisi olacak.

Picenum: İtalya'nın Adriyatik kıyısında bir bölge, fakir bir bölgedir.

Pierid'ler (Pierus kızları): Musa'lar. Pieria, Makedonya'da Musa'lara en büyük saygıyı gösteren bölge sayılırmış.

Pindarus: (yun. Pindaros) (İ.Ö. 518 - 438) Ünlü Yunan lirik ozanı.

Pirithous: (yun. Pirithoos) Zeus'in oğlu olan Tesalya'lı kahraman. Theseus'un dostu, Lapith'lerin kralı. Hippodamia ile evlenmesi sırasında, Centaur'larla Lapith'ler arasında kavga çıkmış, Pirithous, Centaur'ları yenmiştir.

Pirus (Pirum): Roma'da Martialis'in oturduğu mahalle, Quirinalis tepesinin kuzey sırtındadır. Fakir mahallesi.

Piso'lar: Roma'da ünlü bir aile. Bu aileden Calpurnius Piso, 65'de Neron'a karşı ayaklanma hazırladığı iddiasıyla öldürülmüştür.

Platea: İspanya'da bir kent.

Plinius, genç (C. Caecilius Secundus): (İ.S. 62 - 114) İmparator Traianus'un dostu Romalı yazar. Martialis'in dostu. **Mektuplar'ı (Epistulae)** o devrin aksaklıklarını ince bir eleştirmeden geçirdiği için çok ilgi çekicidir.

Polla (Argentaria): Ozan Lucanus'un karısı. Bk. Lucanus.

Pollio: Devrin ünlü kitara çalıcısı.

Pollux: (yun. Polydeukes) Leda'yla Zeus'un oğlu, kardeşi Tyndareus oğlu Castor (yun. Kastor) ölümlüdür. Bu iki kardeş birbirine çok bağlı olduğundan, Zeus onları İkizler burcu haline dönüştürmüş, sırayla altışar ay yeryüzünde altışar ay yeraltında yaşamalarına izin vermiştir. Castor atçı, Polydeukes yumruk dövüşçüsü idi. Castor ile Pollux'un Forumda bir tapınakları varmış, Domitianus onartmış bu tapınağı. Bk. Leda.

Polyclitus: (yun. Polykleitos) İ.Ö. V. yüzyılda yaşamış ünlü Yunan heykeltraşı, mimarı.

Polyphemus: (yun. Polyphemos) Neptunus'un oğlu, Cyclops'lardan biri.

Pomona: Meyve tanrıçası.

Pompeius Çift Korusu: Pompeius'un yaptırdığı Direkli Yol'un iki tarafında iki koru varmış. Bk. Hecatonstylon.

Pompeius Auctus: Romalı iş adamı. Martialis'in şiirlerine hayranmış.

Pomptinus bataklığı: Latium'da bataklık bir bölge.

Pontia: İki oğlunu zehirleyen Romalı kadın.

Porsenna: Bk. Mucius soyu.

Pön: Kartaca kumandanı Annibal (İ.Ö. 247 - 183). İspanya üstünden Alpleri geçerek Roma'ya saldırmış, Trasumenus gölü yakınında, Cannae'de (216) Romalıları yenmiştir. Sonradan Zama'da Romalılara yenilmiş (202) Bithynia'da kendini öldürmüştür.

Praeneste: İtalya'da Latium bölgesinde bir kent, dinlenme yeri.

Priamus: (yun. Priamos) Troia'nın yaşlı kralı. Oğlu Hektor savaşta Akhilleus tarafından öldürülmüştür.

Priscus: Giyime meraklı bir Romalı tipi.

Probus (Marcus Valerius): Devrin dil bilgini, titizliğiyle ünlü olacak dil konularında.

Proculus (C. İulius): Martialis'in kitaplarını tanıtan soylu Romalı.

Prometheus: Zeus'ün yasağına rağmen, ateşi çalarak insanlara götürdüğü için ıssız kayalığa bağlanıp, ciğeri akbabaya yedirilen efsanevi kahraman.

Propertius (Sextus Aurelius): (İ.Ö. 47 - 15) Romalı eleji ozanı.

Pylades: Phocis'li kahraman, Orestes'in yeğeni, yakın dostu.

Pylius: Nestor.

Pyrrha: Tesalya kralı Deucalio'nun karısı.

Pythagoras: Neron'un uşağının adı.

Pythagoras: (İ.Ö. VI. yüzyıl) Ünlü Yunan filozofu, matematikcisi.

— Q —

Quaestor: Roma'da, başlangıçta devlet hazinesine bakan memur. İmparatorluk devrinde imparatoru temsil eden memur olmuştur.

Quintilianus (Marcus Fabius): (İ.Ö. yüzyıl) Ünlü yazar. Hatibin eğitimi üstüne bir eser yazmıştır.

Quirinalis: Roma'nın yedi tepesinden biri. Martialis bu tepede oturuyormuş.

Quirinus: Romulus'un lakabı.

Quirinus tapınağı: Quirinalis tepesindeki tapınak, yöresinde buluşma yeri olan bir Direkli Yol varmış.

— R —

Rabirius: İmparator Domitianus'un mimarı.

Ravenna: İtalya'da Alplerin güney eteğinde bir kent. Roma donanmasının merkezi.

Regulus (M'. Aquilius): Romalı ünlü avukat ve jurnalci.

Remus: Roma'nın kurucusu olan iki kardeşten biri, öteki Romulus.

Rhoetus: Yarı at yarı insan Centaur'lardan biri.

Rodos: Ege denizinde bir ada. Dünyanın yedi harikasından biri sayılan ünlü Rodos heykelinin bulunduğu ada.

Rubrae: İtalya'da, Etruria bölgesinde, Via Flaminia üstünde bir kent.

Rufus: Naevia adlı bir kadının sevgilisi.

Ruso kardeşler: Kim oldukları bilinmiyor.

— S —

Sabella: Yüzüne çok düzgün süren bir Romalı kadın tipi. Gün ışığında bu düzgünler daha iyi görülür.

Sabellus: Roma âdetlerine göre Saturnus bayramında müşterilerinden armağan alan bir avukat olacak.

Sabin'ler: Roma'nın kuzeydoğusunda oturan bir kavim.

Sabinus: Bk. Caesius.

Saepta (Saepta Iulia): Campus Martius'un güneyindeki yapı. Bu yapıya Caesar başlamış (İ.Ö. 54), Agrippa tamamlamıştır. Burası gösteriler, inşatlar, gladyator oyunları yapılan bir gezinti yeriymiş.

Saguntum: İspanya'da Tarraco bölgesinde bir kent, kilden yapılmış değersiz çanaklarıyla ünlüymüş.

Salaria yolu (Via Salaria): Ancona'dan Roma'ya giden yollardan biri.

Salmacis: (yun. Salmakis) Bir su perisi. Bodrum'da su kıyısında Hermes ile Aphrodite'nin oğlu Hermaphroditus ile karşılaşır. İkisi kaynaşarak iki cinsiyetli bir bütün olurlar. Martialis bu efsaneyi Lucrinus gölü kıyısında geçmiş gibi anlatmaktadır.

Salo: İspanya'da bir ırmak, Elbe'nin kolu, Celtiber bölgesinde akar, suları çelikli imiş.

Sarapis: Yunan - Roma mitolojisine de giren Mısır Tanrısı. İsis tanrısıyla birlikte girmiş Roma'ya. Bu tanrıların sırlarına erme töreni sırasında, sırlara yeni erenler tanrıçaların bedenini görünce, büyük çığlıklar atarmış. Tapınakları Quirinalis tepesindeymiş.

Sarmatia: Sarmatya, bugünkü Polonya'da bir bölge.

Sassina: İtalya'da Ombria'nın kuzey bölgesinde bir kent.

Satir: (lat. Satyrus; yun. Satyros) Bacchus'un yanında gezen belden üstü insan, dik saçlı, sivri kulaklı, küçük boynuzlu; belden aşağısı ise ya at ya teke biçiminde cin. Elinde bir kadeh ve bir müzik âleti taşır biçimde temsil edilirdi.

Saturnus: Efsaneye göre, Uranus ile Vesta'nın oğlu, İuppiter'in babası, Latium'un kurucusu, elinde bir orakla temsil edilirdi.

Saturnus bayramı (Saturnalia): Roma'da aralık ayının sonunda kutlanan bayram. Bu bayram sırasında, özel, resmî her iş tatil edilirdi, mahkemeler, davalar, okullar kapanırdı. Köleler iş görmezler, efendileriyle düşündükleri gibi konuşurlardı. Başlarına, azatlıların giydiği sivri bir Frikya külâhı giyerlerdi. Bayram tantanalı bir kurban töreniyle başlar, efendilerin hizmet ettiği bu şölende, köleler yer içerler, özgürlüğün tadını çıkarırlardı. Senato üyeleri ve atlılar üstlerine synthesis denilen bir çeşit şölen giysisi giyerlerdi. Herkes sokaklara dökülür «Yaşasın Saturnalia!» diye bağırırdı. Akrabalar, yakınlar birbirine armağanlar verirdi: mum şamdanlar, pişmiş topraktan heykeller gibi. Cumhuriyet devrinde bayram 16 Aralıkta bir gün sürerdi. Augustus üç gün daha ekledi bayrama (17, 18, 19 Aralık) Caligula da bir gün ekledi. (20 Şubat). Ama bayram iki gün fazlasıyla, yedi gün sürerdi.

Scaevola: Bk. Mucius soyu.

Scarra: Çok içki içen Romalı kadın tipi.

Scorpus (Flavius): Ünlü at binicisi, araba yarışcısı.

Scylla: (yun. Skylla) **Odysseia**'da anlatılan bir deniz canavarı. Gemicileri, üstteki kayalıklardan kapar, yutardı.

Selius: Beleş yemek yeme meraklısı bir Romalı tipi.

Seneca (L. Annaeus Seneca): Ünlü filozof, Neron'un eğitmeni. Felsefî eserleri, ahlâki mektupları var.

Sestert (lat. Sestertius): Bir Roma gümüş parası, iki buçuk as, dörtte bir denarius değerindeymiş.

Setia: İtalya'da Kampanya bölgesinde bir kent, güzel şarapları ile ünlüdür. Bu şarap çok pahalı olduğundan çoğunlukla tanrılara sunu saçmak için kullanılırdı.

Severus: Martialis'in dostu bir ozan.

Sextanum: İspanya'da bir kent, konserve balıklarıyla ünlüymüş.

Sextus: Roma'da ünlü faizci.

Sibylla: Cumae'de Apollon'un bilicisi rahibe. Aeneis Sibylla'dan geleceği sorduğu zaman, rahibe yedi yüz yaşındaymış.

Sigerus: İmparator Domitianus'un sekreteri.

Silvanus: Latinlerin tarla ve orman tanrısı.

Sinuessa: Kampanya'da deniz kıyısında bir kent. Ilıcalarıyla ünlüymüş (Aquae Sinuessae).

Siren'ler: (yun. Seiren'ler) Kadın gövdeli, kuş kanatlı deniz kızlarıdır. Güzel şarkılarını duyanlar onların peşinden hiç ayrılamazmış. Bk. Odysseus.

Sisyphus: (yun. Sisyphos) Aeolus oğlu, Korint kralı. Tanrılara karşı işlediği günahlar yüzünden, sonsuza dek ceza görmüş. Öldükten sonra bir kayayı bir dağın doruğuna çıkarmalıymış, ama kayayı tam doruğa çıkarınca, kaya yine aşağı düşermiş.

Spanius: Giyime çok meraklı bir Romalı tipi.

Sparsus: Martialis'in dostu.

Spendophorus: Süsüne düşkün, bukleli saçlı bir Romalı olacak.

Spoletum: İtalya'da Ombria bölgesinde bir kent, şarabıyla ünlü, ama şarapları birinci sınıf şaraplar değilmiş.

Stella (L. Arruntius): Martialis'in dostu olan bir devlet adamı. 101 yılında konsül suffectus (birinin yerine konsül seçilen) olmuş. Şiir de yazarmış.

Stephanus yunağı: Quirinalis tepesinde özel bir yunak.

Stertinius Avitus: Martialis'in dostu bir ozan.

Strymon: Trakya'da bir nehir, kıyılarında turnakuşları dolaşırmış.

Styx: Yunan - Latin mitolojisine göre, yeraltı ırmağı.

Subura: Roma'da fakirlerin oturduğu, gürültülü, kalabalık bir sokak, berberlerin, çeşitli zanaatkârların bulunduğu sokak.

Sulmo: Ozan Ovidius'un vatanı; Bruttium'da bir kasaba.

Summemmium: Roma'da aşağı sınıf yosmaların oturduğu mahalle.

Syene: Yukarı Mısır'da bir kent.

— Ş —

Şimşek tanrı: Elinde bir şimşek tuttuğundan İuppiter'e verilen lakap. Bk. Ganymedes.

— T —

Tagus: İspanya'da bir çay, sularında altın tozları aktığı sanılırmış.

Talassus (Talassio): İhtimal, kökeni Sabin olan düğün tanrısı.

Tantalus: (yun. Tantalos) Efsaneye göre, Lidya kralı. Tanrılara karşı geldiğinden, tanrılar onu sonsuz bir cezaya çarp-

tırmışlar: Gür suların aktığı bir ırmağın içinde su içmek istediği zaman, sular çekiliyormuş, elinin altındaki yemişleri koparmak istediği zaman, yemişler uzaklaşıyormuş, böylece tanrılar her istediğini elinden almışlar onun.

Tarraco: İspanya'daki üç Roma eyaletinin başkenti.

Tartarus: (yun. Tartaros) Yunan - Latin mitolojisinde yeraltı ölüler ülkesinin en alt katı, cehennem.

Taugeta mermeri: Yunanistan'da Laconia dağlarından çıkarılan yeşil renkli mermer.

Telesphorus: Süsüne düşkün bukleli saçlı bir Romalı olmalı.

Terentius Priscus: Martialis'i koruyan dostu. Martialis'in **On İkinci Kitap**'ını Roma'ya götürmüş; ihtimal ozanın ölümünden sonra yayınlamıştır.

Tereus: (yun. Tereos) Yunan - Latin mitolojisinde bülbül haline gelen Trakya kralı. Bilmeden oğlunun etini yemiştir.

Tettius Caballus: İmparator ailesinin bir soytarısı.

Thalia: (yun. Thaleia) Komedi perisi. Martialis'in ilham perisi.

Thais: Romalı bir yosma.

Theodurus: Romalı kötü bir ozan olacak.

Theseus: Yunan mitolojisine göre, Atina kralı. Girit'teki dolambaçda (labirent) insan etiyle beslenen canavarı öldürmüştür. Karısı Phaidra'nın kışkırtmasıyla, oğlunun ölümüne sebep olmuştur.

Thyestes: Pelops'la Hippodameia'nın oğlu, Atreus'un kardeşi. Atreus'la birlikte üvey kız kardeşlerini öldürünce babalarının lânetine uğrarlar. Ama Mykenai krallığı için rakip olunca iki kardeşin arası açılır. Atreus, Thyestes'in üç oğlunu öldürür, etlerini babalarına yedirir. Bu olayı öğrenince güneş kararır, herkes etrafı puslu görmeğe başlar.

Thymele: Martialis'in çağında yaşamış ünlü bir pandomima oyuncusu, Domitianus bu kadını çok takdir edermiş.

Tiber: Roma'dan akan nehir

Tibur: Roma yöresinde Anio ırmağı üstünde sağlığa elverişli serin, güzel bir kent. Hercules'in kutsal kentiymiş.

Tibur sütunları (Tiburtina Pila): Martialis'in oturduğu yere yakın olan bu sütunların nerde olduğu bilinmiyor.

Tigris: Bir sirk atı.

Titus hamamı: Roma'da İmparator Titus'un yaptırdığı hamam.

Titus: Roma'da bir faizci.

Toga: Soylu Romalıların giydiği geniş, uzun giysi.

Toga praetexta: On altı yaşma kadar giyilen beyaz, kenarları erguvan renkli toga.

Toga Virilis: Delikanlıların giydiği toga.

Toga pulla: Koyu renk yas togası.

Toga candidus: Bir göreve aday olanların giydiği toga.

Toranius: Martialis'in **Dokuzuncu Kitap**'ını adadığı dostu.

Tucca: Romalı bir ozan olacak.

Tullius: Bk. Cicero.

Turnus: Satura ozanı. Trajedi ozanı Memor'un kardeşi. İki kardeş birbirine çok bağlıymışlar.

Tusculum: İtalya'da Latium bölgesinde bir şehir

Tutilius: O çağın ünlü güzel konuşma ustası ve öğretmeni.

Typhon: Roma'da o çağın ünlü kitapçısı.

Tyrus: (yun. Tyros) Sur kenti, erguvanlarıyla ünlüdür. Erguvan pahalı bir boya olduğundan bu kent her zaman lüksün, sefahatin sembolü olmuştur.

— U —

Ulixes: (yun. Odysseus). Bk. Odysseus.

Umbria: İtalya'da bir bölge.

— Ü —

Üç Çocuk Hakkı: Bk. İus İtium Lilerorum.
Üç Forum: Bk. Forum Triplex.

— V —

Vadavero: İspanya'da bir yer, ya da bir çay.

Varius (L. Varius Rufus): Horatius'un dostu, trajedi yazarı.

Varus: Romalı yüzbaşı.

Vaticanus (Vaticanus collis): Vatikan tepesi, burada şarap yapılırmış ama şarabı ünlü değilmiş.

Veii: Eski bir Etruria kenti. Kötü şaraplarıyla ünlüymüş.

Velabrum: Roma'nın bir mahallesi; ocakta tütsülenmiş peyniri ünlü imiş.

Venafrum: Samnium bölgesinde, zeytini, zeytinyağıyla ünlü bir kent.

Venus: Roma aşk ve güzellik tanrıçası, Yunanlıların Aphroditesiyle bir olmuştur zamanla.

Vergilius (Publius Vergilius Maro): (İ.Ö. 70 - 19) Ünlü Romalı ozan, Augustus'un, Maecenas'ın koruduğu ozan: **Bucolica (Çoban Türküleri), Georgica (Tarım Şiirleri)** ve milli destan **Aeneis'i** yazmıştır.

Vesta: Evlerde ocağı koruyan eski Roma tanrıçası.

Vesta tapınağı: Roma'daki Vesta tapınağı. Genç kızlar, Vesta rahibeleri bakarmış bu tapınağa.

Via Sacra (Kutsal Yol, Kutsal Yokuş): Roma'ya giden ana yol, üstünde bir heykel varmış. Bu heykeli Neron, sarayı Domus Aurea için yaptırmış. Bk. Neron.

Virgo pınarı: Roma'da, soğuk su havuzlarını doldurmak için kullanılan pınar.

Voberca: İspanya'da bir kent.

— Y —

Yeni Tapınak (Novum Templum): Templum divi Augusti. Palatinus tepesinde Capitolium'un karşısındaki tapınak. Tiberius orda Musa'lara adanmış bir kitaplık yaptırmıştı tapınağın karşısına. Bu kitaplığı Neron yaktırmış, Domitianus yeniden kurmuştu kitaplığı başka bir yerde. Ama kitaplık yine yanınca, Traianus yine eski yerine kurdurmuş kitaplığı.

Yüz Direkli Yol: Bk. Hecatonstylon.

— Z —

Zoilus: Martialis devrinde yaşamış soylu Romalı. Ozan, epigram'larında onu alaya alır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
GİRİŞ	7
LİBER SPECTACULORUM	31
BİRİNCİ KİTAP	37
İKİNCİ KİTAP	61
ÜÇÜNCÜ KİTAP	81
DÖRDÜNCÜ KİTAP	99
BEŞİNCİ KİTAP	115
ALTINCI KİTAP	135
YEDİNCİ KİTAP	147
SEKİZİNCİ KİTAP	165
DOKUZUNCU KİTAP	183
ONUNCU KİTAP	199
ON BİRİNCİ KİTAP	223
ON İKİNCİ KİTAP	237
ON ÜÇÜNCÜ KİTAP (Xenia)	261
ON DÖRDÜNCÜ KİTAP (Apophoreta)	265
AÇIKLAMALAR	271

Büyük Klasikler

YUNAN, LATİN, İSLAM, DOĞU olarak dört ayrı dalda yayımlanan **BÜYÜK KLASİKLER,** dünya uygarlıklarının temel taşları olan kültür eserlerini, Türk okuruna iletmek amacını güdüyor.
İnsanlığa yön veren, ulusları kuran ve yaşatan, uygarlıkları yaratan büyük kitaplar, yazarlar, düşünürler, bilginler,
BÜYÜK KLASİKLER dizisinde yer alıyor.
SEÇME ŞİİRLER, I. yüzyılda yaşamış büyük Latin şairi Martialis'in epigram'larını kapsıyor. Başlangıçta, bir anıtın, tapınağın ya da mezar taşının üzerine yazılan kısa bir şiir türü olan epigram, Martialis'in elinde, insanların iyi ve kötü yanlarını, yüceliklerini ve gülünçlüklerini, bütün özellikleri ve boyutlarıyla dile getiren ilgi çekici bir tür haline dönüşmüştür.
Roma'nın töreleri, günlük yaşamı, kişilerin psikolojisi, Martialis'in şiirlerinde, keskin bir gerçekçilikle; insancıl bir mizah duygusuyla dile gelir.
Martialis, sadece hiciv şairi değil, aynı zamanda, aşk, sevgi, acıma, ayrılık ve hüzün gibi ölümsüz duyguları da, kısa şiirlerinde başarıyla dile getirmesini bilen büyük bir lirik şairdir. Latince aslından ve büyük bir titizlikle yapılan manzum çeviri, okurlarımızın ayrıca ilgisini çekecektir.

25 Lira